This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

**Usage guidelines**

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

+ *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.

+ *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.

+ *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.

+ *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

**About Google Book Search**

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at http://books.google.com/

1817
ARTES VERITAS SCIENTIA
LIBRARY OF THE
UNIVERSITY OF MICHIGAN
TUEBOR
SI QUÆRIS PENINSULAM AMŒNAM
CIRCUMSPICE

Mamachi, Tommaso Maria

# F. TH. M. MAMACHI

CHII ORD. PRAED.

SAC. THEOL. MAG.

Et Bibliothecae Caſanatenſi Praefecti

*A D*

# JOH. D. MANSIUM

*De Ratione Temporum Athanaſianorum, deque aliquot Synodis IV ſeculo celebratis*

## EPISTOLAE IV.

R O M A E

TYPIS ZEMPELLIANIS MDCCXLVIII.

*SUPERIORUM PERMISSU.*

Fr. Ambroſius Hegynius a Bononia

T. O.

Gen Lib
9-22-45
BR
161
.M26



# STEPHANO
## HILLEPRANDO
BARONI DE BRANDAU
ARCHIEPISCOPI, ET ELECTORIS MOGUNTINI
CONSILIARIO AULICO.

F. THOMAS MARIA MAMACHIUS S. D.

*CUM Epiſtolas de ratione temporum Athanaſianorum ſcripſiſſem ad Johannem*

*Dominicum Manſium, e-aſque publicare inſtituiſ-ſem, intellexeram equidem non eſſe opus tempore ac ſpatio ad cogitandum, cui-nam tandem eas dicare oporteret, quod in te ſta-tim oculos conjeciſſem,* STEPHANE BRANDAVI, *cui uni om-nium maxime & placeret, quo eſſem uſus diſputandi genus, & curae eſſe per-ſpicerem ſtudium tuendae dignitatis, & exiſtima-tionis meae. Nam etſi non patrocinio aliorum, ſed veteribus monumentis a-gendum in hiſce contro-*

*verſiis*

*verſiis eſt, confert tamen plerumque patroni, qui praeſertim ingenio, recteque dijudicandi facultate praeſtet, virtus, & auctoritas, ut & benevoli objurgatores placari, & ſi qui ſunt, qui inimice inſectentur, repelli invidi vituperatores poſſint. Ac ſi alias umquam, hoc quidem tempore ea res mihi videbatur adjumento futura, cum eſſe aliquos ita paratos, atque animatos viderem, ut ſive graviter, atque vere, ſive contra actum a me eſſe accepiſſent,*

*reprehenderent tamen fortaſſe me, quod eum oppugnare aggreſſus eſſem, qui ſuam operam in illuſtrandis Baronio, & Raynaldo ſumma cum laude collocaſſet. Quamobrem cum inveniſſet, qui neque lapſum eum in hac cauſſa fuiſse, neque ſi lapſus eſt, refellendum cenſerent eſſe; quaerendi etiam mihi fuerunt, qui ratione, ac veritate, non praejudicata opinione ducti, jure illum eſſe refutatum oſtenderent qui pervertiſſet omnem fere ſeculi quarti Chrono-*

*lo-*

*logiam. Itaque te mihi potiſſimum delegi, quem nobilem virum, & paternae virtutis imitatorem, & gravem, & ſtudioſiſſimum mei, cum Romae eſſes, & ad me ſaepe adire ſoleres, cognoram talem eſſe ingenio, & doctrina, qualem optare defenſorem poſſem.*

*Atque ut eum te mihi praeſtes, quem & volo, & ſpero patronum fore, exponam neceſſe eſt originem concertationis, faciamque te rerum omnium, quae ad illam per-*

*tinent, quam diligentiſſime potero, certiorem. Ediderat Manſius jamin de ab anno* 1746 *ſuam de* Epochis Conciliorum Sardicenſis, & Sirmienſium &c. *Diſſertationem. Ea cum plena eſſet errorum, impugnata eſt a me duobus* articulis, *qui inſerti Diario ſunt, quod Romae vulgatum fuit typis, ac ſumtibus Fratrum Paleariniorum. Tulit id quidem acerbe Manſius. Quare ſcripſit Apologiam, qua invectus acerbius in me eſt; quem cum dixiſſet invi-*

*invitum appuliſſe animum ad ſcribendum,tum* Davū, *&* infelicem Conjectorem *vocavit , quaſi vexatos ab ſe certos quoſdam viros affirmaſſem fuiſſe, ad quos ipſe, dum ſuos adverſarios inſectaretur, ne cogitationem quidem advertiſſet.* Poſt *ubi concidit laceravitque me contumelia, deſcendit ad eam quae inter nos praecipua erat de* Anonymo Maffejano, deque Sardicenſi Concilio *diſputationem.*

Ego *qui ita eſsem animo comparatus , ut con-*

*vicia,*

*vicia, & maledicta, a quocumque tandem profecta ſint, nihili eſſe pendenda putarem, quamquam habebam in prommulta, quae plane demonſtrarent non conjectura ductum fuiſse me, ſed certiſſimis documentis, ut Viros doctos exagitatos a Manſio fuiſſe ſcriberem, tamen cenſui eſse pratermittenda, ne quis aut perturbatum conviciis me, aut ullo modo commotum eſse arbitraretur. Ac fuiſset, mihi crede, puerile, contendere indignum*

*me*

*me fuiſſe injuria, detinereque Lectores in ea re, quae ad inſtitutum minime pertineret. In quo meum conſilium nemo poteſt non maxime laudare. Etenim, cum vincere, ut cernis, in hoc etiam genere potuiſſem, abjeci ſimul certandi cupiditatem, oſtendique exemplo meo, pugnas ejuſmodi non perſequi modo cuiquam; ſed ne leviter quidem ſuſcipere licere. Itaque orſus continuo ſum expedire eam, quae de rebus Chronologicis nata inter*

*nos fuerat, controverſiam. Atque eam omnem complexus quatuor Epiſtolis ſum, quas ſi, ut ceteras meas, probatas tibi, acceptaſque eſſe cognovero, iudicabo & patronum in hac cauſſa mihi, & illis vindicem ac defenſorem minime defuturum. Vale.*

NOS

# NOS FR. VINCENTIUS MARIA

## FERRETTI

Sacrae Theologiae Profeſſor,

*Atque Univerſi Ord. Praed. humilis Vicarius, Procurator Generalis, & Servus.*

HArum ſerie, noſtrique auctoritate officii, quantum in nobis eſt facultatem concedimus A. R. P. M. F. Thomae Mariae Mamachio Provinciae noſtrae Romanae Bibliothecae Caſanatenſis Praefecto typis edendi *Epiſtolas de ratione temporum Athanaſianorum, deque aliquot Conciliis IV. ſeculo celebratis*, & ipſo latine ſcriptas, & a duobus Theologis Ordinis Noſtri reviſas, & approbatas, dnmmodo ſerventur caetera de jure ſervanda. In nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti. Amen. In quorum fidem &c.

Datum Romae in noſtro Minervitano Conventu die 10 Aprilis 1748.

Fr. Vincentius M. Ferretti
Vicarius Generalis Ordinis.

Loco ✠ Sigilli.

*Reg. pag. 89.*
Fr. Th. Auguſtinus Ricchinius S. T. M.
Collegii Caſanat. Theol., & Pro-Soc.

*IMPRI-*

*IMPRIMATUR,*

Si videbitur Reverendiſſimo Patri Sacri Palatii Apoſtolici Magiſtro.

*F. M. de Rubeis Archiep. Tarſi Viceſger.*

---

## APPROBATIO.

PRaecipiente Reverendiſſimo Sacri Palatii Apoſt. Magiſtro P. Nicolao Aloyſio Ridolfo expendi librum, cui titulus: *F. Thomae Mariae Mamachii Chii Sac. Theologiae Magiſtri Ordinis Praedicatorum Bibliothecae Caſanatenſis Praefecti ad Johannem Dominicum Manſium De Ratione Temporum Athanaſianorum, deque aliquot Synodis IV. Seculo celebratis Epiſtolae*: Cumque in eo ſolidam, & minime vulgarem ἐγκυκλοπαιδείαν, miram in expediendis rebus difficillimis facilitatem, atque in iis illuſtrandis, quae per ſummam inſcitiam errorum tenebris obruta fuerant, μέθοδον accuratiſſimam perſpexerim ſingulari cum dicendi elegantia, ac lepore conjunctam, neque in eo quicquam contra jus, faſque ſcriptum; publica luce, ac commendatione digniſſimum cenſeo.

*Franciſcus Marianus Vatic. Bibliothecae Scriptor Graecus.*

APPRO-

# APPROBATIO.

LIbrum, cui Titulus, *De ratione temporum Athanaſianorum, deque aliquot Synodis IV. ſeculo celebratis Epiſtolae* a Viro Clariſſimo F. Thoma Maria Mamachio Ordinis Praedicatorum, Sacrae Theologiae Magiſtro, ac Bibliothecae Caſanatenſi Praefecto eleganti ſtylo conſcriptum, atque omnigena Eruditione refertum, quum juſſu Reverendiſſimi Patris Sacri Palatii Apoſtol. Magiſtri F. Nicolai Aloyſii Ridolfi ejuſdem Ordinis diligenter expenderim, conſonum plane reperi non modo Catholicae Fidei, ſed & Eccleſiaſticae Hiſtoriae veritati, quam Auctor praeſtantiſſimus egregie tuetur, & ab impoſturis & novitatibus Scritorum vindicat, doctrinae Veterum Patrum ſemper adhaerens, atque probatis Eccleſiaſticis monumentis. Quamobrem Opus ipſum docte ſolideque a laudato Mamachio concinnatum dignũ cenſeo ut quantocius publica luce donetur.

Datum Romae in domo Oratorii S. Hieronymi Caritatis die XXIV. Aprilis MDCCXLVIII.

*Joſephus Catalanus ejuſdem Oratorii Presb.*

---

# APPROBATIO.

OBſequor Rm̃o Patri Sac. Pal. Apoſt. Magiſtro. Quatuor meae cenſurae concreditae Epiſtolae, quibus titulus: *De ratione temporum Athanaſianorum, deque aliquot Synodis IV. Seculo celebratis*; publicane luce donari mereantur, ſincere pronuncio. In iis (quantum aſſequi diligenti lectione valui) religioſiſſimus, & ſapientiſſimus Auctor, novum ſingulare decus, & or-

ornamentum inclyti Ord.Præd.nimirum P. *Thomas Maria Mamachius*, Chius, Sac. Theol. Mag. & Bibliothecae Caſanat. Praefectus, cum Pugile clari nominis congrediens eumdem probe pulſat, verſat inſigniter, & in anguſtiſſimum adducit: quaeſtiones (cauſſas, materiemque concertationes) varias plerumque, ac disjunctas, obſcuras ſaepe, atque difficiles, adeoque nec juſtae methodo, nec ſuaviloquentiae pares, eximie diſponit, & admiranda perſpicuitate, incredibilique lepore, elegantia, & puritate ſermonis explicat: ſed quod praeſtabilibus, de ſingulis, illa potiſſimùm tot recentiorum Scriptorum diſſenſionibus nobili, quae eſt de anno habiti celeberrimi Concilii Sardicenſis, aliiſque affinibus non levis momenti quid ſentiendum, excuſſa ad ſeverioris Critices praeceptiones Veterum plerorumque auctoritate, ſolidiſſime non minus, quam eruditiſſime demonſtat; unde certe ampliſſima lucis acceſſio illuſtribus magni Athanaſii geſtis, & univerſae felicioris Eccleſiae ſeculi Chron-hiſtoriae. Eapropter digniſſimae ſunt, quae typorum opera prodeuntes in publicum, manibus verſentur omniū, praeſertim ſacrae profanaeque cujuſvis Scientiae ſtudioſorum. Id ego cenſeo de Mamachianis Epiſtolis, quibus cetero nec me legiſſe teſtor Opus orthodoxae Fidei, & ſanctioris Ethices inſtitutis conformius, nec eo ſcriptionum genere limatius, atque perfectius. Romae XXV Junii MDCCXLVIII.

*Petrus Morettus Canon. inſignis Baſilicae S. Mariae Tranſtyberim.*

---

*IMPRIMATVR,*

Fr. Nicolaus Ridolfi Sac. Pal. Apoſt. Mag. Ord. Praed.

EPI-

*De Georgio invaſore Sedis Alexandrinae: De ſeditione Alexandrinorum in Georgium, deque hujus reſtitutione, & caede: De terremotu, quo Urbes Nicomedia, & Nicaea concuſſae fuerunt: De morte Artemii Ducis AEgypti: De Meletio, Euzojo, & Paulino Epiſcopis Antiochenis: De Gerontio AEgypti Praefecto, ejuſque Edicto, quo Athanaſium Alexandriam revocavit: De Praecepto Juliani, quo reſtituendis idolis & Neocoris, quae ipſis a Chriſtianis erepta eſſent: De fuga Athanaſii ſub Juliano: De* Theren, *quem locum fuiſſe, in quo tum ſe Athanaſius abdiderit, ſcribit Anonymus: De Olympo AEgypti Praefecto: De Juliani morte, deque tempore quo nunciata illa Athanaſio fuit: De reditu Athanaſii poſt Juliani necem Alexandriam: De itinere Athanaſii Antiochiam, ut ad Jovianum adiret, deque reditu ejuſdem in Patriam: De rebus ab Eudoxio Conſtantinopoli geſtis, & num an.* 364 *habita fuerit Synodus Arianorum in ea Urbe: De factis quibuſdam Lucii Presbyteri Alexandrini: De tempore, quo Valentinianus, & Valens potiti imperio ſunt, deque Valentis contra Orthodoxos edicto:*

*De Flaviano AEgypti Praefecto : De Tatiano AEgypti Auguſtali : De perſecutione in Athanaſium Valentis tempore : De Athanaſii morte . Poſt ubi de his omnibus diſputavit , vim nullam ineſſe oſtendit conjecturae , qua uſus Maffejus eſt , ut Anonymum circa an.* 389 *floruiſſe efficeret .*

# THOMAS MARIA MAMACHIUS J. DOMINICO MANSIO

*v. C. S. D.*

## I.

LEGI tuas litteras, quibus me hortare, ut quoniam contra te rurſum inſtitui ſcribere, imiter exempla meorum. Ego vero etſi dictum id abs te eſſe maledicendi voluntate certo ſcio, ſum tamen ita comparatus, ut id non patiar modo, ſed putem etiam eſſe glorioſum mihi. Nam eſt ſummae gloriae, mihi crede, habere multos e noſtra familia me in omni facultate excellentes viros, quos auctores ſequi & debeam, & vero, ſi velim, poſſim. Neque id ego arroganter dico. Quod enim verum, atque teſtatum eſt, id ſi laceſſitus, mihi aſſumo, videor mihi ipſi jure quodam meo vendicare. Itaque geram tibi morem, atque ſic tecum agam, ut eorum, quorum

*Gloriae ſibi ducit, quod habeat in ſua familia excellentes viros, quos ſequi auctores poſſit. Itaque irridenti Manſio reſpondet, curaturum ſe ut eorum ſit & diſcipulus & imitator.*

me eſſe cupis, imitatorem, atque diſcipulum poſſis agnoſcere. Quamobrem liberabo continuo quam dedi fidem, veniamque ad eam, quae nata inter nos eſt, concertationem. Res autem haec erat.

*Exponitur ratio controverſiae de Sardicenſi Concilio:*

II. Statueras tu quidem ſequutus Anonymum Maffejanum (1), anno 344, vel 345 ineunte, fuiſſe habitam Synodum Sardicenſem. Inde quaſi novi aliquid nactus eſſes, quamobrem te primis rerum inventoribus annumerari oporteret, perverteras omnem rationem temporum Athanaſianorum. Ego contra qui antiqua & pervulgata quae (de illa ipſa Synodo an. 347 Conſulibus Rufino, & Euſebio celebrata) ſunt, niſi graviſſimis argumentis rejici nullo modo poſſe exiſtimaſſem, ſumſeram veteris, omniumque Chronologorum conſenſu probatae ſententiae defenſionem. Atque eo ſane ad illam tuendam acceſſeram, quo & leviſſimis conjecturis impugnatam abs te, & bene eſſe ab Socrate, atque a Sozomeno conſtitutam vidiſſem. Quare quoniam te de gradu inventorum dejeceram, incurri in tuam offenſionem. Nam collegiſti

(1) Manſ. *Diſſ. De Epoch. pag.* 1. *& ſeqq.* & in Apolog. §. x *ſeqq.*

ſti continuo te, atque ita tecum cogitaſti eſſe omnino adverſario reſpondendum. Parvi referre ſi eſſent aliqui, qui mihi cum adhaeſiſſent, lapſum te fuiſſe affirmarent. Eſſe multos, qui cum reſponſum eſſe intelligant, ſatis ſe habere arbitrentur, quin rectene an ſecus reſponſum ſit, inquirendum putent. Quod ſi grave quidquam a me eſſet prolatum, id quia omnibus exploratum non erat, praetermitti ſilentio poſſe. Nihil id eſſe mali. Viro honeſto, cui quiſquam adimere conetur gloriam, quam ille ſibi arte induſtriaque ſua pepererit, non id modo, quod leve eſt, ſed quidvis tandem, ut ſe tueatur, licere. Itaque obſequutus es ingenio tuo. Praeteriſti tacitus, quae erant in meis animadverſionibus graviora (1), ſicque jam deſpicatos habuiſti Socratem, atque Sozomenum, ut uſus etiam contra me fueris contumelia, teſte moderationis, & humanitatis tuae. Ita ſcilicet putaſti futurum, ut ego a ſcribendi conſilio deterrerer. Sed nae tu vehementer erraſti. Ego enim dum mihi veritas praeſidio ſit, quidvis feram potius, quam eſſe ſilendum



(1) Vide Epiſt. 3 §.v. & alias, quae poſt ſequuntur.

putem. Sed ut ordinè procedat oratio, dicam de *Anonymo Maffejano*, in quo tu locaſti ſententiae tuae praeſidium.

*ymum ße eſſe ioum ſio ap m.*

III. Atque id illi eſt nomen beneficio tuo. Nam quod exiguam operis ab eo ſcripti partem Scipio Maffejus vir unus omnium graviſſimus, atque doctiſſimus ediditſet (1) ſatis id eſſe nemo ante te judicavit, ut dignus ille haberi poſſet hoc tanto nomine. Etenim ſi forte fortuna evenerit, ut integrum opus ab aliquo publicetur, verendum erit, ne qui dictus abs te eſt, idem aliquando dici deſinat Maffejanus. Afferre quidem te exemplum annalium, qui ſint a Lambecio editore vocati Lambeciani intelligo; quod etſi non eſt ſimile, tamen contulit, ut non ſolum in novis opinionibus introducendis, ſed in novis etiam nominibus imponendis rebus, quantum poſſes oſtenderes. Grave namque tibi erat carere te ea facultate, in qua eſſet a Platone magna pars ſapientiae conſtituta. Sed miſſa haec facio. Malo enim de auctoritate Anonymo dicere.

*ſe tam um A- um,*

IV. Sic autem habeto. Qui veteres in hiſtoricis, chronoligiſque rebus verſati

ſunt,

(1) *Oſſervaz. Letterar. T. III. pag. 60. ſeqq.*

ſunt, tantam ſunt apud majores noſtros gloriam conſequuti, ut ab his, & celebrata eorum nomina fuerint, & tradita memoriae hominum ſempiternae. Quare, videmus nos quidem Julium Africanum, Hegeſippum, Euſebium, Sulpicium Severum, Hieronymum, Socratem, Sozomenum, Theodoritum, Oroſium, alioſque multos, quos ne ſim longus praetereo, *ita* fuiſſe ab antiquis ſcriptoribus laudatos, ut eorum fama, atque celebritas perpetuo duratura eſſe videatur. Age vero quis umquam fuit, qui, non dicam ornarit laude, ſed nominarit Anonymum, quem tu *Maffejanum* vocas? An eſt ejus a Socrate, a Sozomeno, a Theodorito, ab Evagrio, a Theodoro Lectore, a Photio, & recentiore memoria, a Nicephoro, a Suida, a Cedreno, ab aliis denique facta mentio? Quid? eſſe ne credibile putas, virum Orthodoxum, ſi & Synchronus Athanaſio, & accuratus fuiſſet, viciſſetque poſteriores hiſtoricos auctoritate, negligi omnium ſilentio potuiſſe? Longe mihi crede diſcrepans eorum, quos nominavi, Scriptorum ratio fuit, qui ſi non tolerabiles modo, ſed etiam haereticos, maloſque hiſtoricos, ut Sabinum Macedonianum,

*quam Manſius arbitratur.*

num, ut Philoſtorgium Arianum, ut Novatianum Sozomenum memorarunt, non commiſiſſent profecto, ut graviſſimi, excellentiſque in eo genere hominis memoria intercideret. Itaque ſi Anonymi tui nemo uſquam veterum meminit, indicio eſt aut minus eum diligentem, ut majores noſtri indignum eſſe cenſuerint, quem nominarent, aut multo recentiorem, quam ipſe arbitraris, fuiſſe, ut neque memorari a Scriptoribus quarti, quinti, ſexti, ſeptimique ſeculi, neque ab iis, qui poſt floruerunt, aut memorari, quaſi dignus eſſet, aut comparari cum Socrate, Sozomenoque potuerit.

*Non eſſe veriſimile Opus Anonymi incognitum antiquis fuiſſe, quod neque magnum, neque commune eſſet.*

Nam quod aliqui fortaſſe dicent, non fuiſſe id opus veteribus cognitum quod neque magnum, neque multis ob raritatem in promptu eſſet, vide quale ſit. Scipio Maffejus ille idem fragmenti hujus editor, & laudator, hoc ipſum magni operis exiguam partem eſſe non negat (1). Neque enim veriſimile eſt eum, qui Athanaſii res praeclare geſtas narrare inſtituiſſet, miſſis Originibus Arianae haereſeos, iiſque omnibus, quae ad Nicaenam,

(1) Conſule Maffejum *obſerv. Letter. T. III. pag. 84. ſeqq.*

nam, aliaſque Synodos ad Sardicenſem uſque ſpectarent, ab anno demum 346 cenſuiſſe hiſtoriae ſuae exordium eſſe ſumendum. Dat autem ei, quod editum a Maffejo eſt, annus 346 initium. Quamobrem jure ab Editore acephalon appellatur. Age vero Acta, & Epiſtolas quae intextae illi hiſtoriae erant (1), ita ne paucis comprehendi potuiſſe defendes, ut ne mediocre quidem volumen poſcerent? Quid? quod Theodoſius Diaconus (2), qui Veronenſis Codicis Scriptor fuit, teſtetur omiſiſſe, neſcio quae ſe, quae ſibi minus neceſſaria viſa (3) fuiſſent? Non ergo exiguum id erat opus, ut negligi a veteribus, illiſque eſſe ignotum poſſet. Sed non eſt opus, ut haec fuſius perſequar, quae & nota per ſe ſunt, & abs te fortaſſe non revocantur in controverſiam.

Quod

(1) Conſtat ex eodem *fragmento*. *Nam* *pag.* 60 in eo legitur hoc modo: *Inter Imperatoris Epiſtolas haec quoque habetur*. Deinde hujus epiſtolae ne veſtigium quidem comparet. Ex qua re efficitur, interpretem aut Scriptorem Veronenſis Codicis monumenta praetermiſiſſe, quae ab auctore eſſent prolata, ſi quidem haec lacinia pars eſt alicujus hiſtoriae. Sed de hac re agam paulo poſt.

(2) Conſule Maffejum l. c. pag. 8.

(3) Vide Maff. l. c. pag. 76.

*Non eſſe veriſimile rara fuiſſe ejus operis exemplaria.*

Quod ad raritatem exemplarium attinet, ne oratione quidem eget. Etenim rara in Graecia fuiſſe ea, quorum eſſent in Italia quaedam latina, perſuaderi mihi ſin minus demonſtratione, at opinione ſaltem vellem. Sed quam metuo, ne ſit difficile. Euſebiani Chronici dabis opinor codices quarto ſeculo in Graecia fuiſſe multos. Quamquam nec ſi id quoque, ut alia pleraque more tuo inficiere, verear ne falſum eſſe videatur. Sed anno circiter 394 (1) ejuſmodi codicum vix unum Romae, in ceteris autem Italiae Urbibus, atque in Africa conſtat reperiri potuiſſe omnino nullum. Atque etſi magnis viris Paulino, & Alypio Tagaſtenſi ejus Chronici legendi copia non erat, extorſit tamen utilitas, & fama operis, ut ab his etiam ejus mentio fieret, qui cupidi diſcendi eſſent. Cognoſcis, credo, quorſum haec ſpectet oratio. Neque enim petita eſt longius, ut ex ea non videas quid ſequatur. Scilicet hoc volo, non eſſe credibile, ut veteres, qui vix ſibi cognitae hiſtoriae meminiſſent, voluerint Anonymi

(1) Vide Epiſt. Paulini ad Alypium, quae eſt XXIV. al. XXXV. Inter Auguſtinianas n. 3 col. 35 T. II. Opp. S. Aug. Edit. Pariſ. an. 1679.

mi opus oblivione conterere, quod res Athanaſii praeclare geſtas, totamque fere Arianam hiſtoriam complecteretur, eſſetque 4 ſeculo, & ſcriptum graece, & latinum factum.

Atque ejus exemplaria, quae olim fortaſſis plura, nono autem ſeculo aliqua ſaltem fuiſſent, ut corrigi, exſcribique potuerint a Theodoſio (1), Hieronymi, Gennadii, Caſſiodori, hominum in hoc genere graviſſimorum curam, diligentiamque fugiſſe, ut eorum, vel nullum viderint umquam, vel fuiſſe a quoquam viſum acceperint, neque credam ipſe, neque eſſe aliquem arbitrabor, qui cenſeat credi oportere.

*Theodoſium Veronenſis Codicis ex quo decerptū fragmentum Anonymi eſt, ſcriptorem, ſeculo nono vetuſtiorem non eſſe.*

V, De Theodoſii aetate quod dixi, nolo ſic accipias, quaſi negem eſſe illum ſeculo nono recentiorem. Nam ut ſit recentior per me licet, modo ne eſſe antiquiorem defendas. Multa in hanc rem diſputare poſſem; ſed quoniam eſt de his alienum dicendi tempus, tacita mihi quodam-

(1) Scriptore Codicis Veronenſis. Nam in extrema pagina ejus ipſius Codicis leguntur haec verba Maffejo teſte: *ibid. pag.*8. *Humillinus omnium Diaconorum Theodoſius indignus Diaconus fecit.*

ammodo relinquenda ſunt. Interea moneo te ut mutes conſilium. De Maffejo tibi ſic, obteſtans omnium fidem, promitto atque confirmo fore, ut tibi numquam ſuccenſeat. Nihil enim habere ſe dicit de vetuſtate Codicis Veronenſis, quod aut definitum ſit, aut certum (1).

*Interpretem Latinum Anonymi non eſſe admodũ veterem.*

VI. De Interprete Anonymi quid ſentiam (2), dicam diſtincte, atque aperte, non quod obſcura quae ſint perſpici abs te poſſe diffidam, novi enim acumen tuum, ſed quod & intelligi ab omnibus, & nemini aſſentari velim. Ego vixiſſe illum ante VIII. ſeculum pernego. Sunt autem haec in cauſſa. Quinto, aut ſexto, aut ſeptimo ſeculo, qui ſcriptoris alicujus interpres fuiſſet, neque tam barbarus in ſcribendo potuiſſet eſſe, ut noſter

(1) Maffe. l. c. pag. 8 „ Chi ha pratica, „ *inquit*, di così rari teſti, ben ſa di quanto „ inſigne antichità queſte particolarità faccian „ fede, benchè non per queſto ſappia qual ſe„ colo per l'appunto da eſſe ſi dinoti, come „ alcuni erroneamente vantano di conoſcere.

(2) Hunc ſi non coëtaneum, at ſupparem ſaltem Anonymo eſſe putat Maffejus. Nam ſatis eſſe antiquum ſcribit pag. 19. *Di tempo antichiſſimo*,inquit, *è da credere la traduzione*. Ei aſſentitur Manſius. Diſsert. *pag.* 2.

ſter eſt, neque tam ſtudioſus male latinitatis, ut iis vocibus uteretur, quae nondum uſurpari conſueviſſent. Nam ut cetera mittam, quae cum multa ſint, & legi nequeant ſine ſtomacho, & moleſtia, eſt ingenii ſapientiaeque tuae conſiderare, quemadmodum ille verterit in ſermonem latinum quatuor Epiſcoporum ad Meletium, & Petri, quae eſt ad Alexandrinos, Epiſtolas (1). Eas enim ſi Hilarius,

(1) Pag. II. „ Simplici ratione aeſtimantes, quae de te audiebantur, quibuſdam id „ nos pervenientibus nunciatur aliena a more „ divino, & regula Eccleſiaſtica, quae a te co„ nantur, immo magis fiunt, quae nec auribus „ ſuſcipere vellemus, conſiderantes in magni„ tudine audaciam, & conatus incertos &c. „ Vide ejuſdem Epiſtolae 4 Epiſcoporum ad Meletium reliqua verba, quae extant eadem pag. II. „ Petrus in fide Dei ſtabilitis Dilectis Fratribus „ in Domino ſalutem. Quoniam cognovi Meletium nihil per utilitatem (cui nec Beatiſſi„ morum Epiſcoporum, ac Martirum Epiſtola „ placuit) ſed inſuper ingreſſum noſtram Pa„ roeciam tantum ſibi adſumſiſse, ut etiam ex „ mea auctoritate presbyteros, & quibus per„ miſsum erat egentes viſitare, conaretur ſe„ parare, & judicium ſuae cupiditatis in princi„ patu, quoſdam ſibi ordinaſse in carcere. Mo„ do illud obſervate, ne ei communicetis, do„ nec

rius, Hieronymus, Auguſtinus, ſed quid hos dico? Si Dionyſius ille exiguus, ſi Caſſiodorus, ſi Gregorius Magnus, ſi Eligius eas legiſsent, indignas eſse putaſsent interprete latine docto, & aequali ſibi. Nam quod ſequitur, quodnam illud eſt *Exiliaverunt*, inquit, *eum in Armenia* (1) *conſulante Euſebio . . . Exiliatos reverti* (2). *Non ſimilem Dealitate* (3). Monſtra haec ſunt, non latinae voces, quas ſexti ſeptimique nonnulla, profecto, quarti autem, aut quinti ſeculi ſcriptori affingere ſumma injuria eſt. Has ſi tu voces ante octavum ſeculum uſu fuiſse tritas oſtenderis, viciſti, ageſque de me victor triumphum juſtiſſimum. Sed quid agas vide. Atque hoc etiam animadverte non magis hiſce vocabulis me, quam nexibus verborum, qui ferrei ſane ſunt, moveri, ut vix dignum fuiſse arbitrer, qui octavo ſeculo viveret. Vellem iis, qui diuturna exercitatione dijudicandae va-

„ nec occuram illi cum ſapientibus viris, & „ videam quae ſunt, quae cogitavit. „ Haec qui dicat 4, vel 5 ſeculo eſſe ſcripta tam male, tamque barbare contexta, nec aequus aeſtimator, & Judex ſtyli cenſendus eſt.

(1) Pag. 62. (2) Pag. 67. (3) Pag. 74.

variae orationis, ac ſtili aſſequuti ſunt facultatem, ſic eſſet otium, ut ad haec legenda inducere animum aliquando poſſent: una, mihi crede, omnium vox eſſet, eum qui tanta barbarie tenebris involviſset, quae in graeci Hiſtorici libris erant, ne tam veterem quidem eſſe, quam ego ſtatui, ut tibi me eſſe crederes aequiorem.

At ſumus, inquies, Maffei opera conſequuti (1), ut quae ab hoc noſtro, eadem a Tertulliano, & Columella uſurpata fuiſſe vocabula plane conſtet. Non equidem repugno. Sed *ſcrupuloſitatem*, non omnia, quae noſter Interpres adhibet, neque tam ſaepe, neque tam ruditer, barbareque conjuncta in antiquorum libris cernere fas eſt. Critici autem viri hoc munus eſt proprium, ut quae novam aliquam vocem continent, ab iis ſecernat, quae ſunt plena vocum, & ſyntaxeon barbararum, atque hinc efficiat omnia ejuſdem aetatis eſſe non poſſe.

VII. Satis multa de Interprete. Redeo ad Anonymum. Ac teneo de illo quid ſcripſeris. Putas enim & Alexandrinum fuiſſe, & ſupparem Athanaſio, quorum

*Anonymum neque aequalem, neque ſupparē fuiſſe Athanaſio. Dubium au-*

B

(1) Maffe. l. c. *pag.* 19.

rum alterum difficile ad oſtendendum, eſt, alterum autem omnino falſum. Sed de Alexandrino agam alio loco diligenter, & copioſe. Nunc de ſuppare multo plura, quam hactenus, diſſeram. Verum hoc praedico permitti hoc tibi a me, non concedi Anonymum, de quo eſt inter nos ambos contentio, ſcripſiſſe rerum ab Athanaſio praeclare geſtarum hiſtoriam. Vocari enim id quoque in dubium debet. Scio te credidiſſe Maffejo. Ego vero nihil de te quod credideris; quamobrem non debueris credere, pauca dicam. Equidem Scipionem Maffejum virum nobilem imprimis, & eruditum, etſi ob ſingularem virtutem facio, ut debeo plurimi, ſic tamen colo, ut ſi quod affert, monumentorum ope confirmet, ei aſſentiar, ſin autem minus, veniam primum ab ipſo petam, tum cohibeam a rebus incertis aſſenſionem. Liberum enim eſſe in hoc genere quemqne decet, nulla ejuſmodi adſtrictum neceſſitate, ut velit nolit, certa quaedam illi tuenda ſententia ſit. Igitur quantavis ille auctoritate praeſtet, utar judicio meo, (nihil autem ille impedit), exque illo inquiram, cur hiſtoricum potius, quam

*tem eſſe, num Anonymus hiſtoriam Athanaſianã ſcripſerit, an potius conſarcinator aliquis fuerit, qui quaedam ex hiſtoriis minime probatis corraſerit, redegeritque in cõpendium.*

pa-

ῥαψῳδὸν aliquem fuiſſe Anonymum judicet, qui ſibi quaedam ex hiſtoriis, quas ipſe vitiarit, corraſerit, ac redegerit in compendium, quaedam addiderit ex Synodicis, eamque collectionem conflaverit, quae non modo aliqua de Athanaſio, ſed nonnulla etiam de Meletio Licenſi, multa vero quae nondum vulgata ſunt, eorum fortaſſe ſimilia, de quibus eſt a Maffejo dictum(1): *ſegue inezia incondita*, complecteretur? Nec vero ipſe ex quo haec quaeruntur habet explicatam, rationem ſenrentiae ſuae. At multos ejuſmodi ῥαψῳδοὺς vel Canonum, vel Hiſtoriarum fuiſſe majorum noſtrorum memoria, quibus parum omnino tribui intelligo, & obſervatum a (2) Scaligero



(1) Maffejus l. c. Codicem Veronenſem ex quo haec eſt expreſſa lacinia deſcribens, poſteaquam *pag.9.* De vita Acephala Athanaſii egit, tum *ſiegue*, inquit, *inezia incondita*: Item *Symbolus S. Synodus Sardici*: *Abrenuncio Sathanae &c.* Haec ſunt elegantiſſima monumenta, quae Codex ille Veronenſis complectitur.

(2) Scaliger *Theſaur.Temp. parte 2.pag.58.* De ſimili Hiſtoriarum compilatione, quam ipſe edidit, quae expreſſa partim ex Euſebii, partim ex Africani, partim ex aliorum chronicis eſſet;

ro (1), Ruinartio (2), & Baſnagio eſt, & conſtat ex codicibus manuſcriptis, quorum aliqui & in Vaticana, & in Caſanatenſi (3) Bibliotheca ſervantur. Conti-

eſſet; loquens „ Latine, *inquit*, converſa ab „ homine barbaro, inepto, helleniſmi, & „ latinitatis imperitiſſimo: Non parva autem „ pars conſarcinata eſt ex deliriis breviatoris, „ aut interpretis, qui commenta ſua in ſcripta „ aliena infulſit. „ Id ego de hoc conſarcinatore Maffejano dixerim, qui imperitiſſimus cum eſſet graeci latinique ſermonis, ut ſupra conſtitit; tum hiſtorica quaedam, aut ab iis, a quibus accepiſſet, aut ab ſe vitiata, ac deformata, in ſuam tranſtulit collectionem, quae res poſt demonſtrabitur plane ad veritatem.

(1) Ruinart. *in Praefat. ad opera S. Greg. Turon. num.* 141. *ſeq.*

(2) Jacobus Baſnagius in obſervationibus in Caniſianam Anonymi Collectionem Chronologicam *T.II. Lection. Antiquar. Canis. Edit. Novae pag.* 153. „ Nos, inquit, ( *hujus colle-* „ *ctionis auctorem* ) nullum fuiſſe putamus, „ ex indigeſta mole, quae hic regnat. Fue- „ runt Monachi amanuenſis codices manu- „ ſcriptos deſcribentes, incidentes vero in col- „ lectanea varia, ut fieri ſolet, nec ſatis opu- „ ſcula diſtinguentes &c. „ Cur haec dici nequeant de collectione Maffejana, profecto non video.

(3) Scipio Maffejus *T.* III. *Obſervat. Litterar.*

tinent enim canones, epiſtolas, & hiſtorica quaedam, quae etſi recentiora ſunt, tamen ſunt, ut vides, quod attinet ad formam, conſtructionemque collectionis ſimilia.

*Diſcrepare ſaepe Anonymum ab Athanaſio ceteriſque antiquis Scri-*

VIII. Sed volo eſſe liberalis tecum. Permitto, ut paullo ante dixi, eſſe id opuſculum non conſarcinatori, ſed hiſtorico alicui tribuendum. Eum autem ſup-



*rar. pag.9.* Dum partes omnes Codicis Veronenſis recenſet, priore loco Epiſtolas quaſdam eo contineri ſcribit, quas ibidem refert, tum hiſtoriam, ſeu Chronicon Athanaſianum, poſtremo collectionem canonum, quae cujuſmodi ſit, ne a Maffejo quidem eſt indicatum. Ita quoque manuſcriptus Codex Bibliothecae Caſanatenſis ſeculi, ut conjectura aſſequi potui, *XI. - E. V. 27.* - Primo loco canonum collectionem nondum editam, deinde Chronicon Romanorum Pontificum, poſt recentiore charactere *formulam*, qua Otho Imperator ſuam Johanni XII. P. M. obligavit fidem, quae quidem *formula*, paulo tamen aliter, refertur a Gratiano *cap. 33. diſt. 63.* Inde Catalogum Romanorum Pontificum a Petro ad Paſchalem Secundum, poſtremo collectionem aliam canonum recentiorem, in cujus initio referuntur fragmentum Synodi habitae in Dalmatia anno 1076. & Epiſtolae quaedam Pontificum Romanorum, quae nondum vulgatae ſunt.

*ptoribus, adeoque Manſii argumentum ex conſenſione petitū, ut ſuadeat eū vel fuiſſe Synchronum vel pene aequalem Athanaſio, nullius momenti eſſe*

parem fuiſſe Athanaſio quo tandem oſtendis modo? Cum Athanaſio (1), inquis, de ſe plura ſcribente numquam non cohaeret, multaque minuta conſectatur, quae niſi in auctorem ei aut ſupparem, aut aequalem, in alium quemquam cadere omnino non poſſunt. Haec ſcilicet duo illa ſunt argumenta, quibus Anonymi contendis demonſtrari vetuſtatem poſſe. At enim utrum horum magis efficiat, quod velles, neſcio, credo plus neutrum (2). Sed de hoc alias. Hortaris deinde me, ut periculum rei (3) in ceteris rerum Athanaſianarum ſcriptoribus faciam. Fore namque ſperas, ut eos confitear in Chronologicis turpiter erraſſe. Verum oro te, ut mihi in Maffejano primum id periculi facere liceat. Quae enim iſta eſt confidentia, ut eum praedices nulla in re ab Atha-

(1) Conſule Apologiam Manſii in *Append.* num.2. §.15. quo loco, *cum ipſo S. Athanaſio,* inquit, *de ſe plura ſcribente numquam non coheret, & ne in minime quidem diſcrepet. Anonymi Chronologia cum Chronotaxi ab ipſo Athanaſio digeſta vel ad dieculam convenit.*

(2) Nam ſunt, qui & minuta conſectati ſint, & minus repugnent quam Anonymus Athanaſio, qui tamen ei Synchroni non fuerunt.

(3) Manſ. *Apolog.* §.IV.

Athanaſio diſcrepare, qui nihil fere accurate, nihil diſtribute, nihil denique ſcripſerit, quod cum ejus temporis hiſtoria componi poſſe videatur? An omnes, praeter te unum, homines tam eſſe rudes, atque imperitos Chriſtianae antiquitatis putas, ut eos indignis modis ludificere, jacteſque in iis rebus conſenſionem, in quibus conſenſionis ne veſtigium quidem extet? Ego iſti fabulatori quam impoſuiſti perſonam detraham. Ageſis igitur, atque animum adverte.

*Errarè Anonymum pugnareque cũ Athanaſio, dum ſcribit SS. Epiſcopũ rediiſſe Alexandriã an. 346.*

IX. Conſulibus Conſtantio IV. & Conſtante III. Athanaſium rediiſſe ſcribit Alexandriam (1). Eſt is annus 346. De hoc errore ſcribam ad te copiose, ſed tempore (2). Hoc nunc breve dico: Athanaſium eo tempore reverti non potuiſſe. Fac enim verum ſit anno 346 februario, aut ſi mavis Januario menſe deceſſiſſe direptorem Alexandrinae Sedis (3) Gregorium. Falſum id quidem; nam bien-



(1) Pag. 60.

(2) Vide Epiſt. III. §. II. ſeq.

(3) Manſius in Diſſertat. pag. 4. „Diebus Paſchalibus ſuccedentis anni (345) Euphrates Epiſcopus cum Socio Legatione fungens a Conſtante venit Anthiochiam. Decimo

biennio fere poſt (1) ille periit, ſed quoniam probatum eſt tibi, ferri nunc poteſt, modo quo genus hoc argumenti ſerpat, attendas animum. Poſt Gregorii mortem plus integro anno in Occidente Athanaſius conſtitit. Ad initium igitur anni 347 non adierat ad Conſtantium agentem Antiochiae, multoque minus venerat Alexandriam. Atque eum ſolido anno poſt Gregorii interitum, ſeu potius poſteaquam accitus Alexandriam eſt a Conſtantio (2), manſiſſe in occidente, teſtis eſt ipſe in iis, quae ſunt ad Monachos litteris (3). Nam ubi de Euphratis Colo-

„ cimo inde menſe adeoque anni ſequentis
„ (346) initio Gregorius occubuit.

(1) Vide Epiſt. III. §. V. ſeqq.

(2) Nam Athanaſius non ait poſt x. menſes mortuum fuiſſe Gregorium, ut Manſius hallucinatus eſt, *vide ejus Diſſert. pag.* 4., ſed poſt decem menſes a Legatione Euphratis, defuncto Gregorio, litteras fuiſſe ſcriptas de Athanaſii reditu a Conſtantio, ut ex loco mox *Not.* 3. adducendo plane liquet. Quamquam autem non repugnem x. poſt menſes periiſse Gregorium, id tamen nego ex eo Athanaſii loco concludi perſpicue, ſolideque poſse, niſi quid aliunde adjunctum ſit.

(3) Athanaſ. *Hiſt. Arian. ad Monach. pag.* 356 *num.* 21. *T.* I. *Editionis Montfauconianae*.

Ὁ δὲ

lononienſis, & Vincentii Capuani Legatione, quae diebus Paſchatis anno 345, te auctore perfecta eſt, egit; tum reſtitutos fuiſſe ſuos Clericos narrrat, ſe vero non

Ὁ δὲ Βασιλεὺς Κωνστάντιος ὀλίγον τι κατανυγείς, εἰς ἑαυτὸν ἦλθε λογισάμενός τε, ἐξ ὧν ἔδρασαν τῷ Εὐφράτῃ, ὅτι καὶ τὰ κατὰ τῶν ἄλλων ἐπιχειρήματα τοιαῦτά ἐστι, τοὺς μὲν ἐξορισθέντας ἀπὸ τῆς Ἀλεξανδρείας εἰς τὴν Ἀρμενίαν πρεσβυτέρους, καὶ διακόνους εὐθὺς ἀπολυθῆναι κελεύει. γράφει τε εἰς Ἀλεξάνδρειαν Φανερῶς, μηκέτι διώκεσθαι τοὺς μετὰ Ἀθανασίου κληρικούς τε καὶ λαούς· Εἶτα μετὰ μῆνας που δέκα τελευτήσαντος Γρηγορίου, μεταπέμπεται καὶ Ἀθανάσιον μετὰ πάσης τιμῆς, οὐχ ἅπαξ, οὐδὲ δεύτερον, ἀλλὰ καὶ τρίτον γράψας αὐτῷ μὲν Φιλικά, δι' ὧν θαρρεῖν, καὶ ἐλθεῖν προέτρεπε· πέμπει τε πρεσβύτερον, καὶ διάκονον ἵν' ἔτι μᾶλλον θαρρῶν ἐπανέλθοι. ἐνόμιζε γὰρ διὰ τὸν Φόβον τῶν πρότερον γενομένων ὀλιγωρεῖν με περὶ τὴν ἐπάνοδον. γράφει δὲ καὶ τῷ ἀδελφῷ ἑαυτοῦ Κώνσταντι, ἵνα καὶ αὐτὸς ἐπανελθεῖν με προτρέψηται· διεβεβαιοῦτο γὰρ ἐνιαυτὸν ὅλον ἐκδέχεσθαι τὸν Ἀθανάσιον, καὶ οὐκ ἄν ποτε ἐπιτρέψαι γενέσθαι τινὰ καινοτομίαν, ἢ καὶ κατάστασιν, φυλάττων Ἀθανασίῳ τῷ ἐπισκόπῳ τὰς ἐκκλησίας. „ Rex autem Conſtantius pauliſper „ compunctus, ad ſe rediit, reſque in Euphra„ tem geſtas ſecum reputans, ejuſmodi eſſe „ illorum (*Arianorum*) adverſus caeteros „ molimina ſuſpicatus; eos qui Alexandria in „ Armeniam relegati fuerant Presbyteros, „ Diaconoſque continuo dimitti jubet; ſcribit„ que aperte Alexandriam, ut ne ultra vexen„ tur

non ante in patriam accerſitum, quam Gregorius deceſſiſſet. Atque ab eo quidem tempore, quo vocatus in patriam eſt a Conſtantio, ad illud quo ſcriptae poſtremae litterae ab eodem Imperatore fuerunt, quo quidem tempore Athanaſius nondum navigare in Orientem voluerat, annum interfuiſſe. Litteris enim Conſtanti fratri ſignificaſſe Conſtantium expectaſſe integro anno (1) Athanaſium fruſtra ſe, quin Gregorii loco quemquam Epiſcopum creari paſſus eſſet. Quamobrem

„ tur Athanaſii Clerici, & populi. Inde poſt „ menſes circiter decem, mortuo Gregorio, „ Athanaſium ſummo cum honore accivit, non „ ſemel, neque bis, ſed ter ipſi quidem ( litteras ) ſcribens amice, quibus hortabatur, „ ut cum fiducia accederet. Miſit item presbyterum, Diaconumque, ut majore animi „ ſecuritate rediret: Cenſebat enim ob rerum „ ante geſtarum formidinem, aegre me reverſurum. Scripſit etiam fratri ſuo Conſtanti, ut me & ille ad remigrandum hortaretur. Affirmabat enim ſe anno integro Athanaſium expectaſſe, neque conceſſiſſe, ut „ quidpiam novi, aut ordinatio aliqua fieret, „ quod Athanaſio Epiſcopo ſuas Eccleſias ſervare vellet.

(1) Ἐνιαυτὸν ὅλον: *annum integrum*.

rem hortaretur hominem, ut rediret. At annuae illius expectationis initium a datis primis litteris eſt capiendum. Quemadmodum enim ante expectaſſet, quem non acciverat Imperator? Conferam rem omnem in pauca. A litteris, quibus primum data Athanaſio fuit redeundi facultas, ad poſtremas, quibus vir ſanctus inductus eſt, ut de reditu cogitaret, annus interceſſit. Primae autem litterae datae fuerunt poſt Gregorii Cappadocis obitum, decimo ſcilicet menſe poſt, quam functus Ephrates fuit Legatione, hoc eſt ineunte anno 346. Itaque ſi poſtremae (quibus acceptis Athanaſius, qui adhuc in Occidente erat, de reditu cogitare coepit) ſi poſtremae inquam ſcriptae poſt integrum annum fuerunt; fit ita omnino ut initio anni 347 in Occidente conſtiterit Athanaſius, atque ideo anno 346 redire nequiverit Alexandriam. Quare Anonymus ille tuus, qui menſe Octobri anni 346 reverſum illum in patriam fuiſse ſcribit, & magno in errore verſetur, & cum Athanaſio pugnet neceſſe eſt.

X. Praeterea de eadem re partim Athanaſii, partim aliorum, quorum par

*Athanaſii, aliorũque veterum teſti-*

in

*monio conſtare ſanctum virum redire in patriã nequiviſſe ante annum 347.*

in hac cauſſa auctoritas eſſe debet, teſtimonio ſtatuam quid cenſendum ſit. Aliud quid? etiam. Jam illud conſtat ante Gregorii (1) Cappadocis obitum nullas fuiſse ab Imperatore Orientis ſcriptas litteras de reducendo Athanaſio, aut ad hunc ipſum, aut ad Conſtantem fratrem. Affectus autem extremo ſupplicio ab Alexandrinis Gregorius eſt initio trecenteſimi quadrageſimi ſexti anni, ut paulo ante eſt, tua quidem (2) ſententia, conſtitutum. Atque ut tibi rem gratam faciam, dabo non ἐνιαυτὸν ὅλον *annum integrum* a primis ad poſtremas litteras interceſſiſſe (volo enim tecum agere, ut ante dixeram, liberaliter); ſed ſtatim atque Cappadox ille Eccleſiae Alexandrinae direptor, extinctus eſt, datas primas, mox ſecundas, & aliquanto poſt tertias, redditaſque fuiſſe & Conſtanti, qui eſſet in Galliis (3), & Athanaſio, qui degeret Aqui-

(1) Vide ſup. *pag.* 24. *num.* 2. Hujus Epiſtolae. Conſule etiam Epiſt. 111. §. v.

(2) Conſule *loc. cit.* §.

(3) Narrat enim Athanaſius poſtremas Conſtantii litteras redditas ſibi fuiſſe, cum Aquilejae verſaretur, iterque deinde ſe in Gallias ad videndum Conſtantem inſtituiſſe. *Apolog. ad Conſtan-*

Aquilejae exeunte Februario menſe. Breve id quidem intervallum, quam ut diverſis temporibus ex Oriente profecti non ſolum tabellarii tres, ſed etiam presbyter ex urbe Edeſſa (1), atque Diaconus pervenire Aquilejam poſſent. Sed ne hoſti quidem negandum, multo autem minus amico, quod tibi non eſt incommodo. Quare id etiam concedam tibi. Conſtans acceptis a fratre litteris, ſcripſit ad Athanaſium, eumque invitavit, ut ad ſe veniret (2). Decem ſaltem dies interfluxerint neceſſe eſt, ut e Galliis Aquilejam deferre epiſtolas liceret.

*ſtantium n. 4. pag 298. T. I. Opp.* Μετὰ δὲ τὴν σύνοδον ἐν τῇ Ναΐσσῳ μοι διάγοντι γράφει, καὶ ἀνελθὼν ἐν Ἀκυληΐᾳ λοιπὸν διέτριβον. Ἔνθα με τὰ γράμματα τῆς σῆς θεοσεβείας κατέλαβεν. Κἀκεῖθεν κληθεὶς πάλιν παρὰ τοῦ μακαρίτου, καὶ ἀνελθὼν εἰς τὰς Γαλλίας οὕτως ἦλθον παρὰ τὴν σὴν εὐσέβειαν. „ Poſt peractam vero Synodum, „ (Sardicenſem) litteras mihi tum Naiſſo degenti miſit, atque hinc profectus Aquilejae „ poſtea commoratus ſum, ubi redditae mihi „ ſunt tuae pietatis litterae. Accitus inde „ rurſum a Beatae memoriae viro, in Gallias iter inſtitui: hincque demum tuam adii „ pietatem.

(1) Athanaſ. *Apol. contra Arian. pag.* 170. *Tom.* 1.

(2) Vide notationem ſuperiorem.

ret. Incidimus igitur in medium fere, Martium menſem anni 346. Athanaſius accepto nuncio Romam (1) venit, poſt in Galliam (2) profectus eſt, inde Hadrianopolim (3), poſtremoque Antiochiam (4) ubi tunc Conſtantius verſabatur; con-

(1) Apologia contra Arianos *pag.* 171. *T.*1. *Edit. Montfauconi*. Ὁ μὲν οὖν βασιλεὺς τοιαῦτα γράφει, ἐγὼ δὲ δεξάμενος, ἀνῆλθον εἰς τὴν ῥώμην συντάξασθαι τῇ ἐκκλησίᾳ, καὶ τῷ ἐπισκόπῳ. ἐν τῇ ἀκυληίᾳ γὰρ ἤμην ὅτε ταῦτα ἐγράφη. *Imperator quidem haec ſcripſit. Ego autem his acceptis Romam redii Eccleſiae, & Epiſcopo vale dicturus. Nam Aquilejae degebam, quo tempore mihi haec ſcripta ſunt.*

(2) Vide quae ſupra ex Athanaſio attuli §.XXVIII. *ſeq*.

(3) De laicis decem Hadrianopoli Conſtantii juſſu capitis condemnatis Athanaſius ſcribens *in Hiſtor. Arianor. ad Monachos n.* 18. *pagin.* 354. καὶ τούτων, inquit, τὰ μνήματα πρὸ τῆς πόλεώς ἐστιν, ἅπερ παρερχόμενοι καὶ ἡμεῖς ἑωράκαμεν. „ Horum monumenta ante urbem, „ ſunt, quae & nos illac tranſeuntes vidimus.

(4) *Apolog. ad Conſtantium n.* 5. *pag.* 298. *Tom.*1. *Opp.* ter ſe Conſtantium adiiſſe narrat, πρῶτον μὲν ἐν βιμινακίῳ, δεύτερον δὲ ἐν καισαρείᾳ τῆς καππαδοκίας, καὶ τρίτον ἐν ἀντιοχείᾳ. *Primum Viminacii* ( Viminiaci circa an. 338. ) *ſecundo Caeſareae Cappadociae* ( anno eodem, conſule Montfauconum in vita Athanaſ. pagin.

contendit. Tam longum iter ab Epiſcopo inſtitutum, praeſertim ut a (1) Montfaucono gravi inprìmis conjectura freto deſcribitur, perfici trium menſium ſpatio, ſi hac aegre, ea quidem certe aetate non poterat. Ego vero permittam id intervallum ſatis fuiſſe, nam tibi nimium adverſari nolo. Itaque id ſaltem fateare neceſſe eſt, circiter IV Idus Junias Antiochiae ab Athanaſio ſalutatum fuiſſe Imperatorem. Sed a Majo ad extremum fere Auguſtum menſem Conſtantinopoli Imperator verſatus eſt, quod & Gothofredus (2) animadvertit, & ex legibus

*nonis*

gin. XXXI. T. I. Opp. Athanaſ. praefixa) *tertio Antiochiae*. Vide Sozomenum *lib.* III. *cap.* XX. *pag.* 125. *Edit. Cantabrig. an.* 1720.

(1) Pag. XLV. n. 5. „ Jam nobis, inquit, „ pene conſtat, quia Athanaſius Hadrianopo„ li Alexandriam remigrans pertranſiit. Aqui„ leja Romam veniſſe, antequam ad Conſtan„ tem properaret, inde vero per Germaniam, „ ſecundo ut putatur, Iſtri flumine magnam „ itineris partem confeciſſe. Hadrianopolim „ cum perveniſſet decem laicorum tumulos „ conſpexit. Inde vero Antiochiam concedens „ Conſtantium adiit.

(2) In Chronologia Codicis Theodoſiani ad an. 346. quo loco pag. XLVI. Tom. I. Edit. an. 1736. Conſtantius, inquit, his Conſulibus egit Conſtantinopoli.

*nonis Majis* (1) vii *Kal. Junias* (2), x *Kal. Septembres* (3) in ea Urbe ſcriptis conſtat (4).

Sed hac ego, inquis, tanta liberalitate non egeo. Etenim non eſt neceſſe ut hiſce me anguſtiis teneri patiar. Septembri, aut Octobri menſe Athanaſius potuit Antiochiam ad Imperatorem ire. Nihil enim impediebat. At erat (5), mihi

(1) *Lib.*xi. *Cod. Theod. Tit.* xvi. *de extraordinariis, ſive ſordidis muneribus Lege* vi. *T.* iv. *Edit. Riteni an.* 1736. *pag.* 124. Data dicitur lex *Conſtantinopoli Conſtantio IV. & Conſtante III. Auguſtis Coſs. hoc eſt anno* 346. Vide etiam faſtos *Conſulares Petri Relandi pagin.*357. *Edit. an.* 1715.

(2) *Vide notam l. in legem* x. *Tituli* ii. *De Epiſcopis lib.*xvi. *Cod. Theodoſiani Edit. Riteni Edit. an.* 1733. *pag.*38.

(3) *Lex.* iv. *Tit.* xxxix. *de Fide Teſtium, Lib.*11. *Codicis Theodoſiani. Tom.*iv. *pag.* 338. data eſt Conſtantinopoli *Conſtantio IV. & Conſtante III. Augg. Coſſ.*

(4) Si enim a Majo ad Auguſtum extremum fere menſem Conſtantinopoli degit Conſtantius, offendi Junio menſe ab Athanaſio Antiochiae non poterat.

(5) At conſtat ex lege viii. Tit. xxxvi. lib.xi. Codicis Theodoſiani pag. 313. Tom.iv. Conſtantium anno 347. 8. Idus Martias Ancyrae in Galatia fuiſſe: v autem idus Maji fuiſſe

hi crede, quod impediret. Rogas quid illud fuerit? Id ego tibi libens ſic exponam ut memorem me eſſe cognoſcas & tuorum erga me meritorum, & illius, quam eſſe tam magnam nolles, liberalitatis meae. Niſi enim conceſſero eodem, quo lata lex IV. *de fide teſtium* eſt, die Imperatorem Conſtantinopoli moviſſe, ut Antiochiam proficiſceretur, ne medio quidem fortaſſe Octobri menſe perveniſſe illum, quo iter direxerat, conſequere. Igitur, ut tibi obſequar, aſſentior 23. menſis Auguſti die quo lata lex eſt, iter Antiochenum fuiſſe a Conſtantio inſtitutum. Vereor ne id eſſe incredibile videatur, ut ne die quidem poſt Conſtantinopoli manſerit. Sed quid alii dicturi ſint parvi mea intererit, modo tibi rem gratam faciam. Regia autem

C via

iſſe Hierapoli in Syria *ex leg.* I. *Tit.* IV. *de Bonis militum L.* V. *Cod. Theod. T.* I. *pag.* 480. Si igitur Conſtantius menſe Martio an. 347. Ancyrae verſabatur, menſe autem Majo Hierapoli, indicio eſt, eum egreſſum hoc eodem an. 347. Conſtantinopoli fuiſſe, direxiſſeque iter in Syriam. Quamobrem non Septembri modo atque Octobri, ſed ne reliquo quidem anno 346. ad vernum uſque tempus an. 347. convenire Athanaſius Imperatorem potuit Antiochiae.

via (1) profectum fuiſſe negari non poteſt. Nulla enim ratio eſt cur negetur. At ea longa erat. Synchronus Conſtantino *Itinerarii Hieroſolymitani* ſcriptor ambulare eos conſueſſe, qui Conſtantinopoli Antiochiam veniſſent, millia (2) paſ-

(1) Regiam viam appello eam, in qua mutationes, manſioneſque eſſent, quamque Imperatores, miſſis diverticulis, cum iter agerent, conficere ſolerent. Atqui ea, quae in itinerario Hieroſolymitano deſcribitur, erat ejuſmodi. Itaque Ammianus Marcellinus iter Antiochenum Juliani Imperatoris commemorans, ſcribit hoc modo *lib.* XXII. *cap.* IX. *pagin.* 319. „ reliquit Conſtantinopolim ... tranſ„ greſſus fretum, prætercurſa Chalcedona, & „ Libyſſa ... inde Nicomediam venit. Dex„ trorſus itinere declinato, Peſinunta conver„ tit .. Ancyram redit ... Itineribus emenſis „ cum ad Pylas veniſſet, qui locus Cappado„ cas diſcernit, & Cilicas, oſculo ſuſceptum „ rectorem ... Tarſum ſecum induxit. At hinc „ videre properans Antiochiam &c. „ Idipſum colligi ex duabus legibus poteſt, quas indicavi notatione ſuperiore.

(2) Itinerarium Antonini *pag.* 319. *Edit. Weſſelingii an.* 1730. *A Conſtantinopoli uſque Antiochiam m. p.* 716. At haec e Vaticano abeſſe Weſſelingius ſcribit. Ceterum *Conſtantinopoli Nicomediam* numerat *m. p.* 83. Nicomedia Ancyram *m. p.* 286. Ancyra Antiochiam *m. p.*

paſſuum plus quam ſeptingenta ſcribit. Atque in illa ipſa via manſiones erant quadraginta (1). Erat autem, ut noſti, *manſio* iter diei (2). Imperatores quo-



*m. p.* 360. ſumma eſt *m. p.* 729. *Itiner. Hieroſolymit. p.* 570. *ſeqq.* Byzantio Nicomediam, numerat *m. p.* 61.

| | | |
|---|---|---|
| Conſtantinopoli | | |
| Mutatio Naſſete | *m. p.* | 7 |
| Manſio Pandicia | *m.* | 7 |
| Mutatio Pontamus | *m.* | 13 |
| Manſio Libiſſa | *m.* | 9 |
| Mutatio Brunga | *m.* | 12 |
| Civitas Nicomedia | *m.* | 13 |
| | | 61 |

| | | |
|---|---|---|
| pag. 575 | *A Nicomedia Ancyram* | *m.* 258 |
| pag. 579 | *Ab Ancyra Tharſon* | *m.* 343 |
| pag. 581 | *A Tharſo Ciliç. Antiochiam* | *m.* 141 |
| | | 803 |

(1) Itinerar. Hieroſolymit.

| | | |
|---|---|---|
| pag. 572 | *A Conſtantinopoli Nicom.* | *manſ.* 3 |
| pag. 575 | *A Nicomedia Ancyram Galatiae uſque* | *manſ.* 12 |
| pag. 580 | *Ab Ancyra Galatiae, Tharſon uſque* | *manſ.* 18 |
| pag. 581 | *A Tharſo Ciliciae Antiochiam* | *manſ.* 7 |
| | | 40 |

(2) Recte Cangius in Gloſſario Mediæ, & inf.

que manebant in iis locis, cum praeſertim milites haberent ſecum confecto diei itinere (1). Quamobrem erant in manſionibus palatia, in quae poſſent Imperatores divertere (2). Neque cur magnis itineribus Antiochiam Conſtantius pro-

inf. Latinit. *Manſio*, inquit, *latinis ſcriptori-* „ *bus proprie dicitur locus, ubi confecto iti-* „ *nere per noctem quieſcebant: unde ut plu-* „ *rimum pro diei unius itinere ſumitur*. Conſule Gothofredum *in lege* IV. *Tit.*VII. *de Offic. rect. Provinc. L.* I. *Cod. Theod. T.* I. *pag.* 51. *& in leg.* IX. *Tit.* I. *de Annona & Tributis. Lib.* XI. *Cod. Theod, T.* IV. *pag.* 18.

(1) Lampridius in *Vita Alexandri Severi cap.* 45. „ Itinerum dies publice, inquit, pro- „ ponebantur, ita ut edictum penderet ante „ menſes duos, in quo ſcriptum eſſet: illa „ die, illa hora ab urbe ſum exiturus, & ſi „ Dii voluerint in prima manſione manſurus. „ Deinde per ordinem manſiones, deinde ſta- „ tivae &c. „ Quam in rem multa egregie diſputantur a Philippo a Turre Epiſcopo Adrienſi in Poſthumo contra Vignolium opere, ut Salmaſium, alioſque, quos ille citat, praeteream,

(2) Gothofredus *in legem* IX. *Tit.* I. *de Annona & Tributis Lib.* VI. *T.* IV. *pag.* 18. „ In manſionibus, inquit, palatia quoque „ principum fuere. *Leg.* I. *ſup. ne quis in Pala-*

properaret, cauſſa ulla erat. Ac ſi ulla fuit, indicanda abs te eſt. Sed cave ne implicere. Quamobrem conſumſit in eo itinere quadraginta dies. Quodſi vis minus, feram ut triginta fuerint. At in magna quaque, atque illuſtri urbe, qua iter erat Antiochiam, ut Nicomediae, ut Ancyræ, ut Tharſi ne triduum quidem, aut ſaltem biduum conſtitiſſe Imperatorem (1) nemo unquam ſibi perſuadebit. Atenim ut ajebam, ſatis ſunto triginta dies. Numera nunc jam a x. Kal. Septembres dies 30. Incides profecto in 21. diem Septembris menſis. Pervenerit ergo Conſtantius Antiochiam IX. Kal. Octobres, eumque ſtatim ad ſalutandum acceſſerit Athanaſius ſedentem adhuc, ſi placet, in rheda. Sed tamen diebus aliquot neceſſe eſt manſerit Atha-



*Palatiis Manſ.* Eſt lex Arcadii, & Honorii „ Nulli manendi intra palatia noſtra in quali„ bet civitate, vel *manſione* facultas pateat. *T.* 11. *Cod. Theod. pag.* 363.

(1) Julianus quoque Nicomediae aliquot diebus manſit, ut colligi ex Ammiano *l.* 22. *cap.* 9. *pag.* 320. poteſt, ut & Ancyrae *pagin.* 320.

thanaſius Antiochiae, ut & quae de ſua dignitate erant, & litteras ad Praefectos (1), ad Epiſcopos (2), ad populum Alexandrinum (3), &c. (4) Imperatoris nomine ſcribi impetraret. Fac fuerint dies quinque. Non hercle id offero, quaſi concedam, nam eſt incredibile; ſed ut tibi quemadmodum ſaepe dixi, quoad ejus poteſt fieri, ſatisfaciam. Non ergo ante 26. Septembris Athanaſius diſceſſit Antiochia. Atque aberat ea urbs Hieroſolymis manſionibus XVIII. Quare 14. Octobris Hieroſolymam ingreſſum fuiſſe Athanaſium per me licet: quamquam diebus tam paucis Syriam peragraſſe (5) hominem, tandemque Hieroſo-

(1) Conſule Athanaſ. Apol. contra Arianos pag. 173. Tom. I.

(2) Athanaſ. ibid. pag. 173.

(3) Athanaſ. ibid.

(4) Athanaſ. ibid. pag. 174. τῷ δὲ αὐτῷ, τύπῳ καὶ τοῖς ἐν Αὐγουσταμνίκῃ καὶ Θηβαΐδι καὶ λιβύαις ἡγεμόσιν. *Sub eadem autem forma Auguſtamnicae Thebaidis, & Lybiarum praefectis.* Alia præterea acta Antiochiae, quo tempore ibidem Athanaſius verſabatur, fuerunt, quae referuntur a Socrate *lib.* II. *cap.* XXIII. & a Theodorito *lib.* II. *cap.* XII.

(5) προπεμφθεὶς οὕτως καὶ διερχόμενος τὴν Συρί-

roſolyma petiiſſe, difficile, ne ἀδύνατον dicam, eſſe videatur. Eo ubi pervenit Concilium ab Epiſcopis Palaeſtinae habitum eſt, in quo de cauſſa Athanaſii ageretur (1). Quid? productumne illud



Συρίαν συνέτυχον τοῖς κατὰ τὴν παλαιςίνην ἐπισκόποις, καὶ σύνοδον ποιήσαντες ἐν Ἱερουσαλὴμ, γνησίως ἡμᾶς ἀπεδέξαντο, καὶ αὐτοὶ μετ᾽ εἰρήνης προέπεμψαν, καὶ ἔγραψαν πρὸς τὴν ἐκκλησίαν καὶ τοὺς ἐπισκόπους. „ Sic igitur dimiſſus, dum „ Syriam peragrarem, Epiſcopos Palaeſtinae „ offendi, & Synodum facientes in Jeruſalem, „ nos perhumaniter exceperunt, & cum pa„ ce dimiſerunt, & ſcripſerunt ad Eccleſiam, „ & Epiſcopos. *Athan. Apolog. contra Arianos n. 57. pag. 175.*

(1) Confer quae attuli ex Athanaſ. not. ſuperiore. His accedunt, quae Socrates narrat l. 2. c. 24. „ Athanaſius arrepto per Syriam „ itinere in Palaeſtinam pervenit: ingreſſuſ„ que Hieroſolymam Maximo ejus civitatis „ Epiſcopo cuncta, quae in Sardicenſi Con„ cilio geſta fuerant exponit, & qualiter Im„ perator Conſtantius Decretis Synodi con„ ſenſiſſet, deditque operam, ut Epiſcoporum „ illius Provinciae Synodus congregaretur. „ Maximus vero nihil cunctatus quoſdam ex „ Epiſcopis Syriæ, ac Palaeſtinae accerſit, ce„ lebratoque ex more Concilio, ipſe quoque „ communionem, & priſtinam dignitatem „ Athanaſio reſtituit. „ Videat Lector, num haec

fuiſſe negabis ad octo dies? Ego ſi ad decem dicerem, haberem qui brevius intervallum defenderent ſatis eſſe non potuiſſe. Atqui a 14. Octobris dies octo ſi numerentur, incidemus in 22. diem Octobris menſis. Itaque 22. Octobris Hieroſolymis Athanaſius verſabatur. Non ergo 21. Octobris venire potuit Alexandriam. Quamobrem in die menſis annoque deſignando Anonymo illi tuo non cum monumentis ejus aetatis modo, ſed ne cum Athanaſio quidem convenit. Vidit haec fortaſſe Maffejus: Nam Athanaſii reditum confeſſus eſt cum IV. Conſtantii, & III. Conſtantis Conſulatu Componi difficulter poſſe (1). Sed de hoc errore ſcribam multis verbis ad te opportune. Interea id volo animadvertas, quod jactum abs te eſt Sardicenſis Epochae, fundamentum, nullo modo poſſe conſiſtere (2).

XI.

haec 10. dierum intervallo expediri potuerint. Conſule Sozomenum *lib.* III. *cap.* XXI. *pag.* 354.

(1) Maffe. To. III. Obſerv. Litterar. pag. 90. „ Difficile è l'accordare, che l'ingreſso di Ata- „ naſio foſse Coſtanzo IV. e Coſtante III. Coſs.

(2) Manſius cum in Diſſert., tum in *Apolog.*

XI. Cognoſce nunc quid Anonymus de Hypatio, & Catullino mentitus ſit: Simul enim una Conſules fuiſſe ſcripſit (1). Quid? eſſe ne quemquam tam ignarum hiſtoriae arbitraris; quem fugiat anno 349 Catullinum, Hypatium vero decennio poſt fuiſſe Conſulem (2): Teneo quid Maffejus reſpondeat: Videri conſulatum Catullini non eſſe à Librario locatum recte (3). Audio id ſcilicet, ſed neſcio quorſum evadat. Nam ſi eo ſpectet, ut excuſet Anonymum, jam erit ratio excuſandi fabulatores omnes in prom-

*Falli Anonymum, qui Hypatium, & Catullinum Conſules una proceſſiſſe ſcribit.*

*log.* §, XI. *ſeqq.* Ex hoc Anonymi loco, quo ſtatuitur Athanaſium Alexandriam rediiſſe an. 346 colligit anno 344 fuiſſe celebratum Concilium Sardicenſe.

(1) *Tom: III. Obſervat. Litterar. pag.* 90. „ Anche il Conſolato di Catullino par quì fuor „ di ſito; & *pag.*91. A Catullino dà per com„ pagno Idazio (Ipazio) quando fu Limenio; „ ma è nel principio, dove altri errori ſono. „ Praeclarum initium Hiſtoriae narrat: Apud Maffejum l. c. pag.61. *Secundum autem reverſionis ejus Coſs. Hypatio, & Catullino.*

(2) Conſtat id ex faſtis omnibus, & Manſius, ultro fatetur in Diſſert.

(3) Anche il conſolato di Catullino par qui fuor di ſito. *ibid. pag.*91.

promptu. Ne igitur auctorem Chronici Paſchalis, neque Cedrenum, neque alium quemquam inſectere, quod erraverint in Chronologicis. Ego enim non ab illis dicam, ſed a librariis notas temporum non eſſe locatas recte, eritque res omnis, ut ajunt, in vado. Ludis? inquies. Immo vero ludimur, mihi crede. Non enim putandum eſt ſerio haec eſse ſcripta ab homine, & magni ingenii, & perito Hiſtoriarum.

*Conjecturas Manſii de errore Interpretis, vel librarii in conjungendis Hypatio, & Catullino Coſs. cōſiſtere nullo modo poſſe.*

Tu quod ei aſsenſus non es, feciſti probe. Sed audio de conjectura tua, quae nollem. Perfertur enim ad me multorum ſermone, confugiſse te ad linguae graecae praeſidium, quod verentur, ne ſit inimicum tibi. Pugnare (1) namque

(1) Manſius *Diſſertat. de Epochis pag* 17. „ Geſta haec aſſerit auctor, inquit, Coſs. Hy- „ patio, & Catullino. Multa hic ſunt obſcura, „ & ſi vulgo eruditos audias, fabnloſa ſunt „ multa. Sed bona verba quaeſo. Primo igi- „ tur negocium faceſſit par illud Conſulum. „ Nuſpiam enim in faſtis conjuncti apparent. „ Mendum huc irrepſiſſe fateor, ſed non diffi- „ cile corrigendum. Lucubrationem hanc grae- „ ce primo ſcriptam fuiſſe ab Anonymo quo- „ dam Alexandrino ſuperius animadvertimus. „ Anonymus alius Graeci ſermonis non equi- „ dem

que te fucum factum eſse interpreti, qui quod legiſset in graeco ὑπ' ἄκȣ Καπυλίνȣ, verterit Hypatio, & Catullino Coſs. addideritque de ſuo particulam *&*, cum eſſet *Conſule Aco Catullino* vertendum. Verum τὸ ὑπ' cum apoſtrophe non *Conſulem*, ſed praepoſitionem *ſub* indicat. Lineolam forſitan ' in ' commutavit Typographus, ut ὑπ' pro ὑπ', quod τȣ̃ ὑπάτȣ *Conſulis* nota eſt, poneret. Sed quid? malum! ego typograhum nomino injuſsu tuo? Verumtamen ubinam tu *Catullinum* vocari *Acum* vidiſti? Ego illum *Aconem* vel *Aconium* fuiſse dictum ſaepe legi, *Acum* numquam (1). Quemad-

„ dem peritiſſimus Latine vertit. Hinc bono „ illi interpreti fucus factus eſt. Legebat in „ Graeco ὑπ' ἄκȣ Καπύλινȣ, priora illa verba, „ quae latine vertere debuiſſet Coſ. Aco ſimul „ conjungens vertit Hypatio, quod nomen „ unius ex Conſulibus cenſuit tum addens de „ ſuo conjunctionem „ & ſubjecit „ *Catul-* „ *lino*, atque ita ex uno conſule vero par fictitium conſulum exhibuit. „ Haec Manſius peritiſſimus ſermonis Graeci.

(1) Marmora Felſina. pag. 278. quae inſcriptio & a Rolando in faſtis, & a Georgio in Annal. Baron. Edit. Lucenſ. T. IV. pag. 471. relata eſt.

FA-

admodum ergo interpres τὸ ὑπ', & τὸ ἀκόνος vel ἀκονίȣ conjungere potuit, exque iis conflare Hypatii nomen? Scripſiſset *Hypacone* aut *Hypaconio*, & *Catullino*, non *Hypatio*, & *Catullino Coſs.* ſi tam ineptus, ut ipſe arbitrare, fuiſset. Age vero ſi τὸ ὑπ' notam ſcilicet conſulis, & τὸ ἄκȣ interpres conjunxit, conflavitque nomen *Hypatii*, quam vocem habuit reliquam, quae Conſules ſignificaret, ut ſcribere poſset *Hypatio*, & *Catullino Coſs.*? Deinde quos tu faſtos conſulares aut Latinos (1), aut Graecos legiſti,

FABIAE · ACONIAE · PAVLLINAE
C · F · FILIAE · ACONIS · CATVLLINI
V · C · EX · PRAEF · ET · CONSVLIS &c.

Marmor Aſturicenſe apud Gruterum pag.163. novae Editionis.

ACO · CATVLLINVS · VIR · CONSVLARIS · In ea Inſcriptione, quae refertur a Grutero pag.309. Aconius vocatur Catullinus.

(1) Boldettus lib.1. cap. XIX. num.13. refert inſcrip. in qua eſt hoc modo: *Limenio & Catullino*. *Caſſiodorus*, *Limenius*, inquit, & *Catullinus*. Chronicon Alexandrinum, ſeu Paſchale, Λιμενίȣ, ϗ Κατȣλλίνȣ. *Faſti Flor. Min.* Λιμήνιος, ϗ Κατυλῖνος. *Faſt. Flor. Maj.* Λημενίȣ, ϗ Κατȣλίνȣ. Anonym. *de Praef. Vrbi ex edit. AEgidii Bucher. Tom.* XI. *Antiq. Roman. Gronov.*

ſti, in quibus ſit omiſso Collega unius *Catullini*, adjuncto *Aconis* nomine, facta mentio? Si autem nullos vidiſti, quid eſt, quod τὸ ὑπ' ἄκȣ Κατȣλίνȣ lectum in graeco Anonymi exemplari fuiſse ab Interprete ſuſpicere? Praeterea ſunt, qui peccaſse etiam te contra leges de accentibus dictitent, ac pro Κατȣλίνȣ ſcripſiſse Κατȣ́λινȣ, quod peccatum etſi eſt leviſſimum, eſt tamen detrimento tibi, quod vehementer timendum ſit, ne de te naſcens opinio duplicetur. Quamobrem obſecro te, mi Manſi, iſto ut graecae relicto, conferas te ad praeſidium Etruſcae linguae, in quo poſſis tutius vivere.

XII. Sed progrediar longius. Euſebium Nicomedienſem quis neget periiſse ante Sardicenſe Concilium? Mitto Socratis ac Sozomeni teſtimonia (1), quod vi- *Errare Anonymum, qui an. 349 vivum fuiſſe Euſebiū Nicomedienſem putat.*

*nov. pag.389. Edit. Batav. Limenio, & Catullino.* Eodemque modo habet *fragment. Faſtor. ab ipſo Bucherio editum.* ibid. *p.394.* & *Auctor Paſchalis laterculi ibid. pag.395. & pag. 398.* ut mittam faſtos Idacii, Proſperi Chronicon, & ea monumenta, quae in calce Chronici Paſchalis edita a Cangio ſunt, in quibus conſtanter Limenii, & Catulini fit junctim mentio.

(1) Conſule *Socratem lib.*II. *cap.*XII. & XIII.

videam eſse in eos te duriorem. At eſt perſpicua Athanaſii Magni de re eadem ſententia (1). Jam vero Anonymus Maffejanus anno 349 Catullino Conſule Euſebium non ſuperſtitem fuiſse modo, ſed veniſſe etiam in Theodori, Narciſſi, & Georgii ſcelerum ſocietatem ſcribit (2), per-

xiii. & Sozomenum *lib.* iii. *cap.* vii. ez Socratis teſtimonio colligit Pagius periiſſe Euſebium an. 342. *pag.* 399. *T.* iv. *Edit. Lucenſis*. Eademque eſt Valeſii in Calce operum Sozom. *pag.* 243. *Edit. Cantabrigienſis*, Lequienii, Cavei, uno verbo omnium eruditorum ſententia.

(1) Athanaſius Apologia contra *Arianos* *pag.* 154. *T.* i. *Opp. Edit. Montfaucon.* relatis iis, quae Romae eſſent ab Julio geſta, priuſquam de rebus in Sardicenſi Concilio actis diceret: Ὁ μὲν οὖν Εὐσέβιος, inquit, ἐν τῷ μεταξὺ τετελεύτηκε. *Interea Euſebius mortuus eſt*.

(2) Anonymus Maffejanus *pag.* 6. *Tom.* iii. *Obſervat. Litterar. Coſs.* Hypatio, & Catu„ lino, Theodorus, Narciſsus, Georgius cum „ ceteris venerunt Conſtantinopolim, volentes „ ſuadere Paulo communicare ſibi: qui nec „ verbo eos ſuſcepit, etiam eorum ſalutatio„ nem anathematizavit. Adſumentes itaque „ ſecum Euſebium Nicomedienſem inſidiati „ ſunt Beatiſſimo Paulo, & interponentes ca„ lumniam illi de Conſtante, & Magnentio, „ expulerunt Conſtantinopoli, quo poſſent lo„ cum

perque calumniam petiiſse, ut Paulus de ſede Conſtantinopolitana deturbaretur. Quaenam autem ea fuit calumnia? De Conſtante, inquit, & Magnentio. Nempe de Conſtantis caede. Quid? ſi artibus Euſebii, & ſociorum Macedonium loco Pauli

„ cum habere, & Arianam haereſim ſeminare.
„ Populus autem Conſtantinopolitanus deſide-
„ rabat Beatiſſimum Paulum, perſeveravit ſe-
„ ditionibus, ne duceretur ex Urbe, amantes
„ ſanam doctrinam ejus. Imperator ſane ira-
„ tus Comitem Hermogenem tranſmiſit, ut
„ eum ejiciat: quo audito populus per mediam
„ civitatem extraxit Hermogenem, ex qua re
„ occaſione nancta adverſus Epiſcopum exilia-
„ verunt eum in Armenia. Volens Eudoxium
„ haereſeos Arianae ſocium, & participem
„ Theodorus cum ceteris throno civitatis im-
„ ponere ordinatum Germanicae; populo ve-
„ ro moto ad ſeditionem, & non permittente
„ quemquam ſedere in throno B. Pauli, adſu-
„ mentes Macedonium Pauli Presbyterum,
„ ordinaverunt Epiſcopum Conſtantinopolita-
„ nae Civitatis, quem omnis conventus dam-
„ navit, quoniam adverſus ſuum Patrem im-
„ poſitionem manus haereticorum impie ſuſce-
„ pit. Macedonius autem poſtquam communi-
„ cavit illis, & ſubſcripſit, occaſiones ingeſſe-
„ runt nullius momenti, & amoventes de Ec-
„ cleſia conſtituunt Eudoxium ſupradictum
„ Antiochenſem.

*Paucis verbis anonymũ multa peccare.*

Pauli creatum dicat Epiſcopum Conſtantinopolitanum? Quam multa paucis verbis peccata! Anno 349 Euſebium, qui anno 242 (1) deceſſerat, egiſse de Conſtantis caede (2) anno 350 a Magnentio facta, dediſseque operam ut Macedonius in eam ſedem invaderet, quam idem ille Euſebius, & expetiſset, & ubi obtinuit, occupaſset ad extremum uſque ſuae vitae diem (3)! Mirificam Anonymi Maffejani vir-

(1) Vel 341. Nam variae ſunt de hac re Chronologorum ſententiae. Conſule Tillemontium *Vita S. Pauli pag.* 255. *Tom.* VII. *N. E. Edit. Ven.*

(2) Vide Socratem *lib.* II.*cap.*XXV. & XXVI. Hiſt. & faſtos Idacii in quibus haec habentur. „ Sergio, & Nigriniano Coſs. His Coſs. Conſtans occiſus eſt in Gallia a Magnentio. „ Atque in re nota non eſt,cur me diu verſari oporteat. Quemadmodum autem fieri potuerit, ut anno 349 Euſebius dicam de Caede Conſtantis Paulo ſcriberet, neſcio, cum ejus caedis exeunte hyeme anni 350 factum fuiſse conſtet ex Juliano *Orat.*1. *pag.*26. Conſtantium certiorem. Conſule Baron. an. 350. & Pagium ibid. & Ezechielem Spanhemium in Notis ad l. c. Juliani, & Gothofredum in Chronol. legum. T.1. Cod. Theodoſ. ad an. 350. Cangium *in Notis ad Chronicon Paſchale pag.* 559. *Edit. Pariſ.*

(3) Vide Athanaſium *Apolog. contra Arianos*

virtutem, quae mortuis tam magnam poteſtatem daret; ut in vivos, quos odiſſent, quaſi in reos ſcelerum, quae nondum eſsent perpetrata ſaevire, & benefici eſse in amicos poſsent. Et eſt ille tamen nugator eodem apud te, atque Athanaſius pondere!

*Lapſus Anonymi in iis, quae ſpectãt*

Quidni? inquis. An vidiſse te quidquam falſi in Anonymi opere arbitraris,

D cujus

*nos num.6. pag.*129. *Tom.*I. *Opp.* ἰδοὺ γὰρ κἀκεῖθεν ἀποστὰς ἀλλοτρίαν πάλιν κατέχει; „ Ecce enim „ & illinc ſi ( *e Nicomedienſi* ) diſcedens alie„ nam ( *ſcilicet Conſtantinopolitanam* ) rurſum „ occupat. „ & in Hiſt. Arianorum ad Monachos *pag.*348. T. eodem, καὶ ὅμως ἐπειδὴ Εὐσέβιος ἐπ' ὀφθαλμίᾳ θέλων ἁρπάσαι τὴν Ἐπισκοπὴν τῆς πόλεως, κ. τ. λ. Quae verba Montfauconus vertit hoc modo „ Attamen cum Euſe„ bium illius Urbis Epiſcopatus invadendi cu„ pido inceſſiſset &c. Conſule Socratem lib.2, cap.XII. Sozomen. l.III. cap.VII qui diſerte narrant poſt Euſebii mortem ab Arianis fuiſse creatum Macedonium Epiſcopum Conſtantinopolitanum. Cum ergo Athanaſius aliique narrent Euſebium occupaſse Conſtantinopolitanam ſedem, unaque omnium vox ſit, hanc nunquam ab eo relictam ſuiſse, lapſus fuerit Anonymus neceſse eſt, qui Macedonium, opera quoque Euſebii, invaſiſse in Sedem Conſtantinopolitanam ſcribit. Videat nunc Manſius qua fronte affirmare potuerit Anonymum ne in ulla quidem re minima ab Athanaſio diſcrepare.

*ad Exilia Pauli Conſtantinopolitani Epiſcopi.*

cujus ego nihil ſimile viderim (1)? Equidem cognovi errorem eſse, quod ille narrat anno 349 pulſum fuiſse in exilium Hermogenis cauſa Paulum. Nam ea res ante annos fere octo contigerat. Quid tum autem? Lapſus memoria eſt. Bis e ſua Eccleſia Paulum fuiſse ejectum conſtat.

(1) Manſius Differt. *pag.* 18. „ Catullinus, „ *inquit*, an. 389 dignitatem illam obtinuit, „ ex quo non inanis conjectura deducitur Pau„ li depoſitionem poſtremam, & exilium cum „ anno illo conjungi. Reclamant tamen viri do„ cti, rati Pauli per Hermogenem expulſio„ nem multo ante haec tempora citius accidiſſe, „ anno ſcilicet 341 cui a Hieronymo in Chro„ nico illigatur. Fateor ultro memoria hic la„ pſum ſcriptorem noſtrum duplicem Pauli ex„ pulſionem alteram ab altera annorum *quorun„ dam divortio ſejunctam ſimul compingere*, „ (nota elegantias Manſianas) quod vel ac„ curatiſſimis ſcriptoribus interdum obrepit. „ Depulſio illa ob Hermogenis necem Coſs. „ Conſtantio III. & Conſtante II. (Conſule „ Socratem lib.2. cap.XIII.) anno nempe 342 „ cum S. Hieronymo in Chronico, & Socrate „ lib.2. cap.13. conſignanda eſt. Deportatio„ nem vero S. Pauli in exilium Caucaſum, „ quod Armeniae II. pagum eſſe tradit Theo„ doretus H. E. l.2.c.5. Catulino Coſ. an.349. „ moliri etiam coeperunt, ſequenti vero anno „ teſte Socrate l.2. c.26. perfecerunt.

ſtat. Exilia duo *ſimul compegit* Anonymus. Erravit, ſat ſcio. At errarunt interdum eodem in genere alii Hiſtorici, item boni, quin aliquid de illorum auctoritate dereptum ſit. Amabo te mi Manſi, conſideraſti ne, an es caſu ſortitus quid loquerere? Ego enim perſadere mihi nullo modo poſſum, excidiſſe id umquam conſideranti, ut ei qui ex uno Conſule duos (1), exque quatuor (2), vel quinque (3) exiliis (nam lapſus es quo loco
 bis

(1) Ita enim Manſius cenſet ab Interprete Anonymi e ſolo Catulino duos Conſules *Hypatium*, & *Catulinum* fuiſſe creatos. Vide *not.* I. in §. XI. *Hujus Epiſt. pag.* 42.

(2) Quater enim pulſus e ſua Sede Paulus fuit. I. quidem extremis Conſtantini temporibus. II. anno circiter 340 juſſu Conſtantii, tumque jam Epiſcopatu potitus Euſebius Nicomedienſis fuit. III. anno 342, quo tempore Macedonius creatus ab Arianis Conſtantinopolitanus Antiſtes eſt. IV. circa an. 350. poſt Conſtantis mortem. Conſulitor Tillemontius *in Vita S. Pauli T.* VII. *H. E. pag.* 252. *ſeqq. Edit. Venetae. & pag.* 697. *ſeqq.*

(3) Quod nos quartum diximus, idem e Scriptoribus aliquot antiquis colligitur quintum Pauli exilium dici oportere. Nam poſt tertium exilium reſtitutum fuiſſe narrant Julii Romani Pontificis litteris, deinde ante Synodum Sardi-

bis Paulum ſcripſiſti factum exulem) quae diverſis temporibus conſignanda erant, unum fecerit, praeſcriberet auſcultari in Chronologicis oportere. Quodſi lapſos ſimili errore quandoque fuiſſe Hiſtoricos graves alioquin ac diligentes conſtat, tamen & eveniſſe id raro, & ſi id ſaepius, hi quidem certe (cum ſit eorum ſatis & aetas, & auctoritas explorata) video quam tandem mereantur fidem. De Anonymi autem aetate, dignitate, auctoritate, nihil habeo certi, quod dicam. Atque is, ut perſpicio, non raro ut alii, ſed ſaepe, ſed turpiter, ſed paucis verbis multa peccat.

*Deceptum fuiſſe Anonymum, ut qui ſcripſerit Macedoniū anno 349 fuiſſe Epiſcopum ordinatum.*

XIII. Neque hic illum putato feciſſe errandi finem. Nam quod adjungit de Macedonio anno 349 Epiſcopo ordinato, deque Theodori, Narciſſi, & Georgii artibus, qui id eniterentur, ut Eudoxius Ger-

dicenſem ejectum Conſtantinopoli, rurſumque Conſtantis Imperatoris opera poſt idem Concilium in patriam revocatum, poſtremo anno circiter 350 coactum, item ut Conſtantinopoli cederet. Conſule Tillemontium *not.2.& 3.* loco mox indicato. *pag.697. ſeq.* Michaelem Lequienium T.1. *Orient. Chriſt. pag.* 209. & Bollandianos.

Germaniciae in Pauli ſedem aſcenderet falſum omnino eſt. Principio anno 342 Macedonium fuiſſe creatum ab Arianis Conſtantinopolitanum Epiſcopum plane liquet (1). Deinde nemo eſt veterum, qui Narciſſum, ac Georgium aut de Eudoxio cogitaſſe, aut ullas habuiſſe in ea re partes tradiderit. Ac de Theodoro (2) quidem nullum dubium eſt, quin Macedonio fuerit adjumento, ut Eccleſiam Byzantinam moderaretur.

*Refelluntur Anonymi errores de ejecto Macedonio, ejuſque loco Eudoxio renuciato Epiſcopo Conſtantinopolitanorum.*

XIV. Simile autem eſt horum, quod mox addit anno eodem ejectum fuiſſe Macedonium (3), & in ejus locum Eudoxium ſubrogatum. Id enim anno circiter 360 contigiſſe, teſtata res (4) eſt. Quid



(1) Nam loco Euſebii creatus ab Arianis Epiſcopus fuit. Euſebius autem anno 342 interiit. Eodem vero anno Hermogenes pro Macedonio egit (quod ne Manſius quidem negat pag.18. Diſſert.) quare interfectus a plebe eſt.

(2) Conſule Socratem lib.2. c.13.

(3) Vide ſup. *Not.2.in* §.XII. *Hujus Ep.p.46.*

(4) Auctor Chronici Paſchalis ſtatuit: Conſtantio Auguſto X. & Juliano *Caeſare Coſs.* & dedicatam fuiſſe magnam Eccleſiam, & depoſitum Macedonium, & ejus loco Conſtantinopolitanum Epiſcopum fuiſſe Eudoxium renunciatum pag.294. ſeq. Edit.Pariſ. Huic praeiverunt So-

Quid ſi ante hoc tempus Eudoxium dictitet fuiſſe conſtitutum Epiſcopum Antiochenum? quae res ne ad veritatis quidem ſimilitudinem poteſt accedere. Sedem enim Antiochenam ad annum trecenteſimum quinquageſimum ſeptimum occupavit Leontius (1), quo ſane tempore patens ad eam aditus Eudoxio eſſe non poterat.

*De Eudoxio ante an. 349 Epiſcopo Antiochenorum facto opinione Anonymi.*

XV.

Socrates l.II.c.XLIII. quo loco Eudoxii tranſlationem, Dedicationemque Magnae Eccleſiae perinde in annum 360 refert. Ἐν ὑπατείᾳ Κωνσταντίου τὸ δέκατον, καὶ Ἰουλιανοῦ τὸ τρίτον. & Theodoritus lib.II. cap.XXVII. qui poſt Synodum Seleucienſem anno 359 coactam translatum Eudoxium fuiſſe teſtatur, a quo non diſſentit Sozomenus lib.IV. cap.XXVI.ſeq. Conſule auctorem Vitae S. Athanaſii apud Photium, quae refertur a Montfaucono T.I. *Opp. Athan. pag*.CXXXIV. *num*.12. Quodſi Manſius factum id fuiſſe velit anno ſuperiore, ei equidem non admodum repugnabo. Hoc tamen certum erit anno 359, vel 360, non anno 349 fuiſse & pulſum Macedonium, & conſtitutum Eudoxium Epiſcopum Conſtantinopoleos. Quamobrem magno in errore verſari Anonymum.

(1) Conſulantur Bollandiani Tom. IV. Julii *Hiſt. Patriarchar. Antiochenor. pag*.490. quo quidem loco ſolide imprimis, dilucideque Athanaſii aliorumque teſtimoniis oſtendunt ad anuſque 357 Leontium fuiſse ſuperſtitem.

XV. Nam exilium Pauli in Armeniam quis putet in annum 349 rejici oportere? Vivo ne Conſtante, qui Paulo ut rediret auctor fuerat, ſimile quidpiam aut agere, aut moliri Conſtantius potuiſſet? Cum ergo Conſtans anno demum 350 deceſſerit, quid eſt quod Anonymo aſſentiri quiſquam videatur impune poſſe, ajenti, contra veterum auctoritatem, & fidem (1), Paulum anno 349 abiiſſe in Armeniam exulatum? Sed Conſule Catulino, inquis, (2) *moliri haec Ariani coeperunt*; *ſequenti vero anno* 350 *teſtè Socrate perfecerunt*. Quid hoc eſt *moliri*? An *cogitare*? Nihil arbitror aliud. Non enim pulſus ante annum 350 Paulus eſt? neque Ariani ullum conſilii ſui, ſi quod animo concoepiſſent, indicium cuiquam dederant. Quid? rejicienda ne igitur in annum 349 haec ſunt, quia eo anno ab Arianis eſt de expellendo Paulo

*De exilio Pauli Conſtantinopolitani in Armeniam.*



(1) Socrates lib. II. cap. XXVI. Poſt Imperatorem mutaſse, quae de reſtituendis Epiſcopis conſtituerat, ſcribit, quam nuncium accepit de Conſtantis morte. Quamobrem ejectum fuiſse Paulum Sergio, & Nigriniano Coſs. Adeundi Bollandiani To. I. Menſis Auguſt. *Hiſt. Patriarch. Conſtantinop. num.* 88. *ſeq. pag.* 18. *ſeq.*

(2) Vide Manſ. Diſsert. pag. 19.

lo *cogitari* coeptum? Vide, quaeſo, ne te iſtud tuum erga Anonymum ſtudium tranſverſum agat. Atque ſic exiſtima. Si referre in eum annum rem licet, quo quis de illa cogitare coepit, periculum fore ne funditus pereant, nolo enim gravius dicere, quae ſunt a Chronologis regulae ſapientiſſime conſtitutae (1).

*De Conſtante, quem in vivis fuiſſe negatur an. 353.*

XVI. Prodigii quoque ſimile eſt, quod mox adjungit, Conſtantem, qui anno 350 interfectus a Magnentio fuerat, & egiſſe Mediolani circa annum 353, & miſiſſe (2) ad Athanaſium litteras, quibus

(1) Ex his, quae dicta hactenus ſunt, colligi facile poteſt duabus paginis duodecies Anonymum contra Hiſtoriam, & Chronologiam peccaſse.

(2) Anonymus pag. 63. „ Imperatore „ Conſtante in Mediolano conſtituto, direxit „ ad Comitatum Navigium cum Epiſcopis V. „ ....& Presbyteros Alexandriae tres. Poſt „ quorum Navigationem de Alexandria, Con- „ ſul. Conſtantio VI. Aug. & Conſtante Caeſa- „ re II. Pachom. 24. die. Mox poſt 4. dies „ Montanus Palatinus ingreſsus Alexandriam „ Pachom. 28, ejuſdem Auguſti litteras Con- „ ſtantis dedit Epiſcopo Athanaſio per quas ve- „ tabat eos occurrere ad Comitatum, ex qua- „ re nimis vaſtatus eſt Epiſcopus, & omnis po- „ pulus fatigatus eſt valde.

bus caveret, ne Epiſcopi, & Presbyteri a ſanctiſſimo viro ad Imperatorem legati ad *Comitatum* accederent. Vitio id eſſe librario dandum dices, qui pro *Conſtantio Conſtantem* ſcripſerit. Di male illi faciant librario, qui cum in alia ſaepe, tum bis in hoc tam magnum erratum inciderit. Sit igitur, ut vis. Errarit librarius. Menſe autem Majo Conſtantium Mediolani fuiſſe quibus tandem monumentis efficere te poſſe arbitrare? Omnino mihi falſum videtur, eum qui anno 353 impeditus gravi, atque difficili bello eſſet, quique hoſtem exitu ſuperioris anni ex Italia (1) profugum, hoc anno

(1) Non enim ad Septembrem, & fortaſse etiam ad Novembrem menſem e Galliis in Italiam redire potuerat, cum VIII. Idus Septem. Lugduni, & III. Non.Nov. Arelate ſcripſerit leges duas. Gothofredus in Chronologia Codicis Theodoſiani ad an. 353. multis oſtendit Magnentium Tyrannum ſuperioris anni fine ex Italia in Galliam profugum, poſtquam triennium, & ſex menſes imperaſset, a Conſtantio apud Cottias Alpes, deinde apud Montem Seleucum devictum, Lugduni ſe tandem interfeciſse medio Auguſto, vel initio Septembris menſis. Conſule etiam Ezechielem Spanhemium in Notis *ad Juliani Imp. Orationem* 1.*p.*256.*ſeq.*

anno perſequeretur, menſe majo verſari Mediolani potuiſſe.

Video quid queas opponere. Nihil eſſe dices obſervatum a me, quod non ipſe multo ante proſpexeris. Haeſitaſſe (1) namque aliquamdiu te, ut qui metueres, ne anno 354 menſe Majo, quo quidem anno, & menſe ſcripta lex 6 de *annona*, *& tributis* fuit, Epiſcopi ac Presbyteri in eam Urbem ad Conſtantium ab Athanaſio miſſi, Alexandria ſolviſſent. Victum tamen fuiſſe auctoritate Ano-

(1) Manſ. Diſsert. pag. 33. „ Porro ad an„ num quod attinet, ſuſpenſum me tenuit ali„ quamdiu cogitatio, num pro Conſolatu Con„ ſtantii VI., & Conſtantis Secundo legendum „ fuerit Conſtantii VII. & Conſtantis III. qui „ ſequentis anni 354 character eſt. Etenim an„ no illo menſe Majo (quo legati Alexandria „ ſolverunt) Conſtantius Mediolani agebat, „ unde data lex *de Annona*, *& Tributis* in „ Codice Theodoſiano relata. Verum ſuſpicio„ nem hanc meam ſuſtulit, id quod Anonymus „ ille ſubdit. Narrat enim quatriduo ab eorum „ profectione Alexandriam veniſse Montanum „ Palatinum, qui Athanaſio litteras ab Impe„ ratore reddidit, vetantes eos occurrere ad „ Comitatum. Tum & idem Montanus pluri„ bus niſus eſt Athanaſium Alexandria abdu„ cere &c.

Anonymi te, qui Montanum paulo poſt, quam illi diſceſſerant, appuliſſe Alexandriam ſcribit, reddidiſſeque anno 353 ab Imperatore Athanaſio litteras, quibus cautum eſſet, ne illi ipſi ſe conferrent ad *comitatum*.

Male hercle omnia. Omnia, inquam; cum ne ignoſcendum quidem ſit haeſitationi tuae. Nulla enim ratio erat cur dubitares, num in annum 354 referenda eſſent, quae ſcripta ſunt ab Anonymo de legatis; quod perſpectum tibi debuiſſet eſſe tot itinera, totque res, tam magnas, quam illae fuerunt, perfici unius menſis ſpatio nequiviſſe. Neque enim dubitandum eſt verum ne ſit illud, quod ne veriſimile quidem eſſe videatur. Age vero eſſene veriſimile cenſes menſe Majo anni 354 quo Mediolani (1) agebat, cogni-

(1) Undenam enim noſſe Athanaſius poterat menſe Majo Conſtantium Mediolani verſari, ut menſe Majo ſtatueret ad eum Legatos mittere, niſi Mediolano de ejus adventu menſe eodem litteras accepiſſet? aut unde Conſtantio innotuerat Epiſcopos ac presbyteros deſtinatos fuiſſe ab Athanaſio, ut Legati Mediolanum irent, niſi demus menſe Majo fuiſſe illum ejus rei Alexandria factum certiorem? Sequitur

gnitum eſſe potuiſſe Imperatori, quod menſe Majo Athanaſius cogitarat, ut de illa re menſe Majo litteras ad Athanaſium ipſum daret, quae menſe Majo a Montano perferrentur Alexandriam poſt dies quatuor, quam inde Epiſcopi diſceſſiſſent? At non ſum, inquis, aſſenſus. Scilicet hoc etiam reſtabat, ut qui ne dubitandi quidem cauſſam habuiſſes, idem tam abſurdis, tamque inter ſe pugnantibus rebus aſſentirere. Sed de haeſitatione tua plura fortaſſe quam neceſſe fuit.

*De litteris Athanaſio redditis a Montano Palatino.*

XVII. Nunc de litteris Athanaſio redditis a Montano. Nego iis caviſſe Conſtantium, ne ad ſe Athanaſii legati venirent. Fieri enim nullo modo poterat, ut tam cito Imperator miſſos fuiſſe, aut mitti debuiſſe reſciret eos, qui dies ante Montani adventum quatuor Alexandria ſolviſſent. Quid ergo Conſtantius ſcripſerat?

tur ergo, ſi vera eſſent, quae Manſio in mentem venerant, ut menſe Majo acceperit Athanaſius Mediolani Conſtantium agere, ac proinde menſe Majo ſtatuerit Legatos mittere, Conſtantius vero idipſum reſciverit menſe Majo, utque impediret, legarit menſe Majo Montanum Alexandriam, qui eo menſe Majo pervenerit.

rat? Nihil ſcilicet de Legatis. Nam hoc ſi ſcripſiſſet, non fuiſſet ab Athanaſio ſilentio praetermiſsum. Scripſerat de Athanaſio, atque hoc ſane modo: Velle ſe illi rem gratam facere. Ergo veniret, ut petierat, ad *comitatum*. Etenim homines nequam, neſcio qui, nomine Athanaſii litteras dolo ac fraude ſcriptas, ad Conſtantium dederant (1), quibus ſignificarent eſſe vehementer ei Epiſcopo in optatis, ut ſibi in Italiam navigare liceret. Sozomenum ejus (1) rei appellare equidem teſtem poſſem. Sed quia tibi graeculus teſtis non placet, utar unius Atha-

(1) Athanaſ. *Apolog. ad Imperat. Conſtant.* pag. 307. To. I. Opp. Μοντάνος ὁ Παλατῖνος ἦλθε κομίζων ἐπιστολὴν, ὡς ἐμοῦ γράψαντος, ἵνα εἰς τὴν Ἰταλίαν ἔλθω „ Montanus Palatinus venit, af„ ferens Epiſtolam, quaſi ego ſcripſiſſem, ut „ in Italiam venirem. Et paulo poſt: „ Πόθεν δὲ ἄρα, καὶ ταύτην τὴν ἐπιστολὴν εὗρον οἱ κατηρηκότες. „ Undenam ejuſmodi Epiſtolam nacti „ ſunt obtrectatores. *Vide ibid. cetera.*

(2) Lib. IV. Hiſt. cap. IX Γράμματα τοῦ Βασιλέως ἐδέξατο, καλοῦντα αὐτὸν εἰς τὰ Βασίλεια. ἐπὶ δὲ τούτῳ αὐτὸς Ἀθανάσιος καὶ ὁ λαὸς τῆς Ἐκκλησίας ἐταράχθησαν. κ. τ. λ. „ Imperatoris accepit lit„ teras quibus ad Palatium evocabatur. Eam „ ob rem & Athanaſius ipſe, & populus Eccle„ ſiae conturbati ſunt.

Athanaſii teſtimonio (1), a quo eſt monumentis mandata litterarum.

*De adventu Diogenis Notarii Alexādriam.*

XVIII. Legi quae narrat de Diogene. Sunt ea vero Athanaſii verbis contraria. Is enim menſes 26 non annos duos (2), & menſes quinque a diſceſſu Montani Palatini ad Diogenis Notarii (3) adventum fluxiſse narrat. At error, inquis, in textu eſt. Quid? An alibi uſpiam eſſe dixi? Eſt ille profecto in textu. Sed ſumis velle te ut librarii ſit, non Anonymi. Id vero tibi numquam concedam, niſi monumento aliquo gravi effeceris verum eſſe (4).

Prae-

(1) Conſule Athanaſium loco mox indicato.

(2) Μοντάνυ τοίνυν ἀποδημήσαντος, ἦλθε Διογένης ὁ νοτάριος μετὰ ἕξ καὶ εἴκοσι μῆνας. *Cum profectus Montanus eſſet, venit Diogenes Notarius poſt ſex & viginti menſes.* Athan. *Apolog. ad Conſtant. n.22. pag.*308.

(3) Anonymus *pag.64.* „ Poſtmodum autem Diogenes Imperialis Notarius venit Alexandriam menſe Menſore (Meſori) Conſulatu Arbitionis, & Loliani, hoc eſt poſt annos II. & menſes V. ex profectione Montani de Alexandria. „ Et Manſius tamen ſi Deo placet, ne *diecula* quidem Anonymum ab Athanaſio diſcrepare dicet.

(4) Manſius pag.34. Differt. Allato Athanaſii

Praeterea ſcito me non probare, quod eſt a Maffejo animadverſum. Unius namque Anonymi beneficio ait comperiſse tandem nos & nomen Montani & dignitatem (1): quae res utraque neque magni momenti eſt, neque ſi eſset, accepta eſſet Anonymo referenda, cum ejus Palatini Athanaſius aliquoties meminiſset (2). Sed danda eſt homini venia. Nam ita amamus nos ipſi nos, ut quae vel inventa, vel publicata primum a nobis ſint, tam faciamus magni, ut ſi quid per-

ſii teſtimonio: „ Belle haec, *inquit*, congruunt cum Anonymo. Nam ab anno 353 die XXIII. Maji uſque ad annum Coſs. Arbit. & Loliani menſe Meſori, id eſt 355 Julio exeunte, quo Diogenis adventus ab Anonymo conſignatur, anni ſunt duo, & menſes totidem, id eſt menſes 26. Ex his corrigendus eſt textus Anonymi, qui intervallum a diſceſſu Montani ad Diogenis adventum ponit annorum II. & menſium V. „ Ego vero exManſio inquiro cur hic corrigenda ſumma ſit ex *calculo menſium*, ut ipſe ait, alibi vero, ut poſt videbimus, *calculus menſium ex ſumma*? Id ſi expedierit, nihil erit cur ei repugnem.

(1) Maffejus *Tom.* III. *Obſervat. Litterar. pagin.* 86. ne haeſitans quidem ſcribit. *Di quel Montano Palatino niſſuna notizia ſi avea.*

(2) Vide *Athanaſ. Apolog. ad Conſtant. pagin.* 308. *Editionis Montfaucon To.* I. *Opp.*

pervulgatum, id nobis reconditum, ſi quid inſulſum, id ſalſum, ſi quid denique barbarum, ſi quid ineptum, ſi quid deforme continent, id elegans, id aptum, id nobis venuſtum eſse videatur.

*De ſupputationibus menſium, & dierum.*

XIX. Sed ut intelligas in minutis etiam errare hominem, quem maximi ob minuta eſse aeſtimandum putas; hoc etiam animadverte. Nam a die 21 menſis Payni, hoc eſt a 15 Junii an. 356 (1) ad 24 Februarii numerat menſes octo, dieſque undecim, cum menſes octo, dieſque novem numerare debuiſset. Deinde inter diem, quo ingreſsus Georgius Alexandriam eſt, qui 24 Februarii fuit (2) an. 357, & diem, quo aggreſsa illum plebs eſt, qui 29 menſis Auguſti reſpondebat an. 308, interpoſitos ſcribit fuiſse menſes 18 integros, quin diligentiſſimus in *dieculis* etiam notandis ſcriptor, vel diem eſse addendum cenſuerit. At AEgyptiorum more menſes definienti menſes 18 dieſque 11; contra vero Romanorum rationem ſequuto, menſes 18 dieſque praeterea tres numerandi erant. Multa ſunt in ea rapſodia ge-

(1) Vide Anon. pag. 66.
(2) Id. pag. 66.

generis ejuſdem. A 29 (1) Auguſti ad 2 Octobris an. 358 dies 10. A ſecunda Octobris an. 358 (2) ad 23 Junii an. 359 menſes tantum novem: ut menſes quinque (3) a 23 Junii an. 359 ad 26 Novembr. anno 361. & ab 29 Auguſti an. 358. ad 26 Nov. an. 361. annos tres, menſesque ſolum duos computat. Mitto cetera, quae multa, ut dixi, ſunt. Nam haec eo conſilio indicavi, non quod tibi vellem errorem eripere, (haec enim magnam partem abs te fuiſſe animadverſa certo ſciebam) ſed quod ſive librariorum imperitia, ſive oſcitantia hiſtorici admiſſa ſint, eſſe tamen ab eorum alterutro perturbatam temporum rationem, nihilque propterea eſſe, cur id monumentum hiſtoriae Socratis ſit praeferendum cognoſceres.

*De adventu Georgii Cappadocis Alexandriam.*

XX. Nunc, quod ad me attinet, graviora perſequar. Atque annum integrum poſt Athanaſii fugam Georgium expectaſſe, quin invaderet in Eccleſiam Alexandrinam, quae ſibi conceſſa fuiſſet jam uſque ab anno ſuperiore, quis credat? Omnino haec licentia ab Anonymo, ut



(1) Pag. 66. ſeq. (2) Pag. 67. (3) Ibid.

ut quae conjuncta ab aliis ſint, ea ipſe diſſociet; rejiciatque in diverſos annos, quae Athanaſius, in unum eumdemque annum retuliſſe videatur (1). Eſt proinde

(1) Ibid. Nam Athanaſius Apologia pro fuga ſua *pag.323. num.6. Tom.* 1. Ἐκεῖθεν γὰρ καὶ εἰς τὴν Ἀλεξάνδρειαν πάλιν ἐπεφύσησαν, inquit, Ζητοῦντες πάλιν ἡμᾶς ἀποκτεῖναι, καὶ γέγονε χείρονα τὰ νῦν τῶν προτέρων. στρατιῶται γὰρ ἐξαίφνης τὴν ἐκκλησίαν ἐκύκλωσαν, καὶ τὰ τῶν πολέμων ἀντὶ τῶν εὐχῶν ἐγίνετο. εἶτ' ἐλθὼν τῇ τεσσαρακοστῇ ὁ παρ' αὐτῶν ἀποσταλεὶς ἐκ καππαδοκίας Γεώργιος ηὔξησεν ἃ παρ' αὐτῶν μεμάθηκε κακά. „ Poſt haec „ Alexandriam rurſum invadunt, noſque de„ nuo ad necem perquirunt,factaque ſunt prae„ ſentia pejora prioribus. Milites quippe de„ repente Eccleſiam obſederunt, bellicuſque „ tumultus vice precum exortus eſt. Dehinc „ quadrageſimae tempore ingreſſus Georgius „ e Cappadocia,mala quae a magiſtris illis edo„ ctus fuerat adauxit.„ Haec qui legerit,nonne colliget in unum eundemque annum referri ab Athanaſio, & obſeſſionem Eccleſiae, quae tum contigit, cum ipſe quaereretur ad necem, 9. ſcilicet Februarii die an. 356, & ingreſſum Georgii Alexandriam. Etenim qui loquitur de rebus ante quadrageſimam geſtis, moxque adjungit, quadrageſimae tempore aliquid eveniſſe, quin addat ſe de quadrageſima anni inſequentis agere; is profecto de his loquitur quae & ante quadrageſimam, & quadrageſimae tempore, uno eodemque anno contigerunt.

de ſuſpectum falſitatis quod ſtatuit anno 356 octavo Februarii ceſſiſſe Athanaſium Alexandria, eodem autem acceſſiſſe, Georgium anno 357 viceſima quarta Februarii menſis die (1).

XXI. Nihilo fortaſſe veriora ſunt, quae ſcribit de Alexandrina ſeditione, deque ejecto anno 358, reſtitutoque porro anno 361 Arianis Georgio. Ac vellem equidem vera eſſent. Minus bene viri magni ſecum eſſe actum putarent. Eſt enim diſcrepans eorum de temporis nota ſententia. Sed parvi referret, modo monumenta vetera Anonymo praeſidio eſſe poſſent. Sunt tamen qui nollent hunc ſui eſſe aliquando diſſimilem. Quem enim in ceteris vident labi ſolere, hunc contra conſuetudinem quidquam hoc loco agere non aequum cenſent. Judicent quod illis lubet (2).

*De ejecto ab Alexandrinis Georgio*

E 2 Ego

(1) Anonym. pag. 65. 66.

(2) Anonymus pag. 66. 29 Auguſti an. 358 ortam ſeditionem fuiſſe, ejectumque Alexandria Georgium 2. Octob. anni ejuſdem. Contra ſentit Montfauconus in Vita S. Athanaſ. pagin. LXX quo loco haec omnia in an. 356 rejicienda eſſe arbitratur. Non diſcrepant alii ſcriptores non pauci.

Ego interea ſic exiſtimo: ſi erravit, tamen Anonymum impune laturum. Convinci namque erroris non poteſt. Quamquam enim res ejuſmodi aliqui referunt, nemo tamen ſtatuit quo anno, quove menſe contigerint.

*De interitu Georgii, qua in re pugnat cum Ammiano Marcellino.*

XXII. Sed quod habet de interitu Georgii (1) quale tandem eſt? Interfectum ait fuiſſe an. 361 paucis poſt diebus, quam eſt mors Conſtantii Alexandrinis civibus nunciata. Atqui anno 362 affectum fuiſſe ſupplicio Georgium didici ex Ammiano Marcellino, gravi in hoc genere auctore, & Gregorio Nazianzeno aequali (2). Quamobrem metuo, ἀλόγως tua

(1) Anon. *pag.* 68. „ IV. die menſis Cyac „ Praefectus Gerontius nunciavit mortem „ Conſtantii Imperatoris, quo audito cives A- „ lexandrini, & omnes contra Georgium cla- „ maverunt, eodemque momento ſub cuſtodia „ illum conſtituerunt, & fuit in carcere ferro „ vinctus ex praedicto die Cyac IV. ad 27. „ ejuſdem menſis, diebus XXIV. nam 28 die „ ejuſdem menſis mane pene omnis populus il- „ lius civitatis perduxit de carcere Georgium, „ nec non etiam Comitem, qui cum ipſo erat, „ inſiſtentem fabricae dominicae, quae dicitur „ Caeſarium, & occiderunt ambos &c.

(2) Ammianus Marcellinus *lib.* XXII. *cap.* XI *pag.*

tua quidem ſententia, ſed metuo tamen, ne hujus admiratores irati ſint tibi, qui ei putes anteponi Anonymum oportere. Nam quod ſperas fore, ut illi ſentiant aliquando tecum, propterea quod Marcellinus multa miſcuerit (1), quae di-
E 3 verſis

*pag.*344 *ſeqq. Edit.* an.1681. Coſs.Mamertino, & Nevitta an.362. poſt Artemii, qui Dux fuerat AEgypti ſub Conſtantio, mortem, interfectum fuiſſe tradit Georgium falſum Epiſcopum Alexandrinorum.

(1) Manſius *pag.*43. *Diſſert.* „ Qui minu-
„ tias haſce Chronologicas narrat hiſtoricus,
„ profecto demonſtrat omnia ſe penitus noſſe,
„ & plene ſibi explorata nrraare. Quare illi
„ magis, quam Ammiano, ſi quid forte ambo
„ inter ſe diffidere comperiantur, fidendum
„ eſt, cum praeſertim ambo ſint aetate ſuppa-
„ res. Anonymus vero Alexandriae de rebus
„ Alexandrinis, Ammianus autem nec Alexan-
„ driae, nec de rebus ejus gentis, niſi obiter,
„ ſcribunt. Ceterum conciliari ambo inter ſe
„ facile poſſunt, ſpectato ſcribendi more Am-
„ miano perfamiliari. Narrat enim perſaepe
„ quaedam extra ſuum locum, ſi quam forte
„ occaſionem illa commemorandi habeat in
„ promptu. Ita libro XXII. legis *ſi certum pe-*
„ *tatur*, quae in Codice Theodoſiano die Kal.
„ Januar, vel ut Codices quidam Mſs. legunt,
„ Februarii, conſignatur, antea meminit, quam
„ res geſtas a Kal. illis Januariis deſcribendas
„ ſu-

verſis temporibus contigiſſent, fueritque pleriſque omnibus cauſſa errandi, etſi componi cum Anonymo & Alexandrino, & ſuppare Athanaſio poſſe videatur; cave ne inane ſit. Ego nunc nihil de *ſuppare*, ne actum agam. Quinetiam ne de Alexandrino quidem. Erit enim, ut dixi, alibi de hac re opportunior dicendi locus. Id unum ex te quaeram, quid illud ſit, quod ſcripſiſti: *extra ſuum locum* eſſe quaedam narrata a Marcellino, atque idcirco rejectum ab eo in annum 362 fuiſſe, quod anno 361 evenerat? Afferri

„ ſuſcipiat. Ibi etiam terremotum illum, quo
„ Nicomedia Urbs corruit, accidiſſe notat IV
„ Non. Decembris, tum & addit, *itidemque*
„ *Nicaeae portio non mediocris* corruit. Cum
„ vero prius de rebus geſtis an. 362. egiſſet, ad
„ eumdem pariter annum utriuſque Urbis ca-
„ ſum referre viſus eſt. Reipſa tamen concuſ-
„ ſio illa Nicaena nec Decembri menſe, nec
„ anno 362. accidit, cum eadem ipſa concuſſio
„ cenſenda ſit, quae Africanos prohibuit a
„ Concilio, quod ibi Conſtantii juſſu cogen-
„ dum fuerat, qua de re in libello Synodico.
„ Id vero ad ann. 359, vel 360 pertinet. Qui-
„ bus ſic ſtantibus cur fides Anonymi noſtri
„ necem Georgii in extrema anni 361 referen-
„ tis ſollicitetur, nihil eſt.

ri quidem abs te, audio, exempla duo, quae ſi aut ſola, aut praecipua eſſe ad tuam opinionem confirmandam putas, fateare neceſſe eſt te cauſſa cecidiſſe.

Eſt enim eorum primum hujuſmodi: Legis *ſi certum petatur*, quae Kal. Januariis an. 362 lata eſt, meminit Marcellinus, anteaquam res eo anno geſtas deſcribere aggrederetur. Alterum vero habet hoc modo: terraemotus, quo die IV Non. Decembris an. 362. concuſſa Nicomedia Urbs eſt, eodem loco atque ille refertur a Marcellino, quo partem Nicaeae corruiſſe anno 359, vel 360 conſtat libelli Synodici auctoritate. Statuis vero deinceps, fidem Anonymi, cum *extra ſuum locum* narrari res ſoleant a Marcellino, non *eſſe ſollicitandam*. Praeclare tu quidem, atque argute. Eſt autem id argumenti genus plane novum. Neminem enim fuiſſe ante te hominem arbitror, qui e duobus exemplis fas eſſe concludere judicaret, eſſe quidquam alicui per *familiare*, idque *perſaepe* ei contingere.

At eſt praeterea inter nos magna non de *lege* ſolum, ſed etiam de *terraemotu* diſſenſio. Neque enim intelligo, cur *extra ſuum locum* actum eſſe a Marcellino de

de lege Kal. Januariis lata cenſendum ſit. Meminit enim illius, antequam ea, quae ſecunda Januarii menſis die geſta eſſent, narrare aggrederetur. Poſt enim quam de lege retulit, ſtatim adjunxit haec verba. *Allapſo Kalendarum Januariarum die, cum Mamertini, & Nevittae nomina ſuſcepiſſent paginae Conſulares, humilior princeps viſus eſt; in officio pedibus gradiendo cum honoratis &c.* (1) Scripſit igitur Marcellinus de lege habita ejus, quo data eſt, temporis ratione. Quare primum exemplum praeſidio tibi eſſe non poteſt.

Neque eſt alterum priori diſſimile. Nam rogo principio te, ſitne aliquis veterum, qui anno 362 Nicaeam fuiſſe terraemotu concuſſam neget? Nemo eſt, inquies, profecto quem legeris. Belle tu quidem, & vere. Cur retrahis igitur ſine teſte, ſine ratione, ſine conjectura ali-

(1) *Lib.* XXII. *cap.* VII. *pag.* 303. Neque id unquam Gothofredo in mentem venit, ut ſuae Chronologiae repugnare Marcellinum putaret. Vide *Chronol. T.*1. *Cod. Theod. pag.* LXIV. Immo vero pag. LXII. *Ita*, inquit, *in An. Optimae notae, quod & Marcellinus confirmat. al. Kal. Februarii.*

aliqua in annum 359, vel 360, quae ſunt in annum 362 rejecta a Marcellino (1)? At Auctor Libelli Synodici Imperante Conſtantio partem Nicaeae Urbis everſam terraemotu fuiſſe teſtatur. Quid ego Libellum Synodicum morer, quem etiam ſi a Nicaeno cive ſcriptum eſſe defenderes, quoniam tamen ſcriptus nono ſeculo eſt, prae Marcellino nihili penderem? Magna eſt, mihi crede, vis vetuſtatis. Monumenta autem IX ſaeculi Ammiano & antiquo & diligentiſſimo in notis temporum indicandis ſcriptori praeferre velle, hominis eſt, ne quid dicam gravius, minus caſtigate loquentis.

Sed vera dixerit Libelli Synodici auctor: quid? An idcirco cauſſa ulla fuit, quae impediret, quo minus, quae urbs anno 360 terraemotu concuſſa eſt, ea rurſum anno 362 concuteretur? Nicomedia

(1) *Lib.* XXII. *cap.* XIV. *pag.* 330. IV. *Nonas Decembres vergente in veſperam die reliqua Nicomedia collapſa eſt terraemotu, itidemque Nicaeae portio non mediocris. Quae tametſi maeſtitiam ſollicito incuterent principi &c.* „ „ reſidua tamen non contemnebat urgentia. „ dum pugnandi tempus ei veniret optatum.

dia ecce, quae anno 358 (1) magnam partem everſa eſt, anno etiam 362 eamdem eſt paſſa calamitatem. Eoque magis in eam inducor ſententiam, ut recte annum eſſe a Marcellino indicatum putem, quo videam, numerari hoc etiam inter ſigna, quae Juliano ſe ad Bellum contra Perſas paranti, *moerorem*, *ſollicitudinemque* incuterent. Nam ſi anno 359, vel 360 vivo, Conſtantio, id eveniſſet, cum Julianus eſſet in Occidente, non Juliano ſollicitudinem, ſed Conſtantio in Oriente agenti moerorem attuliſſet.

Verumtamen fac nonnulla non errore, ſed ut ipſe exiſtimas, opportunitate quadam ſimilium rerum ſuo loco moverit Marcellinus: quid? An hoc etiam, quod eſt de interitu Georgii? nihil dico mihi videri minus. Statuit enim non ante Alexandrinos manus Georgio intuliſſe, quam occiſum fuiſſe ab Juliano Artemium accepiſſent (2). Atque Artemio ademtam fuiſſe

(1) Ammian. Marcellin. *lib.* XVII. *cap.* VII. *pag.* 167. Aurelius Victor in *Marco*. Socrates *lib.* II. *cap.* XXXIX. Idacius *in faſtis Daciano & Cereali Coſs.*

(2) *Lib.* XXII. *cap.* XI. *pag.* 325. „ Alexandrini Artemii comperto interitu, quem ve„ re-

fuiſſe vitam dixit, poſt ubi egit de adventu Juliani Antiochiam (1). Cumque eo Julianum perveniſſe menſe Junio anno 362 plane conſtet, conſequens eſſe videtur poſt illum ipſum menſem vita fuiſſe functum Artemium. Id vero non acta ſolum Artemii (2), ſed etiam monumenta Eccleſiarum confirmant (3), quibus, dum etiam mihi Marcellinus praeſidio ſit, numquam detraham, ut Anonymo auſcultem, fidem. Quae cum ita

„ rebantur, ne cum poteſtate reverſus, id enim „ minatus eſt, multos laederet, ut offenſus; „ iram in Georgium verterunt Epiſcopum &c.

(1) Vide ibid. cap. x pag. 323. ſeqq.

(2) Apud Surium *T. v. De Sanctorum Hiſtoriis pag. 975. ſeqq. Edit. an.* 1580. „ Accepit „ (*Artemius*) litteras, quae jubebant, ut cum „ toto exercitu ad Imperatorem accederet: „ Ipſe quoque Antiochiam venit, ut juſſus „ fuerat, & cum eo, cum quo par erat, honore, & ſatellitibus adſtitit Imperatori, quando „ de Martyribus habebat quaeſtionem &c.

(3) Menologium Graecorum ad d. xx. Octobris: Ἀκούσας δὲ ὅτι ὁ Ἰουλιανὸς ἐν Ἀντιοχείᾳ τιμωρεῖ τοὺς Χριστιανοὺς, παραγένετο πρὸς αὐτὸν κ. τ. λ. *Cognita Juliani crudelitate, qua Antiochiae in Chriſtianos ſaeviebat, ad eum venit.* Vide Martyrologium Rom. ad d. VIII. Kal. Novemb.

ita ſint, magno eſſe argumento, invito Anonymo, debet, Georgium anno 362 poſt Junium menſem periiſſe.

Neque vero eum eſſe te arbitror, qui exiſtimes, ſtatim atque Conſtantius obiit, fuiſſe ab Juliano Artemium capitis condemnatum, ut Alexandrini, qui impetum ante feciſſent in Georgium, occaſionem hujus interficiendi nanciſcerentur. Haec enim quibus tandem aut rationum momentis concludi, aut veterum auctoritate confirmari poſſent? Anonymi ne? At ille de Artemio verbum nullum. An quia ille componi alio modo nequit cum Marcellino? Quid igitur? Hoc tu uno ſive ajat, ſive taceat, pervertes omnia, quae ſunt de ratione temporum tradita a majoribus memoriae poſterorum? Vereris, ne, niſi ſic facias, non poſſit Anonymi auctoritas exiſtimatioque conſiſtere. Ego vero facile patiar, ut quae nulla nunc eſt, ea ne fuiſſe quidem umquam videatur. Quamquam nec illud intelligo, ſi 3 Non. Octobres (1) mortuus Conſtantius eſt, id-

(1) Ammianus Marcellinut *lib.* XXI. *cap.* XV. De Conſtantio loquens *pag.* 288. Abiit, inquit, e vita 3. *Non. Octob.* Socrates, Sozomenus, Ida-

idque ut eſt a tuo Anonymo animadverſum, xxx die Novembris menſis reſcitum fuit ab Alexandrinis; non, inquam, intelligo quemadmodum fieri potuerit, ut 24 Decembris die accipere Alexandrini potuerint de interitu Artemii nuncium, tuncque jam occidere Georgium, conſtituerint. Nam, ſi ut (1) Mopſucreni

Idacius, Chronicon Alexandrinum habent 3. Non. Novemb. Mihi Marcellini probatur ſententia. Nam unius fere menſis intervallo, & nuncios Mopſucrenis Naiſſum veniſſe, & Julianum Naiſſo profectum, Conſtantinopolim, cum exercitu perveniſſe, vix mihi perſuadere poſſum. Venit autem Julianus Conſtantinopolim 3. Idus, hoc eſt 11. die Decembris, ut auctor eſt Marcellinus lib.xxII.cap.11.pag.296 ſed fac vera ſit Idacii, Socratis, Sozomenique opinio, nihil tamen proficiet Manſius. Nam, ſi 3 Nov. die mortuus eſt Conſtantius, idque, nunciatum fuit Alexandrinis 30 die ejuſdem, menſis, hoc eſt poſt dies 25; ut litterae, nunciique ad Julianum venirent, ut is rurſum ſcriberet de occidendo Artemio Antiochiam, ut Artemius poena capitis plecteretur, utque, Antiochia profecti, quae 39 Manſionibus aberat, Alexandriam venirent, nunciarentque mortuum eſse Artemium, tres menſes ſatis eſſe, non poterant. Quare Georgii mors rejici nequit in Decembrem an. 361.

(1) In Cilicia. Ibi enim mortuus Conſtantius

nis Epiſtolae de morte Conſtantii Alexandriam deferrentur, menſes fere duo conſumti ſunt, multo ſane plures (ac ſi, vis minus, quatuor ſaltem) praeterierint neceſſe eſt, ut legati ad Julianum, qui (1) Naiſi in Dacia erat, ex Cilicia accederent, nunciarentque Conſtantium deceſſiſſe, utque Naiſo Antiochiam litterae mitterentur, quibus ſignificaretur occidendum confeſtim eſſe Artemium, atque ut (2) inde veniret unus aliquis Alexandriam, qui affirmaret illum revera eſſe e vita ſublatum. Quod ſi ita eſt, fit omnino, ut non anno 361; Sed an. 362. occiſus Georgius fuerit.

Sed hoc ſi ita eſt, inquies, abeat (3) Mar-

tius eſt. Vide Ammianum Marcellinum *lib.*xxI. *cap.*xv. *pag.*288.

(1) *Lib.*xxII. *cap.*I. *ſeqq.*

(2) Aberat Antiochia Manſionibus xxxvI. Alexandria, ut notat S. Julius Pontifex Max. *Epiſt.*I. *ad Euſebianos apud Couſtantium To.* I. *Epiſt. Rom. pag.*374.

(3) Scilicet dixerat Manſius Marcellino ſe Anonymum anteponere, quia hic minuta perſequitur, eſtque Alexandrinus ſcribens de Alexandrinis rebus. Vide ſup. in *Notis* in §.xv. Ammiano praeiviſſe videtur Julianus, ut qui carpens Artemium, qui ille ipſe eſt, quem

Epiſt.

Marcellinus, in malam rem. Vide, quaeſo, ne te ludibrio exponas eruditorum virorum. Nam quod ex te plus millies audivi magni illum eſſe pretii, qui annos, qui menſes, qui dies, qui horas, qui minuta perſequeretur, timeo hercle, ne falſum plerumque ſit. Non enim quam minuta conſiderandum eſt; ſed quam vera dixerit is, quem ſequi oportet auctorem. Quid autem ob minuta ſectere hominem in minutis turpiter errantem? Loquor de Anonymo, quem ignotum, quem fabulatorem, quem collectorem minutarum, magnarumque falſitatum, ut vidiſti, Ammiano praeponere velle, non modo recte fieri, ſed omnino fieri non poteſt.

*De interfecto Dracontio comite.*

XXIII. Atque etiam nollem Dracontium factum eſſe ab Anonymo Comitem (1). Eam namque moleſtiam numquam

Epiſt. x. probro AEgypti Regem appellat, (ϛρατηγὸν pro Βασιλέα habet Editio an. *1696.*) ſatis indicat fuiſſe illum ab ſe, quaſi tyrannidem exercuiſſet, condemnatum.

(1) Anonym.*pag.68.ſeqq.* „ Populus perduxit de carcere Georgium, nec non etiam „ Comitem, qui cum ipſo erat, inſiſtentem fabricae Dominicae, quae dicitur Caeſarium, & „ occiderunt ambos, & eorum corpora circum„ du-

quam caperes,quam nunc certe capias neceſſe eſt, cum illum ante videris dignitate ſpoliatum a Marcellino, quam impetus in eum ab Alexandrinis fiat. Sed haec joco. Age ergo ſerio. Negat Marcellinus Dracontium fuiſſe (1) *Comitem*. Diodorum qui una cum Georgio, & Dracontio captus, occiſuſque ab Alexandrinis eſt, ſic vocat *Comitem*, ut eum non omnino,

„ duxerunt per mediam Civitatem, Georgii „ quidem ſuper Camelum, Dracontii vero „ homines funibus trahentes,& ſic injuriis adfectos, circa horam 7. diei utriuſque corpora „ combuſſerunt.

(1) Videamus num *minutiora* Marcellinus narret. *lib.* XXII. *cap.* XII. *pag.* 326. „ Ecce „ autem, inquit, perlato laetabili nuncio indicante extinctum Artemium, plebs omnis elata gaudio inſperato, vocibus horrendis infrendens, Georgium petit, raptumque diverſis mulcandi generibus proterens, & conculcans divaricatis pedibus. Cumque eo & „ Dracontius Monetae praepoſitus, & Diodorus quidam veluti Comes, injectis per crura „ funibus, exanimati ſunt, ille quod aram in „ moneta, quam regebat, recens locatam evertit, alter quod dum aedificandae praeeſſet „ Eccleſiae, cirros puerorum licentius detondebat, id quoque ad Deorum cultum exiſtimans pertinere.

nino, ſed *veluti Comitem* fuiſſe ſcribat. Atque Anonymus ille tuus, quem tu Alexandrinum ingratiis velles eſſe, quamquam erat ignarus Alexandrinarum rerum, e duobus unum hominem fecit, tribuitque Dracontio, non quae illi competerent ſolum, ſed etiam quae propria eſſent Diodori. Itaque praetermiſit hujus poſtremi, quem minime noverat mentionem.

*De impoſita Camelo unius Georgii corpore.*

XXIV. Neque Alexandrini, qui concitarant ſedionem, ferre, ſi viverent, poſſent, quod eſt de corpore Georgii memoriae proditum ab Anonymo. Qui namque tam humani auctore Marcellino (1) fuiſſent, ut & Georgii, & Diodori, & Dracontii corpora Camelis imponi curaſſent, injuriam ſibi ab eo conflatam putaſſent eſſe, qui confidenter ſcripſiſſet, id illos officii erga unum Georgium adhibuiſſe, exuiſſe autem omnem in reliquos duos humanitatem.

F XXV.

(1) Marcellinus ibid. „ Non contenta „ multitudo immanis, dilaniata cadavera peremtorum, Camelis impoſita, venit ad litus, „ iiſdemque ſubdito igne crematis, cineres „ projecit in mare, id metuens, ut clamabat, „ ne collectis ſupremis, aedes illis extruerentur.

*De ejectis ex Eccleſia Antiochena Paulinis.*

XXV. Accedit error de ejectis ex Eccleſia Paulinis (1), creatoque Epiſcopo Antiochenorum Meletio. Quinam tandem illi fuerunt Paulini? An qui Paulino adhaerebant? Nam praeter hos, qui eſſe potuerint alii, ne ſuſpicari quidem poſſum. At Meletius ante Paulinum renunciatus eſt Epiſcopus Antiochenorum. Quemadmodum ergo expelli Paulini anno 361. ab Eccleſia poterant, qui nulli erant? ſed Euſtathiani (2) qui Paulino Presbytero conjuncti erant ſocietate communionis & dici commode poterant, & dicti reipſa ab Sozomeno *Paulini* ſunt. Sit ita plane. Nihil enim impedio, quamquam ſunt, qui nollent (3). Illud autem

(1) Coſs. Taur. & Florent... Et apud An-
„ tiochiam Arianae haereſeos ejicientes Pauli-
„ nos de Eccleſia, Meletium conſtituerunt, quo
„ nolente eorum malae menti conſentire,
„ Euzojum presbyterum Georgii Alexandrini
„ ejus loco ordinaverunt. „ Vide Manſium
*Diſſert. de Epoch. pag.* 4.

(2) Conſule Sozomenum Hiſtoriae Eccleſiaſticae *lib.* IV. *cap.* XXVIII.

(3) W. Lovvth. *In Notis ad Sozom. Hiſt. Edition. Cantabrigienſis*, de Paulini ſectatoribus, quos eo loco Sozomenus nominat, loquens „ Metachroniſmus, *inquit*. Paulinus
„ enim

tem quo defendes modo, Paulinos fuiſſe ex Eccleſia pulſos? Eccleſiae namque Arianorum erant (1). Ariani autem Meletium Epiſcopum conſtituerant Antiochenorum. Non ergo opus erat, ut Paulinos ex Eccleſiis pellerent, qui Eccleſiis minime potirentur. Nam ab ea una, quam parvam in nova Urbe obtinerent, ab Arianis fuiſſe ejectos Paulini aſſeclas, ut Meletius



„ enim imperante Juliano, diu poſt Meletium „ a Lucifero Epiſcopus Antiochenus ordinatus „ eſt. „ Sed non reſiſtam admodum Manſio, neque impediam, quin a Paulino presbytero *Paulini* dici Orthodoxi potuerint.

(1) Quamdiu enim Eudoxius Epiſcopatum Antiochenum occupavit, Eccleſiae Arianorum fuerunt. Neque vero eas vivo Conſtantio Orthodoxos recuperaſſe veriſimile eſt. Ubi autem Meletius accitus Antiochiam fuit, pauloque poſt depoſitus, tum qui Orthodoxi Meletio acceſſerant, Eccleſiam, quae in veteri Urbe erat, frequentabant, qui vero a Paulino ſtabant nolentes inire cum Meletii ſectatoribus ſocietatem communionis, quod Meletium ab Arianis factum eſſe Epiſcopum dicerent, in exigua Eccleſia, quae in nova Urbe erat, collectas agere ſolebant, quae quidem Eccleſia ne ab Euzojo quidem illis adempta eſt, ut qui Paulini canitiem vereretur. Atque haec conſtant ex Athanaſio *Tom. ad Antioch. pag.* 771. *Tom.* I. *Opp. P* II. ex Theodorito *lib.* II. *cap.* XXXI. Socrat. *lib.* III. *cap.* IX. Sozom. *lib.* IV. *cap.* XXVIII.

letius crearetur Epiſcopus, neque eſt a veteribus ſcriptum, neque eſſe arbitror veriſimile, cum inde ne ab Euzojo quidem Ariano ejecti fuerint (1).

*De tempore ordinationis Meletii, & Euzoii Epiſcoporum Antiochenorum.*

XXVI. Nam quae geſta initio anni 361 fuerunt quis feret rejici ab Anonymo in extremum Novembrem menſem? Nihil autem tam clarum, tamque perſpicuum, quam & eo anno ineunte creatum Epiſcopum fuiſſe Meletium, & poſt menſem fere ab Arianis dignitate privatum (2), ut ejus loco Euzojum Antiochenis praeficerent. Novi ego, inquies, Anonymum. Homini Alexandrino non tam curae aliena fuerunt, quam ſua. Itaque mirum non eſt, ſi in recenſendis Antiochenorum rebus nullam habuit temporum rationem. At enim quae opportunitas erat, quae poſceret, ut ubi de reditu Georgii egit, rediiſſe autem Georgium dixerat 26 Nov. die, continuo de Meletii, Euzoiique Epiſcopatu ageret? Annon narranda haec erant antequam de iis inſtitueretur oratio, quae contigiſſent poſt Conſtantii mortem? Jam vero

(1) Socr. *lib.* III. *cap.* IX.

(2) Conſule Bollandianos *Tom.* IV. *Julii pagin.* 52. *in ſerie Patriarch. Antiochenor.*

ro ſi rediit 26 Nov. die Georgius, redierit neceſſe eſt poſt ejus Imperatoris interitum. Nam deceſſit ille III Nonas aut Octobris, aut Novembris menſis an. 361. Meletius autem & factus Antiochenorum Epiſcopus eſt, & ſede etiam exturbatus vivo Conſtantio (1).

XXVII. Videamus nunc de Gerontio. Praefectum hunc AEgypti fuiſſe, narrat (2) non ſolum quo tempore mors Conſtantii nunciata Alexandrinis eſt, ſed etiam cum publicatum Juliani (3) edictum de reducendis Epiſcopis fuit, quos Imperator Conſtantius patria cedere juſſiſſet. Atenim Ecdicius anno 362, quo

*De Gerontio quem Praefectum AEgypti fuiſſe narrat an. 362.*



(1) Ita Socrat. Theodor. Sozom. quorum teſtimonia referunt loco mox indicato Bollandiani.

(2) Pag. 68.

(3) Pag. 69. „ Mechir XIV. datum eſt „ praeceptum Gerontio Praefecto ejuſdem „ Juliani Imperatoris, nec non etiam Vicarii „ Modeſti praecipiens Epiſcopos omnes factio„ nibus antehac circumventos, & exiliatos re„ verti ad ſuas Civitates, & Provincias. Hae „ autem litterae ſequenti die Mechir XV. pro„ poſitae ſunt. Poſtmodum autem & Praefe„ cti Gerontii Edictum propoſitum eſt, per „ quod vocabatur Epiſcopus Athanaſius ad „ ſuam Eccleſiam.

quo publicatum edictum eſt, non Gerontius Praefectus Auguſtalis erat. Ad Ecdicium Julianus (1) ſcripſit, ut libros Georgii, quem Alexandrini occiderant, ad ſe mitteret. Quid autem? An confugies ad vetus illud tuum praeſidium de Alexandrino? Non audes opinor. Nihil enim dici, aut excogitari abſurdius poteſt, quam Imperatorem ignoraſſe quod erat ſuo Praefecto nomen, quia Alexandrinus non erat. Fatere igitur imperitum fuiſſe Anonymum Alexandrinarum rerum.

*De edicto Gerontii, quo revocatū fuiſſe dicit in ſuā Eccleſiam Athanaſium.*

XXVIII. De edicto Gerontii quo IX Februarii revocatum in ſuam Eccleſiam Athanaſium fuiſſe ſcribit, non eſt cur multis eſſe agendum arbitrer. Nam AEgypti Praefectus nihil juſſiſſet contra atque ſibi fuiſſet mandatum ab Imperatore. Fecerat autem Julianus Epiſcopis redeundi in patriam poteſtatem, in ſuas vero

(1) Nam edictum, ut narrat Anonymus, poſt mortem Georgii vulgatum eſt. Sunt autem verba Juliani ejuſmodi Epiſt. IX. pag. 378. Edit. an. 1696. „ Hoc mihi privatim beneficium dabis, ut Georgii ſcripta omnia reperienda cures &c.

vero Eccleſias redeundi non item (1).

XXIX. Mitto praeceptum de reſtituendo idolorum cultu, quod 4 Februarii die an. 362 publicatum fuiſse Alexandriae teſtatur (2). Non credo Julianum, qui Marcellino (3) auctore, ante initium anni 362 leges de aperiendis templis &c. tuliſset, tamdiu expectaſse, quin homines Chriſtianis ſacris initiatos ad ea reſtituenda cogeret, quae idolis, & Neocoris Conſtantini, Conſtantiique temporibus abſtuliſsent. Sed ut Conſtantinopoli Alexandriam litterae perferrentur menſis ſaltem requirebatur. Hoc numquam dices. Placet enim tibi, ut ea aetate breviſſimo temporis intervallo, &

*De edicto Juliani, de reſtituendis Idolis, & Neocoris, quae ipſis fuiſſent ablata, quod publicatum fuiſſe die Februarii quarta ann. 362. nugatur.*



(1) Juliani *Epiſt.* XXVI. *ad Alexandrinos pagin.*398. „ Τὸ νῦν ὑφ᾽ ὑμῶν τοῖς γαλιλαίοις τοῖς „ φυγαδευθεῖσιν ὑπὸ τοῦ μακαρίτου Κωνσταντίου, οὐ „ κάθοδον εἰς τὰς ἐκκλησίας αὐτοῖς, ἀλλ᾽ εἰς τὰς πα„ τρίδας συνεχωρήσαμεν. Ἀθανάσιον δὲ πυνθά„ νομαι . . . ἀντιλαβέσθαι τοῦ λεγομένου παρ᾽ αὐ„ τοῖς ἐπισκοπῆς θρόνου. „ Nunc nos Galilaeis „ a Conſtantio ejectis, non reditum ad ſuas „ Eccleſias, ſed in patriam cuique ſuam con„ ceſſimus. Audio Athanaſium . . . Epiſcopa„ tus ſedem, ut ipſi appellant, iterum uſurpa„ re. Vide Sozom. *lib.* v. *cap.* xv.

(2) Anonym. pag.69.

(3) Ammianus Marcel.*lib.*XXII.*c.*V.*pag.*301.

Mopſuchrenis Naiſum, & Naiſo Antiochiam, & Antiochia Alexandriam Epiſtolae pervenirent.

*De fuga Athanaſii 20 Octobris an. 362.*

XXX. Quinetiam perſuadere mihi nullo modo poſsum anno 362 viceſima die Octobris menſis Athanaſium, cui permiſsum eſset, ut ad d. Kal. Novemb. Alexandriae maneret (1), deſerere voluiſſe ſuos, & profectum e patria, abiiſſe *Thereu* exulatum (2). Verum iſtud quidem tibi ita dicere neceſse eſt. Sed vide ne quae Anonymus inſcienter ſcripſit, ea ſi deinceps & conſulto, & recte eſse ſcripta defendas, duci aut leviſſimi hominis auctoritate, aut obſtinatione quadam ſententiae videare.

*De loco Thereu.*

XXXI. At ille, inquis, conſervavit nobis loci, in cujus ſe latebris Athanaſius occultavit, memoriam. Habet autem hoc modo: *egreſſus eſt Civitatem, & commo-*

(1) Julianus *Epiſt.* VI. *ad Ecdicium Praefectum AEgypti.* „ Ὄμνυμι τὸν μέγαν Σάραπιν, „ ὡς μὴ πρὸ τῶν Δεκεμβρίων Καλανδῶν ὁ Θεοῖς „ ἐχθρὸς Ἀθανάσιος ἐξέλθοι ἐκείνης, μᾶλλον δὲ „ καὶ πάσης τῆς Αἰγύπτου κ. τ. λ. „ Teſtor ma„ gnum Sarapin, niſi ante Kal. Decembris ini„ micus Deorum Athanaſius ex ea Urbe, vel „ potius ex univerſa AEgypto diſceſſerit &c.

(2) Anonym. pag. 70.

*moratus eſt circa Thereu* (1). Nunc mihi, mi Manſi, vehementer places. Sed ſcin' quid rei ſit? Multo ſum quam ante incertior. Si vero quod incertum eſt mihi, id ut ſit certum deſideras, doce me quis ille ſit locus *Thereu*? Erat, dicis, ut (2) *puto*, proximus Urbi Alexandriae, ubi *forte* Athanaſius ſubſtitit. Scilicet magno mihi adjumento eſt τὸ *puto*, & τὸ *forte*, ut certus ſim.

Aſſentiere ſcilicet Maffejo (3). Hoc enim magiſtro didiciſti *Thereu* a *Therenuthe* fortaſse non diſcrepare. Quid ſi negem? At ſimilitudo nominis. Quam tu mihi narras ſimilitudinem? An quia primae

(1) Anonym. pag. 70.

(2) Manſius Diſſert. pag. 45. „ Statim fugitabundum circa *Thereu*, quem locum eſſe „ puto Urbi proximum, manſiſſe. Ibi forte „ ſubſtitit, ut exitum legationis ab Alexandri„ nis ad Julianum miſſae opperiretur. „ Eſt hoc item commentum Manſianum. Conſule etiam ejus Apologiam §. XVIII. ubi „ quis, „ inquit, niſi comperta ſcribens nomen cer„ tum loci noſſet!.. Hunc vero Thereu nullo „ veterum docente Anonymus noſter ap„ pellat.

(3) Maffej. pag. 87. „ Si trattenne prima „ a *Thereon*, forſe *Therenuntis* nominatâ da „ Stefano.

mae litterae ſimiles ſunt, idcirco diſſimilitudo reliquarum nihil impediet quin *Thereu* eumdem atque *Therenuthen* locum eſse exiſtimem? Ac video Maffejum miſſis poſtremis litteris Therenuthis, haeſiſſe in primis, ſeque jam conſequutum putaſse, ut *Thereu*, & *Therenuthis* unum idemque oppidum fuerit, quod dent nomini utrique litterae *there* initium. Quaſi vero *Antinopolis*, & *Antoeopolis* AEgypti Oppida minime inter ſe differrent, quod primae poſtremaeque utriuſque nominis litterae mirifice convenirent.

Quinetiam te moneo, ut ne conſtantem hanc eſse putes ſcribendi nominis *Therenuthis* apud veteres rationem. Nam fuerunt, qui *Ternuthis* (1), quique *Thermutis* ſcribendum cenſerent eſse, quae quidem nomina, ut vides, minus habent cum *Thereu* affinitatis. Nihil agis, inquies; dixi enim nomen loci

(1) *Therenuthis* in *Phtembuthi*, ſeu *Phtempu Nomo* erat. Vide Chriſtophor. *Cellarium* *lib.* IV. *Geogr. Antiqu. cap.* I. *pag.* 19. *Afr.*, *Edit. an.* 1706, & Stephanum de Urbibus ad v. Ἑρμωνθὶς quo loco & Τερενούθιδος mentionem facit. At Lucas Holſtenius vir ſummus *in Steph. pag.* 117. *Edit. an.* 1684 *lege*, inquit, Θέρμυτις.

ci (1) certum, locum autem certum indicatum fuiſse ab Anonymo nuſquam dixi. Itane vero? Tu qui neſcias locus ullus uſquamne fuerit, qui eo nomine appellaretur, certum tamen eſse loci illius nomen defendes? At qui uſus, inquis, eo nomine eſt, quin haereret, nihil, niſi quod ſibi erat compertum, ſcripſiſset. Quid compertum? Qua ratione deceptus in multis (ut ſupra oſtendi) eſt, eadem neſcio quo errore adhibere potuit *vocem Thereu*.

Non placebit hoc tibi. Nullam, dices, fuiſse cauſsam, cur is, qui aliarum Urbium ut *Andropolis*, ut *Hermopolis*, ut *Antinopolis* meminiſset, idem nomen Thereu introduceret. Quaſi vero qui apte quandoque nomina Urbium uſurpavit, is neque imperitia, neque errore induci aut ad excogitanda nova, aut ad ea, quae in uſu ſint, vitianda poſſit. Sexcenta ejuſdem generis exempla in promptu ſunt. Sed nolo eſse longus. Mea interea nihil refert, fueritne, annon fuerit locus ullus *Thereu* appellatus, idemque fuerit *Thereu*, atque *Therenuthis* oppidum. Fuerit ſane. Quid tum? An Athana-

na-

(1) Vide ſupra Nota 2. in hunc §. pag. 89.

naſius Alexandria egreſſus (1), Thereu continuo petiit, inde autem, cum quaeſitus ad necem eſſet ab Juliano, contendit Hermopolim, poſtque Antinoum, ut tutiorem habere poſſet conſiſtendi locum?

Noli, amabo, non Socrati (2) modo (nam hunc *graeculum* nihil morare) ſed etiam Theodorito injurius eſſe, qui duo cum Athanaſium (3), & patria ceſſiſſe, & na-

(1) Anonym. pag. 71. 72.

(2) Lib. III. cap. XIV.

(3) Lib. III. cap. IX. ὑπεχώρησε δὲ ὅμως ἐληλυθέναι τοὺς ἀπεσταλμένους μεμαθηκώς· καὶ πορθμεῖον εὑρὼν παρὰ τὴν ὄχθην τοῦ ποταμοῦ, ἐπὶ τὴν Θηβαίων χώραν ἀνήγετο· ὁ δὲ ἀνελεῖν αὐτὸν προστεταγμένος, πυθόμενος τὴν φυγὴν, κατακράτος ἐδίωκεν. ἑτέρου δέ τινος τῶν γνωρίμων προειληφότος, καὶ σφόδρα ἐλαύνειν αὐτὸν εἰρηκότος, τινὲς μὲν τῶν συνόντων ἐπὶ τὴν ἔρημον ἐκκλίνειν ἐκέλευον. Αὐτὸς δὲ τῷ κυβερνήτῃ ἐπὶ τὴν Ἀλεξάνδρειαν ἰθύναι τὸ πορθμεῖον ἐκέλευσεν. Οὕτω δὴ αὐτῶν καταντικρὺ τοῦ διώκοντος φερομένων, ἧκεν ὁ τοῦ θανάτου τὰς ἐντολὰς δεδεγμένος, καὶ πόσον ἀφέστηκεν ὁ Ἀθανάσιος, ἤρετο. ὁ δὲ πελάζειν τοῦτον εἰπὼν, ἐκεῖνον μὲν ἀπέπεμψεν. Αὐτὸς δὲ τὴν Ἀλεξάνδρειαν κατέλαβε, καὶ τὸ λειπόμενον τῆς Ἰουλιανοῦ βιοτῆς αὐτόθι διέλαθεν.
„ Subduxit ſe tamen, cum eos, qui contra ipſum
„ miſſi fuerant, adveniſſe jam compeririſſet, na-
„ ctuſque in ripa fluminis navigium, ſubvectus
„ eſt in Thebaidem. Is vero cui caedes Atha-
na-

& nactum fuiſſe in fluminis ripa navigium ex ſententia, indeque ſolviſſe, ut in Thebaidem contenderet, retuliſſent; mox juſſum ab illo gubernatorem tradiderunt fuiſſe, ut converſo curſu, ſecundo flumine Alexandriam rediret. Revertiſſe igitur Sanctiſſimum virum in patriam, ibique aliquamdiu latuiſſe. Atenim etſi te orem, impetrare tamen non potero, quod abs te peto. Cenſes enim flagitium eſſe ab Anonymo vel latum unguem diſcedere. Quod cum ita ſit, fac ſaltem admirandae illius legis memineris, quam ipſe primus omnium a *Caſuiſtis*, quos vocant, mutuo acceptam ſanxiſti in hiſtoria valere opor-

„ naſii mandata fuerat, audita ejus fuga, quan-
„ tocyus eum perſequi coepit. Quem praeve-
„ niens quidam ex familiaribus Athanaſii, cum
„ feſtinare illum nunciaſſet, nonnulli ex comi-
„ tibus orabant, ut in ſolitudinem deflecteret.
„ Ipſe vero gubernatori praecepit, ut navi-
„ gium recta Alexandriam dirigeret. Sic igi-
„ tur eum contra perſecutorem ipſum naviga-
„ rent, occurrit is, qui mandatum caedis ac-
„ ceperat, & quantum inde abeſſet Athanaſius
„ ſciſcitatur. Ille haud procul abeſſe illum re-
„ ſpondit: eoque dimiſſo Alexandriam profe-
„ ctus, reliquo tempore Imperatoris Juliani
„ ibi delituit.

oportere. Eſt autem hujuſmodi: unum contra duos vel plures Scriptorem pugnare nullo modo poſſe (1).

Sumes jure quodam, ut quidem tibi videtur, tuo habere Ammonium Epiſcopum te, qui cum & AEgyptius, & Athanaſio aequalis eſset (2), tum neget man-

(1) Vide Apolog. Manſii §.22.

(2) Apud Bollandianos T. 111. *menſis Maji pag.*71. Ὁ πάπας Ἀθανάσιος ἔφη, Ἴδον καὶ ἐν τοῖς καιροῖς τούτοις Ἀνθρόπους τοῦ Θεοῦ μεγάλους ... ὡς γὰρ ἤμην διωχθεὶς ὑπὸ Ἰουλιανοῦ, καὶ προσδοκῶν ἀναιρεθῆναι ἀπ' αὐτοῦ (δεδίλωτο γάρ μοι τοῦτο ὑπὸ γνησίων Φίλων) ἦλθον οἱ δύο οὗτοι εἰς τὴν Ἀντινόου πρὸς με ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ, καὶ βουλευσάμενος κρυβῆναι παρὰ Θεοδώρῳ, ἐπέβην τῷ ἐκείνου πλοίῳ πάντοθεν κεκαλυμένῳ προπέμποντος ἡμᾶς, καὶ Ἀββᾶ Παμμῶνος. Καὶ τοῦ Ἀνέμου ἀνεπιτηδείου γενομένου, ἐγὼ μὲν ἀγωνιῶν τῇ καρδίᾳ προσηυχόμην, κ. τ. λ.
„ Athanaſius Papa dixit: Vidi etiam temporibus
„ his magnos Dei viros ... ( *Theodorum* ſcili-
„ cet, & *Pammonem* ). Cum autem eo tem-
„ pore me perſequeretur Julianus, & aliud ni-
„ hil in momenta expectarem, quam ut ab illo
„ caperer, ( de hoc ſcilicet ab amicis fidiſſimis
„ eram praemonitus ) duo illi, quos dixi, die
„ uno venerunt Antinoum, & ego ſumto con-
„ ſilio, ut apud Theodorum laterem, ipſius
„ Navigium coopertum aſcendi, deducente nos
„ Pammone Abbate. Vento autem minus proſ-
„ pero afflante, equidem corde anxius ad pre-
„ ces ſum converſus &c.

manſiſse illum ad exitum uſque Juliani Alexandriae, quae res componi nequit, cum iis, quae ſunt a Theodorito & Socrate litterarum mandata monumentis. Aſsentior equidem Ammonio. Is vero quamquam Antinopoli, paulo ante quam eſset nunciatum de morte Imperatoris, conſtitiſse Athanaſium tradidit, qua in re fateor Socratem, ac Theodoritum peccaſse, non is tamen fuit, qui aut revertiſse Athanaſium Alexandriam, ibique aliquamdiu latuiſse inficiaretur, aut illum Thereu moratum fuiſse ſcriberet. Itaque maneat neceſse eſt, quod eſt ab illis duobus de reditu litteris conſignatum, quoad documenta majore quam ſit Maffejanum auctoritate inventa fuerint, quibus & evertatur vetus, & nova *de mora circa Thereu* ſtabiliatur ſententia. Sed ſatis multa de *Thereu*.

*De Olympo Praefecto AEgypti.*

XXXII. Venio ad Olympum, quem Praefectum AEgypti fuiſse dicit Anonymus (1), quo tempore actus in exilium Athanaſius fuit ab Juliano. Ego vero non Olympum, ſed Ecdicium etiamtum fuiſse AEgypti Praefectum defendo.

(1) Anon. *pag.* 70. „ Quo mox egreſſo „ Olympus Praefectus &c.

do. Ad Ecdicium enim Praefectum Julianus (1) ſcribit, ut Athanaſium cogat Alexandria excedere. Diſceſſit autem inde Athanaſius III Octobris die, auctore Anonymo (2). Jam vero ad IV. Non. Decembres eumdem illum Ecdicium Praefectum AEgypti fuiſse ſatis eſt ex Theodoſiano Codice exploratum (3). Cumque Iulianus in mox indicata Epiſtola ei minatus fuerit irrogationem multae, niſi ad Kal. Decembres Alexandria pulſus Athanaſius eſset, magis magiſque neceſse eſt liqueat, geſſiſse illum praefecturam ſaltem ad Decembrem menſem. Quamobrem ſi fuit umquam, eſt id vero maxime dubium, eo certe tempore Olympus AEgypti Praefectus non fuit (4).

*De Athanaſio circa Antinoum, vel Hermopolim mortis Juliani certiore facto.*

XXXIII. Ac ſi mihi nunc eſſet de Iuliani morte dicendum, vererer ne in hac quoque re inſcienter fuiſse verſatum Anonymum omnes cognoſcerent (5). Sed

(1) Vide ſupra §.XVIII.

(2) Anonym. *pag.* 70.

(3) *L.* VIII. & *l.* IX. *de Operibus Publicis Dat. an.* 362. IV. *Nonas Decembres Ecdicio AEgypti Praefecto.*

(4) Julian. *Epiſt.* VI. *ad Ecdicium AEgypti Praefect.*

(5) Nam malo de rebus, quae ad Athanaſium

Sed non id ago. Hoc dico, Athanaſium neque Hermopoli, neque Antinoi degentem fuiſſe factum de Juliani interitu certiorem. Roges quo utar auctore, ac teſte? Ego certe multo quam ſit Anonymus graviore. Ammonius Epiſcopus, qui rem, ut acta erat, ab Athanaſio acceperat, tum cognitam ei mortem Iuliani fuiſſe narrat, cum Antinoo ſolviſſet (1), navigaretque in ſuperiorem Thebaidem, ut apud Theodorum Monachorum Patrem conſiſtere tuto poſſet.

*De Athanaſio clam reverſo poſt Juliani necem Alexandriã.*

XXXIV. Nec minus habet ineptiarum quo loco diſſerit de reditu Athanaſii poſt Juliani necem Alexandriam. Clam enim & rediiſſe & in patria manſiſſe ſcribit (2), quoad ſe contulit ad no-



ſium ſpectant, ſermonem inſtituere. Ceterum Anonymus, qui ſemper fere celerrimo curſu uſos fuiſſe eos, qui res nunciarent, ſcribere videtur, ut ante animadvertimus, multo nunc indicat eos fuiſſe tardiores. Cum enim Julianus VI Kal. Julias deceſſiſſet, tum 20 Auguſti die, nempe poſt dierum 55 intervallum, ejus rei fuiſſe Alexandrinos certiores factos Anonymus idem jactitat.

(1) Vide Epiſtolam Ammonii ad Theophilum Alex. Epiſc. apud Bollandianos Tom. III. Menſis Maji pag. 356.

(2) Anon. pag. 72.

vum Imperatorem. Et meticuloſe quidem hominem rediiſſe, quod nondum accepiſſet litteras ab Joviano (1), facile paterer. Sed acceptis litteris (2), quibus ei concedebatur redeundi in ſuam Eccleſiam, docendique populum facultas, quid fuiſſet latebris opus? Paullo autem poſt, quam eſt nunciatum periiſſe Iulianum, factumque eſſe illius loco Iovianum Imperatorem, allatas fuiſſe litteras de reſtituendo veri Dei cultu, inde vero Athanaſium revertiſſe ſcribit ille idem Anonymus (3), quo tu nullum eſſe hominem accuratiorem putas. Atque

(1) Nam eſt id etiam ab Socrate litteris conſignatum *l.* III. *c.* XXIV. Καὶ Ἀναῤῥώννυσι μὲν διὰ γραμμάτων τὸν τῆς Ἀλεξανδρείας Ἐπίσκοπον Ἀθανάσιον ὃς εὐθὺς μετὰ τὴν τελευτὴν Ἰουλιανοῦ, τῆς ἐκκλησίας τῶν Ἀλεξανδρέων ἐγκρατὴς ἐγένετο. τότε δὴ παῤῥησιαίτερος ἐκ τῶν γραμμάτων γενόμενος, καὶ τοῦ πανταχόθεν δέους ἀπήλλακτο. „ Et „ Athanaſium quidem Alexandriae Epiſcopum „ per litteras confirmavit, qui ſtatim poſt Ju„ liani interitum recuperavit Eccleſiam Ale„ xandrinam. Tunc autem ex litteris majorem „ fiduciam adeptus, omnique metu liberatus „ eſt.

(2) Extant *T.* I. *Opp. Athanaſ. P.* II. *pag.* 779. Edit. Montfauc.

(3) Pag. 71. 72.

que Athanaſio, quem Jovianus imprimis venerabatur, redditam ab eodem Imperatore fuiſſe eodem tempore Epiſtolam (1) plenam pietatis, & clementiae erga illum ſuae, & eſt per ſe ipſum credibile, & conſtat teſtimonio ſcriptorum (2) graviſſimorum. Itaque rediit poſt acceptas eas litteras Athanaſius, ſi vis Anonymum cum Theodorito componere. Quamobrem igitur latuiſ-

 ſet?

(1) Theodoritus *lib.* IV. *H. E. c.*11. eodem tempore quo de reſtituendo veri Dei cultu, revocandiſque in ſuas Eccleſias Epiſcopis Imperator ſcripſit, ſecundas litteras quoque fuiſſe ad Athanaſium datas tradit. „ Simulatque fines „ Imperii ſui ingreſſus eſt, inquit, primam om„ nium legem tulit, qua & Epiſcopos ab exi„ lio reverti jubebat, & Eccleſias iis reſtitui „ mandabat, qui Nicaenam fidem inviolatam „ ſervaſſent. Scripſit etiam litteras ad Athana„ ſium &c. „ Differit autem de ſecundis litteris. Paulo ante vero primas acceperat Athanaſius, quae ſtatim atque Imperator de reſtituendo divino cultu cogitare coepit, datae fuerint neceſſe eſt.

(2) Vide Theodorit. l. c. & Socratem l. c. qui ubi ea quae attulimus, dixit, tum „ re„ liquos, inquit, Epiſcopos, qui a Conſtantio „ relegati fuerant, a Juliano vero nondum „ reſtituti, ab exilio revocavit. Eodem tem„ pore cuncta gentilium templa ubique occlu„ debantur &c.

ſet? Ille ne quem plebs Alexandrina vehementer coleret, qui flagraret deſiderio Eccleſiae ſuae, cui Imperator tanta benignitate feciſſet redeundi in patriam poteſtatem; ille inquam & clanculum ingreſſus fuiſſet Alexandriam, & ibi delituiſset, quoad non conveniſſet Imperatorem? Somnia haec ſunt, quae niſi Anonymo, nulli quidèm certe cadere in cogitationem poſſent.

Age vero quemadmodum occultaſſet ille ſe, qui teſte Socrate Eccleſiam continuo, atque periit Julianus, recuperaſſet (1)? quique Synodum (2) celebraſset, ut Joviano percuntanti, quae vera eſset de verbo Divino ſententia, ſatisfaceret? Non conſtat, inquis, Alexandriae ne an alibi fuerit ea Synodus celebrata. Sunt enim de hac re magnae inter viros doctos diſsenſiones (3). Quid igitur? Valeſio ne fidem adjunges ajenti coactam fuiſse Antiochiae (4)? Non audes

(1) Vide Socratem loco ſupra indicato.
(2) Theodoritus *lib.* III. *c.* II. hujus Synodi meminit.
(3) Manſius Diſſert. *pag.* 46.
(4) Not. I. in Cap. III. Lib. IV. H.E. Theodoriti.

audes. Nam eſt ejus merito a Benedictinis exploſa opinio (1). Teneo quid velis. In oppidum aliquod AEgypti, non vero Alexandriam Epiſcopos ſe ad celebrandum Concilium contuliſse (2). Atqui te fatente, veteres recentioreſque Scriptores malunt eos fuiſse congregatos Alexandriae. Ego, inquies, veteres recenteſque ſcriptores prae Anonymo nihil moror. Quid? An ne libellum quidem Synodicum, cui tantum fidei tribuiſti quantum a nemine unquam tributum eſt, ut eo uno aut corrigi, aut convinci erroris Ammianum Marcellinum (3) poſ-

 ſe

(1) In Monito ad eam Epiſt. Synodicam. *pag.* 778. *T.* I. *Opp. Athanaſ. P.* II.

(2) Manſius *Diſſert. pag.* 46. „ De loco, „ inquit, ambigitur. Nam Alexandriae coactum veteres, recenteſque Scriptores conſentiunt. Valeſius Antiochiae celebratum arbitratur. Ego ſin minus Antiochiae, certe tamen extra Alexandriam, & alicubi forte in AEgypto. Non enim haberi potuit Alexandriae; quando enim primo eo venit Athanaſius Joviano imperante, occultus, & paucis cognitus manſit, Anonymo noſtro teſtante.

(3) Libell. Synod. *ex recenſ. Joh. Pappi apud J. Alb. Fabric. To.* XI. *Bibl. Graecae pagin.*

ſolum non verum, ſed ne veriſimile quidem eſſe videtur. Namque Athanaſius Antiochia diſceſſit, cum adhuc in ea Urbe Jovianus eſſet (1). Jamvero Imperator extremo Januario menſe (nam hoc etiam permitto tibi) inde abiit, Conſtantinopolim petiturus; quo ſane pervenire non potuit, cum Dadeſtanae in Ciliciae Galatiaeque finibus XIII Kal. Martias ex improviſo deceſſerit (2). Fac autem paulo ante quam Antiochia Jovianus excederet, aggreſſus iter Athanaſius fuerit; hunc profecto, cui maxime cordi Eccleſia ſua eſſet, novem integros menſes, dieſque aliquot in eo itinere conſumpſiſſe, ut medio demum Novembri, nono ſcilicet poſt Joviani interitum menſe, Patriae ſe reſtituerit, neminem eſſe

(1) Sozomenus lib. VI. cap. V. de Joviano loquens agente Antiochiae: Τὸν Ἀθανάσιον, inquit, ... ἀπέστειλεν εἰς Αἴγυπτον, ᾗ ἄριστα αὐτῷ δοκοίη, τὰς ἐκκλησίας, καὶ τοὺς λαοὺς ἄγειν κελεύσας. „ Athanaſium in AEgyptum remi„ſit, Eccleſias & populos, ut ipſi factu opti„ mum videretur, regere jubens.

(2) Ita Ammianus Marcellinus *l.* XXV. *c.* X. *pag.* 443. Eutropius habet XIII. Kal. Mart. ſeu 17. Februarii, ut Socrates habet.

eſſe exiſtimo, qui id eſſe credendum putet.

Fateris tu quidem. Sed ut excuſes Anonymum pro *Athir*, hoc eſt *Novembri*, legendum eſſe *Mechir*, hoc eſt *Februario* doces, quamquam demtis extremis duabus litteris, nulla ſit inter *Athir*, & *Mechir* litterarum ſimilitudo, ut priorem vocem ſecundae huic ſufficere librarii oſcitantes poſſent. Summas autem menſium dierumque, quas Anonymus (1) more ſuo colligit, praeſidio tibi eſſe arbitrare (2). Nam ab eo tempore, quo ejectus in exilium ab Juliano Athanaſius eſt, ad ſecundum reditum ſub Jovia-

(1) Manſius *Diſſertat. de Epochis &c. pagin.45. ſeq.*

(2) Vide Anonymum pag.72. ubi haec habet. „ Venit Alexandriam, & intravit in Ec„ cleſiam *Athir* XIX die, Coſſ. Jovian. & Var„ ronian., ex quo exiit Alexandria ſecundum „ praeceptum Juliani uſque dum advenit prae„ dicto die *Athir* XIX poſt annum 1. & men„ ſes 3. & dies XXII. „ Viden' ut τῶ Athir bis meminerit. Deinde eſſet nihilominus in numeris error, ſi ſupputationis habenda ratio eſt. Nam a die 23. Octobris an. 362. ad 16. Febr. an. 364. non an. 1. m 3. d. 22. ſed an. 1. m. 3. d. 24. & ſi menſes Alexandrino more conſiderentur an. 1. m. 3. d. 26. numerandi ſunt.

viano annum unum, menſes tres, dieſque viginti duos praeteriſſe ſcribit. Abiit autem Athanaſius exulatum anno 362. Octobris 23 die. Si ergo reverſus fuiſſet menſe Novembri an. 364 duo ab exilio ad reditum, non unus annus menſeſque aliquot interfluxiſſent. Metuo equidem a Dialecticis. Periculum enim eſt ne te accuſent, quaſi pugnantia loquare. Nam quod tibi paulo ante ratum erat, id nunc video eſſe irritum. Supputationes enim annorum, menſium, atque dierum dixiſti in Codice Veronenſi plenas eſſe errorum librarii vitio (1), eſſeque proinde notis Conſulum, nominumque menſium Alexandrinorum corrigendas (2). Quid nunc

(1) Manſius & ſaepe alias, & *pag.* 56. *Diſſertationis* „mendum eſt, inquit, in computo „dierum, quod *ſaepe accidit* in hoc Chronico „vitio vel Amanuenſis, vel interpretis ex „Graeco.„ Conſule etiam Apologiam Manſii §. 19.

(2) Manſius, *Diſſertat. de Epoch. pagin.* 34. „Corrigendus eſt, *inquit*, textus Anonymi „... cum alias ex calculo menſium quos ipſe „diligenter adnotavit, nonniſi anni duo, & „menſes duo ( non anni 2. & menſes v. a „diſceſſu Montani ad Diogenis adventum ) „ſupputentur. „ Haec ille. Quidni igitur nunc

nunc autem? Nunc mutata ſententia, ſummas temporum recte ſe habere defendis, exque iis menſium nomina corrigi oportere. Sed eſt bis a divino Anonymo τȣ̃ *Athir* facta commemoratio. Quid refert? ſi quidvis feres potius, quam ut de illo ſuſpicari quidquam mali poſſis. Ex te omnino haec licentia. Verumtamen velis nolis tota haec Anonymi de temporum notis claudicat, nutatque oratio. Sive enim conſulum, ſive menſium, ſive ſupputationum rationem conſideres, nihil fere eſt, ut oſtendi, quod ab omni vitio eſſe immune videatur. Non eſt igitur cur mihi illud opponas, quod in Apologia (1), neſcio quo jure, ſumpſiſti: „ Sed & in pluribus corruptus eſt, & in- „ terdum impeditiſſimam habet Chro- „ nologiam„. Quid enim interdum? Ego, fere ſemper, ajo; neque ajo ſolum, ſed etiam demonſtro plane ad veritatem. Ac vide quorſum illud quoque evadat, quod loco

nunc quoque dicendum eſt corrigendum eſſe textum Anonymi ex calculo menſium *Paophi*, & *Athir*, *quos ipſe diligenter adnotavit*? Quia non confert ad Manſii inſtitutum. Scilicet conſtat ſibi homo!

(1) Manſ. Apolog. §. XIX.

loco mox indicato dixiſti „ Fateor ego „ quidem, ſed numquid quod identidem „ vitium ſentit vetuſtatis, ideo ubique „ mendoſus judicandus eſt „? Non enim ideo eſſe ubique *mendoſum* affirmavi, quia aliquando errat, ſed quia pugnat cum antiquis Scriptoribus fere ſemper, idcirco fere ſemper errare hominem affirmavi, eſſeque proinde indignum, cui repugnantibus cognitis, graviſſimiſque Scriptoribus, fides, & auctoritas adjungatur. At „ in noſtro Chronologo, inquis (1), „ ubi forte *mendum cubat*, errati hujus „ apertiſſima praebentur indicia „: Nego enim vero. Nam Athanaſii, aliorumque Scriptorum magnae auctoritatis teſtimoniis, non Chronologi tui praeſidio oſtenſum hactenus eſt, hunc octo chartis in ſexcenta, eaque jam gravia errata incidiſſe. Quamobrem habe tibi τὸ *ubi forte*. Non enim haec adhiberi ab aliis verba poſſunt, quibus conſtet peccaſſe hominem & plerumque, & turpiter. Sed elatus ſtudio vereor ne longior fuerim.

*De rebus ab Eudoxio, ejuſque ſociis Conſtantinopol geſtis.*

XXXVII. Sequitur ut de rebus ab Eudoxio ſociiſque Conſtantinopoli geſtis diſſeram. Habet autem Anonymus hoc modo

(1) Ibid.

do „ Apud Conſtantinopolim Eudoxius
„ Germaniciae tenebat Eccleſiam, &
„ erat inter eum & Macedonium haere-
„ ſis (1) „. Nempe hoc vult: Eudoxium
anno 364 fuiſse Epiſcopum Conſtantino-
politanum, fuiſseque inter hunc & Mace-
donium diviſionem, diſcrepantiamque,
ſententiarum; Pergit porro, „ Per Eu-
„ doxium autem exiit alia pejor haereſis
„ ab adulterina Arianorum Aetii, & Pa-
„ tricii Nicaeni communicantium Euno-
„ mio, Heliodoro, & Stephano. Et hoc
„ accipiens Eudoxius cum Euzojo Arianae
„ haereſeos Epiſcopo Antiocheno com-
„ municavit, & depoſuerunt per occa-
„ ſionem Seleucium, & Macedonium,
„ & Hypatianum, & alios xv. ad ſe per-
„ tinentes Epiſcopos, quoniam non ſuſci-
„ piebant non ſimilem „. Haec ille.
Hinc autem tibi exſiſtit (2) hoc anno 364
Synodus Conſtantinopolitana. Nunc ſci-
licet, mi Manſi, intelligo eſſe te & inge-
nio, & oculis acutiſſimis. Equidem ſi diu
multumque in hoc Anonymi loco diligen-
ter conſiderando verſatus fuiſſem, fateor
me ne veſtigium quidem Synodi repertu-
rum

(1) *Anonym. pag.* 72.
(2) Manſius *Diſſertat. pag.* 49. 50.

rum fuiſſe. Sed patere ut ex te quaeram undenam tandem conjeceris factam eſſe Concilii ab Anonymo mentionem? Nam video eſſe aliquos, qui conjectaſſe id te affirment, legiſſe autem revera negent. Eudoxium ais Epiſcopum Conſtantinopolitanum anno 364 fuiſſe teſtatur. Quid tum autem? An hinc concludes fieri Synodi mentionem? Non ego, dicis, hinc ſolum. Age ergo unde etiam? Ex his, quae ſcribit de pulſis dejectiſque Macedonio, & Hypatiano. Ego vero non de pulſis Epiſcopis, ſed de Synodo quemadmodum hinc poſſit extundi interrogo. At Sozomenus obſcure hujus Concilii meminit (1). Igitur ex dictis obſcure a Sozomeno, ab Anonymo autem ne obſcure quidem dictis, effeciſti anno 364 fuiſſe Conſtantinopolitanam Synodum celebratam. Neſcio Dialectice!

Sed priuſquam te de Sozomeno rogem, feres opinor, ſi quod animo concepi, hoc tibi nunc meum gaudium explicem. Nam amo mi Manſi te, mihique ma-

(1) Manſius pag. 49. Diſſertat. *Hujus Conciliabuli obſcure quidem mentio facta eſt a Sozomeno*. Quaſi vero ab Anonymo facta ſit clara.

maximopere gratulor, quod eum tibi tandem placere hominem videam, quem moleſte tuliſſem fuiſſe aliquando abs te Graeculum appellatum. Placetne igitur ille tibi, quod meminerit Synodi? Ita eſt profecto. Sic enim habet „ Decreverunt, „ ut ea quae Conſtantinopoli ſtudio Eu- „ doxii, & Acacii geſta fuerant, irrita „ eſſent „ (1). Haeccine igitur ſunt illa verba ex quibus concluſiſti hoc anno 364 fuiſſe habitam Conſtantinopoli Synodum? At ea Synodum non olent. Verum ne nimium moroſus ſim, dabo fieri Synodi a Sozomeno mentionem. Sed cave ne illa ſit, quae extremis fere temporibus Conſtantii celebrata eſt.

Principio enim Baſilius (2) Magnus, Theo-

(1) Sozom. lib. IV. cap. VII.

(2) Baſilius M. *Epiſt.* 251. *an.* 376. *Scripta pag.* 386. *To.* 1. *Novae Edit.* De Synodo Conſtantinopolitana loquens, in qua illi Epiſcopi depoſiti ſunt; ἦσαν δὲ, inquit, οἱ ἔξαρχοι τῶν καθελόντων αὐτοὺς Εὐδόξιος, Εὐίππιος, Γεώργιος, Ἀκάκιος. *Erant autem Duces eorum, qui ipſos depoſuerunt, Eudoxius, Evippius, Georgius, Acacius &c.* Atque haec geſta fuiſſe dixerat πρὸ δέκα, καὶ ἑπτὰ οὐχ ὅλων ἐτῶν. *Ante decem, & ſeptem annos non completos.* Quod ſi ab anno 376 demas annos 17 non completos, reliquus erit an. 359. vel ſummum 360.

Theodoritus (1), Socrates (2), Sozomenus (3), Philoſtorgius (4) uno verbo Scriptores omnes Eccleſiaſtici veteres, Macedonium exturbatum a Sede Conſtantinopolitana fuiſſe ferunt in ea Synodo, quae Conſtantinopoli habita eſt vivo Conſtantio. Atque eodem profecto tempore pulſus ex Eccleſia Cyzicena fuit *Eleu-*

(1) Theodor. *l.* II. *c.* XXVII. *pag.* 112. *Edit. Cantabrig.*

(2) *Lib.* II. *cap.* XLII. *pag.* 157. *Editionis Cantabrigienſis.*

(3) Sozom. *lib.* IV. *cap.* XXIV. *pag.* 168. *ejuſd. Edit.* „ Porro Acaciani, *inquit*, cum aliquamdiu ſubſtitiſſent Conſtantinopoli Epiſcopos ex „ Bithinia evocarunt, inter quos erat Maris „ Chalcedonenſis, & Ulfila Gothorum Epiſcopus. Cumque eſſent numero quinquaginta in unum collecti, formulam fidei, quae „ Arimini recitata fuerat, probaverunt..... „ Poſt haec abutentes Imperatoris (*Conſtantii*) „ ira, qua ille adverſus Macedonium erat incenſus καθαιροῦσιν αὐτὸν ipſum deponunt, ac „ praeterea Eleuſium Cyzici „. Haec eo attuli, quo Sozomeni teſtimonio liqueat non de Synodo illum, quae an. 364 celebrata fuerit ab Acacianis, ſed de hac ſub Conſtantio agere.

(4) Philoſtorgius *libro* V. *Hiſtor. pag.* 507. *Editionis Cantabrigienſis. Poſt Theodoriti Hiſtoriam.*

*Eleuſius* (1), quem Anonymus ob ſummam, qua pollebat, rerum Eccleſiaſticarum peritiam *Seleucium* appellavit. Quod ipſum eſt de Hypatiano (2) Heracleenſi dicendum. Neque vero illi reſtituti deinceps fuerunt. Quamobrem quae de pulſis e ſuis ſedibus Epiſcopis Anonymus, & Sozomenus tradiderunt, ea quidem non in illam, quam ipſe ſine teſte, ſine ratione, ſine conjectura ulla introduxiſti, ſed in Synodum commode cadunt, quae poſt Seleucienſem, ſuperſtite Conſtantio, celebrata eſt.

XXXVIII. Deinde ferri Anonymi ſtupor, imperitiaque non poteſt, ut qui ante (3) Eudoxium cum Euzojo jam Antio- *De tempore quo Euzojus & Eudoxius venerunt in communionis ſocietatem.*

H

(1) Vide locum mox indicatum Socratis, & teſtimonium Sozomeni, quod in Not. in §. ſuperiorem produximus.

(2) Epiphan. haereſ. 73. num. 2. Atque eo quidem in Concilio pleroſque Epiſcopos fuiſſe ſedibus ſuis ab Acacianis pulſos tradunt iidem ipſi, quos ſupra memoravi, ſcriptores, Socrates, Sozomenus, Theodoritus &c. Quare conſtat nihil dicere Sozomenum, quod non poſſit ei Concilio convenire.

(3) Anonym. *pag.* 72. „ Et hoc accipiens „ Eudoxius cum Euzojo Arianae haereſeos „ Epiſcopo Antiocheno communicavit, & de- „ po-

tiocheno Epiſcopo veniſſe in Communionis ſocietatem narrat, quam eſſet e Conſtantinopolitana ſede Macedonius exturbatus. Quis enim eſt in Hiſtoria tam, ut ajunt, peregrinus, & hoſpes, qui neſciat, primum omnium ejectum fuiſſe Macedonium (1), poſt Eudoxium relicta Antiochena translatum inConſtantinopolitanam ſedem, inde accerſitum in Antiochenam Meletium (2), qui poſt menſem dejectus fuerit, quod Arianis accedere noluiſſet, poſtremoque Meletii loco Euzojum fuiſſe creatum Epiſcopum Antiochenorum (3)? Quemadmodum ergo ante *depoſitum* Macedonium *communicare* cum Euzojo *Antiocheno Epiſcopo* Eudoxius ille poterat, qui tum ipſe Epiſcopus eſſet Antiochenus?

*De tempore quo Eudoxius conſenſit Eunomio, & Aetio.*

XXXIX. Denique jam uſque ab anno 359, & ante etiam Eudoxium Aetio, & Eu-

„ poſuerunt per occaſionem Seleucium, & Ma-
„ cedonium &c.

(1) Vide *Socr. Sozom. Theod. Philoſt. loc. ſup. indic.*

(2) Vide quae ſupra de Meletio diſputavimus.

(3) Conſule Theodoritum l. II. c. XXXI. Socratem *lib.* II. *cap.* XLIV. Sozomenum *lib.* IV. *cap.* XXVIII.

& Eunomio conſenſiſſe, quos tamen ſpecie fictae ſimulationis, quod vereretur Conſtantium, deſeruerit, traditum a Majoribus noſtris eſt (1). Et is Anonymus qui tam multa turbat, qui omnia miſcet, qui res anno (2) 359. 360. & 361 geſtas ita refert, quaſi anno 364 contigerint, tantum apud te obtinebit auctoritatis, ut eo teſte, contra atque veterum fides



(1) Theodoritus *lib.* II. *cap.* XXVII. *pag.* III. *Edit. Cantabrig.* ,, Tunc temporis (*nempe* ,, *cum ſub Conſtantio celebratum Conciliabu-* ,, *lum Conſtantinopolitanum eſt*) apud Eudo- ,, xium degebat Aetius una cum Eunomio. ,, Nam poſt mortem Leontii, cum Eudoxius ,, Epiſcopatum Antiochenſis Eccleſiae invaſiſ- ,, ſet, Aetius ex Aegypto reverſus eſt, Eu- ,, nomium ſecum adducens. Cumque Eudo- ,, xium idem atque ſe ſentientem animadver- ,, tiſſet .... Antiochenae Urbis domicilium ,, reliquis antepoſuit ,,. Eodem loco narrat damnatum ab Eudoxio fuiſſe Aetium, ut ſibi proſpiceret, neque poenas Imperatori daret.

(2) Nam, ut vidimus jam inde ab anno 359 Aetius conjunctus Eunomio, & Eudoxio erat. Anno 360 Eudoxius invaſit in Conſtantinopolitanam Sedem. Anno 361 creatus eſt Euzojus Epiſcopus Antiochenus, ne diſſentiente quidem Anonymo pag. 67. Atqui haec omnia dicebat pag. 72. ſeq. Anonymus, quaſi an. 364. contigerint.

poſtulet, novam & inauditam Synodum inducere conere, cujus tamen ne ipſe quidem meminerit? Nae tu, ſi ſapis, deſines aliquando putare auctoritatem in eo teſtimonio eſſe ullam, cujus auctor & ignotus eſt, & in tot errores, quot ne numerari quidem poſſunt, inciderit.

*De Lucio Presbytero, qui Jovianũ adierit poſtquam Athanaſius diſceſſerat Antiochia.*

XL. De factis Lucii Presbyteri Alexandrini, quae narrat, tibi ſic confirmo eſſe omnia plena mendaciorum. Etenim an. 364 cum Athanaſius profectus Antiochia Alexandriam rediret, initum fuiſſe ab Arianis Eudoxio, Theodoro, Sophronio, Hilarioque conſilium ſcribit, conſtitutumque Lucium incitare, ut adiret ad Imperatorem, eaque contra Athanaſium diceret, quae in exemplaribus haberentur (1). Vellem autem tantum habere otii abs re mea me, ut copioſius agere de his etiam rebus poſſem. Sed quia & graviora me manent, & ſatis jam conſtare de imperitia, inanique Anonymi fide arbitror, hoc nunc

(1) Pag. 76. „ Cum Epiſcopus Athanaſius „ veniret de Antiochia Alexandriam, conſilium „ fecerunt Ariani Eudoxius, Theodorus, Sophronius, Euzojus, & Hilarius, & conſtituerunt Lucium Presbyterum Georgii interpellare Imperatorem Jovianum in Palatio, „ & dicere, quae in exemplaribus habentur.

nunc breve accipe. Erat Athanaſius Antiochiae, quo tempore Lucius convenit Imperatorem. Si quem ejus rei teſtem habeam percuntere, reſpondebo habere *Acta publica* me, quae eo tempore & ſcripta, & vulgata fuerunt (1). *Petitiones Arianorum* dico, quae extant Tom. 1. Operum Athanaſianorum, & quarum tanta eſt in hoc genere hiſtoriae auctoritas, quantam in Anonymo ne ſomniare quidem poſſe videare. Nam quo die adductum ad Imperatorem fuiſſe Lucium referunt, eodem habent haec fuiſſe ab Joviano de Athanaſio dicta: *Athanaſius etiam hic eſt. Qui fidei verbum neſcit ab Athanaſio diſcat*. Erat vero Jovianus (2) Antiochiae. Ibidem igitur fuerit Athanaſius neceſſe eſt. Non ergo profectus Antiochia fuerat, ut rediret Alexandriam.

*Alii ejuſdem Anonymi errores de Epiſcopis Arianis, qui conati fuiſſent Jovianum circumvenire.*

Rurſum in *Petitionibus* ejuſmodi, in quibus ſumma diligentia, minutatimque omnia, quae geſta ſunt, recenſentur;



(1) Ἀθανάσιος ὧδε ἐστιν. ὁ μὴ εἰδὼς τὸν τῆς πίστεως λόγον, μάθῃ παρὰ Ἀθανασίου. P. II. pag. 784.

(2) Petitiones Arianorum ad Jovianum factae ſunt: ἐν Ἀντιοχείᾳ: Antiochiae. Vide T. I. *Opp. Athanaſ. Par. II. pag. 782.*

nulla eſt Eudoxii, Theodori, Sophronii, & Hilarii facta mentio, eſt autem facta Euzoii (1). At Anonymus Euzojum tacitus praetermittit, qui primas obtinuit in eo ſcelere partes, meminit autem Eudoxii, Theodori, Sophronii, & Hilarii, qui duo poſtremi, ſi ulli fuerunt, tunc fortaſſe longe aberant Antiochia. Sed quinam obſecro hi erant Sophronius, & Hilarius? Nam qui alius eſſet Sophronius praeter Pompejopolitanum, ne ſuſpicari quidem poſſum. At his magnas cum Eudoxio inimicitias exercuerat (2). De Hilario autem quid loquar? cum neque Iſaurius ille eſſe potuerit, qui memoratur in *Teſtamento* Gregorii Nazianzeni (3), neque Telmeſius, quem S. Baſilius

(1) Ibid. *petit.* 4. Καὶ δι᾽ Εὐζωΐου ἠξίωσαν τοὺς περὶ Προβάτιον, τοὺς διαδόχους Εὐσεβίου, καὶ Βαρδίωνος τοὺς Εὐνούχους, ὡς ἵνα συστάσεως τύχωσιν οἱ ἄπιστοι ἀρειανοί. Et per Euzojum poſtularunt „ a Probatio, & ſociis ſucceſſoribus Euſebii, „ & Bardionis Eunuchis, ut conſiſtere poſſint „ perfidi Ariani.

(2) Itaque in Synodo Conſtantinopolitana an. 360. pulſus ab Epiſcopatu eſt artibus Eudoxii, & ſociorum. Socr. l. II. c. XLII. & Sozomenus *lib.* IV. *cap.* XXIV.

(3) Apud Briſſonium in *Formul. lib.* VII. *pag.* 761. *Edit. an.* 1583.

lius laudat (1), erant enim ambo Orthodoxi, neque fuit, quod ſciam, alius quiſquam ejus aetatis Epiſcoporum, qui & hoc nomine vocaretur, & ab Eunomianis, aut ab Arianis ſtaret.

*De Valentiniani, & Valentis Imperio.*

XLI. Sed quid illud eſt, quod adjungit de Valentiniano, atque Valente ad *imperium citius* (2) *vocatis*? Id quale ſit, nullo modo prorſus intelligo. Nam ſi mortuo Joviano continuo milites de Valentiniano conſtituendo Imperatore cogitaſſe diceret, ferrem id equidem, etſi electus ille fuerit vocatuſque ad ampliſſimam dignitatem poſt aliquot ab obitu Joviani



(1) Epiſt. ccxviii. pag. 331. Claſſ. ii. Ἐν Τελμισσῷ Ἱλάριον Ἐπίσκοπον &c. ἀνεγνώρισε τις ἡμῖν ὡς ὑγιαίνοντα περὶ τὴν πίστιν. „ Telmeſi „ Hilarium Epiſcopum indicavit mihi aliquis „ recte de fide ſentire „. Atque is fortaſſe Epiſcopus anno 364 non erat.

(2) Anonymus *pag.* 76. „ Poſt Jovianum, „ inquit, citius ad Imperium vocatis Valenti- „ niano, & Valente, ipſorum praeceptum „ ubique manavit, quod etiam redditum eſt „ Alexandriae Pachom die x Conſ. Valenti- „ niani, & Valentis, continens, ut Epiſcopi „ ſub Conſtantio depoſiti, & ejecti ab Eccle- „ ſia, Juliani autem Imperii tempore ſibi vin- „ dicaverant, & recuperaverant Epiſcopatum, „ nunc denuo ejiciantur Eccleſiis.

dies (1). Atqui de Valente diſcrepans omnino eſt ratio. Non enim ante renunciatus a fratre Auguſtus eſt, quam ille rogatus ab exercitu fuiſſet, ut ſibi collegam deligeret, veniſſetque Conſtantinopolim (2). Verum leviora haec ſunt, quam ut pluribus refelli debeant.

*De edicto Valentis contra Catholicos.*

XLII. Quod ad edictum Valentiniani, & Valentis attinet, nego illud publicatum menſe Majo an. 365 fuiſſe (3). Non enim datum fuit priuſquam & extinctus Procopius tyrannus, & *baptizatus* Valens ab Eudoxio Ariano eſſet. Sunt autem in ea quam ipſe defendo Hieronymus (4), Socrates (5), Theodoritus

(1) Conſule Ammianum Marcellinum *lib.* XXVI. *cap.*I. *pag.*446. & *Not. Hadriani Valeſii ibid.*

(2) Ammian. Marcell. *lib.*XXVI. *cap.*IV. *pagin.*451. & Socrat. *lib.*IV. *cap.*I.

(3) Vide Anonymi teſtimonium *ſupra relat. in not. in* §.XXV.

(4) Hieronymus in Chronic. *pag.*146. *Edit. Scaligeri*. Poſtquam de interitu Procopii egit, tum ad ſequentem annum „ *Valens*, inquit, „ ab Eudoxio Arianorum Epiſcopo baptizatus, „ noſtros perſequitur „. Atque ita quoque habetur in Edit. Veronenſi. *Tom.* VIII. *Opp. S. Hieronymi pag.*809.

(5) Socrates *Lib.* III. *cap.* XIII. agit de edi-

tus (1), veteres denique omnes (2), opinione, quos quidem erroris arguere, ut Anonymus unus omnium ſapere videatur, indignum eſſe exiſtimo Chronologi,

edicto Alexandriam miſſo Coſſ. *Lupicino*, & *Jovino hoc eſt anno* 367. Nam de his Coſs. loquutus eſt *lib. eod. cap.* XI. poſt, ubi de Procopii caede diſſeruit.

(1) Theodoritus *lib.* IV. *cap.* XII. „ Valens, „ inquit, cum primum Imperii adminiſtratio„ nem ſuſcepit, Apoſtolicae fidei doctrinam „ ſequabatur. Poſtea vero quam Gothi tra„ jecto Danubio, Thraciam popularentur, „ collecto exercitu, bellum iis inferre decre„ vit. Optimum ergo factu viſum eſt illi, ut „ non divina gratia nudus, ſed ſacroſancti ba„ ptiſmatis armatura munitus, ad certamen „ procederet „. Et *cap.* XIII. Eudoxius „ igi„ tur, inquit, cum Valentem baptiſmi Sacra„ mento initiaret, jure jurando miſerum ad „ hoc obſtrinxit, ut in impietate dogmatis „ perſeveraret, & contraria ſentientes omni„ bus locis expelleret. Ita Valens relicta Apo„ ſtolica doctrina, adverſariorum partibus ſeſe „ adjunxit. Dehinc interjecto brevi tempore, „ reliqua, quae ſub jurisjurandi fide promiſe„ rat, adimplevit &c.

(2) Conſule Sozom. *lib.* VI. *cap.* XII. qui eadem de edicto ſcribit, poſteaquam diſſeruit de nece Procopii *cap.* VIII. deque Gratiano Imperatore Auguſto dicto, quae res anno 367 Lupici-

logi, qualem te ipſum eſſe praedicas (1), diligentia. Superatus autem, necatuſque Procopius eſt an. 366 (2) vi. Kal. Junias, vel xii. Kal. Jul. ut eſt a Majoribus memoriae commendatum (3): Valens vero baptiſmo initiatus eſt cum bellum Gothis indicere ſtatuiſſet (4). Quod quidem bellum ante annum 367 ſuſceptum (5) non fuit.

Quid

picino, & Jovino Coſs. contigit, ut conſtat ex Marcell. *lib.* xxvii *c.* vi. Proſper. Chron. *Par.* i. apud Caniſ. *T.* i. *Antiq. Lect. pag.* 293. Gratiano, & Dagalaipho Coſs. Procopium interemtum ait, & poſt eodem anno 346 & baptiſmum Valentis, & perſecutionem narrat, qua in re etſi anno uno ab aliis antiquioribus diſcrepet, agit tamen contra Anonymum, qui edictum retulit in annum 365.

(1) Manſius Apolog. §. xi. „Ego, inquit, „ primus inter Chronologos noſtrates &c.

(2) Ammian. Marcellin. *lib.* xxvi. *cap.* ix.

(3) Idacius in faſtis interiiſſe hominem ſcribit Gratiano, & Dagalaifo Coſs. vi. Kal. Junias. Non diſcrepant faſti Conſulares, quos edidit Cangius poſt Chronicon Paſchale *pag.* 448. *Edit. Pariſienſ.* Contra Chronicon Paſchale, *pag.* 301. *habet* xii. *Kal. Julias*.

(4) Vide n. i. in hunc Paragraphum pag. 121.

(5) Conſule Ammianum Marcellinum *lib.* xxvii. *cap.* v. ubi poſtea quam de Procopii

morte,

Quid tu? Diceres ne Alexandrino ſcriptori eſſe adhibendam fidem? Non, cenſeo. Facile namque intelligis Edicta, de pellendis Epiſcopis, qui Arianis minime conſentirent, non ad Alexandrinam magis, quam ad alias (1) Eccleſias pertinuiſſe, quibus Orthodoxi Epiſcopi praefuiſſent.

XLIII. Ventum jam eſt ad Flavianum. Atque eſt is Anonymi tui beneficio conſequutus Praefecturam AEgypti (2). Nam nemo eſt Veterum, qui Auguſtalem Praefectum ullum eo tempore vixiſſe, tradiderit, cui eſſet *Flavianus* nomen. At eſt illud peculiare Auctori tuo, ut de Alexandrinis rebus ſic agat, ut praetermittat, quae ſcripta ab aliis magna ſint, con-

*De Flaviano AEgypti Praefecto.*

morte, quae VI. Kal. Junias anno 366 contigerat, egit: tum „ vere (ſequentis nempe, „ an. 367) pubeſcente, quaeſito in unum exer„ citu, prope Daphnem nomine munimentum, „ eſt caſtrametatus. Ponte contabulato ſupra „ navium foros, flumen eſt tranſgreſſus Hi„ ſtrum &c.

(1) Conſtat id ex Sozomeno, Theodorito &c. exque Anonymo ipſo, qui edictum generale fuiſſe ſcribit, contra omnes Epiſcopos, qui dejecti e ſedibus ſuis Conſtantii tempore fuiſſent. Vide Not. 4. in hunc Paragraphum p. 120.

(2) Anonymus *pag. 77. ſeqq.*

conſectetur autem, referatque ea minute, quae nemini umquam in mentem venerint. Sed eſto. Fuerit anni 365 & 366 Flavianus Praefectus Auguſtalis, nam haec Aegypti Praefectorum appellatio propria erat: quo tempore tamen ſe Alexandria ſubduxit Athanaſius non Flavianus, ut cenſet Anonymus, ſed Tatianus eam obtinebat in Provincia dignitatem. Ac ne putes nullum me ejus rei teſtem habere, audi: Sozomenus, Socrates, Theodoritus, Hieronymus, & (1) Auctor Vitae Athanaſii apud Photium (2) hanc ipſam memoriae tradiderunt, quibus omnibus ſi unum Anonymum anteponam, obſcurum, nulliuſque, ut cernis, judicii hominem, vereor ne contra tuum illum canonem peccem, qui eſt de uno ſcriptore (3) non anteferendo multis.

XLIV.

(1) Nam hi omnes an. 367. & perſequutionem Valentis in Epiſcopos, qui ſub Conſtantio dejecti fuiſſent, coepiſſe, & diſerte curatum a praefectis, ut Athanaſius Alexandria excederet, explicate narrant. Erat autem eo anno Tatianus Praefectus, ut paulo poſt conſtabit.

(2) Vide illius opus apud Montfaucon T. 1. Opp. Athanaſ. *pag*. cxxxv. *ſeq*. Huic aſſentitur Metaphraſtes *ibid. pag*. clɪv.

(3) Vide Manſii Apolog. §. 22.

XLIV. Tatianum autem anno 367 Praefecturam Auguſtalem fuiſſe ſortitum, non ex auctore *Farraginis* Scaligerianae modo (1), ſed etiam ex Anonymo tuo colligitur (2), cui viro niſi in hac quoque re fides abs te atque auctoritas adjuncta ſit, periculum erit, ne nulla ſit ratio, qua cetera, quae ab eo ſcripta ſunt, tueare. Quae cum ita ſint, velis nolis, dabis hoc mihi ante annum 367. non diſceſſiſſe Athanaſium Alexandria. *De Tatiano Aegypti praefecto.*

XLV. De Lucio, quae rurſum tuetur & falſa per ſe ſunt, & vix digna lucubratione anicularum. Principio id ſibi neſcio quo jure ſumpſerit, clam fuiſſe Lucium intromiſſum Alexandriam, dediſſeque operam, ut Arianorum Epiſcopus eſſe poſſet (3). Atqui ante Athanaſii obitum veniſſe eum, qui alium obtineret Epi-

(1) *Pag.*85. *Par.*II. Theſauri Temporum Edit. an. 1658. „ Lupicino, inquit, & Jobi„ no Coſs. Eo anno introivit Tatianus in Ale„ xandria primus Auguſtalius VI. Kalend. Fe„ bruar.

(2) *Pag.* 78. Ubi de Tatiano loquitur, qui Lupicino, & Jovino Coſs. praefectus erat, cum anno 366 Gratiano, & Dagalaifo Coſs. Flavianum praefecturam geſſiſſe ſcripſiſſet.

(3) Anonym. ibid.

Epiſcopatum (1), Alexandriam, ut invitis civibus, primas in Arianorum factione partes obtineret, ne litterula quidem eſt a majoribus indicatum, etſi plerique, multo quam Anonymus fecerit copioſius ſcripſerunt rerum ab Athanaſio geſtarum Hiſtoriam.

Eſtque jam incredibile, ut qui Lucii contra Petrum Athanaſii ſucceſſorem conatus, artes, & ſcelera diligentiſſime perſecuti ſunt (2), illi hujuſce rei nuſquam meminerint. Nam cetera de *domuncula* in quam ſe ille abdiderit (3) de illius ad ſuae

(1) Nam intruſus in Cathedram Samoſatenſem fuerat fugato vi, & armis Euſebio Epiſcopo.

(2) Conſule Rufinum *lib.*II.*cap.*III. Theodoritum *lib.* IV. *cap.* XXI. *ſeqq.* Petri Alexandrini Epiſtolam apud eumdem Theodoritum, *ibid. cap.* XXII. Socrat. *lib.* IV. *cap.*XXI. *ſeqq.* Sozomenum *lib.*VI. *cap.*XIX. *ſeq.*

(3) Anonymus *pag.* 81. „ Praedicto Con-
„ ſulatu Lupicini, & Jovini Lucius Arianorum
„ ſpecialiter ſibi volens vindicare Epiſcopa-
„ tum, poſt profectionem de Alexandria mul-
„ to tempore advenit conſulatu praedicto,
„ & ingreſſus eſt civitatem latenter per noctem
„ XXVI. die Toth menſis, & ſicut dictum eſt,
„ manſit in quadam domuncula latens diem
„ illum. Poſtero autem die intravit domum,
„ ubi

ſuae matris aedes adventu, de tumultu non Chriſtianorum modo, ſed etiam paganorum (1), quae nulli veterum memo-

„ ubi mater ejus commanebat, cognitoque „ ſtatim ejus adventu per civitatem, univerſus populus collectus incuſabat ejus ingreſſum. Et Trajanus Dux, & praefectus nimis „ moleſte tulerunt irrationabilem ejus & audacem adventum, & miſerunt principales, ut „ eum ejicerent de civitate .... & paulo poſt „ ipſi Judices Trajanus, & Praefectus Tatianus „ ad locum cum militibus ingreſſi domum, „ produxerunt per ſemetipſos Lucium hora „ diei VII. Toth die XXVII. Lucius autem cum „ ſequeretur judices, & omnis populus civitatis poſt eum Chriſtianorum, & Paganorum, „ ac diverſarum Religionum, cuncti pariter „ uno ſpiritu... non ceſſaverunt . . . vociferantes, ac turpia & ſcelerata eidem ingerentes.

(1) Petrus Alexandrinus Epiſcopus Epiſtola apud Theodoritum *lib.*IV. *cap.*XXII. *pag.*177. *Editionis Cantabrigienſis*. De Lucio ſuo perſecutore, & antagoniſta loquens „ An non ita „ eſt, inquit, cum ſceleratus ille affinia, & „ proxima ſentiens gentilibus, recentem Deum „ colere audeat. Nam in conſpectu ejus has „ laudes acclamabant: bene adveniſti Epiſcope, qui filium negas. Serapis te diligens „ huc adduxit, patrium ſuum ſimulacrum deſignantes &c. „ Huncine vero Pagani inſectati fuiſſent, ejicique vociferantes e civitate curaſſent? Credat Judaeus Apella, non ego.

morata ſunt, nihil moror. Sunt enim, meo quidem judicio fabuloſa. Quis namque ſibi umquam perſuadebit Paganos, qui in Lucium eſſent propenſi, obſtitiſſe ne ille Arianis praeeſſet? Et es tamen ipſe ita affectus animo, „ ut hoc narrationis genus adeo nativis coloribus expreſſum arbitreris eſſe, ut inde agnoſci facile poſſe defendas, auctorem cooevum & comperta ſcribentem „. Conſidera, quaeſo te, etiam atque etiam, quid loquare, cumque demonſtratum plane ſit & errare Anonymum fere ſemper, & nulla in re illi cum Athanaſio, ceteriſque ejus aetatis ſcriptoribus convenire, deſine canere eamdem cantilenam tuam, *ubique ſibi, ubique aequalibus eorum temporum ſcriptoribus conſtat, nec umquam errat* (1).

Sed bis, inquis, Valente Imperatore ſaevitum in Athanaſium eſt. Nam vexatus ille tum primum fuit, cum Flavianus Aegypti Praefectus eſſet. Ubi autem anno 367 Tatianus Alexandriam Auguſtalis Praefectus venit, altera fuit in magnum virum concitata vexatio. Atque eſt utriuſque ab Anonymo facta mentio, ab aucto-
re

(1) Manſ. Diſſert. *pag.* 59.

re vero vitae Athanaſii, quae refertur a Photio, atque a Metaphraſte illius tantum, quae orta tunc eſt, cum Tatianus in Aegypto gereret Praefecturam (1). Quamobrem *imperite hucuſque ſecunda haec vexatio cum priori, utpote quam ignorarunt Scriptores, confuſa eſt* (2).

Facile tu quidem arguis ceteros imperitiae. Sed vide ne qui accuſas, idem minus accurate quidquam in hac cauſſa egiſſe videare. Atque illud ex te quaero, ubinam in Anonymi opuſculo legeris vexatum fuiſſe Athanaſium cum Tatianus Auguſtalis Praefectus eſſet? Lucium ille, hoc Praefecto, coactum fuiſſe dixit Alexandria excedere, Athanaſium vero exagitatum, aut vexatum fuiſſe nuſquam dixit. Non ergo eſt utriuſ-



(1) Manſ. ibid. „ in hac, *inquit*, fideli narrationis ſerie binam S. Athanaſii vexationem „ diſtinguendam dicimus, alteram quidem ſub „ Flaviano AEgypti Praefecto, aliam vero „ ſub Tatiano Auguſtali AEgypti, ac illam „ quidem, quam Tatianus excivit, optime Chronographus noſter an. 367 collocat. Illam „ pariter in Scriptore vitae S. Athanaſii, & „ Metaphraſte, Scriptores noſtrates viderunt, „ quam eo anno collocarunt.

(2) Manſius ibid.

que *vexationis* ab Anonymo facta mentio. Nam ſi ejus de Valentis Edicto, de tumultu plebis, de Athanaſii fuga, de impetu a Praefecto, & Duce noctu in Eccleſiam Dionyſii, inque hoſpitium Epiſcopi facto, verba (1) cum verbis Socratis (2), atque Sozomeni (3) contuliſſes, didiciſſes tu quidem, quam duo illi in annum 367 rejecerunt, quo tempore Tatianus Auguſtalis Praefectus erat, & quae Hieronymi, ac Theodoriti

(1) Anonym. poſt verba, *quae nota* 1. *in* §.XXXV. protulimus, habet hoc modo „Ex qua „re apud Alexandriam magna eſt confuſio, „& turba exorta, ut Eccleſia univerſa fatigaretur ... Multitudine affirmante Epiſcopum „Athanaſium non eſſe ſubjectum huic definitioni, & praecepto Imperiali .......... „Poſt menſes IV. *&* *dies* XXIV. Epiſcopus Athanaſius noctu latenter egreſſus Eccleſia, „receſſit in Villam juxta fluvium novum, Praefectus autem Flavianus, & Dux Victorinus „ignari receſſiſſe eum, eadem nocte ad Eccleſiam pervenerunt Dionyſii cum manu militari &c.

(2) De hiſce enim omnino rebus loquitur *lib.*IV. *cap.*XIII. ita, ut ſatis indicet ea Lupicino, & Jovino Coſſ. eveniſſe.

(3) Vide Sozomen. *lib.*VI. *cap.*XII. quo loco de hac re copioſe differit.

ti (1) ſententia contingere ante non potuit; eam vexationem fuiſſe ſtupore, imperitiaque Anonymi in annum 365 relatam. Sed id quoniam aut neglexiſti, aut non conſideraſti, quod commune ſit omnibus, ut quandoque oſcitantes errent; factum eſt ſcilicet, ut non contentus iis, quae ab Anonymo eſſent turbata, nova tua etiam opera in Hiſtoriam Eccleſiae commenta inveherentur. Verum mitto de te plura dicere. Nunc concludatur illud, ei qui octo chartis tam multa peccarit, quam ſunt ea, quae paulo ante vidimus, nullam in hiſtoria fidem haberi oportere: Anonymum autem multa peccaſſe: Non eſſe igitur Anonymo in rebus hiſtoricis habendam fidem.

XLVI. Nam quod de Athanaſii morte ſcribit, quoniam & quod attinet ad annum, revocatur in controverſiam (2), & quod ad diem a magnis viris rejectum merito eſt, cenſeo eſſe praetermittendum. *De Athanaſii morte.*



(1) Conſule notas in §. XLIV. Hujus Epiſt.

(2) Vide Bollandianos *Hiſtor. Chronologica Patriarch. Alexandrinor. Tom. v. Act. Sanctor. menſis Junii pag. 39. ſeqq. & 44. ſeq.* Ballarinii fratres *in Priore libro Obſervationum in*

dum. Rem enim ab aliis obſervatam nihil eſt, cur eſſe rurſum refellendam putem. Sunt alia multa, quae praetereo, quae tamen poſt afferam, ſi perges laedere. Interea hoc etiam animadvertas volo, prius me quae in Anonymo, quam quae in ceteris rerum Athanaſianarum ſcriptoribus eſſent, errata quaeſiſſe, non quod tibi hortanti, ut ejus rei periculum in aliis facerem, minime vero in tuo, parere recuſarem; nihil enim mihi eſſe poteſt jucundius, quam ut tibi obtemperem, ſed quod illis iniquus videri nollem, ſi eos caſtigare aggreſſus eſſem, tuliſſemque impune Anonymum habere, qui & multo plura, & turpius peccaviſſet. Ego enim ſic exiſtimo, futurum neminem, qui cum haec diligenter expenderit, tum vel in majore numero errores tam paucis verbis, vel in pares his, in quos tuus ille inciderit,

So-

*in Sacra Noriſii pag.* 834. *Tom.* IV. *Operum ejuſdem Noriſii Editionis Veronenſis*, *De Opuſculo* Acephalo Anonymi Maffejani agentes: „ Errore, inquiunt, Librariorum Pachon. „ VIII. pro Pachon. VII. poſitum eſt „. Haec illi neſcio qua conjectura ſcripſerunt, cum non librariorum magis, quam Auctoris errore conſtet id contigiſſe.

Socratem, Sozomenum, aut alium quempiam incidiſſe arbitretur.

XLVII. Quod erat praecipuum de Anonymi cum Athanaſio, ceteriſque antiquis Scriptoribus conſenſione, ſatis eſt cumulate, ut arbitror, refutatum. Sequitur ut alterum explicem, ex quo aſſequi nos conjectura poſſe exiſtimas, vixiſſe Anonymum (1) anno circiter 385 aerae Chriſtianorum. Atque illud quidem, etſi omiſſum abs te fuiſſe intelligo, propterea quod dicta quae a Maffejo fuiſſent, probanda tibi, non ſemper in tuum opuſculum transferenda cenſeres eſſe; tamen ita eſt indicatum, ut quale ſit, id qui *Obſervationes Litterarias* legerit, perfacile poſſit cognoſcere. Huc autem recidit: Eſſe credibile eum, qui (2) poſt indicatam electionem Theophili feciſſet ſcribendi finem, ſcripſiſſe Hiſtoriam, quo tem-

*Manſi, & Maffeii conjecturae de Anonymo, quo circa an. 38[.] floruerit, nullam vim omnino ineſſe.*



(1) Manſius Diſſert. *pag.* 2. „ Eſſe Hiſtoriam „ quamdam graece ſcriptam ab Auctore, qui „ Alexandriae vixerit circa annum forte 383 „ vir ille doctiſſimus (*Maffejus*) merito opi- „ natur.

(2) „ Il terminare con la creazione di Teo- „ filo fatto Veſcovo di Aleſſandria l'anno 385, „ può far credere, che ſcriveſſe l'autore in „ quel tempo „. Maff. *pag.* 84.

pore Theophilus conſequutus eſt Epiſcopi dignitatem. Feciſſe vero Anonymum ſcribendi finem poſteaquam de Theophili electione dixiſſet. Jam vero Theophilum anno 385 electum fuiſſe Epiſcopum Alexandrinorum.

Sed quae tibi, ut video, vehementer placet, ea metuo ne multis diſplicere poſſit oratio. Quo enim modo illud, quaſi concedatur, ponit; hiſtoricum, qui re quapiam indicata, confeſtim ceſſarit ſcribere, tum ſcripſiſſe, cum ea res aut coepta eſt fieri, aut perfecta? Nam quod credibile dicit eſſe, id facile darem, niſi ita eſſe reipſa vellet, ut eſt credibile. An concludere cuiquam licet eorum qui faſtos digeſſerint, qui editi a Cangio ſunt (1), alterum anno 465 alterum vero anno 372 ſcripſiſſe, quod illius faſti deſinant in ſecundum Antemii, hujus vero in Modeſti, & Arin-

(1) Deſcriptio Conſulum, ex quo primum ordinati ſunt, faſtorum Idacianorum titulo antea edita, ad Mſs. exemplar *Pariſ.* Soc. Jeſu recognita. Poſt Chronicon Paſchale *pag.* 439. *ſeqq.* & *pag.* 451. *ſeqq.* Ex Codice Saviliano, & Editione Henrici Dodvvelli in Appendice ad Diſſert. Cyprianicas Oxonii 1688. primum editas, & deinde Cypriano Joh-Felli ſemel iterumque recuſo ſubjectas.

& Arinthei conſulatu? Quanto rectius, cautiuſque Cangius ὁ κριτικώτατος eo uſque *Codices Mſs.* pertingere dixit (1), ne compilatorem faſtorum eodem tempore vixiſſe, ſcripſiſſeve dicere videretur? Quid? tot cyclos Paſchales, tot catalogos Pontificum Romanorum, tot Chronica, quot ne numerare quidem poſſumus, quae partim vulgata ſunt, partim latent in Bibliothecis Mſs. quaeque quartum, aut quintum, aut ſextum, aut ſeptimum ſeculum non excedunt, efficere ne poſſe arbitrare, ut qui ea ſcripſerint, hos putemus iis ipſis ſeculis floruiſſe? Mihi quidem certe illud videtur eſſe veriſſimum, pleroſque qui ad ea conſcribenda animum adjeciſſent, vel privatis aliis publiciſve rebus (2), & operis impeditos, vel morte praeventos, quae eſſent aggreſſi, perficere nequiviſſe.

XLVIII. Quamquam nulla ratio eſt, cur anno 385 Maffejus malit, quam anno

*Nullam rationem an.385 q 411 pot Anonymu putemus puliſſe an ad ſcriber*

I 4

(1) Cangius Append. ad Chron. Paſchale *pag.* 450.

(2) Heſychius illuſtris temporibus Juſtiniani ſcripſit *Hiſtoriam Chronicam* a Belo Aſſyriorum Rege ad obitum Anaſtaſii Imperatoris, quae celebrata eſt a Photio cod. LXIX. Quis autem inde con-

no 411 (1) inductum fuiſſe Anonymum ad ſcribendum. Nam ſi hoc illius inſtitutum fuit, ut paucis deſcripta Athanaſii vita, indicaret ſolum, quinam Athanaſio ſucceſſiſſent; tam potuit an. 385, quam an. 411 (2), quo adhuc in vivis agebat Theophilus, hoc modo ſcribere: *Poſt quem* (Petrum) *Timotheus, F. ſuus ſuſcepit Epiſcopatum, annis* IV. *poſt hunc Teophılus eſt Epiſcopus ordinatus* (3), ſi ſcripſit vivo Theophilo.

Ac ſi *Acephalon* pluribuſque ſuis partibus diminutum hoc *Chronici* genus non eſset, deſineretque in Teophilum, facile quidem conjecturam de tempore, quo eſſet ſcriptum, facere liceret. Nam & Catalogum Romanorum Pontificum, qui editus a Bucherio eſt, quia non caret initio, duciturque ad Liberij aetatem, docti viri vivo Liberio conſcriptum fuiſſe defen-

conficere poteſt Heſychium tum ſcripſiſſe cum obiit Anaſtaſius, hoc eſt anno 418. Manſius fortaſſe. Ceterum alii nolunt ſcriptam ante annum 527. fuiſſe.

(1) Nam vivebat adhuc Theophilus eo anno, ut mox conſtabit.

(2) Mortuus eſt enim Honorio IX. & Theodoſio V. Coſs. hoc eſt an. 412. Conſulendi Lequienius *Tom.* II. *Orient. Chriſt. In Catal. Epiſc. Alex.* & Bolland. *Tom.* V. *menſis Junii pag.* 51. *ſeq.*

(3) Anonym. *pag.* 83.

ſendunt, & Chronicon Paſchale, quod exordium a condita hac univerſitate rerum ſumit, producitur autem ad Heraclii tempora, compoſitum eſſe ferunt Heraclio Imperatore, & alia pleraque integra monumenta generis ejuſdem tum perfecta fuiſſe cenſent, cum ii viverent, quorum res egregie geſtas poſtremo loco complecterentur. At hoc Anonymi, non Chronicon integrum, ſed exiguum historiae (1) fragmentum eſt, carens initio, carens multis ſuis (2) partibus, carens fortaſſe etiam fine. Atque ſi illius interpolator, cui id maxime cordi erat, ut de Athanaſio ageret, paſſus eſt, ut illud ab anno demum 346 initium ſumeret, quin meminerit eorum, quae ſancto viro a prima ſua aetate ad tempora Sardicenſis Synodi contigiſsent; mirabile profecto eſse non debet, ſi miſſis ceteris, vix retinuerit Petri, Timothei, ac Theophili mentionem. Eſt vero incredibile, auctorem Chronici (ſi tamen ullus fuit, qui illud graece integrum ſcripſerit, ut Maffejus putat) praetermittere voluiſse, quae magnifice, fortiterque fuiſsent a Petro Ale-

(1) Vide ſupra §.III. *ſeqq.*
(2) Vide ſupra §.IV.

Alexandrino Epiſcopo facta. Et hic nihilominus ῥαψῳδὸς, omnia eſse reſecanda, putavit, quae ad eam rem pertinerent, quo aut compendio ageret, aut omitteret, quae ſibi minus ad inſtitutum conducere viderentur. Quid ergo impediebat, quin ſimul tolleret, quae ab auctore poſt nominatum Theophilum adjuncta fuiſsent? Praeterea eſsene quemquam tam abſurdo ingenio putas, qui ex laciniis, fragmentiſque hiſtoriarum colligere poſſit, qua illorum ſcriptores aetate vixerint? Fragmentum ergo faſtorum, quod Cangius (1) dedit in *Appendice* ad *Chronicon* Paſchale, ſcriptum ab homine fuerit neceſse eſt, qui tempore Veſpaſiani floreret, propterea quod nullius Conſulis, qui poſt vixerit, faciat mentionem. Ac ſi unum illud Philippi Sidetae Presbyteri, qui claruit poſt initium ſeculi quinti, ſupereſset, quod eſt de ſucceſſione Scholae Alexandrinae, vulgatumque a Dodvvello eſt in extremo opere *Diſſert. in Irenaeum* (2), efficeret, veſtra quidem ſententia, Philippum

(1) *Pag.* 439. *Fragm.* Ex faſtis Cuſpinianeis &c.

(2) *Pag.* 488. *ſeqq.*

lippum ſcripſiſse imperante Theodoſio ſeniore, quod in Rhodonem Philoſophum deſinat, qui eodem Imperatore Sidenem ſuam Scholam tranſtulerat. Quinetiam *excerpta Chronologica*, quae vulgata ſunt a Scaligero, quoniam deſinunt in annum 387, eo anno, tua opinione, ſcripta fuerint oportet cum tamen conſtet, ea longe poſt fuiſse litterarum mandata monumentis (1). Quae cum cogito, venit mihi in mentem quod eſt mihi ipſi his diebus paucis nunciatum a viro docto, & amico meo. Eſse enim aliquos dixit, qui cum in Manuſcriptum quemdam Codicem inciderint, in quo multa ſunt de Chriſto Servatore diſputata, cenſeant fuiſse ea ſcripta Pilati tempore ab Judaeo neſcio quo hebraice imprimis perito, qui, cum actus in Crucem ſervator eſt, Hieroſolymis verſaretur. Sed in re perſpicua, & certa non eſt cur exiſtimem diutius eſse operam conterendam. Quapropter ſatis haec pauca exempla ſunto. Quibus ſi accedant, quae ſupra de erroribus Anonymi dicta ſunt, fateare neceſse eſt, non modo non Syn-

(1) Theſauri Temporum *pag.* 85. *Edit. an.* 1658.

Synchronum, aut ſupparem, ſed ne tribus quidem ſeculis fuiſse illum Athanaſio recentiorem. Etenim ne ſando quidem eſt auditum, hominem in hiſtoria antiqua verſatum, qui octavo etiam ſeculo vixerit, in tot errores, quot ſunt in ejus Chronico numerati, labi potuiſse.

*Etiamſi Synchronus fuiſſet Anonymus Athanaſio, tamen nullā obtineret auctoritatem.*

XLIX. Sed quid multis eſt opus? Fuerit Anonymus ille integri alicujus Chronici auctor; fuerit Athanaſio aut ſuppar, aut ſi mavis aequalis; fuerit item Latinus illius Interpres tam vetus, quam eſse illum defendis veterem, nihil enim impedio: quem tu vero inde fructum percipies, ſi Theodoſio (1) Scriptore Codicis Veronenſis teſte, exemplaria, unde excerpta haec ſunt, mendoſa omnino erant, ex qua re factum eſt, ut ille nobis Codicem dederit fortaſse mendoſiorem?

L. Ex-

(1) Apud Maffejum *pag.*8. *Tom.*111. *Obſer. Litter.* „ Haec de mendoſis exemplaribus tran„ ſtuli tandem, & quaedam quidem qua.... „ non ut voluit, tamen ut potui, recorrexit, „ quaedam autem tacito praetermiſſi rei Do„ mini arbitrio derelinquens: qui legis ore, „ pro me peccatore, ſic DEUM abeas redemto„ re. Humillimus omnium Diaconorum Theo„ doſius indignus Diaconus fecit.

L. Extremum eſt, ut te orem etiam atque etiam, ne graviter feras, ſi pluribus ad te ſcripſi, quam par eſse, prima ſpecie videretur. Tot enim res tanta vi tantaque copia, quanta hae omnes erant, neque perſtringere brevius potui, neque ſi potuiſsem, id tamen mihi eſse faciendum putaſsem. Periculum enim erat, ne ſi uſus tanta brevitate eſſem, aliis litteris eſſet opus, quibus deinceps evolverem, atque explicarem, ſi quae forte involute, implicateque ſcripſiſſem. De Auctore Chronici Paſchalis quod quaeris, expedietur illud quidem, ſed tempore. Interea hoc teneto, quod eſſe vides ſatis graviter conſtitutum, *Collectionis Maſſejanae Compilatorem* neque ſupparem fuiſſe Athanaſio, neque eſſe dignum qui Socrati a Sozomeno non praeferatur modo, ſed ne comparetur quidem. Vale.

*Orat Manſium, ut ſibi ignoſcat, ſi paullo copioſius, quam par eſſe videtur, de Anonymo egerit.*

*Romæ* x. *Kal. Apriles.*

EPI-

# EPISTOLA II.

## ARGUMENTUM.

*NEgat Mamachius tam eſſe manifeſtum, quam judicatum a Manſio eſt, Anonymum Maffejanum aut Alexandrinum fuiſſe, aut ſcripſiſſe Alexandriae. Convertit deinde ad Auctorem Chronici Paſchalis ſermonem, oſtenditque nihil minus eſſe veriſimile, quam hunc fuiſſe Alexandrinum.* Hanc de eodem *Auctore ſententiam non eſſe novam, ut Manſius cenſuit, ſed communem virorum eruditorum. Poſtremo quia Cedrenum primum exagitavit Manſius, tum vero graeculos appellavit Socratem ac Sozomenum, ut morderet, quem norat in Graecia eſſe natum, quod genus ridendi eſſe omnes intelligunt puerile, eſt caput extremum Epiſtolae diviſum in partes tres a Ma-*

*a Mamachio. Principio nullam ab ſe fuiſſe dicit vel mentionem factam, vel habitam rationem Cedreni, quem ſciebat ſaepe in errores graviſſimos lapſum eſſe, cum praeſertim de rebus a memoria ſua remotis ageret: quare fruſtra eſſe a Manſio in ejus erroribus recenſendis locatam operam. Efficit deinceps illuſtribus magnorum hominum teſtimoniis, indignos fuiſſe Socratem, atque Sozomenum tanta injuria. Denique accurate deſcribit eos, qui haberi debent in numero Graeculorum.*

JOAN-

# JOHANNI DOMINICO
## MANSIO
## THOMAS MARIA
## MAMACHIUS

*S. D.*

I. EGo ſi minoris te facerem, quam & poſtulet virtus tua, & flagitare dignitas videatur, neque moleſte, quae peccaſſes ferrem, neque curarem, ut ſi tua te aliquando feſelliſſet opinio, ereptum tibi mea opera errorem eſſe arbitrarere. Nam etſi pleroſque eſſe intelligo, qui ſibi injuriam conflari, ſi quis eos moneat, putent; quoniam tamen non moneri me ſolum, ſed etiam corrigi, & caſtigari, quam ab adverſariis, mallem profecto ab his, quibus magno & dolori eſſe cognoſcerem, quod imprudens erraſſem, & curae ſtudium aut tuendae, aut etiam augendae famae, atque exiſtimationis meae; inductus facile ſum, ut cum idem tibi, atque mihi place-

*Fieri ab ſe plurimi Manſium. Itaque curae ſibi eſſe, ut illi error, ſi in quem forte inciderit, eripiatur. Malle enim ſe ab amicis corrigi. Idipſum Manſio placere. Quãobrem id nũc ſe agere, ut quod ille de Patria Anonymi conſtituerat, oſtendat, quam ſit inane.*

re judicarem, omni officio, hortatu, monitis, conſilio, & ſi eſſet opus, redargutione, non ceteris modo, ſed tibi etiam ſatisfacerem. Itaque cum ſuperioribus litteris, quod res ita poſtulaviſſet, fuiſſem longior, ut propoſitis erroribus Anonymi tui, te ab eo ſequendo deterrerem; intellexiſſemque eo animo abs te omnia accepta, quo a me ſcripta fuiſſent, ſtatui has etiam ad te dare, quibus, quod erat reliquum de ejus Patria, quodque tibi exhibere negotium videretur, quam ſit inane cognoſceres. Audio enim eſſe ita comparatum te, ut ſi rebus omnibus inferior eſſes, hoc tamen nomine vinci abs te Chronologos omnes confidas poſſe, quod dicti ſententiaeque tuae auctorem habeas hominem & Synchronum Athanaſio, & Alexandrinum. Sed de Synchrono cum actum fuerit proximis litteris copioſe, nihil attinet dicere.

*Quod Anonymus menſium nomina Alexandrina uſurpet, id ſatis clarum indicium eſſe nequit, ut hinc concludatur eum fuiſſe Alexādrinum.*

Nunc illud abs te quaero, cur eſſe Anonymum Alexandrinum patria putes? „ Menſium, inquis, nomina Alexandrina „ ſemper uſurpat, quod Alexandrino „ Scriptori ita peculiare eſſe poteſt, ut „ alteri plane non congruat (1) „. At hoc

(1) Manſ. *Diſſert.* pag. 3. & *Apolog.* §. XIII.

hoc ſatis clarum eſſe indicium Alexandrini non poſſe, non mea ſolum opinio eſt, ſed etiam hominum in hoc genere doctiſſimorum (1). Etenim & Alexandrini, & Conſtantinopolitani, & Latini cum de rebus, quae ad AEgyptios ſpectarent, diſſererent, uſurpare Alexandrina menſium nomina conſueverant. Qua de re neque monere te auderem praeſtanti eruditione virum, neque docere maxima doctrina hominem, unumque correctorem Baronii, & Raynaldi; arguere vero nullo modo. Sed cum ita ratio ferat, illud vel tu me monuiſſe, vel cenſuiſſe me puta, vel propter benevolentiam tacere non potuiſſe, ut ne te diu in hoc tam magno, tamque manifeſto errore verſari permitterem. Quid igitur? Ambroſiumne Mediolanenſem Epiſcopum (2), aut Pa-



(1) Conſule Henſchenium *in Actis Sanctor. menſis Martii Tom.* III. *pag.* VII. & Cangium *in Praef. ad Chron. Paſchal. pag.* 4. *ſeqq. Edit. Pariſ.* & Reineſium *lib.* II. *Variar. Lect. cap.* XVII. *pag.* 274. *Edit. an.* 1640.

(2) Claſſe I. *Epiſt.* XXIII. *pag.* 887. *num.* XXI. *Tom.* II. & *pag.* 884. *num.* XIV. „ Cum incidiſ„ ſet, inquit, quartadecima luna vigeſimo, & „ octavo die phamenoth menſis, celebrave„ runt

Paſchalis (1) Chronici auctorem Alexandrinos exiſtimabis fuiſſe, quod *Pharmuthis* menſis, & *Phamenoth*, meminerint, cum agerent de Alexandrinorum rebus? Atque Ambroſius, quo loco de Paſchate anno CCCLIX celebrato diſſerebat, non ſolum Pharmuthin memoravit, ſed etiam Aeram Diocletianeam, quae erat apud Alexandrinos in uſu. Cum enim ad Alexandrinos Epiſcopos pertineret, ut Encyclicas ad alias Eccleſias Epiſtolas mitterent, quibus ſignificarent (2), quo menſe, & quo die Paſcha celebrari opor-

„ runt (Aegyptii) Paſcha quinta die Pharmuthi
„ menſis, quae eſt pridie Kal. Aprilis, ac ſic
„ convenere nobiſcum. Rurſus nonageſimo,
„ & tertio anno a die Imperii Diocletiani cum
„ incidiſſet quartadecima luna in quartumdecimum diem Pharmuthis menſis, quae eſt quinto Idus Aprilis, quae erat Dominica die,
„ celebratum eſt Paſcha Dominica Pharmuthis
„ vigeſimo, & primò die.

(1) Chronicon Alexandr. *pag.* 285. & alibi.

(2) Conſule *Epiſt.* XCIV. *al.* LXIV. S. Leonis, quae eſt ad Marcianum Auguſtum *pag.*628. *Tom.*I. *Opp. Edit. an.*1675. Celebres ſunt Epiſtolae Paſchales SS. Petri, Athanaſii, Teophili, Cyrilli, & Proterii Epiſcoporum Alexandrinorum.

oportetet, iique jam more ſuo nomina & menſium, & annorum adhiberent; factum eſt, ut Epiſcopi, aut Latini, aut Graeci, qui de diebus menſis quibus celebrata anteactis temporibus paſchata fuerant, diſserebant, eadem interdum & menſium, & annorum nomina uſu contererent. Quamobrem mirum non fuiſſet ſi, cum de rebus actis Alexandriae Anonymus ſcriberet, ſive Aegyptius, ſive Macedo, ſive Thrax etiam fuiſset, adhibuiſſet, tamen nomina menſium Alexandrina.

II. Miror autem quid ſit, quod ille non per Auguſtales Praefectos, neve per aeram aut Diocletianeam, aut aliam quampiam, quae propria fuiſset Aegyptiorum, ſed per Conſules tantum initia, ſucceſſioneſque annorum diſtinxerit. Nam haec computandorum annorum, qua Anonymus uſus eſt, ratio, ita Romano alicui, aut Conſtantinopolitano eſse potuit peculiaris, ut in Aegyptium fortaſse non caderet; non quod Aegyptii faſtos Conſulares negligerent, ſed quod alias quaſdam notas, quae illorum propriae eſsent, adjungere ſolerent. Quod cum ex litteris Paſchalibus Epiſcoporum Alexandri-

*Rationem diſtinguendi annorum initia per Cōſules, qua uſus Anonymus eſt, ita eſſe propriam Cōſtantinopolitano, aut Romano cuipiā potuiſſe, ut in Alexandrinum fortaſſe non caderet.*

norum (1), exque Cyrilli cyclo (2), in quibus Aerae Martyrum, ſeu Diocletianeae facta mentio eſt, tum ex Farragine Alexandrina plane conſtat, cujus auctor & Conſulum, & Auguſtalium Praefectorum appoſitis notis, diſtinxit temporum rationem (3). Atque haec ego ſcribenda ad te judicavi, non quo Anonymum Alexandrinum negarem eſse potuiſse; ſed quo non tam firmum id eſſe, quam ipſe putas, perſpiceres.

*Etſi in fragmento Maffejano, Athanaſii ſolum*

Nam quod opponere quiſquam poteſt, eum qui res ab Athanaſio, & Alexandrinis, qui poſt floruerunt, Epiſcopis geſtas

(1) Conſule Epiſtolam S. Proterii ad Leonem Magnum apud Petavium *Tom.* II. *De Doctrina Temporum pag.* 871. *ſeqq. Edit. anno* 1627.

(2) Vide Epiſt. Dionyſii Exigui apud eumdem Petavium *ibid. pag.* 874.

(3) Cangius *in Praef. ad Chron. Paſchale pag.* 4. De Auctore Chronici Paſchalis, quem Alexandrinum negat fuiſſe, loquens „ Ut ita „ diceretur, inquit, neceſſe foret, ut ..... ſal„ tem tempora ſecundum Alexandrinam aeram „ (putaret) quemadmodum Jacobus Cujacius, „ Chronicon illud Alexandrinum ex Biblio„ theca Puteana appellat, quod in eo non ex „ Coſs. dumtaxat Romanis, ſed etiam ex ſuo „ Auguſtali annos putent Alexandrini.

geſtas complexus fuerit, nonniſi Alexandrinum fuiſse, vide cujuſmodi ſit. Nolo autem putes, eorum me catalogum texere inſtituiſse, qui magno numero cum ſint, tum vitam, reſque praeclare geſtas illorum deſcripſerunt, quorum neque amici, neque cives eſſent. Hoc enim ſi agerem, longior eſſem, quam oporteret. Nunc vero modum faciam neceſſe eſt. Itaque ſic habeto: Quod vulgatum a Maffejo monumentum eſt, non integram hiſtoriam eſſe, ſed fragmentum ex *laciniolis* quibuſdam conflatum, quae ex chronico, neſcio quo, eſſent excerptae, translataeque in Veronenſem Collectionem. Niſi enim ita ſe res haberet, non tot eſſent in eo fragmento lacunae, neque tot hiatus, quot & vident, qui legunt, & Maffejus fatetur, nec ipſe inficiare. Namque is, qui ad haec colligenda contulerat animum, cum animadvertiſſet non agi quoque anno ab Auctore de Athanaſio, deque Alexandrinis rebus; ſequutus eamdem rationem eſt, atque ab anno 346 ad annum 349 ab anno 349 ad 353 a 353 ad 355 gradum fecit, miſſis, quae ann. 347, 348, 350, 351, 352, 354 contigiſſent, quod indice fortaſſe careret,

*res aliquae geſtae deſcriptae ſint, fiatque mentio Epiſcoporũ Alexandrinorũ ad Theophilũ uſque, tamen effici non poſſe auctorem ejus fragmẽti fuiſſe Alexandrinum.*

qui illi ad cetera deſcribenda praemonſtraret viam. Fac autem aliquis ex Hilarii fragmentis, aut ex Chronico Paſchali, aut ex alio quopiam ſimili corraſerit, quae ad Aegypti Eccleſias pertinerent, eaque in collectionem farraginemque hiſtoriarum, canonumque tranſtulerit, continuo ne liceret concludere vel Hilarium, vel Chronici ejus Auctorem fuiſſe Alexandrinum? Hoc ſcilicet nec ego concedam, nec feret ratio, ut concedi a quoquam poſſit. Quamobrem quia Athanaſii facta quaedam, & dicta fragmentum Maffejanum continet, conſequens eſſe non poteſt, eſſe illud Alexandrino Scriptori acceptum referendum (1). Sed permittam hoc

(1) Immo vero ne idcirco quidem quia menſes, & dies numerat. Alioquin, ut in Articulo I. Diario Paleariniano inſerto obſervatum eſt, etiam auctor Chronici Paſchalis Alexandrinus fuiſſet, propterea quod menſes dieſque minute perſequutus fuerit iis in locis, in quibus egit de Alexandrinis rebus. Quae res eo etiam ſpectat, ut quiſque perſpiciat magno iu errore verſari Manſium judicantem Anonymum ſupparem fuiſſe Athanaſio, quod menſes dieculaſque notaverit. Nam eſt id etiam conſuetum Auctori Chronici Alexandrini, etiam dum de iis differit, quae temporibus Conſtantini;

hoc tibi, ut non veriſimile modo, ſed certum etiam ſit Anonymum, & natum fuiſſe, & altum, & educatum Alexandriae. At cum oſtenſum ſuperioribus litteris ſit, multo illum fuiſſe Athanaſio recentiorem, non equidem intelligo cur, ſi Eutichio, & Severo Alexandrinis nullo modo, huic tamen, ſit aliquo, repugnantibus antiquis Scriptoribus, adjungenda fides.

III. Cognoſcis igitur, quo in caſu verſere. De auctore Chronici Paſchalis quod ſcribis, vereor ne falſum ſit. Nihil enim minus eſt veriſimile, quam eum fuiſſe Alexandrinum. Rogas *unde id noverim*? Ego vero mi Manſi niſi cognitam haberem virtutem, & doctrinam tuam, hoc uno nomine, nihil te eſſe in eo genere ſuſpicarer, in quo te ipſum aliquid putas poſſe. Perſuadere namque mihi nequeo eſſe quemquam, qui & ſit, & vocetur peritus hiſtoriae litterariae, & quaerat tamen *unde hoc noverim*? Sed cum ita contigerit, arbitror equidem te aeſtu diſpu-

*Non inauditum, ſed commune, ac pervulgatũ eſſe, Auctorẽ Chronici Paſchalis non ſcripſiſſe Alexandriae.*

ni, & Theodoſii E. G. junioris contigiſſent, cum ipſe tamen ante Heraclii aetatem nequaquam floruerit.

putationis abreptum paſſum fuiſſe, quod commune eſt nobis omnibus, ut incidamus identidem in errorem. Nam, quod hortare, ut *promam Anecdotum hoc reconditum, & plane ignotum eruditis*, ferri, mihi crede, non poteſt. Quid enim? Tu me tanto tuo errore derideas? Anecdoton ne eſſe arbitrare, quod eſt commune ac pervulgatum? Vide quid agas. Sed heus tu, unde illud tam audax dictum: *plane ignotum eruditis*? Unde in iſtum locum τὸ *eruditis* venit? qua appellatione, qui digni fuerunt, hi Auctori *Chronici Paſchalis* negaverunt domicilium fuiſſe proprium ullum Alexandriae. Nam & Enſchenius (1), & Valeſius (2), & Cangius (3), & ex haereticis Stephanus Moi-

(1) Tom. III. Auctor. SS. Menſ. Martii *pag.* VII.

(2) In Notis ad Euſebium *pag.* 39. *Edit. Pariſ.* „ In Chronico, *inquit*, Alexandrino, „ quod quidem Antiochenum libentius voca- „ verim. „ Eadem repetit: In notis ad Theodoritum *pag.* 21. *Edit. Pariſ.*

(3) In Praefat. ad Chronicon Paſchale *pagin.* 4. & 6. *ſeq.*

Moinius (1), Uſſerius (2), Reineſius (3), Fa-

(1) In Notis ad varia ſacra *pag*. 131. *Edit. an*. 16. „ Chronicon Alexandrinum in AEgy-„ pto ſcriptum non fuit. A quibuſdam vocatur „ faſti ſiculi, ab aliis Chronicon Antiochenum, „ ab aliis vero Conſtantinopolitanum: & cur „ Alexandrinum potius dicatur, nullā urgens „ reddi poteſt ratio.

(2) In Polycarpi, & Ignatii Epiſtolas *pagin*.LXXV. Editionis Oxonienſ. an. 1644. „ Au-„ ctor Chronici Conſtantinopolitani, *inquit*, „ quod Alexandrini nomine a Matthaeo Rade-„ ro eſt editum.

(3) Libro II. variar. Lection-cap. XVII. *pagin*.274. *Edit. an*.1640. „ De auctore, *inquit*, „ hujus Chronici cujas fuerit, & quando vixe-„ rit, comperiſſe videor fuiſſe Conſtantinopo-„ litanum. Nam res Urbanas a Conſtantino „ Magno per 300 annorum decurſum curioſe „ conſignavit; notatis quorumvis accidentium „ menſibus, & diebus, eaſque ſolus non admi-„ ſcuit, ut factum in prioribus, Latinorum, „ & aliarum gentium geſta, ubi Euſebium, & „ alios Chronographos exſcripſit. Tradidit „ ſucceſſiones Imperatorum Orientis, Patriar-„ charum, Praefectorum Urbi, ſeditiones a „ plebe, incendia, oppugnationes ab externis „ hoſtibus, prodigia, terraemotus, ceremo-„ nias, & cautiones peculiares in Eccleſiam „ introductas, templorum, & aedium aliarum „ extructiones, in his rebus deſcribendis no-„ mina menſium, quibus a Macedonibus acce-„ ptis,

Fabricius (1), omnes denique (2), quos viderim, eruditi & ſuperioris, & noſtrae aetatis Scriptores, demto Matthaeo Radero, aut dubitant, aut negant omnino ejuſmodi Chronicon *Alexandrinum* inſcribi oportere. Quare quod adjungis *Alexandrinum ab aliis dici*, *quod ego Paſchale Chronicon appellavi* (3), ejuſdem generis eſſe cernis, atque erant tua illa ſuperiora. Si enim eos *alios* numerare coeperis, metuo ne reperire exitum non poſſis. Conſiſtes namque in uno Radero, alium autem praeterea, quem adprobatorem hujus inſcriptionis, aut Auctorem nomines, neque veterem habebis ullum, neque, ut exiſtimo, novum. Quid multa? Cave, ne ſi eam probare, per-

„ ptis, utebantur Conſtantinopoli, uſurpa„ vit . . . Et hinc Conſtantinopolitanum, „ Chronicon potius, quam Alexandrinum, „ Chronicon, inſcribi convenit.

(1) Johannes Albertus Fabricius *T.* VI. *Biblioth. Graecae pag.*142. quo loco *ſub nomine Chronici Alexandrini* editum illud fuiſſe refert a Radero, deinde vero *ſub veriore titulo Chronici Paſchalis a* Cangio.

(2) L. Allatius *Lib. de Purgatorio pag.*942.

(3) Manſius Apolog. §.XIV.

perges, ita omnino ut Raderus a Cangio accuſere. Non equidem tam praeſcribere poſſum, quam mihi gratum feceris, ſi curaris te ab ea cenſura liberare. Eſt enim mihi tua exiſtimatio, ut mea mihi ipſi eſt, curae. Habet vero ille hoc modo (1), carpi Raderum „ quaſi minus idoneum, „ ne dicam INEPTUM prorſus lemma „ dederit, quod illud Chronicon, cujus „ auctor incertus hactenus habitus fue- „ rat, *Alexandrinum* appellaverit, nullo „ alio ductus fundamento, quam quod „ Petri Alexandrini nomen initio Codi- „ cis Auguſtani legiſſet, quaſi licet Petrus „ iſte Alexandrinus Chronici auctor exti- „ tiſſet, quod procul eſt a vero, ut mox „ oſtendemus, Alexandrinum ideo illud „ vocare debuerit.

At ſi Alexandrinum dictum eſt, inquis, erit inde *de Alexandrino Scriptore conjectura* (2) Pudet me in hiſce rebus explicandis tibi, expediendiſque verſari. Quae enim conjectura eſſe poteſt, ſi ut ſupra conſtitit, inſcriptum Chronicon eo modo fuit, arbitratu Raderi, non ratione?

*Ex eo quod Chronicon illud Alexandrinũ inſcriptum fuerit, a Radero nō poſſe nos aſſequi conjectura, compoſitum illud eſſe ab auctore Alexandrino.*

(1) Cangius Praefat. ad Chronicon Paſchale *pag*.4.
(2) Manſ. *Apolog. ibid.*

ne? Nam ab Eccleſiaſticis Scriptoribus *Paſchalium* potius dici debuit (1), a novis nihil minus, quam Chronicon Alexandrinum (2). Quamobrem conſidera etiam atque etiam, ne haec tua conjectandi ars, efficiat jure, ut eruditi viri eum te eſse infelicem conjectorem credant, quem me vocaſti injuria (3), quamquam tunc ego de rebus perſpicuis, atque teſtatis diſsererem.

*Multis momentis oſtenditur ab Enſchenio, & aliis, Auctorem Chronici Paſchalis nihil minus, quam Alexandrinum fuiſſe.*

De me ſic exiſtimes, & tibi perſuadeas vehementer velim, numquam conceſsurum eſse tribui illud Alexandrino cuipiam oportere, niſi ante non eo genere conjecturae, ſed graviter, ſolideque eviceris, Enſchenii, Cangii, & Reineſii argumenta vel nullius momenti, vel levia omnino eſſe. Atque ut me ab omni invidia liberem, proferam, quae diſputata ab Enſchenio ſunt, mittam autem quae a Cangio, quod eodem fere recidere videantur. Nam quae a Reineſio animadverſa fuerunt, ea quidem cum relata paullo

(1) Vide Cangium *Praef. pag.* IX.

(2) Enſchenius l. c. „ Satis eſſe poteſt eruditum lectorem hic monuiſſe, quod Chronicon illud revera nihil minus, quam Alexandrinum ſit.

(3) Manſius Apol. §. VII.

paullo ante ſint, nihil attinet repetere, ne actum agam. Sunt ergo Enſchenii verba hujuſmodi (1). „ Nihil habet „ (Chronicon illud) Alexandrinorum „ rationibus commune. Non menſium, „ non dierum nomina, quae Alexandri- „ nis AEgyptiaca erant omnia; chronico „ autem huic partim Graeca, partim „ Latina ſunt „ (*quamvis ubi de AEgyptiacis rebus agitur, ſint etiam nomina Menſium Alexandrina*) „ Non initium „ anni, quod Alexandrinis ſumitur a „ Menſe Thot, cujus primus dies reſpon- „ det XXIX diei menſis Auguſti: in chro- „ nico autem a Kalendis Januariis Ro- „ mano more ducitur; Non anni titu- „ lum, quem AEgyptii a Regibus, Im- „ peratoribuſve ſumebant, chronicon „ autem ſumit a Conſulibus ex more „ Romano. Non aeram Chriſti, quam, „ qualem uſurparint Alexandrini jam vi- „ dimus; chronicon autem prorſus non „ attingit, procedens Graecorum more „ per Olympiades AEgyptiis in rebus „ publicis conſignandis inuſitatas. Ut „ autem ex tanta characterum chrono- „ logicorum ab Alexandrinorum uſu diſ- „ cre-

(1) Loco mox indic.

„ crepantia, manifeſte convincitur Alexandrinum non eſſe, in quo illa reperitur; ita e converſo indubitatum videtur ferri judicium poſſe, praedictos faſtos Conſtantinopoli, ſeu Novae Romae ſcriptos eſſe, ubi in uſu vulgari iſta erant omnia, magna parte ex veteri Roma illuc traducta ſimul cum Imperii ſede, non item in reliqua Graecia a Latinis nominibus magis abſtinente. Iſtud maxime ex poſtremis praedicti chronici annis liquet, quibus tam prolixe deſcribuntur acta boni Magiſtri in templo Studitarum Conſtantinopoli ſepulti anno Heraclii XVII ab aliis Hiſtoricis vix leviter tacta, ut non tantum ibidem ſcripſiſſe auctorem, ſed ex Studitis unum fuiſſe, nobis appareat, veriſimillimum. „ Haec ille. Praeterea hoc ſcito, Scriptorem qui, ut Reineſius animadvertit, ſpectator eorum fuiſſe videatur, quae anno XVI Heraclii a Chagano Avarorum Rege obſidente Conſtantinopolim, acta ſunt; cenſeri Alexandrinum vix, ſcripſiſſe autem Alexandriae ne vix quidem cenſeri poſſe (1). Plura ſi voles de Auctore, & Chro-

(1) Loco mox indicato.

& Chronico conſulito eruditiſſimi Cangii eam, quam ſaepe laudavi, praefationem. Non enim eſt otium diu his immorari, quae ab aliis non obiter modo, ſed fuſe etiam, copioſeque tractata ſint.

IV. Nunc quid illud eſt, quod de Cedreno ſcripſiſti? *Cedrenus*, inquis, *ſeculi* XI. *ſcriptor eſt Graecus* (1). Bene hercle factum. Scilicet magnas tibi & agam, & habeam gratias neceſſe eſt, quaſi novi aliquid attuleris, quod omnes ignoraremus. At is multa contra hiſtoriae veritatem peccat. Quis negat? An uſquam ego aut ſequutus Cedrenum, aut hortatus aliquem ſum, ut ei adhiberet auctoritatem? Si ergo nullibi hominem nominavi, quid erat, quod mihi & aetatem ejus, & originem, & errata eſſe exponenda exiſtimares? Eo, dices, feci, ut recentiores Graecos in antiquis rebus deſcribendis lapſos ſaepe fuiſſe cognoſceres. Tu ne igitur tam me eſſe ineptum putas, ut neſcius ſim, hiſtoricos, qui de rebus a memoria ſua remotis agerent, ſaepe in errores graviſſimos incidiſſe, ſive illi Latini fuerint, ſive Graeci? Non

*Cedrenũ non debuiſſe commemorari in hac controverſia, quod non eſſet a nobis laudatus. Fuiſſe id factũ tamen a Manſio, ut nos morderet*

L equi-

(1) Apolog. §. XVII.

equidem credo. Dicam quod res eſt. Cum me natum eſſe in Graecia accepiſſes, aegre me laturum putaſti, ſi parvi abs te fieri cognoſſem Graecos, qui conati fuiſſent veterem hiſtoriam illuſtrare. Itaque invectus in Cedrenum principio es, tum Socratem atque Sozomenum (1) Graeculos appellaſti, quos etiam dixiſti verſatos fuiſſe fide graeca in ſcribenda hiſtoria.

*Eſſe hoc irridendi genus, quo uſus eſt Manſius, puerile. Bonos, & malos eſſe ubique locorum.*

Sed eſt id genus ridendi, pungendique, pace tua dixerim, indignum gravitate tua (2). Ac ſi eſſet ponderis alicujus, tamen eſſe etiam cenſerem deſpiciendum. Mea namque ſic eſt ratio, ne curare quidem, qua quiſque ex patria ortus ſit. Bono viro malam patriam, ſi modo eſt aliqua, quae mala ſit, nocere, nullo modo poſſe. Atque id cuique ſit neceſse eſt cordi, improbi ſi cives ſui ſint, ipſe ut ſit probus. Quare placent mihi, qui rogati cujates ſint, veriti ne, ſi continuo ſuam patriam nominent, ludibrio exponi poſſint, hoc primum, ut ſe muniant, reſpondent: & bonos, & malos

(1) Apolog. §. XXIV.

(2) Apolog. §. XXIII. quo loco ἰρονικῶς Socratem ac Sozomenum *fidei indubiae* eſſe ſcribit; *nempe Graecae*.

malos eſſe ubique locorum. Sed dedecet, te quoque judice, virum & prudentem, & gravem operam in hiſce nugis aut referendis, aut confutandis ludere. Mihi vero ſcito tam eſſe amicam veritatem, ut prae illa, nullam eſſe habendam rationem putem non omnium graecorum modo, ſed ne cognatorum quidem. Nam probo, quod dictum olim ab uno factum nunc eſt ſermone tritum proverbium: *Amicus Socrates, amicus Plato, amicus Ariſtoteles, ſed magis amica veritas.*

*Socratem & Sozomenum, qui laudati a laudatiſſimis viris fuerint, etſi lapſi quandoque ſunt in ſcribenda hiſtoria, fuiſſe tamen a Mānſio injuria Graeculos appellatos.*

V. Nam quod Socratem, atque Sozomenum Graeculos appellaveris, multo laboro minus. Qui enim viri laudati à laudatiſſimis viris ſunt, nihil haec maledicta, ſi viverent, morarentur. Quid autem illi ad haec adverterent animum, qui graves, qui ſapientes, qui mirabiles eſſent, non a Graecis ſolum, ſed a Latinis (1) etiam Scriptoribus appellati?

 Quod

(1) Caſſiodorus in *Praefat. Hiſt. Tripartitae*. „ Hanc Hiſtoriam, *inquit*, Eccleſiaſticam „ a tribus Graecis auctoribus (Socrate Sozo„ meno, ac Theodorito) mirabiliter conſtat „ eſſe conſcriptam. „ Theodorus Lector *Epiſt. Praefixa ſuae Hiſt. Eccleſiaſticae*, Socratem atque

Quod ſi quidquam illi in ſcribenda hiſtoria peccaverunt, peccaſſe autem eos quandoque facile patior, numquam tamen fuerunt ab his, qui eſſent revera, non qui videri, quamvis non eſſent, ſapientes vellent, ita reprehenſi, ut ſuſpicari unus aliquis poſſet, aut abjectam eorum auctoritatem eſſe, aut imminutam. Quare etſi Baronius (1), Pagius (2) Valeſius (3) Her-

que Sozomenum verſatos fuiſſe dicit in deſcribenda Hiſtoria μετὰ πολλῆς τῆς ἀκριβείας *multa diligentia*. Evagrius Scholaſticus *Lib.* 1. *Cap.* 1. *Hiſtor. Eccleſiaſticae* de Euſebio, Socrate, atque Sozomeno ſermonem inſtituens, hos, inquit, res a majoribus noſtris geſtas ſcripſiſſe ἄριστα πάντων *omnium optime*. His ego malo, quam Manſio ſcriptores veteres, ut Anonymum celebret, contemnenti fidem adjungere.

(1) Vide Baron. ad an. 363. num. 64. ad an. 366. num. 5. & aliis in locis, quos nunc recenſere non vacat.

(2) Ad an. 364 num. 5., quo loco Socratem reprehendit, multiſque aliis in locis, in quibus aut alterutrum Hiſtoricorum eorumdem, aut utrumque deſerit, ut alios conſectetur.

(3) Valeſius etſi quandoque in ſuis Notationibus a Socrate, ac Sozomeno recedat, tamen de Socrate in *lucubrat. De Vita & ſcriptis Socratis* habet hoc modo: „ Ad ſcribendam Hi„ ſtoriam Eccleſiaſticam animum ſuum appli„ cuit;

Hermantius (1), Tillemontius (2), Fabricius (3) in Socratis, ac Sozomeni libris pleraque deprehenderunt, quae probari negarent poſſe, nemo tamen eorum inventus eſt, qui illos Graeculos vocare auderet. Immo vero tanta utriuſque apud



„ cuit, qua in re & judicio, & diligentia uſus „ eſt ſingulari . . . Neque vero Hiſtoriam „ ſuam negligenter, ac ſupine conſcripſit, con„ quiſitis undique optimis monumentis . . . . „ Hiſtoriam ſuam elucubravit. Et paulo poſt: „ Nihil eſt, inquit, in illo niſi grave, ac ſe„ rium. „ Quod attinet ad Sozomenum, fatetur ille quidem, eſſe auctorem levia interdum conſectantem, ſed non cenſet tamen adeo eſſe ineptum, ut ſit habendus in numero graeculorum.

(1) Non eſt cur Hermantii verba proferam, quae ſunt a Manſio adducta *Apolog.* §. XXIV.

(2) Vide Manſii *Apolog.* §. XXV. At id ſaltem notaſſet Manſius Hermantii opus Tillemontio acceptum eſſe referendum, hoc enim pacto Lectores cognoſcerent, unum Tillemontium fuiſſe, qui contra atque Valeſio viſum eſſet, tam fuerit iniquus Socrati. Ceterum non audet Tillemontius Socrati, aut Sozomeno eam conflare, quam Manſius intulit, injuriam.

(3) *Lib.* V. *Biblioth. Graecae pag.* 118. *ſeq. Tom.* VI. *ſed pag.* 119. „ Merito tamen, inquit, „ judicii, & induſtriae laus ei relinquitur, quam „ prae ceteris argumenti illius ſcriptoribus So„ crati Valeſius vindicat. Socratem libenter ſe„ quitur Sozomenus.

eos, non dicam exiſtimatio, nam vulgare id quidem, ſed auctoritas fuit, ut miſſis ceteris, his duobus ſaepiſſime dicerent fidem adjungi oportere (1). Atque ſi haec, quae tibi, ut te tueare, placet, eſſet a quoquam regula conſtituta, nullum, cui fidendum ſit, Hiſtoricum haberemus. Quotus enim quiſque Hiſtoricorum eſt, qui vera ſcripſerit ſaepe, errarit numquam? Etenim cum errare humanum ſit, alienum vero eſſe ab homine nequeat, quod eſt humanum, fit ita omnino, ut nimium moroſi ſint, qui tales hiſtoricos deſiderant, quales neque eſſe ipſi, neque fingi ulli a natura poſsunt. Ac vereor, ne ſit, tua quidem ſententia, conſequens, non ſolum Dionyſio, Dioni, Plutarcho, ſcriptoribus Graecis, ſed ne Li-

(1) Longus eſſem ſi omnia Hiſtoricorum, non Baronii ſolum, Valeſii, & Pagii, ſed etiam Montfauconi, & Tillemontii aliorumque loca recenſere vellem, in quibus Socrates atque Sozomenus aliis praeferuntur, ita ut horum ſententia plurimum ſaepe apud eos habeat auctoritatis. Conſule tamen E. G. Baronium ad an. 370. num. 63. ubi Socratem ac Sozomenum ſequitur poſthabito Theodorito, & ad an. 350. n. 1. Pagium ad an. 370. n. 28. ad an. 363. n. 6. ad an. 340. &c.

Livio quidem Latino, laudem eſſe hiſtorici tribuendam. Nam hi quoque cum Romanam Hiſtoriam ſcriberent, in errores graviſſimos inciderunt. At eſt hoc etiam, inquies, de Anonymo Maffejano dicendum. De illo ne ignoto? De collectore incertae aetatis? De eo qui tam multa contra hiſtoriae fidem peccat, ut nullum fere verbum dixerit, quod cum veteribus auctoribus componi poſſe videatur? Non equidem aſſentior. At ſit, ut vis. Aſſentiar Maffejano Anonymo, ni cum Athanaſio, cum Ammiano, cum aliis antiquis, ac niſi etiam ſecum ipſe pugnet. Sed quam paucis in rebus non pugnet, proximis litteris oſtenſum eſt.

VI. Atque hoc etiam habe tibi, eos noſtra aetate graeculos & appellari, & eſſe, qui cum graeca ignorent, tum ſe oſtentant, quaſi praeſtent ſermonis graeci peritia. Eſt autem his conſuetum, ut transferant quaedam verba graeca, quorum vim notionemque non ſint aſſequuti, ex aliorum libris in ſuos, quo a vulgo hominum, ac ſi Athenis ſint ab Demoſthene inſtituti, ſummis laudibus celebrentur. Quamobrem auctor tibi ſum tibi ipſi ut caveas, ne eſſe in horum nume-

ro videare. Ego vero etſi eſſe aliquos intelligo, qui te in eam ſuſpicionem vocent, quod nulla fere vox graeca uſurpata abs te ſit, quam non eſſe corrupte in tua Diſſertatione deſcriptam cernant; nolo tamen tibi, ſed Typographo, te etiam invito, tam multos errores tribuere. Itaque quamquam me hortare, ut ne ego Theologus, ( nam ſic me, quae tua eſt ſingularis humanitas, vocas ) in caſtigandis, corrigendiſque erratis Typographi operam ludam, numquam id tamen extorquebis a me, ut ſinam eum, qui erravit, impune ferre, dignitatemque illam, quam eſſe voluiſti meam, praeferam honori, & exiſtimationi tuae. Fac igitur deinceps Typographus curet, ut in componendis formis ſit cautior. Nam poſuit *μακροςίκος* pro *μακρόστιχον* (1). *πάλας* (2) pro *πάλαι*. *καὶ* (3) pro *καὶ*. *διλῦθαι* (4) pro *διλοῦσθαι*. Praeterea ut quae contra leges de ſpiritibus (5), & accentibus pec-

(1) *Diſſertat. pag.* 12. & 62. (2) Pag. 54. (3) Ibid. (4) Ibid. (5) Errata Anonymi: *Diſſert. pag.* 28. ἔπαρχου pro ἐπάρχου. pag. eadem, ἔπαρχοι pro ἔπαρχοι. *pag.* 28. ῥομης pro ῥώμης.

peccavit, ne ſim longus, praeteream; tam foede corrupit locum, quem ipſe ex litteris Valentiniani, Valentis, & Gratiani in Diſſertationem tuam tranſtuleras, ut neque graeca expreſſerit recte, neque ſic diſpoſuerit latinam interpretationem, ut graecae ſententiae reſponderet. Etenim haec οὐχ οὕτω νοοῦμεν τὸ ὁμοούσιον (1) ὡς (2) καὶ (3) πάλαι (4) τινὲς ἐξηγήσαντο (5) μὴ ἀληθινῶς ὑπογράψαντες, καὶ νῦν ἕτεροι πατέρας ἐκείνους καλοῦντες... * (6) ἑπόμενοι τοῖς γράψασι * τὸ ὅμοιον δηλοῦσθαι (7) διὰ τοῦ ὁμοουσίου (8). Sic

ῥώμης. *pag.* 39. εὐθὺς pro εὐθὺς. *pag.* 48. & *pag.* 49. & 54, & 82. ὀμόουσιον, & ὁμοουσιον pro ὁμοούσιον. *pag.* 49. πρόσωποις pro προσώποις. *pag.* 53. ὁμοιοῦον pro ὁμοιούσιον. *pag.* 54. ὡς pro ὡς. *pag.* 54. εξηγήσαντο pro ἐξηγήσαντο. *pag.* 76. ὀουσιαν pro οὐσίαν. *pag.* 78. ἀνομοιον pro ἀνόμοιον. *ibid.* οὐσία pro οὐσία. Praetermitto cetera σφαλματα, quae multa ſunt.

(1) *Diſſertat. pag.* 54. τὸ ὁμοούσιον.
(2) *Diſſertat. ibid.* ὠς.
(3) *Diſſertat. ibid.* καὶ.
(4) *Ibid.* πάλας.
(5) *Ibid.* εξηγήσαντο.
(6) Quae duobus aſteriſcis complexus ſum; ea ſunt a Typographo praetermiſſa, quae tamen neceſse erat afferre, ut integra eſset ſententia.
(7) *Ibid.* δηλοῦθαι.
(8) Typogr. ομοούσιου.

Sic expreſſit latine „ Neque ita intelli-
„ gimus conſubſtantialem, ut quidam
„ olim (1), neque ut alii, nunc, qui
„ illos appellant Patres exponunt (2),
„ per hanc vocem *conſubſtantialem* nihil
„ aliud ſignificari quam ſimilem. „ At
ſic erant vertenda in latinum ſermonem. „ Non ſic intelligimus conſubſtan-
„ tiale, ut quidam olim expoſuerant,
„ qui non vere ſubſcripſerant, & nunc
„ alii, qui eos appellant Patres ... ( ſe-
„ quuti eos qui ſcripſerunt ) ſimile ſi-
„ gnificari per conſubſtantiale. „ Illum
etiam reprehendas velim, quod te deluſerit. Nam quo tempore tuam nobis diligentiam, vigilantiamque narrabas, ajebaſque curaſſe te, ut qua una utebare in Apologia, ea vox quam *emendatiſſima excuderetur*, ille oſcitans effecit, ut promiſſis non ſteteris, cum perverterit eas, quae ſunt a grammaticis latae de accentibus

(1) Omittitur in *Diſſert. ibid.* τὸ *expoſuerant*, quae res efficit, ut latina ſententia non reſpondeat graecae. Quin etiam addere debebat, quae ſunt in Graeco: *qui non vere ſubſcripſerant*. Nam ita graeca περιοχὴ poſtulabat.

(2) Τὸ *exponunt* non reſpondet Graeco contextui. Addenda erant, ut graeca poſcunt haec verba, *ſequuti eos qui ſcripſerant*.

tibus praeceptiones. Ea namque vox excuſa ſic eſt τριακονθημέροι, cum τριακονθήμεροι ſcribendum omnino ſit. Sed de tricis ejuſmodi plura profecto, quam neceſſe fuit. Atque eas quidem libenter praetermiſiſſem, niſi tu me coegiſſes, ut de graeculis dicerem, quae ſentiebam. Sed vereor, ne meas litteras perinvitus legas, quas de rebus, quae tibi minime fortaſſe placeant, ad te longiores mitto, quam ferre ratio videatur. Velim autem poſthac ſic ſtatuas, quas dabo, quoniam nihil, niſi quod ad hiſtoriam IV. ſeculi pertinet, continebunt, tibi ipſi quamquam longiſſimas, gratiſſimas tamen fore. Vale.

*Romae Idibus Aprilis.*

EPI-

# EPISTOLA III.

## ARGUMENTUM.

SCribit velle ſe promiſſa conficere. Itaque aggreditur, ut erat pollicitus Manſio, de annis, quibus & celebrata Synodus Sardicenſis eſt, & rediit Athanaſius poſt Gregorii mortem in patriam, diſputationem. Sed quoniam expediri ea ſatis accurate non poteſt, quin ſimul de duabus Antiochenis, de Romana, de Mediolanenſi Synodis agatur, ſtatutum abſe dicit eſſe, ita de Sardicenſi diſputare, ut earum quatuor non praetermittat tractationem. Deſcendit ad rem ipſam, oſtenditque demonſtrari facile Athanaſii teſtimonio poſſe, neque CCCXLIV, neque ineunte CCCXLV anno celebratum fuiſſe Sardicenſe Concilium. Juliani Imperatoris locum de pugna ad Singaram aeſtate

*aeſtate anni* CCCXLV *confirmare, quae ſunt tradita ab Athanaſio de victis ante Synodum Sardicenſem Perſis. Quare habitam Synodum eamdem, ſin minus an.* CCCXLVII; *at ſaltem poſt aeſtatem an.* CCCXLV *fuiſſe. Affert deinceps Juliani verba, eaque cum Libanii teſtimoniis, cumque Chronologia Legum, quae extant in Codice Theodoſiano comparat, concluditque neque ante, neque poſt, ſed omnino anno* CCCXLV *pugnatum fuiſſe ad Singaram. Subdit non eſſe in hac re Idacianis faſtis, nec Hieronymiano Chronico, ut factum a nonnullis eſt, adjungendam fidem. Labi Vallarſium, qui Hadriano Valeſio aſſenſus, errorem irrepſiſſe in Juliani codices arbitratur. Non periiſſe Cappadocem Sedis Alexandrinae direptorem Gregorium ante annum* CCCXLVII. *Interfectum hunc ab Alexandrinis fuiſſe. Manſium, qui negat, magno in errore verſari. Athanaſium non rediiſſe ante annum* CCCXLVIII *in patriam. Rurſum Athanaſii auctoritate pugnat retrahi Epocham Synodi Sardicenſis nequire in an.* CCCXLIV, *nec in ineuntem* CCCXLV: *Utque ſibi viam ad eam rem muniat, negat Gregorium ante an.* CCCXLI *ordinatum fuiſſe ab Arianis Epiſcopum Ale-*

*Alexandrinorum. Adjungit Manſium, qui reſiſtat, nihil proficere. Tribuiſſe hunc neſcio quid injuria Athanaſio, quaſi eſſet excerptum ex Epiſtola ad Solitarios, cum ejus in illa ipſa Epiſtola ne veſtigium quidem extet. Id cum eſſet a Mamachio objectum, conſulto fuiſſe praetermiſſum a Manſio, ne convictus eſſe erroris videretur. Locum Julii ex litteris ad Euſebianos non id continere de anno, quo eſt ordinatus Gregorius, quod Manſius cenſuit. Gregorio impoſitas ab Arianis fuiſſe manus poſt Majum menſem an.* CCCXLI. *Quapropter veniſſe hunc an.* CCCXLII *Alexandriam, indeque Athanaſium Romam navigaſſe. Nihil impedire quin anno* CCCXLIII *ſcriptae fuerint ab Julio ad Euſebianos litterae. Euſebium, cujus in earum litterarum inſcriptione meminit Pontifex, non Nicomedienſem eſſe, ſed Emiſſenum. Concludit deinde paucis, quae fuſius ante diſputarat de adventu Gregorii an.* CCCXLII *Alexandriam. Injuria deripi in hac re ait Socrati, atque Sozomeno auctoritatem. Theodoritum hiſce duobus hiſtoricis minime repugnare. Redit ad teſtimonium Athanaſii, concluditque neque ante an.* CCCXLII *Romam eum*

*fuiſſe*

*fuiſſe profectum, neque veniſſe ante an.* CCCXLV *Mediolanum. Ergo non fuiſſe habitum ante ann.* CCCXLV *Mediolanenſe, adeoque nec ante exitum ejuſdem anni Sardicenſe Concilium. Ante an.*CCCXLVI *Legatos Synodi Sardicenſis verſari Antiochiae non potuiſſe. Gregorium rurſum non fuiſſe ante an.* CCCLVII *affectum extremo ſupplicio ab Alexandrinis. Romanam Synodum fuiſſe an.* CCCXLIII *Julio Romano Pontifice celebratam. Aggreditur diligentiorem de anno quo habitum eſt Concilium Sardicenſe tractationem. Manſium qui conſulto praetermittat, quae illi non placeant, refelli oportere. Liberii P. M. auctoritate effici facile poſſe Concilium Mediolanenſe, cui Legati Synodi Antiochenae Arianorum interfuerant; quodque habitum eſt ante Sardicenſe, anno* CCCXLVI *fuiſſe coactum. Non agere eo loco Liberium de Mediolanenſi Concilio, cui Valens & Urſacius, ſed de eo cui Macedonius, Eudoxius, & Martyrius interfuerant. Revocat poſt in memoriam, quae ſupra de annis, quibus celebrari non potuit Sardicenſe Concilium, diſputavit; tum veterum auctoritate oſtendit fuiſſe illud coactum an.* CCCXLVII. *Socrati ac Sozome-*

*no eſſe in hoc genere auſcultandam. Alios praeterea veteres eſſe, qui eamdem defendant ſententiam. Circa Paſcha an.* CCCXLVII. *Legatos Synodi Sardicenſis veniſſe Antiochiam, Athanaſium vero revertiſſe an.* CCCXLVIIII *in patriam. Gregorium Cappadocem periiſſe initio* CCCXLVIII *anni. Jure fuiſſe reprehenſum Manſium de interitu Gregorii diſſerentem. Non perveniſſe Antiochiam, opinione Mamachii, Legatos Synodi Sardicenſis citius, quam ferre ratio videatur. Diſputationem de Agrippinenſi ceteriſque Conciliis, quorum eſt a Manſio perturbata Chronologia, differendam in aliud tempus eſſe.*

JOHAN-

# JOHANNI DOMINICO
## M A N S I O
## T H O M A S M A R I A
## M A M A C H I U S
### S. D.

QUOD tibi promiſeram acturum aliquando me de Epocha Sardicenſis Concilii, deque reditu Athanaſii poſt Gregorii mortem in pa-
m copioſe (1), id quoniam tempus
tur, faciendum nunc mihi eſſe intel-
, quo & liberem quam dedi fidem, &
hortanti, ut me in illud ſtudium con-
n, quam poſſum & cito, & diligen-
ne ſatisfaciam. Nam etſi ſunt, qui
uabus Antiochenis, de Romana, de-
Mediolanenſi, quae omnes ante ce-
tae fuerunt, Synodis priore loco
dum eſſe arbitrentur, tamen his ne-
lane aſſentior, ne videar aut negli-

M ge-

*Scribit ſe*
*vare promi*
*ſa ſe vell*
*Itaque in*
*undam ſi*
*eſſe de Syn*
*do Sardice*
*ſi, deque re*
*ditu Athan*
*ſii poſt Gr*
*gorii morte*
*in patriam*
*diſputation*
*Expediri b*
*tamen ſa*
*accurate n*
*quire, qu*
*ſimul agat*
*de Antioch*
*nis, de R*
*mano, d*
*que Medi*
*lanenſi Co*
*ciliis. Qua*
*obr. ſtatu*
*ita de Sa*

*piſt.1. pag.23. & pag.40.*

*dicenſi diſputare, ut eas quatuor non praetermittat. Exponit quid ſentiat de anno, quo habitum eſt idem Sardicenſe Concilium.*

gere, quod eſt praecipuum, ſi differatur, aut adverſari tibi; neque valde repugno, cum omnes de tempore, quo Sardicenſis, & ceterae illae habitae ſunt, quaeſtiones tam ſint inter ſe colligatae, ut niſi una explicatae omnes fuerint, nulla ſatis accurate expediri, decidique poſſit. Mihi igitur ſic cenſeo, agendum eſſe de Sardicenſi, quin committam, ut praetermiſſa a me eſſe videatur de ceteris diſputatio. Sic autem ſtatuo, non anno 344, ut vis ipſe, qui Anonymum, qui Iſidorum Mercatorem, qui Chronicon Hieronymianum, qui Acta Spuriae Synodi Agrippinenſis, qui denique Theodoritum ſectare; ſed anno 347 fuiſſe Sardicenſe Concilium celebratum. Ac de Theodorito, de Chronico Hieronymiano, deque ceteris monumentis tuis alias. Nunc communis, omniumque animis penitus inſitae de anno trecenteſimo quadrageſimo ſeptimo opinionis, qui fuerint auctores conſiderandum eſt. Atque ſi horum aliqui vel ei Synodo interfuerunt, vel tunc floruerunt, cum habita illa eſt, erit profecto neceſſe, ut quae doctis viris hactenus eſſent probata, ea ſine cauſa rejecta abs te fuiſſe confiteare.

II. Er-

II. Ergo Athanaſium principio dico ſic eſſe de Synodo Sardicenſi loquutum, ut plane indicarit eam neque medio 344, nec 345 anno ineunte haberi potuiſſe. Scribit enim veniſſe Sardicam pleroſque eorum, qui Euſebianis partibus ſtuderent. Hos quum eſſent ab Orthodoxis invitati, ut Synodo intereſſe vellent, reſpondiſſe, redditas ſibi eſſe litteras ab Imperatore, quibus ſignificaretur pugnatum cum Perſis partamque ab ſe ipſo eſſe victoriam (1). Itaque manere ſe Sardicae non

*Athanaſii teſtimonio demonſtrari facile poſſe neque CCCXLIV. neque ineunte CCCXLV. anno celebratũ fuiſſe Concilium Sardicenſe.*



(1) Athanaſ. *Hiſtor. Arianor. ad Monachos num.* 16. *pag.* 353. Ἐκεῖνοι . . . ἄλλῃ προφάσει χρησάμενοι ὡς βασιλέως αὐτοῖς ἐπινίκια κατὰ Περσῶν γράψαντος, ἐπεχείρησαν φυγήν. καὶ ταύτην τὴν πρόφασιν οὐκ αἰδεσθέντες ἔπεμψαν δι' Εὐσταθίου πρεσβυτέρου τῆς κατὰ Σαρδικὴν ἐκκλησίας. Illi „ . . . . „ abſurdiore excuſatione uſi, quod ipſis Im- „ perator ſcripſiſſet de victoria in Perſas, fu- „ gam fecerunt. Ejuſmodique excuſationem ci- „ tra ullum pudorem miſerunt per Euſtathium „ Sardicenſis Eccleſiae Presbyterum. „ Non dicet credo Manſius fictam ab Euſebianis fuiſſe eam victoriam. Nam id ante probet neceſſe eſt. Neque enim credibile eſt, aut tam impudenter mentiri Arianos voluiſſe, aut ſi mentiti fuiſſent, id non fuiſſe illis ab Athanaſio exprobratum. Cur autem abſurdam eam excuſationem

*Juliani Imperatoris teſtimonio de pugna ad Singarã aeſtate anni* CCCXLV *confirmari, quae ſunt ab Athanaſio tradita de victoria contra Perſas ante Sardicenſe Conciliũ. Cõfici proinde, hoc non fuiſſe habitum ante aeſtatẽ an.* CCCXLV.

non poſſe. Quo igitur tempore nunciatum Euſebianis Epiſcopis eſt certatum ſic eſſe, ut dici aliquo modo victor Conſtantius poſſet, nondum Patres celebrarant Concilium. Id vero praelium commiſſum eſt anno 345 cum aeſtas eſſet, ut Juliani Apoſtatae ſcriptoris Synchroni teſtimonio contra Valeſium, Petavium, alioſque multos cernimus eſſe a Gothofredo (1) ab Ezechiele Spanhemio (2) ab Harduino (3), atque a Pagio (4) conſtitutum. Nam in ceteris, quae facta ante praelia ſunt, ne umbra quidem victoriae fuit (5). Conſequens eſt igitur, ut ante au-

nem Athanaſius vocaret, in cauſſa hoc fuit, quod ſatis non eſſet ea ratio, ut illi Sardica excederent.

(1) In Chronologia Codicis *Theodoſiani ad an.* 345. *Tom.* I *pag.* XLV.

(2) In Notis ad Orat. I. Juliani Auguſti *pagin.* 183. *Edit. an.* 1696.

(3) Ad *Themiſtii Orationem* I. *pag.* 374.

(4) Ad *an.* 345.

(5) Paeanius in Metaphraſi Graeca *Cap.* VI. *Lib.* X. Breviarii *Hiſt. Romanae* Eutropii *pag.* 138. *Edit. Oxonienſis an.* 1703. De Conſtantio loquens: „ Περσῶν, inquit, ἀεὶ δὲ μάχῃ κρατηθέντων, καὶ ληφθέντων αἰχμαλώτων, καὶ πόλεις ἀποβαλόντων, δὲ πολιορκίαις καταδαπανηθέντων ἐν τοῖς ἐμ-

autumnum, vel ſi vis minus, ante exi-

M 3 tum

ἔμπροσθεν, οὐδέποτε Κωνστάντιος κατὰ Σαπώρου, τοῦ τῶν Περσῶν βασιλεύοντος, εὐτυχῶς ἐπολέμησε, πλὴν ἐν Σιγγάροις, ἔνθα δὴ νίκην αὐτὸν ἀνελέσθαι παντελῆ τῶν τε ἱππέων, καὶ τῶν ὁπλιτῶν ἡ προπέτεια, οὐ συνειδότων τὸν καιρὸν, διεκώλυσεν. Eutropius vero *ibid.* „ A Perſis, *inquit*, „ multa, & gravia perpeſſus, ſaepe captis op„ pidis, obſeſſis urbibus, caeſis exercitibus, „ nullumque ei contra Saporem proſperum „ praelium fuit, niſi quod apud Singaram „ haud dubiam victoriam ferocia militum ami„ ſit; qui pugnam ſeditioſe, & ſtolide contra „ rationem belli, die jam praecipiti popoſce„ runt. „ Haec Eutropius auctor Synchronus; ex quibus plane colligitur, in ceteris certaminibus cum Perſis proſperi nihil eveniſſe. Contra aliqua ſpecies victoriae in eo praelio ad Singaram fuit, ut ex Juliano, & Libanio paullo poſt conſtabit. Ac Themiſtius Oratione prima *pag.* 12. *Edit. Pariſ. an.*1684. huc reſpiciens: victum fuiſſe Perſam, innuit, non *a Meſopotamiae regione*, ſed ab ἀρετῇ τοῦ βασιλέως *a virtute Imperatoris*. Quamobrem ſcite, appoſiteque Harduinus loco mox indicato. „ Ad Singarenſem victoriam, inquit, qua„ liſcumque demum ea fuit, victoribus enim „ perinde ac victis cruentam fuiſſe memorant „ coaevi ſcriptores, ſed ad eam tamen referri „ iſta (Themiſtii) poſſunt percommode, & ve„ ro debent, maxime ſi Eutropium audimus, „ quo auctore: *nullum contra Saporem proſpe„ rum Conſtantio praelium fuit, niſi quod apud „ Singaram*.

tum ſaltem aeſtatis anni 345 celebrari nequiverit Sardicenſe Concilium. Quare tota illa tua de anno 344, deque initio anni 345. falſa eſt ratio.

*Affert Juliani Imperatoris locũ, variiſque Libanii teſtimoniis, auctoritateque legũ, quae exſtant in Cod. Theodoſ. efficit neque ante, neque poſt an. cccxlv pugnatum fuiſſe ad Singaram.*

III. Habet autem Julianus hoc modo, ſex fere annos (1) antequam Conſtantio de Magnentii defectione, deque Conſtantis nece nunciatum eſſet, pugnatum fuiſſe ad Singaram. Accepiſſe autem nuncium earum rerum Conſtantium an. 350 exeunte Hyeme (2). Ab anno autem 345 ad annum 350 numerantur anni fere ſex. Conſulto enim addidit τὸ ἕκτον που *ſextum circiter*, ut omnes eos annos comple-

(1) Ἦν μὲν γὰρ ὁ Χειμὼν ἐπ' ἐξόδοις ἤδη, ἕκτον που μάλιστα μετὰ τὸν πόλεμον ἔτος, οὗ μικρῷ πρόσθεν ἐμνήσθην. ἧκε δὲ ἀγγέλων τις ὡς Γαλατία μὲν συναφεστῶσα τῷ τυράννῳ, ἀδελφῷ τῷ σῷ ἐβουλεύσέ τε, καὶ ἐτέλεσε τὸν Φόνον. Julian. Orat. I. *pag.* 26. *Edit. Lipſ. an.* 1696. „ Exeunte „ jam hyeme, ſexto circiter anno poſt bellum „ illud, de quo paullo ante dixi, nunciatum „ eſt, Galliam una cum Tyranno defeciſſe, ac „ fratri tuo inſidias ſtruxiſſe, caedemque per„ petraſſe.

(2) Non autumni initio, ut Harduino viſum eſt loco mox indicato. Dixi autem anno 350 non quod annum indicet Julianus, ſed quod Hiſtorici interfectum fuiſſe Conſtantem referant *Sergio* & *Nigriniano* Coſs. an. ſcilicet 350.

pletos non fuiſſe cognoſcerent (1). Et quidem collata ſigna ad annum 345 non fuerant. Etenim ſi certatum fuiſſet aeſtate ſuperioris anni, menſe quidem Majo anni 345, neque preſſus bello perſico Imperator fuiſſet, neque Niſibi conſtitiſſet, quae urbs Singara prope aberat, ut ſi poſtulaſſet ratio, confligere cum hoſte poſſet. Etenim cum Libanio (2) ſcri-



(1) Eo videlicet modo, quo Socrates *lib.* II. *cap.* XXVI. & Sozomenus *lib.* IV. *cap.* I. Conſtantem occiſum ferunt quarto anno poſt Concilium Sardicenſe. Concilium autem celebratum ferunt an. 347. Conſtans vero necatus eſt anno 350. 18. Januarii die. Quare a confecto Concilio ad necem Conſtantis etſi ne tres quidem anni completi fluxiſſent, tamen 4 praeteriſſe ſcribunt, propterea quod numerarent, ut civilis annus poſcebat, hoc modo, an. 347. 348. 349. 350. quo caeſus Conſtans a Magnentio fuit.

(2) Libanius Orat. III. quae inſcribitur *Baſilicus*, quae ut mox videbimus ſcripta aut an. 346. aut anno 347. fuit. *pag.* 130. *Tom.* II. *Opp. Edit. Pariſ. an.* 1627. ἐνταῦθα δὴ Βασιλεὺς νίκην ἐνίκησεν &c. *Interea Rex victoriam reportavit.* & pag. 132. τίς δ᾽ οὐκ ἂν θείη Πέρσας ἡττῆσθαι περιφανῶς, οἳ διέβησαν μὲν, ὡς τῆς ἑτέρων κρατήσοντες, τοσούτων δὲ πλεονεκτημάτων ἀπολαύσαντες, ῥίψαντες τὰς ἐλπίδας, ἀπιόντες ᾤχοντο. „ Quis autem non ſtatueret Perſas inſigni- „ ter ſuperatos eſſe, qui trajecerant quidem,

„ ut

ptore ejus aetatis teſte, ſtatim atque pu-
gna-

„ ut aliorum terra fruituri, tot autem, ac tan-
„ tis commodis potiti, abjecta ſpe, celeriter
„ abſceſſerunt? *Et pag.* 133. Τὰ μὲν ταῦτα ἐν τῇ μάχῃ. Τάδ' ἐπ' ἐκείνῃ. Τοὺς μὲν νεκροὺς οὐκ ἀνείλοντο. Πρὸς δὲ τὴν φυγὴν ἠπείχθησαν. Τὰς δὲ γεφύρας διέλυσαν. Ἀναμαχεῖσθαι δὲ τὴν πληγὴν, οὐδὲ ὄναρ ἐλπίζουσιν.... *pag.*134 Ταῦτ' οὖν οὐκ ἀμφισβητήσιμόν ἐστι ποιοῦντα τὴν μάχην. κ. τ. λ. „ Atque illa quidem ſunt, quae in pu-
„ gna contigere; haec poſt eam: Cadavera
„ non ſuſtulerunt; immo ad fugam praecipites
„ ſe conjecerunt; ac pontes ſolverunt: cladem
„ vero alia pugna reparare, ne in ſomnis qui-
„ dem ſperant... Igitur non controverſam
„ haec victoriam pugnae efficiunt. *Pag.*134. „
& paulo poſt. Ἔχω δὲ λέγειν πολὺ τούτου μεῖζον, ᾧ μηδ' ἂν αὐτὸν ἀντειπεῖν οἶμαι τὸν τῶν περσῶν δυνάστην. ὅτι μὲν γὰρ ἐν τῇ νυκτομαχίᾳ πάλιν ἀπῆλθον οἱ λειπόμενοι τῶν Περσῶν παρ' ἀμφοτέρων ὁμολογεῖται. Τούτου δὲ οὕτως ἔχοντος δυοῖν ἀνάγκη θάτερον, ἢ κρατηθέντας φυγεῖν, ἢ κρατήσαντας ὅμως, εὐλαβηθῆναι τὸ μέλλον.
„ Habeo etiam dicere, quod hoc multo gra-
„ vius, & majus eſt, cui ne ipſum quidem Per-
„ ſarum dominatorem reclamaturum: enimvero
„ ab utriſque conceditur, quod in praelio
„ nocturno ſuperſtites Perſarum rurſum abie-
„ rint: hoc cum ita ſe habeat, alterum e duo-
„ bus neceſſarium eſt, ut aut victi fugerint, aut
„ victores ſibi prudenter caverint a futuro.
Conſule Julianum l. c. *pag.* 25.

gnatum fuit, confectum bellum eſſet, quod praecipites ita ſe fugae mandaſſent Perſae, ut domum contenderint, ſimulque ſpem omnem abjecerint aut praeliandi rurſum, aut invadendi in hoſtium ditionem; non cenſuiſſet Imperator Niſibi eſſe ſibi manendum. At verſabatur in ea Urbe anno 345. Cur autem niſi adhuc bello perſico preſsus eſset (1)? Non ergo ſublatum erat bellum vere anni 345. Contra anno 346 Conſtantinopolim Imperator Conſtantius venit (2), ubi ad annum 347 verſatus eſt (3). Concludatur igitur

(1) Niſibi enim ſcripſit *legem* v. *Tit. De Exactionibus Cod. Theodoſ.* IV. *Idus Majas. an.* 345.

(2) Conſtat ex legibus eo anno Conſtantinopoli datis, quas refert Gothofredus in *Chronologia pag.* XLV. *Primae Editionis Tom.* I. *Cod. Theodoſ.*

(3) Nam *an.* 356. x. Kal. Septembris Conſtnatinopoli erat *leg.* 4. *de Fide Teſtium Cod. Theod.* VIII. Idus Martii *an.* 347. Ancyrae in Galatia. *l.*4. *Quorum Appellationes. Cod. Theod.* v. Id. Majas. Hieropoli in Syria *l.* 1. *De bonis militis Cod. Theod.* Eo autem dixi ad an. 347. verſatum Conſtantinopoli fuiſſe Conſtantium, quo videam illum VIII. Idus Martias Ancyrae degiſſe; quae res indicio eſt, eum ante aliquot dies diſceſſiſſe Byzantio, Ancyramque veniſſe, ut deinde Syriam peteret.

tur anno 345 cum aeſtas ferveret (1), etſi magna Romanorum caede, ſic tamen fuiſſe dimicatum, ut Perſae reverſi in Patriam, reliquiſſe viſi ſint omnem cogitationem renovandi belli. Conſtantium proinde toto fere anno (2) 346 degiſſe Conſtantinopoli, quod nihil tum a Perſis metueret. Anno vero 347 in Syriam ſe contuliſſe. Quamobrem aeſtate anni 345 pugnatum ad Singaram eſt. Cumque poſt pugnam celebratum fuerit Concilium Sardicenſe, ſequitur illud ante exitum aeſtatis, immo vero ante autumnum non fuiſſe habitum, adeoque lapſum eſſe te qui an. 344. aut initio an. 345 actum fuiſſe exiſtimaveris. Ex qua etiam re colligi facile poteſt quo tempore ſcriptum Libanii Baſilicon fuerit. Non enim aſsentior Gothofredo, Spanhemio, aliisque ajentibus fuiſse illud ſcriptum anno CCCXLIX. Nam etſi poſt annum illum ſcribi non potuit, quod in eo Conſtantis etiam tum regnantis fiat mentio; qui XV. Kal. Februar. an. CCCL deceſſit; tamen, quo

(1) Θέρος μὲν γὰρ ἦν ἀκμάζον ἔτι. *Fervebat tum adhuc ſumma vis aeſtatis*: ſic enim vertit Dionyſius Petavius Juliani verba *Orat. 1. pagin. 23. Edit. an. 1696.*

(2) Toto *fere* anno dico, nam initio an. 346. non conſtat ubinam Conſtantius moraretur.

quo tempore Libanius Baſilicon edidit, Perſae nihil novi contra Romanos audebant, ut vidimus, neque renovarant bellum. At jam uſque ab initio anni 349 (ut ne Gothofredus quidem in Chronologia negat) Perſae bellum intentarant Romanis. Immo vero cum Conſtantius in Syriam ab an. CCCXLVII. ſe contuliſset, ut ſe Perſis, quod quidem vero eſt quam ſimillimum, novas res molientibus, ſi opus eſſet, opponeret, cenſendum eſt Baſilicon ante illud tempus, adeoque an. CCCXLVI fuiſse ſcriptum.

*Non eſſe Idacianis faſtis, neque Chronico Hieronymiano adjūgendam fidem, ut factū a Valeſio, & Tillemontio eſt. Vallarſiū, qui Valeſio aſſen-*

IV. Scio eſse aliquos, qui Hieronymiano Chronico (1) & Idacianis faſtis (2) eſse inſiſtendum, errorenque irrepſiſse in Juliani Codices arbitrentur. Atque ſunt inter eos quidem Hadrianus (3) Valeſius, Tillemontius (4) & recentiore memoria Dominicus Vallarſius (5), qui cum

(1) *Pag.794. ad an.II. Conſtantii Edit. Veron. Tom.*VIII. *Opp.* S. Heron.

(2) Ad Conſul. *Philippi & Saliae*.

(3) In Notis ad *Cap.* V. *Lib.* VIII. Ammian. Marcellini.

(4) Tillemont. Nota XIII. in Vit. Conſtantii *Tom.* IV. *Vit. Imperatorum*.

(5) *In Not. ad loc. cit. Hieronym. Chronici. pag.* 396.

*ſus, errorem irrepſiſſe in Juliani Codices arbitratur, refelli oportere.*

cum in an. 348 referat pugnam Singaricam, tum *veroſimilius* eſse, dicit, in Codicibus Juliani *numericas notas fuiſſe librariorum errore corruptas, puta poſitum* ϛ′ *pro* β′, *ut Valeſio, & Tillemontio notatum eſt: Quod ſic hiſtorica Conſtantii Geſtorum ſeries* poſtulet: id quod eſse addit, *rei* totius *caput* (1). At nulla cauſsa eſt cur miſso ſcriptore ejus aetatis, cui haec eſsent explorata, quique orationem eam habuiſset praeſente fortaſſe Conſtantio, recentioribus auctoribus Hieronymo, & Idacio auſcultemus, quorum chronica cum plena mendorum ſint (2) tum pugnam in annum 348 rejiciunt. Quod autem de vitiatis Juliani codicibus dicunt, commenticium eſt (3). Nam Codices nullos proferre poſ-

(1) Vallarſius *ibid. pag.* 396. *Tom.* VIII. *Opp. S. Hieron.*

(2) Spanhemius in Notis ad *Orat.* I. *Juliani pag.* 184. „ Unde hac in re, ſeu in conſtituendo „ praelii illius ad Singaram anno, longe potior hic habenda . . . ratio Juliani eidem praelio συγχρόνȣ . . . . quam vel Hidatii vel Hieronymi, quorum lubrica ſaepe in talibus „ fides, quique multis poſt annis . . . vixere.

(3) Spanhemius in Notis ad *Orat.* I. *Juliani pag.* 183. „ Valeſius, inquit, apud Julianum τεί-

poſsunt, qui ſecus habeant, ut inde emendari, caſtigarique noſtri poſſint. Sed quid multis eſt opus? Athanaſius ante Synodum Sardicenſem ſcriptum fuiſse ad Euſebianos refert de ſuperatis Perſis ab Imperatore (1). Quem Athanaſii locum ſi Gothofredus, ſi Spanhemius, ſi Pagius, ſi Harduinus denique obſervaſsent, non tam in ſua ſententia tuenda laboraviſsent. At ſi aeſtate anni CCCXLV pugnatum eſt, cur in annum CCCXLVII diſtulit Conſtantius ad Epiſcopos ſcribere? Ego vero cur diſtulerit, neſcio. Illud ſcio ita, ut dixi, Juliani, & Athanaſii teſtimonia poſtulare. Fortaſse ſcripſerat ante Conſtantius, ſed Ariani, qui ſtudium omne adhibebant, ut Sardica, ſpecie quadam honoris excederent

„ τρίτον pro ἕκτον legendum credidit: cum tamen id una ejus conjectura, (adverſantibus „ veteribus libris, & ipſo etiam Voſſiano Codice) nitatur. „ Quod ſic haec nobis facultas corrigendi noſtro arbitratu detur quae nobis non placeant, vereor ne nullus locus in veterum ſcriptis ſit, quem non liceat immutare, ut cum noſtris opinionibus componi poſſit. Ac fallor etiam annon impune Cacciarius Noſter dimiſſus a Vallarſio fuiſſet, ſi hac tanta uſus eſſet licentia.

(1) Vide ſup. Not. 1. §. 11. *Hujus Ep. pag.* 179.

rent, tum Epiſtolam ad ſe ab Imperatore miſſam, produxerunt, ut oſtenderent ſe diutius conſiſtere Sardicae non poſſe, quin ſe ad Imperatorem conferrent.

*Gregorium Cappadocem ante annum CCCXLVII. minime periiſſe.*

V. Et breviter ſane, minimeque, obſcure expoſita eſt ratiò de annis, quibus celebrari non potuit Sardicenſe Concilium. Nunc quid ſequatur, cognoſce. Everſa omnia ſunt, quae de morte Gregorii, deque reditu Athanaſii Alexandriam ſatis bene conſtituta abs te eſſe, arbitrare. Dabis autem, quoniam ſic eſt auctoritate veterum demonſtratum, ante exitum aeſtatis anni 345 non fuiſſe, habitum Sardicenſe Concilium. Aſſentiere praeterea eo celebrato, legatos a Patribus fuiſſe ad Imperatorem miſſos, qui Antiochiae tempore Paſchatis agerent (1). At cujus Paſchatis amabo te? Anni ne 345? Minime vero. Nam ante ejus ipſius anni autumnum nondum erat ea Synodus habita. Ergo vel 346. vel 347. Fac ut an. 346. Verum decimo poſt ab eo Paſchate menſe Gregorius (2), te ajente, in-

(1) Athanaſius *Hiſt. Arian. ad Monachos n.* 20. *Tom.* 1. *Opp. Edit. Montfauconi.*

(2) Manſius Diſſertat. *pag.* 4. Vide ſupra Epiſt. 1.

interiit. Perierit igitur neceſſe eſt, ſi non an. 348, at initio ſaltem an. 347. Non ergo initio an. 346. Quare fit etiam, ut haec tua de tempore mortis Gregorii, non nutet modo, ſed corruat quoque ſententia.

*Gregorium Cappadocem fuiſſe ab Axandrinis civibus interfectũ. Quare Manſiũ, qui negat, in errore verſari.*

Et quia Gregorii Cappadocis facta eſt mentio, volo eorum memineris, quae ſuperioribus litteris ad te ſcripſi. Qui enim de rebus a memoria ſua remotis egiſſent, ſive Graeci fuiſſent, ſive Latini, hos ego dixeram & erraſſe ſaepe, & induxiſſe incautos in errorem. Confert autem id nunc maxime, ut recorderis qui ſis, & quam tute magis, quam Cedrenus abeſſet, abſis ab aetate Gregorii. Quae res etſi eſt per ſe manifeſta, eſt tamen tibi revocanda in mentem, quod ita interdum te geras, ut ejus vel neſcius, vel oblitus eſſe videare. Nam ſic exagitaſti Cedrenum de interfecto Gregorio diſſerentem, ut cum illum deceptum fuiſſe contenderes, propterea quod undecimo ſeculo vixiſſet, tum quaſi ipſe verſatus Athanaſii tempore fuiſſes Alexandriae, *Gregorius*, ſcripſiſti, *naturali morte non violenta deceſſit* (1). Atque hinc ſane co-

(1) Manſius Apolog. §.VI.

cognitum magis eſt, quo plus quiſquam recentior eſt, eo hunc, ſi de rebus antiquis, quin veteres conſectetur, ſermonem inſtituat, decipi facilius, errareque poſse. Tu namque corrector, cum Cedrenum emendares, tum maxime captus errore es, remque ab eo conſtitutam, & ſapienter, & vere, in falſis eſſe numerandam pronunciaſti, ac ſi a nemine fuiſſet ſcripta, qui eam aetatem proxime attigiſset; quamquam erat ea memoriae tradita ab Theodorito (1). At eſt id fortaſse novum illud, de quo: *novi*, inquis, *aliquid tento*, *quod pauci* (2). Dicis tu quidem, mi Manſi, id quod res eſt. Nam pauci mihi crede, ſunt, qui haec *nova*, vel curent, vel moliantur.

VI. De

(1) *Lib.* II. *cap.* IV. quo loco de Gregorio agens. Δίκας ἔτισε, inquit, τῆς πονηρίας ὑπ' αὐτῶν πικρῶς διαφθαρεὶς τῶν προβάτων. Poenas *improbitatis dedit, ab ipſis ovibus miſere diſcerptus*. Et Cap. XII. ἐτεθνήκει δὲ Γρηγόριος, ὑπ' αὐτῶν ἐκείνων δεξάμενος τὴν σφαγήν. *Mortuus autem erat Gregorius ab ipſis illis* (nempe Alexandrinis) *interfectus*. Sunt proinde in eadem ſententia Tillemontius in *Vita Athanaſ. Art.* LVI. *pag.* 122. *Edit. Pariſ.* Et ex haereticis Samuel Baſnagius ad an. 349. aliique.

(2) *In praef. ad Diſſert. de Epochis*.

VI. De Athanaſii reditu paucis abſolvi omnis quaeſtio poteſt. Nam poſt integrum a morte Gregorii annum in Italia, adhuc erat (1). Obiit autem Gregorius ante initium anni 347 (2). Erat igitur initio anni 348 Athanaſius in Italia. Non redierat igitur anno 346 Alexandriam. Quamobrem & Anonymi fragmentum, & chronicon Hieronymianum, quibus tu eſſe adjungendam putaſti fidem, vitio laborent neceſſe eſt.

*Ante an. CCCXLVIII Athanaſium non rediiſſe in Patriam.*

VII. Eſt alterum non minus grave, argumenti genus ex Athanaſii ad Conſtantium Apologia deductum, quod idem omnino efficiat, quod eſt ſuperioribus paragraphis de Synodo Sardicenſi, de morte Gregorii, deque reditu Athanaſii demonſtratum (3). „ Alexandria, inquit il- „ le,

*Ruſũ Athanaſii auctoritate ſtatuit retrahi Epocham Synodi Sardicenſis in CCCXLIV. vel in CCCXLV ineuntem annũ non poſſe.*

N

(1) Vide ſupra Epiſt. I. §. VIIII.

(2) Vide hujus Epiſtolae §. IV.

(3) Ἐξελθὼν ἀπὸ τῆς Ἀλεξανδρείας ... εἰς τὴν ῥώμην ἀνῆλθον. καὶ τῇ ἐκκλησίᾳ τὰ κατ᾽ ἐμαυτὸν διαθέμενος, τούτου γὰρ μόνου μοι φροντὶς ἦν, ἐσχόλαζον ταῖς συνάξεσι. Τριῶν τοίνυν ἐτῶν παρελθόντων, τετάρτῳ ἐνιαυτῷ γράφει κελεύσας ἀπαντῆσαί με πρὸς αὐτὸν, ἦν δὲ ἐν τῇ μεδιολάνῳ. ἐγὼ δὲ διερωτῶν τὴν αἰτίαν. οὐ γὰρ ἐγίνωσκον, μάρτυς ὁ κύριος. ἔμαθον ὅτι ἐπίσκοποι τινὲς ἀνελθόντες, ἠξίωσαν αὐτὸν γράψον τῇ σῇ εὐσεβείᾳ, ὥστε σύνοδον γενέ-

„ le, profectus ſum . . . ut Romam pete-
„ rem, atque ibi cum ea, quae mea in-
„ tererant, Eccleſiae commendaſſem,
„ (quod mihi curae erat, Eccleſiaſticis con-
„ ventibus vacabam ... Triennio ex acto,
„ quarto anno miſſis litteris, me accivit,
„ quo tempore ille Mediolani verſaba-
„ tur. Ego vero ſciſcitabar quid cauſſae
„ eſſet, quod accerſerer, non noram e-
„ nim, teſtis mihi dominus eſt, didici-
„ que quoſdam Epiſcopos, qui eo conceſ-
„ ſerant, rogaſſe illum, ut tuae pietati
„ pro Synodo cogenda ſcriberet . . . Me-
„ diolanum igitur cum acceſſiſſem ma-
„ gnam ejus expertus ſum humanitatem:
„ me quippe dignatus eſt ad conſpe-
„ ctum admittere ſuum: indicavitque
„ mihi ſe ſcripſiſſe, & ad te miſiſſe, ro-
„ gaſſeque, ut Synodus convocaretur.
„ Me autem poſtea in praedicta Urbe de-
„ gen-

γενέσθαι. κατελθὼν εἰς τὴν μεδιολάνον, εἶδον πολλὴν φιλανθρωπίαν, κατηξίωσε τοῦ ἰδεῖν με, καὶ εἰπεῖν, ὅτι ἔγραψε, καὶ ἀπέστειλε πρὸς σὲ, ἀξιῶν σύνοδον γενέσθαι. Διάγοντα δέ με ἐν τῇ προειρημένῃ πόλει, μετεπέμψατο πάλιν εἰς τὰς γαλλίας, ἐκεῖ γὰρ ὁ πατὴρ ὅσιος ἤρχετο, ἵνα ἐκεῖθεν εἰς τὴν Σαρδικὴν ὁδεύσωμεν. *Apolog. ad Imperat. Conſtantium pag. 297. num. 4.*

„ gentem, miſit in Gallias, eo enim Pa-
„ ter quoque Hoſius convenerat, ut una
„ inde Sardicam, peteremus „. Haec il-
le. Ex quibus plane eſt conſequens, quarto anno, ſin minus ex quo Romam venit, at ex quo ſaltem profectus Alexandria eſt, ut in Urbem contenderet, accitum eum Mediolanum fuiſſe ab Imperatore. Videamus nunc jam quo tandem anno diſceſſerit ille Alexandria. Pagius (1) rem conjicit poſt Paſcha an. 341. Eſtque eadem Tillemontii (2) aliorumque ſententia. Negas ipſe (3), quod componi illa cum Anonymo tuo, cum Athanaſio, cum Hieronymo, cum Theodoreto, cumque Socrate, atque Sozomeno nequeat. Itaque abiiſſe Athanaſium e Patria cenſes an. 340. Sed de Theodoreto agam alio loco opportune. Nam ſuperioribus litteris obſervatum eſt, quid ſit de Anonymo ſentiendum. Itaque de Sozomeno primum. Nam ſic poſtulat ratio inſtituti mei.

N 2 VIII.

(1) Ad ann. 341. num. 3.

(2) In vita Sancti Athanaſii *Artic.* 38. & *not.* 44.

(3) Conſule Manſium Diſſertat. *pag.* 8. & Apolog. §. 26.

*Negat Gregoriũ fuiſſe ante annum* cccxli *ordinatum ab Arianis Alexandrinorũ Epiſcopum.*

VIII. Ergo ille Epiſcopos, qui in Antiochenam Synodum conveniſſent, decreviſſe ſcribit (1), ut Gregorius Alexandrinae Eccleſiae praeſideret. Sozomeno autem praeiverat Socrates in ſecundo libro Hiſtoriae (2). Jam vero Athanaſius non diſceſſit Alexandria, quoad eo Gregorius appulit (3). Appulit autem Gregorius, qui jam eſſet a Pſeudo-Synodo Epiſcopus conſtitutus, Alexandriam circa Paſcha (4). Igitur circa illud Paſcha, quod Synodum ſubſequutum eſt. At ea Synodus Antiochena, quae ad dedicandum templum coacta fuerat, celebrata eſt an. 341. cum Marcellinus, & Probinus Coſs. eſſent (5). Itaque ante Quadra-

(1) Sozomen. *lib.* III. *H E. cap.* v.
(2) Socrates *lib.* 2. *H E. cap.* VIII. *ſeqq.*
(3) Athanaſius *Epiſt. Encyclica ad Epiſcopos num.* 5. *pag.* 115. *Tom. I. Opp.* cujus verba non recito, quod haec Manſius non audeat in controverſiam revocare. *Diſſert. pag.* 8. *&* §. XXVI. *Apolog.* Socrat. *ibid. cap.* XI.
(4) Athanaſius *ibid. num.* 4. *pag.* 114. *& n.* 5. *pag.* 115.
(5) Vide Socratem loco mox indicato, & Sozomenum *eodem lib.* III. *cap.* v., & Athanaſium *lib. de Synodis nu.* 25. *pag.* 737. quo loco „ Porro, inquit, qui ad Encaenia convenerant „ Epi-

drageſimam anni 341 non venit Gregorius, neque ante Paſcha ejuſdem anni diſceſſit Athanaſius Alexandria.

IX. Quid tu vero ad haec, quae tam eſſe omnes perſpicua vident? *Valere*, inquis, *poſſent ſi vera Sozomenus ſcriberet. At repugnare Sozomeno Athanaſius videtur affirmans, Gregorium datum fuiſſe Alexandrinis Epiſcopum contra leges Eccleſiaſticas, utpote qui* „ a Palatio miſſus „ fuerat, non a populo poſtulatus, nec „ a Sacerdotibus electus Epiſcopus (1). Sed ubinam tandem, obſecro te, Athanaſium verbis hujuſmodi uſum fuiſſe legiſti? Nam quod ſcribis, *in Epiſtola ad Orthodoxos* (2), id ego falſum eſſe oſtendi *in altero Articulo*, qui eſt inſertus Diario Paleariniano (3). Scio quam rem agas. Simulas te non animadvertiſſe quod dixeram de *ficto* tuo arbitratu Athanaſii teſtimonio; & quaſi omnis in Inſcriptione Epiſtolae poſita difficultas fuiſſet: „ Opposui, inquis, Socrati S. Athanaſium, „ qui

*Manſiū, qui ordinationem Gregorii in an. CCCXL retraxerat, ut ſuam de anno, quo Sardicenſis habita eſt, veriſimilem redderet opinionē, omnēque Sozomeno fidē adimeret, commenticio, quod objecit, Athanaſii teſtimonio, nihil proficere: Eum qui ſimularit ſe nō animadvertiſſe, quae illi vitio Mamachius dederat, de ficto Athanaſii teſtimonio; non ſolviſſe, quae in Diario Paleari-*



„ Epiſcopi nonaginta numero erant Coſs. Marcellino, & Probino Indict. XIV.

(1) Manſius *Diſſert. pag.* 10.

(2) Manſius *ibid.*

(3) Vide Append. *num.* 1. *Artic.* 12.

*niano obſervata ſunt; idque conſtare comparatione verborum Manſii, cum Mamachii verbis.*

„ qui in Epiſtola ad Orthodoxos, ita enim „ inſcribebatur in vetuſta editione, quae „ tunc erat ad manus „ (1). Ego vero non *inſcriptionem*, ſed *locum*, quem indicaras, ac ſi Athanaſii eſſet, tibi vitio dederam. Itaque ut cernant eruditi viri, uter noſtrum *nubem pro Junone* (2) (utor autem proverbio tuo), afferam in medium, quae ego objeceram, eaque conferam cum tua reſponſione. Sic enim ſpero fore, ut plane liqueat, quam ſis accurate verſatus in hoc genere controverſiae.



(1) Apolog. §. xxvi.
(2) Manſius *Apolog.* §. viii.

MANSIUS.

*Diſſert. pag.* 10.

„ Id valere tunc „ poſſet ſi vera „ Sozomenus ſcri- „ beret, tradens „ in Concilio An- „ tiocheno Atha- „ naſio exauctora- „ to ſubſtitutum „ fuiſſe Gregoriū. „ Repugnare tamē „ Sozomeno vide- „ tur idem S.Atha- „ naſius ibidem af- „ firmans, Grego- „ rium datum fuiſ- „ ſe Alexandrinis „ Epiſcopum con- „ tra leges Eccle- „ ſiaſticas, utpo- „ te, qui *a Palatio* „ *miſ-*

MAMACHIUS.

*Art.*2.*Diar.Palear. an.* 1747.*pag.* 97. *ſeqq.* (1)

„ Non aſſenti- „ tur Sozomeno „ (*Manſius*). Ei „ namque repu- „ gnare Athanaſiū „ arbitratur. *Re-* „ *pugnare*, inquit, „ *Sozomeno vide-* „ *tur &c.* Nolo e- „ quidem inveſti- „ gare, locus ne il- „ le (*a Manſio*) in- „ dicatus, quaſi fue- „ rit expreſſus ex „ Epiſtola ad *Or-* „ *thodoxos*, vel po- „ tius *ad omnes Epi-* „ *ſcopos*, Athanaſio „ acceptus ſit refe- „ rēdus, necne? Hoc „ cer-



(1) Haec ego in Latinum ſermonem tranſtuli, quae erant italice ante ſcripta. Vide Appendicem *n.* 1. *Art.* 2.

Mamachius.

„ certum eſt,quae-
„ ſitum a me locũ
„ eumdem in Epi-
„ ſtola mox lauda-
„ ta *Edit. Mont-*
„ *fauconianae*, nec
„ tamen repertum
„ fuiſſe. Habe tibi
„ Athanaſii verba
„ (*Epiſt.Encycl. ad*
„ *omnes Epiſcopos*
„ *Tom.I. Opp. pag.*
„ 112.) *Praefectus*
„ *Aegypti litteras*
„ *publice profert*
„ *ſub formam edi-*
„ *cti*, *quibus de-*
„ *clarabat Grego-*
„ *rium quemdam*
„ *ex Cappadocia*
„ *mihi ſucceſſorem*
„ *ex Comitatu in-*
„ *ductum eſſe.*Mox
„ autem additGre-
„ gorium miſsũ ab
„ *Euſebianis fuiſſe*
„ ὑπὸ τῶν περὶ
„ Εὐ-

Mansius.

„ *miſſus fuerat*,
„ *non a Populo po-*
„ *ſtulatus,nec a Sa-*
„ *cerdotibus electus*
„ *Epiſcopus*, ſi con-
„ tra regulam Ec-
„ cleſiaſticam, ergo
„ non a Concilio
„ electus, & in
„ Conciliis eligi cõ-
„ ſueviſſe Epiſco-
„ pos, ſatis con-
„ ſtat.

*Apolog.* §.xxvi.

„ Oppoſui Socra-
„ ti S.Athanaſium,
„ qui in Epiſtola ad
„ Orthodoxos (ita
„ enim inſcribeba-
„ tur in vetuſta
„ editione, quae
„ tunc erat ad ma-
„ nus,) ſeu in En-
„ cyclica ad Epi-
„ ſcopos, ut in no-
„ va

MANSIUS.

„ va Montfauconi
„ reformatur, aſſe-
„ rit, contra Eccle-
„ ſiaſticam regulam
„ electum Grego-
„ rium in Sede
„ Alexandrina in-
„ truſum fuiſſe;
„ quae ſane verba
„ non ſatis cohae-
„ rere arbitrabar
„ (1) cum ejus aſ-
„ ſumtione in An-
„ tiocheno Conci-
„ lio Dedicationis,
„ cujus tam cele-
„ bris fuit per Or-
„ bem fama, ut ejus
„ ſanctiones perin-
„ de ac Orthodo-
„ xae ab Eccleſia
„ (2) interdum
„ receptae fuerint.
„ Suſpicioſa proin-
„ de

MAMACHIUS.

„ Εὐσέβιον τοῖς
„ Ἀριανοῖς ἀπο-
„ σταλέντα... Jam
„ vero Euſebius,
„ ejuſque ſocii E-
„ piſcopi erant, etſi
„ eſſent ab Eccle-
„ ſiae communio-
„ ne ſejuncti. Quã-
„ obrem falſum eſt
„ negari ab Atha-
„ naſio fuiſſe Gre-
„ gorium ab Sacer-
„ dotibus electum
„ Epiſcopum: cum-
„ que falſum ſit,
„ falſum etiam erit
„ Athanaſium So-
„ zomeno repu-
„ gnare. Etenim
„ ſi miſſus ab Epi-
„ ſcopis Gregorius
„ eſt, mitti quidem
„ ab illis potuit,
„ cum

(1) Quid nunc? arbitrarene? Hujus ſimile nihil dicis.

(2) Hoc non eſt ad rem.

MAMACHIUS.

„ cum illi ad Con-
„ cilium conveniſ-
„ ſent, ut eſt me-
„ moriae proditum
„ ab Sozomeno.
„ Atque ex Epiſto-
„ la Athanaſii, quae
„ in Montfauconia-
„ na editione in-
„ ſcribitur: *Hiſto-*
„ *ria Arianorum*
„ *ad Monachos pa-*
„ *gin.* 349. *Tom. I.*
„ plane colligitur
„ Euſebianos adiſ-
„ ſe

MANSIUS.

„ de mihi efficieba-
„ tur ea Sozomeni
„ auctoritas de ele-
„ ctione Gregorii
„ in eo Concilio;
„ qua admiſſa Theo-
„ doreti, & Ano-
„ nymi Maffejani
„ (1) Chronolo-
„ gia impedieba-
„ tur. Duobus uni
„ oppoſitis, fidem
„ adſtruendam cē-
„ ſui (2). Quid
„ rogo monſtri hoc
„ eſt

(1) Hoc ſcilicet eſt peccatum Sozomeni. Cavendum enim eſt *ne quis impediat Anonymi* Chronologiam.

(2) Unus contra duos valet plerumque in hiſtoria, ſi praeſertim, & gravis ſit, & non numeris, in quibus ineſſe plerumque Librarii vitio error poteſt, utatur; ſed factum aliquod narret. Sozomenus autem, & Socrates narrant in ea Synodo evectum fuiſſe Gregorium ad Epiſcopatum Alexandrinum. Quamobrem his potius eſt adjungenda fides. Conſtat etiam ex his, quae dixi non unius Sozomeni hanc fuiſſe ſententiam, ut Manſius jactat, ſed etiam Socratis.

MANSIUS.

„ eſt? Quid non
„ conſonum opti-
„ mae criticae le-
„ gibus? Addo nunc
„ & ipſis pariter
„ Socrati, ac Sozo-
„ meno repugnare
„ eam, quam ſta-
„ tuunt in Antio-
„ chena Synodo
„ Dedicationis A-
„ thanaſii abroga-
„ tionem. Nam vir
„ Sanctus Romam
„ haud ante receſ-
„ ſit, quam poſt
„ adventum Ale-
„ xandriam Gre-
„ gorii intruſi, quo
„ veniente Atha-
„ naſius ipſe Pa-
„ ſchalibus diebus
„ fugitabundus A-
„ lexandriae ali-
„ quamdiu egit,
„ ut ipſe de ſe San-
„ ctus Athanaſius
„ a me

MAMACHIUS.

„ ſe ad Imperato-
„ rem, qui tum
„ agebat Antio-
„ chiae poſteaquã
„ Epiſcopum Gre-
„ gorium deſignaſ-
„ ſent, ab eoque
„ petiiſſe, ut illum
„ Alexandriam una
„ cum Philagrio
„ Catholicorũ ho-
„ ſte mitteret. Sed
„ inſtat Manſius:
„ Gregorium, ſi
„ contra atque Ca-
„ nones poſcerent,
„ non fuiſſe in Sy-
„ nodo renuncia-
„ tum Epiſcopum.
„ Ego autem etſi
„ verum eſſe con-
„ fitear, quod eſt
„ in *Encyclica* ſcri-
„ ptum diſtincte
„ ab Athanaſio de
„ Gregorio ordi-
„ nato contra re-
„ gulas

MAMACHIUS.

,, gulas Eccleſiae
,, Epiſcopo Alexã-
,, drinorum; id ta-
,, men eo dictum a
,, SanctiſſimoPrae-
,, ſule fuiſſe defen-
,, do, quod Gre-
,, gorius ab Arianis
,, ſtaret, neque a
,, Populo Alexan-
,, drino poſtulatus;
,, ſed electus An-
,, tiochiae, quae
,, Urbs longe Ale-
,, xandria diſtaret,
,, vique in eam Ec-
,, cleſiam ab laicis
,, intruſus eſſet.
,, Namque hae res
,, omnes quamvis
,, a Synodo fa-
,, ctae (1) fuiſſent
,, ta-

MANSIUS.

,, a me in Diſſerta-
,, tione productus
,, teſtatur. Haec ut
,, inter ſe conſtent,
,, vide quo nos de-
,, ducant. Antio-
,, chenũ illud Con-
,, cilium convenit
,, anno poſt obitum
,, Conſtantini V.
,, Marcellino, &
,, Probino Coſs. ex
,, definitione So-
,, cratis ac Sozo-
,, meni, & S. Hie-
,, ronymi. Ergo
,, poſt majum an.
,, 341. Indict. XIV.
,, Primum poſt hoc
,, tempus Paſcha
,, eſt an. 342. Fie-
,, ret ergo ut non
,, an-

(1) Vide S. Julii Papae Epiſtolam mox indicatam *pag.* 375. quo loco ,, Etiamſi, inquit, ,, poſt Synodum reus deprehenſus fuiſset (*Athanaſius*) non decuit praeter jus, & fas, & ,, contra Eccleſiaſticum Canonem (*Gregorium*) ,, ordinari.

MANSIUS.

„ ante annum illum
„ Athanaſius Ro-
„ mam aufugere
„ potuerit. Id ve-
„ ro olim quidem
„ Baronio ſuccur-
„ rit, nunc optimo-
„ rum Chronolo-
„ gorum calculis
„ omnibus ex So-
„ crate, & Sozo-
„ meno reproba-
„ tur. Vide Tille-
„ mont *nota* 42. *in*
„ *S. Athanaſ.* ....
„ Negotii aliquid
„ faceſſeret S. Julii
„ Papae I. Epiſtola
„ ad Epiſcopos An-
„ tiochiae agentes
„ ſcripta, quos ar-
„ guit de injuſta
„ S. Athanaſii ex-
„ auctoratione ae-
„ que ac de non
„ juſta Gregorii aſ-
„ ſumtione. In ea
„ qui-

MAMACHIUS.

„ tamen ſacris Ca-
„ nonibus repu-
„ gnaſsent: *Opor-*
„ *tuit*, inquit, *nec*
„ *Arianum*, *nec*
„ *Arianae ſenten-*
„ *tiae hominem or-*
„ *dinari*, *ſed ſe-*
„ *cundum Eccleſia-*
„ *ſticos Canones*, *&*
„ *ſecundum verba*
„ *Pauli*, *congrega-*
„ *tis populis*, *omnia*
„ *juxta Eccleſiae*
„ *leges diſquiri*, *ac*
„ *peragi praeſenti-*
„ *bus Populis*, *&*
„ *Clericis*, *qui il-*
„ *lum poſtularent*,
„ *nec decuit eum*
„ *ex alia regione*
„ *ab Arianis addu-*
„ *ctum*, *Epiſcopi*
„ *nomen quaſi mer-*
„ *catum apud eos*,
„ *qui eum nec pete-*
„ *rent*, *nec vellent*,
„ *& rem*

| MAMACHIUS. | MANSIUS. |
|---|---|
| „ *& rem geſtam* „ *prorſus ignorarent, ſecularium* „ *judicum patrocinio, ac vi ſeſe* „ *intrudere*. Conſulitor S. Julii „ Pontificis Maximi Epiſtola I. ad „ Euſebianos *apud* „ *Couſtantium* T.I. „ *pag.*374. qua ille „ Epiſcopos Euſebio addictos, qui „ verſabantur Antiochiae redarguit, quod in „ ea Urbe, quae „ triginta ſex manſionibus Alexandria diſtaret, hominem peregrinum elegiſſent, „ miſiſſentque eum „ militibus, ut eam „ Eccleſiam popularetur. Non „ pu- | „ quidem fateor, „ inauſpicatam hãc „ illis aſſumtionem „ exprobrat Pontifex; ſimul tamen „ admonet, id praeſtitum non a ſaniori parte, non „ a pluribus, ſed a „ paucis: *Audio* „ *paucos eſſe iſtorum malorum auctores*. Non ergo hoc praeſtitum in Concilio, „ in quo id decernitur, quod pleriſque, non vero „ quod paucis libet. |

MAMACHIUS.

„ pugnat igitur A-
„ thanaſius cum
„ Sozomeno. Im-
„ mo vero ſi u-
„ triuſque verba
„ diligenter conſi-
„ derentur, con-
„ feranturque cum
„ Epiſtola Julii,
„ perſpicue ſane
„ conſtabit, eſſe
„ inter ſe illos cō-
„ ſentientes.

*Detegit Artes Manſii, quibus conatus eſt effugere vim omnem difficultatis.*

X. Tu igitur qui tuam fidem vocari in diſcrimen intelligebas, neque recte abs te eſse indicatum, ut te tuerere Athanaſii locum, uſquam dixiſti, non enim poteras impune; neque Epiſtolam *ad Orthodoxos* laudatam abs te ipſo pro alia neſcio qua fuiſſe, affirmaſti, nulla enim erat, quae ſic haberet, in promtu; nec faſſus es, ut decebat, implicatum te errore fuiſſe, nam hoc item indignum eſse putabas Chronologi diligentia. Immo vero ſumſiſti rurſum, quaſi conceſsum a me fuiſset, quod ego negaram ſcriptum alicubi eſse ab

ab Athanaſio, atque hoc pacto, etſi haeſitans, concludere tamen es viſus, quae ſtatuiſses in Diſsertatione praeclare eſse omnia conſtituta. Nam quae ex Epiſtola eadem, quae erat inſcripta ad *Orthodoxos*, exque *Hiſtoria Arianorum ad Monachos* produxeram, ut facile Sozomenum conciliari Athanaſio poſse conficerem, judicaſti eſse praetermittenda, ne te quiſquam erraſse aliquando arbitraretur. Ubi vero de Eccleſiaſtica regula, quae memoratur ab Athanaſio, & cui ego repugnaſse ordinationem Gregorii, etſi facta Synodi juſsu fuiſset, demonſtraram, deque Anonymo, & Theodorito, quorum verebare ne perturbaretur Chronologia, ſi unius Sozomeni teſtimonio (quamquam erat huic, non reſiſtente Athanaſio, ſocius in ea re Socrates) quaeſtio tanta expediretur, ubi inquam de his egiſti, tum es percuntatus, quid hoc eſset monſtri? vel *quid non conſonum optimae criticae regulis*? Atque ego quidem niſi hoc, quo fit ut conſulto praetereas, quae tibi negotium exhibent, aliud in hoc genere ullum eſse monſtrum non video.

*Julii Papae locum, quo abutitur Mã.*

XI. Quod Julii Papae locum ex Epiſtola ad Euſebianos praeſidio tibi, atque ad-

adjumento defendas eſse, longe aliter facis, quam hominum opinio ſit. Non enim loquitur Julius de Gregorio cum ſcribit *Audivi quod quidam pauci ſunt, qui horum omnium* (malorum) *ſint cauſſae* (1). Exilia Epiſcoporum, Sacerdotum vexationes, proſcriptiones bonorum, direptioneſque Eccleſiarum cum commemoraſſet, tum paucos horum malorum auctores eſſe affirmavit, quorum tamen auctorum miniſtri perplures erant. Neque enim ſaevire in tot Eccleſias illi poterant, ſi ut ipſi, ita eorum miniſtri pauci fuiſſent. Contra quo loco de Gregorio Antiochiae ordinato Epiſcopo Alexandrinorum egit, non vertit id quidem paucis crimini, neque tribuit Imperatori, quaſi is tanti ſceleris princeps fuiſſet, ſed Epiſcopis, qui Antiochiam venerant, ſed iis ad quos tunc ſcribebat, ſed iis ipſis denique aſſignat, ut videtur effici ratione poſſe, qui in Synodum conveniſſent (2).

*ſius, ut efficiat* an. cccxl, nō cccxli *fuiſſe ordinatū Gregorium Epiſcopum Alexandrinorū, diſceſſiſſeque e patria Athanaſiū, non id continere, quod viſum adverſario eſt.*



(1) Ἤκουσα γὰρ ὅτι τινὲς εἰσιν ὀλίγοι οἱ τούτων αἴτιοι τυγχάνοντες *n.* 19. *pag.* 383. *Tom. I. Epiſtolar. Rom. Pontific. Edit. Couſtantii.*

(2) „ Perpendite, inquit, quinam contra „ Canones egerint; nos ne qui poſt tanta „ innocentiae argumenta virum recepimus, „ an

Ac ſcribebat ille profecto ad Dianaeum, Flacillum, Narciſſum, Euſebium, Marin, Ma-

„ an qui triginta ſex manſionibus diſtantes „ Antiochiae extraneum quemdam Epiſcopum „ nominarunt, eumque Alexandriam miſerunt „ militari manu ſtipatum? .. qualis enim Canon „ Eccleſiaſticus, aut qualis Apoſtolica traditio „ hoc permittit, ut in pace agente Eccleſia, ac „ tot Epiſcopis cum Athanaſio Alexandriae E„ piſcopo conſentientibus, Gregorius mittatur „ externus homo, qui non illic eſt baptizatus, „ qui complurimis ignotus eſt, nec a Presby„ teris, vel ab Epiſcopis (*Aegypti nempe*) ſed „ cum militibus tranſmittatur? ..... Etiamſi „ enim POST SYNODUM reus deprehenſus „ fuiſset Athanaſius; non decuit ſic praeter jus „ faſque, & contra Eccleſiaſticum canonem, „ ordinari quempiam; ſed in ipſa Eccleſia, ex „ ipſo Sacerdotali ordine, ex ipſo Clero, ab „ Epiſcopis illius Provinciae conſtitui opor„ tuit ...... Si enim in quemquam veſtrum „ tale quidpiam commiſsum eſset, nonne cla„ maſsetis? nonne violatorum Canonum vin„ dictam poſtulaſsetis? ... Verumtamen his „ ita geſtis, ſcribitis magnam tum pacem Ale„ xandriae, & in Aegypto fuiſse „. Ex his conſtat, Primo: Eos, qui fuiſsent Antiochiae congregati Gregorium Epiſcopum ordinaſse. Secundo, non fuiſse a Synodo deprehenſum reum Athanaſium, quo ex loco conjicere fas eſt, in Synodo fuiſse Gregorium Epiſcopum creatum. Tertio, eos ad quos Julius ſcribit,

con-

Macedonium, eorumque ſocios (1), qui



conſentientes fuiſse, cur enim iis haec exprobraret, niſi ita ſe res habuiſset? Deinde cur illi laudarent ordinationem Gregorii, ut pacem invectam in Aegyptum exinde fuiſse dicerent, niſi partem ea in re ullam habuiſsent? Poſtremo hi ad quos Julius ſcribebat verſabantur Antiochiae, ubi, ut vidimus, ordinatus Gregorius eſt, & Athanaſio ſic erant infeſti, ut nollent eum eſse ab Julio receptum. Quare veriſimilius eſt, hos ipſos, quibus ejuſmodi res Julius opponit, non vacaſse culpa. Quodſi in Synodo depoſitus Athanaſius, ordinatuſque Gregorius eſt, id quidem evenerit artibus Epiſcoporum Euſebianorum, non Orthodoxorum, qui eſsent Athanaſio conjuncti, neceſse eſt. At Euſebiani dici comparatione Orthodoxorum pauci poterant. Quare τὸ *pauci* Manſio praeſidio eſse non poteſt. Audi Athanaſium *in Hiſtoria Arianorum ad Monachos num.* 9. *pag.* 349. „ Conſtantium, inquit, ſeorſim „ adeunt (*Euſebiani*).... miſerere ajentes „ haereſim, cernis a nobis omnes defeciſse, „ pauci *demum relicti* ſumus.... Mitte etiam „ Gregorium Alexandriam Epiſcopum „. At erant tamen Euſebiani multi. Nam poſt Synodum Encaeniorum, poſtque diſceſſionem Orthodoxorum, Antiochiae remanſerunt, & Synodum veluti proſequuti ſunt, quadraginta Epiſcopi de grege Euſebianorum. Itaque hi pauci dici potuerunt habita eorum ratione, qui abſceſserant.

(1) Vide inſcriptionem Epiſtolae Julii.

ſane, niſi comparati cum Orthodoxis, pauci non erant, & qui de Ordinatione Gregorii,(facta,ut mox dicam in Conciliabulo poſt diſceſſum Orthodoxorum), ejuſque adventu Alexandriam, litteras ad Pontificem miſerant, cumque eo expoſtularant, quod Athanaſium ſuſcepiſſet. Quae cum ita ſint, perſpicuum erit neque Athanaſium, neque Julium ab Socratis, Sozomenique ſententia abhorrere; immo vero videri eos ambos duobus hiſce hiſtoricis paraſſe ad rem, de qua agitur, adſtruendam viam. Cumque Socrates, ac Sozomenus Synodum Antiochenam anno CCCXLI celebratam affirment fuiſſe, concludendum eſt anno eodem fuiſſe Gregorium creatum Epiſcopum Alexandrinorũ.

*In qua Synodo ordinatũ fuiſſe Gregoriũ cenſeat. Eum anno* CCCXLI. *poſt Majum menſem creatum fuiſſe Epiſcopum, anno vero* CCCXLII. *venisſe Ale-*

XII. At ſi ſcripſit Julius actum fuiſſe de ordinando Gregorio in Synodo Antiochena,de alia quapiam loquutus fuerit,non de Synodo Dedicationis neceſſe eſt (1). Hoc vellem Julii teſtimonio poſſes oſtendere. Sed nihil eſt ejuſmodi in Epiſtolis,quas ille aut ad Euſebianos Antiochiae agentes,aut ad Alexandrinos dedit. Quod ſi vis, ut promam quod ſentio, audi. Equidem poſt abſolutam Encaeniorum Synodum, poſt-

(1) Manſ. Apolog. §. 29.

poſtque ſeceſſionem Epiſcoporum Orthodoxorum, cenſeo manſiſſe Euſebianos Antiochiae, egiſſeque Conventus, in quibus ſtatuerint expellere Athanaſium, ejuſque loco creare Gregorium Epiſcopum Alexandrinorum (1). Hanc vero Synodum Socrates non diſtinxit ab Synodo Encaeniorum, quod unam eamdemque ob temporis perpinquitatem eſſe exiſtimaſſet. At niſi, inquies, tibi aſſentiar, ſolvi alio modo implicatiſſimus nodus non poteſt. Ego id videro. Quare ne crucia te cauſſa mea. Quod autem hortaris, ut *abjiciam Socratem, atque Sozomenum*, componamque *ſeceſſionem Athanaſii cum Anonymo Maffejano*, vide ne ridiculum ſit. Numquam enim extorquebis, ut fabulatori credam. Neque id injurium tibi eſſe puto, quod ut eo tu te delectere per me liceat. At enim attende quam facile diſſolvi nodus ille, de quo paulo ante loquebamur, poſſit. Sed hoc ut faciam exponam neceſſe eſt, refellamque breviter argumentationem tuam.

*xandriam. Athanaſium denique hoc ipſo anno* CCCXLII. *Romam fuiſſe perfectum.*

Athanaſius, inquis, non ante Alexandria



(1) Idem cenſent Schelestratius in *lib. de Antioch. Concil.* & Pagius ad an. 341. Palladii auctoritate freti.

dria ſeceſſit, quam Gregorius (1) eodem veniſſet. Do id equidem tibi. Sumis vero continuo, ubi Gregorius venit, Athanaſius haeſit in patria, ſed latitans, aliquamdiu. Hoc quoque facile concedo. Sed Antiochenum Dedicationis Concilium, adjungis, coactum fuit anno a morte Conſtantini V. cum Conſules Marcellinus & Probinus eſſent, ſuntque hujus rei teſtes Socrates, atque Sozomenus. Aſſentior. Congregatum eſt igitur poſt Majum menſem an. cccxli. Quid? Si hoc item concedam? At recentiores Chronologi? Ne time. Spero enim fore, ut mihi irati non ſint. Interea ſic ſtatuas velim, nihil te agere, cum inde te conficere confidas poſse anno cccxl Athanaſium Alexandria profectum petiiſse Romam. Nam ſequitur aut in cccxli., aut in cccxlii. annum iter hoc Athanaſii Romanum conjici oportere; in cccxl. autem nullo modo. Quod ſi roges, cur id concedam quod non ſit probatum multis, imprimiſque doctiſſimo Tillemontio; tibi equidem quoad ejus fieri poteſt & cito, & breviter ſatisfaciam. Ego Manſi optime cum ſaepe ac multum animadvertiſem, tam eſse

(1) Apolog. 27.

eſse diligenter verſatum in hiſtoria illuſtranda Baronium, ut injuria ſit plerumque a novis Scriptoribus reprehenſus, qui tamen ejus ſtudio profecisſent; inductus in eam opinionem ſum, ut numquam, niſi re ſtudiose conſiderata, ab eo mihi eſse deſciſcendum putarem. Neque enim mihi tantum tribuebam, quantum tributum tibi eſt a Typographo, ut mea opera egere aut illum, aut Raynaldum arbitrarer, quo a viris doctis eorum opera legi poſsent (1). Itaque cum nullam rem eſse viderem, quae officeret, quo minus circa Paſcha anni CCCXLII Gregorius Alexandriam veniſset, eſse autem nonnulla perſpicerem, quae poſtularent, ut improbi, ſceleſtique hominis illius adventus in eumdem annũ rejiceretur; impetrare a me non potui, ut everterem, quae recte a Baronio conſtituta eſſe exiſtimaſſem. Nam quae ob-



(1) Sic enim habet in *Monito Edito Lucae an.* 1746. „ Vetus illud, ingenſque eruditorum ſtudium erga Baronii annales intepuiſſet „ jam, niſi nova veluti fomenta praebuiſſent.... „ Georgii . . . & Manſii acceſſiones eruditiſſimae. Raynaldi continuatio in Bibliothecarum pulvere obſqualluiſſet, niſi operi detergendo laborem, induſtriamque ſuam vir iſte „ indefeſſus contuliſſet.

jecta contra a Tillemontio ſunt, neminem eſſe poſſe judicaram, qui tam gravia cenſeret eſſe, ut ea Baronianis praeferenda ſint. Quid enim obſtabat, quin Antiochiae ad quadrageſimam uſque ann. CCCXLII maneret is, qui exeunte anno ſuperiore fuiſſet in Synodo Dedicationis creatus Epiſcopus Alexandrinorum? Quodſi Athanaſius accitus repetitis litteris a Conſtantio Alexandriam, manendum tamen ſibi eſſe diutius in Italia exiſtimavit, quod vereretur, ne quid ſibi eveniret in patria Arianorum artibus mali; mirabile quidem certe non videbatur, Gregorium etiam aliquamdiu cõſtitiſſe, quinque nempe, aut ſex menſes Antiochiae, propterea quod intelligeret, quam eſſent Epiſcopi Aegypti ac Presbyteri Alexandrini addicti Athanaſio, & quam eſſet populus male in Arianos haereticos animatus, timeretque ne qua ſeditio adverſum ſe peregrinum hominem oriretur. Atque erat illud etiam conſiderandum, quod cum Euſebiani adiiſſent ad Imperatorem, eumque oraſſent, atque obſecraſſent, ut cum militibus Gregorium mitteret Alexandriam; magno id argumento eſſe debuiſſet, ut cognoſceretur, noluiſſe Gregorium itineri ſe committere, quin

ante

ante ſuis rebus proſpexiſſet, ut tuto ſibi in eam Urbem concedere liceret: quocirca tempore ac ſpatio fuiſſe opus. Quid? quod aliae etiam cauſſae, quae nobis exploratae non ſint, retinere Gregorium potuerint, ut ne continuo atque ordinatus fuit, Antiochia excederet? Ac ſi ut ipſe contendis (1) Auguſto menſe coacta Synodus Dedicationis eſt, abſoluta vero Octobri, ſi placet, menſe, tumque jam Euſebiani crearunt Epiſcopum Alexandrinum Gregorium, & proinde vix, menſes quinque, ad initium uſque Martii, conſtitit Gregorius poſteaquam eſt Epiſcopus ordinatus, Antiochiae (2), longum id intervallum non fuit, ut te abſterrere poſſet ab tuenda opinione Baronii. Ad initium autem Martii dixi, quod cum extrema quadrageſima Gregorius venerit Alexandriam, & Paſcha an. CCCXLII. celebratum fuerit XI Aprilis, XXXVI dies in itinere conſumſerit neceſſe ſit, propterea quod Antiochia XXXVI manſiones Alexandria (3) abeſset, quae via percurri ab ho-

(1) *Apologiae* §. XXVIII. (2) Tot enim menſes numerantur ab Octobri menſe an. CCCXLI ad initium Martii menſis an. CCCXLII.

(3) Vide Epiſt. Julii I. Pont. Max. ad Euſebian.

homine, qui praeſertim cum militibus profectus eſset, commode non poterat, niſi ſpatio totidem dierum. Jam vero ſi ab XI Aprilis die retrogrediare, numereſque dies XXXVI, incides in initium fere Martii menſis. Quinetiam ſi quem minus, te unum omnium minime argumentum Tillemontii a diuturnitate temporis, quo Gregorius manſiſset Antiochiae petitum, movere debuiſset, ut ne Baronio aſsentirere. Etenim cum adhibueris Anonymo aſsenſionem ajenti, Georgium anno 357 invaſiſse in Eccleſiam Alexandrinam, quae ſibi conceſsa fuiſset a Conſtantio anno ſuperiore (1); non eſt cur fidem negandam eſse Socrati arbitreris, etiamſi decem menſes verſatum fuiſse Gregorium Antiochiae ſcripſiſset.

*Nihil impedire quin an. CCCXLIII. ſcripta fuerit a Julio ad Euſebianos Epiſtola.*

XIII. Sed Epiſtola, inquies, ad Euſe-

bian. *num.* 14. *pag.* 374. *Tom. I.* Epiſtolar. Pontificum Rom. *Edition. Conſtantii*, & *Notas Conſtantii in Hilarium pag.* 270. 271. *Edition. an.* 1693.

(1) Diſſertation. *pag.* 26. *ſeqq.* quo loco fatetur anno 356. die X. menſis Junii, nomine Georgii fuiſſe a Cataphronio, & Heraclio Alexandrinam Eccleſiam occupatam, anno vero 357. XXIV Februarii menſis die Georgium veniſſe Alexandriam.

ſebianos ſcripta ab Julio eſt cadente anno CCCXLII. In ea autem Epiſtola fit Athanaſii mentio, (1) quaſi is ante octodecim menſes, quam habita fuiſset Romana Synodus, Romam perveniſset. Quamobrem anno ſaltem CCCXLI diſceſserit neceſse eſt Athanaſius Alexandria. Id vero, mi Manſi, eſset ex eadem Epiſtola conſequens, ſi ut Pagius putat, data anno CCCXLII fuiſset. Ego autem nihil eſse cenſeo quod repugnet, quo minus ſcribi anno CCCXLIII potuerit.

*Euſebiũ cujus in inſcriptione Epiſtolae meminit Julius, non Nicomedienſem eſſe, ſed Emiſſenum.*

XIV. At eſt ea, dices, ut ad alios Epiſcopos, ſic ad Euſebium Nicomedienſem miſsa, cujus meminit in inſcriptione. Jam vero Euſebius deceſſit anno CCCXLII. Fit ergo ut eo ipſo anno ſcripſerit Julius ad Euſebianos Epiſtolam. Video hanc eſse Pagii opinionem. Sed metuo ne falſa ſit. Ego enim Euſebium illum, non Nicomedienſem, ſed Emiſsenum fuiſse arbitror, quem Ariani antequam de Gregorio cogitaſſent, conati fuiſſent creare Alexandrinum Epiſcopum (2). Nam ſi Euſebii Nicomedienſis meminiſſet, qui tunc

(1) Julius Papa Epiſt. ad Euſebianos *num.* 13. *pag.* 274. *Edit. Couſtantii*.

(2) Conſule Socratem *lib.* II. *Hiſt. E. cap.* IX. & X.

tunc fuiſſet Epiſcopus Conſtantinopolitanus, eſſetque factionis caput, ut ab eo Euſebiani appellarentur, non Narciſſum, & Flacillum priore loco (1), ſed Euſebium Julius nominaſſet. Praeterea, ſi Euſebius ille idem atque Nicomedienſis fuiſſet, conqueſtus ne eſſet, quod Pontifex ad Euſebium, ejuſque ſocios ſcripſiſset, ad ſe vero, omneſque ſodales ſuos non item, ut conqueſtus ille Euſebius fuit, cujus ſit mentio in inſcriptione (2)?

*Concludit paucis quae ſunt ante fuſius diſputata de anno CCCXLII quo Gregoriũ ait veniſſe Alexandriam.*

XV. Conferamus igitur in pauca. Socrate ac Sozomeno auctoribus, Synodus Encaeniorum Antiochena coacta eſt CCCXLI, quinto ſcilicet ab obitu Conſtantini anno. Is vero annus quintus initium ſumit a menſe Majo, hoc eſt ab XI Kal. Junias an. CCCXLI. Fit ergo, te etiam confitente, ut Synodus dedicationis celebrari nequiverit ante majum (3) menſem anni

(1) Eſt enim inſcriptio Epiſtolae Julii ad Euſebianos hujuſmodi „ Julius Danio, Flacillo, „ Narciſſo, Mari, Macedonio, Theodoro, „ & Sociis eorum, qui Antiochia nobis ſcripſe„ re, dilectis fratribus in Domino ſalutem „. *pag. 354. Tom. I. Epiſt. Rom. Pontificum Edit. Conſtantii.*

(2) Epiſt. Jul. *num.* 8.

(3) Apolog. §. XXVIII.

ni CCCXLI. At Gregorius Alexandriam venit paullo ante Paſcha. Quocirca ante Paſcha non anni CCCXLI, quo nondum a Synodo Euſebianorum Antiochena, habita poſteaquam Orthodoxi a Concilio Dedicationis diſceſſerant, Epiſcopus renunciatus erat; ſed anni CCCXLII. Jam vero poſt adventum Gregorii, & poſt Paſcha Athanaſius, Romam navigavit. Profectus igitur Alexandria fuit poſt Paſcha anni CCCXLII. Quamobrem non anno CCCXL; quae tua erat opinio.

*Nullam eſſe rationem cur ſit neganda Socrati in ea re, atque Sozomeno auctoritas,*

XVI. Non ſum neſcius judicare te negandam eſſe in hac re Socrati, atque Sozomeno auctoritatem. Verum quo id vultu affirmare potes? Nam Anonymo quam ſit fidendum intellexiſti ex primis litteris, quas ad te miſi. Atque nullam eſſe cauſſam cur illi duo Hiſtorici deſerantur, obſervatum quoque a Tillemontio eſt (1). Quod ſi eſt ulla, eſt ea quidem abs te indicanda.

*Theodoritũ non pugnare cum Socrate, ac Sozomeno.*

XVII. Sed eſt Theodoritus, inquis, Anonymo adjumento. Jam hoc plus millies

(1) *Nota* XLII. In vitam S. Athanaſ. *pag.* 677. *Tom. VIII. Monument. Hiſtor. Eccleſiae Edit. Pariſ.* „ Nous n'avons aucune raiſon de „ dementir Socrate.

lies ex te intellexi. Age ergo, audi, ne me obtundas de eadem re ſaepius, ut conſueſti. Rogo igitur, quid Theodoritus loquatur? Sexennio, inquis, Gregorium vexaſſe Alexandrinam Eccleſiam. At hoc, mi Manſi, non video quemadmodum eſſe poſſit Socrati, atque Sozomeno adverſarium. Etenim anno cccxlii. circa Paſcha Gregorius venit Alexandriam (1): ſi autem, ut poſt demonſtrabo, anno cccxlviii ineunte interiit; non plus ſexennio ſaevierit neceſſe eſt in Eccleſiam Alexandrinam. Quamobrem nihil eſt contra me ſcriptum uſpiam ab Theodorito. Immo vero eſt ille mihi ſubſidio, ut qui tradiderit, paulo poſt quam Alexandriam Athanaſius venit, vita functum fuiſſe Conſtantem (2). Mortuus autem Conſtans eſt initio an. 350. Ex qua re effici plane videtur poſſe, anno cccxlix ac-

(1) Vide ſupra §. xii. *pag.* 213. *ſeq.*

(2) *Lib.* ii. *cap.* xii. Poſt ubi de reditu Athanaſii, ſub Conſtante & Conſtantio, egit mox *ἀλλὰ πάλιν*, inquit, *μικροῦ διελθόντος χρόνου, Κώνστας μὲν τοῦ βίου τὸ τέρμα κατείληφε.* „ Verum brevi interjecto tempore, Conſtans quidem ex hac vita migravit „. Hoc vero non dixiſſet, ſi quadriennio poſtquam Athanaſius rediit, Conſtans interiiſſet.

acceſſiſſe in ſuam patriam Athanaſium. Quare auctor tibi ſum, ut ne poſthac utare Cirenſis Epiſcopi teſtimonio, quod niſi vitiatum a librario eſt, cernis tibi adjumento eſſe non poſſe.

*Redit ad teſtimoniũ Athanaſii, eoque efficit, neque ante an. CCCXLII Romam fuiſſe profectam, neque veniſſe Mediolanũ ante annum CCCXLV. Ergo neque Cõcilium Mediolanenſe ante eundem*

XVIII. Sed ut eo redeam unde huc defluxit oratio. Athanaſius triennio poſt quam Alexandria diſceſſit, quarto anno inchoato, Mediolanum accitus a Conſtante fuit (1). Quare eo nequaquam perveniſſe credendus eſt ante Paſcha anni CCCXLV. Alioqui non quarto, ſed tertio ab ſuo diſceſſu anno accerſitus Mediolannm a Conſtante fuiſſet. At poſt adventum Athanaſii in eam Urbem celebratum eſt Mediolanenſe Concilium. Eſt enim id tam

(1) Athanaſ. *in Apolog. ad Conſtantium n.*4. *pag.*297. *Tom.I. Opp.* Niſi forte triennii illius, „ de quo triennio exacto, inquit, quarto anno, „ miſſis litteris (*Conſtans*) me accivit, quo „ tempore ille Mediolani verſabatur; „ initium ſumi debeat ab eo tempore, quo Athanaſius Romam venit. Nam paulo ante ſic habet „ Alexandria profectus ſum... ut Romam „ peterem, atque illi cum ea, quae mea interant Eccleſiae commendaſſem.... Eccleſiaſticis Conventibus vacabam „. Quae res ſi ita ſe habuit, multo magis confirmet neceſſe eſt meam de Epocha Synodi Sardicenſis ſententiam.

*an. cccxlv, neque Sardicenſe ante cccxlv exeuntem fuiſſe habitum.*

tam certum, tamque exploratum, ut ne abs te quidem, qui omnem Chronologiam perturbare conatus es, revocetur in controverſiam. Habitum eſt igitur poſt Paſcha an. cccxlv. Productum vero fuiſſe ad menſes aliquos, eſt omnino credibile. Neque vero minus veriſimile eſſe puto conſtitiſſe aliquamdiu Athanaſium Mediolani. Quocirca fateamur oportet ante exitum anni cccxlv non abiiſſe Athanaſium in Gallias, ut inde una cum Hoſio Sardicam ad Synodum ſe conferret. Quodſi ante exitum anni cccxlv non contenderat in Gallias Athanaſius, conſequens eſt, ante exitum cccxlv, vel initium cccxlvi anni non fuiſſe habitum Sardicenſe Concilium.

*Ante annū cccxlvi Legatos Synodi Sardicenſis verſari Antiochiae non potuiſſe; quare ne Gregorium quidem deceſſiſſe ante initium an. cccxlvii*

XIX. Quae res cum ita ſe habeat, poſcit omnino, ut ante Paſcha an. cccxlvi verſari legati Synodi Sardicenſis nequiverint Antiochiae. Cumque poſt menſes decem ab eo Paſchate, deceſſerit, te affirmante Gregorius; ſequitur ut ille non perierit ante initium anni cccxlvii. Quamobrem erat, contra atque viſum eſt tibi, ineunte an. cccxlvi in vivis Gregorius. Poſt annum autem integrum, a morte Gregorii, agebat adhuc in Occidente Athanaſius.

naſius. Erat igitur Athanaſius in Occidente initio an. CCCXLVIII. Non ergo redierat CCCXLVI anno Alexandriam.

XX. Ex his, quae conſtituta hactenus ſunt, attende quaeſo quid conſequatur. Cum Julius in litteris ad Euſebianos ſatis explicate poſt annum & menſes ab Athanaſii adventu in Urbem ſex, Synodum Romae fuiſſe congregatam ſcripſerit, cumque anno 342 paulo poſt, quam celebratum Paſcha fuit, oſtenderim ſolviſſe Athanaſium Alexandria, concedamus oportet exeunte anno CCCXLIII, non vero ut ipſe putas, CCCXLI, fuiſſe eamdem Romanam Synodum celebratam. Itaque confitere, nihil te de annis, quibus & mortuus eſt Gregorius, & patria ceſſit, & reverſus poſt Athanaſius Alexandriam eſt, & habita ſunt Antiochena, Romanum, Mediolanenſe, & Sardicenſe Concilia, ſtatuiſſe, quod errore vacet.

*Romanam Synodū Julio Pontifice an. CCCXLIII celebratam eſſe.*

XXI. Age nunc paullo diligentius definiamus annum, quo & Mediolanenſe, de quo dictum mox eſt, & Sardicenſe Concilia celebrata ſunt. Sed antequam explicem quid ipſe ſentiam, exponam brevi rationem, quae te induxerit, ut Mediolanenſe in annum CCCXLIV rejiciendum eſſe de-

*Ut annum quo habitum Sardicenſe Conciliū eſt accurate definiat, agendum ſibi eſſe dicit de Synodo Mediolanenſi, cujus*

*eſt a Liberio facta mētio. Accuſat autem Manſiū, quod praetermiſerit, quae ab ſe eſſent de Antiocheno Arianorum Concilio diſputata in Diario Pa-leariniano.*

defenderes. Cum anno cccxli circa auguſtum menſem celebratum fuiſſe legiſſes Antiochenum Encaeniorum Concilium; cumque aliquanto poſt, nondum tamen elapſo eodem cccxli anno, Narciſſum, & Marin alioſque Arianos commentos fuiſſe exiſtimaſſes novam quamdam formulam fidei, quam Synodi Antiochenae nomine Conſtanti obtuliſſent, intellexiſſeſque ex Athanaſio, triennio poſt, quam hi ad Conſtantem acceſſiſſent, conveniſſe Antiochiam Epiſcopos, qui Arianis partibus ſtuderent, ſcripſiſſeque μακρόστιχον formulam, eamque ad occidentales miſiſſe, ut ab his etiam probaretur, quod tamen impetrare non potuerunt, quum rejecta illa a Mediolanenſi Concilio fuerit; conſequens inde eſſe judicaſti, Antiochenum Arianorum Concilium *ultra annum* cccxliv *trahi nequaquam poſse*, verſarique Pagium in errore, qui ſcripſerit, eſſe illud Antiochenum, ut & Mediolanenſe ſecundum in an. cccxlv rejiciendum, quippe qui ante annum cccxlvii ignoraſſet habitam fuiſſe Synodum Sardicenſem (1). Ego vero qui haec in tua Diſſertatione legiſſem, animadvertiſſemque

(1) Manſius Diſſert. *pag.* 12.

que praeſertim quae ad Antiochenam Arianorum Synodum pertinerent, non fuiſſe abs te recte conſtituta; breviter ea eſſe refellenda putavi in poſteriore articulo (1), quem legere rurſum poteris in Appendice. Atque tu quidem qui libenter praetermittis, quae tibi exhibere negotium conſueſcunt, cum ea quae a me fuiſſent producta cognoſses plena eſſe difficultatis, ſic omnia tacitus praeteriſti, quaſi nuſquam diſputata eſſent. Quinetiam ne eorum quidem, quae de Synodo Mediolanenſi dixeram, ullum eſt abs te factum verbum (2); quod etſi argumento eſſe debet, aut te quid reſponderes neſciſſe, aut mihi ejus certaminis victoriam tribuiſſe; tamen nihil officit, quin res ipſa ſit novis argumentis etiam, atque etiam confirmanda. Sed de Antiocheno Arianorum Concilio, quae in eo articulo diſputaveram, ſatis ſunto (3). Mihi enim id nunc maxime curae eſt, ut de Mediolanenſi agam, quo omnis de anno, quo Sardicenſe habitum eſt, expediri, atque illuſtrari controverſia poteſt.

P 2 XXII.

(1) Vide *Appen*. n. I. Ar. II. & Epiſt. IV. §. VII.
(2) Vide infra *Append. ibid.*
(3) Conſule etiam Epiſt. IV. §. VII.

*Liberii P. M. auctoritate evincit Mediolanenſe Concilium, quod habitũ eſt ante Sardicenſe, fuiſſe anno* CCCXLVI *celebratum.*

XXII. Jam illud conſtat ante annum cccxlv non fuiſſe Mediolanenſem Synodum celebratam (1). Accipe reliqua. Liberius Pontifex Maximus Epiſtola iv quae eſt ad Imperatorem Conſtantium, & quam ſcriptam fateris fuiſſe anno cccxliv „ ante annos octo, inquit, quatuor Epi„ ſcopi Demophilus, Macedonius, Eu„ doxius, Martyrius, cum apud Medio„ lanum Arii ſententiam haereticam no„ luiſſent damnare, de Concilio animis „ iratis exierunt. „ Eſt igitur manifeſtum anno cccxlvi Synodum Mediolanenſem fuiſſe habitam, cui quatuor illi Epiſcopi interfuerint. Nam ſi ab anno cccliv demas annos viii, incidas in annum cccxlvi neceſſe eſt. At Macedonius, Eudoxius, Martyrius iidem illi Epiſcopi fuerunt, qui (2) formulam μακρόστιχον in Italiam attulerant, ut ab occidentalibus probaretur. Quare Mediolanenſe Concilium, quod *formulam* reprobavit, non

(1) *Num.* 4. *pag.* 325. *Tom. I.* Epiſt. Rom. Pont. *Edit. Couſtantii.*

(2) Conſule Socratem *lib.* II. *H. E. cap.* XIX. & quod caput eſt Sanctum Athanaſium *lib. De Synodis num.* XXVI. *pag.* 738. *Tom. I. Opp. Part. II.*

non anno cccxliv, ut ipſe putas (1), ſed anno cccxlvi celebratum eſt.

XXIII. Sed Liberius, inquis (2), agit de Mediolanenſi, quod eruditorum virorum ſententia, anno cccxlvii habitum eſt, cuique Valens, & Urſacius interfuerunt. Amabo te, mi Manſi, cura ut ante res compertae ſint tibi, quam te ipſum conferas ad ſcribendum. Non enim ejuſmodi tempora ſunt, tantum ut tibi eſſe tribuendum putes, ut quidquid ſtatueris, id exiſtimes omnes homines probaturos. Abiit illa aetas, mihi crede. Suo enim quoniam eſt id aetatis, in hoc genere quiſque judicio utitur, non tua, neque ſcriptoris ullius novi auctoritate. Quamobrem qui verſati in vetere hiſtoria ſunt, concoquere non poſſunt, quod ex te audiunt, veniſſe ſcilicet Urſacium, & Valentem in eam Synodum, cujus eſt in mox indicata Epiſtola a Liberio Pontifice facta mentio. Atque ſic fac exiſtimes, poſtquam legerunt Diſſertationem tuam, dubitaſse eos eſsetne quidquam ſimile in ea Epiſtola, quod, ita ut ſaepe fit, memoria non tenerent; quare eam ipſam lectam ab illis rurſum diligenter fuiſse.

*Non agere Liberium de Mediolanenſi Concilio, cui Valens, & Urſacius, ſed de eo, cui Macedonius Eudoxius, & Martyrius interfuerunt.*



(1) Diſſert. *pag.* 12.
(2) Manſ. Diſſert. *pag.* 15.

fuiſse. Nunc illud clamitant, non eſse, judice Manſio dicta, quae dicta revera, eſse autem dicta, quae nuſquam a Liberio dicta ſunt. Nam meminit Pontifex Macedonii, Demophili, Eudoxii, & Martyrii, quos ipſe quoque ante Synodum Sardicenſem perveniſse in Italiam, adſuiſseque Mediolanenſi Concilio confitere (1); Urſacii autem atque Valentis non meminit. Tu contra Macedonium, ejuſque Socios neſcio cui alteri Concilio Mediolanenſi, quod veteres nuſquam nominarunt, anno CCCXLIII vel CCCXLIV; non autem huic anno CCCXLVI celebrato interfuiſſe: Urſacium vero, atque Valentem ad hoc acceſſiſſe judicaſti, quorum tamen Liberius, cum de hoc ipſo Concilio ageret, memoriam praetermiſerat.

*Hortatur Manſium, ut emendet errorem ſuum, referatque in an. CCCXLVI Mediolanenſe Concilium.*

XXIV. Quamobrem, ſic deinceps facias, ſi me amas, volo; ut ante Scriptoris aut litteras, aut libros legas, quam eum teſtem appelles vel ſententiae, vel dicti tui. De Liberio, quid vis fieri? Factum id eſt. Fieri nunc infectum non poteſt. Unum hoc reſtat; ut cum videas Legatos Synodi Arianorum Antiochenae, qui μακρόστιχον formulam detulerant in Italiam, inter-

(2) Diſſert. *pag.* 12.

terſuerantque Mediolanenſi Concilio celebrato, te ipſo monente (1), ante quam ad Sardicenſe Epiſcopi conveniſſent, quod quidem Mediolanenſe Concilium Liberius anno CCCXLVI coactum affirmat fuiſſe; emendes errorem tuum, aſſentiareque iis, qui & in annum CCCXLVI (2) Mediolanenſe, & Sardicenſe in annum CCCXLVII rejiciendum eſſe defendunt. Ingratum hoc eſſe opinor tibi, ut erraſſe te fateare. Sed memento te eſſe ſimilem hominum ceterorum. Satis multa de Synodo Mediolanenſi.

XXV. Redeo ad Sardicenſem. Revoca tibi in mentem, quae prioribus litteris ad (3) te ſcripſi de reditu Athanaſii poſt interitum Gregorii Cappadocis Alexandriam. Nam quod dixeras an. CCCXLVI rediiſſe illum in Patriam, annoque proinde CCCXLIV fuiſſe habitum Concilium Sardicenſe, id ego totum oſtendi in falſis eſse ponendum (4). Multis praeterea me arbitror demonſtraſſe neque ante an-

*Revocat in memoriam, quae ſupra de annis, quibus celebrari non potuit Sardicenſe Concilium diſputavit; tum veterum auctoritate oſtendit eam Synodū fuiſſe habitā an. CCCXLVII.*

P 4 num

(1) Manſius *Diſſert. pag.* 12.
(2) Conſtant. *in Not. ad Epiſt. mox indicatam Liberii pag.* 325. *& ſeqq.*
(3) Conſule *Epiſt.* 1. *pag.* 23. *ſeqq.*
(4) *Epiſt.* 1. *pag.* 23. *ſeqq.*

num CCCXLVII deceſſiſſe Gregorium (1), neque rediiſse in Patriam Athanaſium ante annum CCCXLVIII (2). Quae cum ita ſint, quid rurſum ſequatur cognoſce. Biennio ante reditum Athanaſii celebratum eſt, te non repugnante, Sardicenſe Concilium (3). Athanaſius autem ante an. CCCXLVIII ex Italia non diſceſserat (4), non igitur ante annum CCCXLVI celebratum fuit Sardicenſe Concilium. Cumque Liberii auctoritate (5) conſtiterit anno CCCXLVI Synodum, (quae ante Sardicenſem coacta, ac celebrata eſt) Mediolani fuiſse habitam, concludendum etiam illud eſt, idem ipſum Sardicenſe Concilium aut anno CCCXLVI, aut an. CCCXLVII coactum fuiſse. Age vero ſi expugnatus Anonymus (6) traductuſque in meas partes Theodoritus eſt (7), quibus tu quidem ut firmiſſimis praeſidiis utebaris, quae eſse ratio reliqua po-

(1) Vide ſupra *pag.* 190. §. V.
(2) Epiſt. III. §. VI.
(3) Manſius *Diſſert. pag.* 4.
(4) Vide ſupra *pag.* 193.
(5) Conſule hujus *Epiſt.* §. XXII. *pag.* 228.
(6) Tota *Epiſt.* I.
(7) Vide hujus Epiſtolae §. XVII. *pag.*

poterit, qua pugnes Socrati atque Sozomeno adimendam eſse auctoritatem? Itaque ſi Athanaſii, & Liberii, & aliorum, qui eodem tempore quique poſt floruerunt, teſtimoniis effectum eſt, vel an. CCCXLVI, vel CCCXLVII Sardicam conveniſse Patres, eaque jam res omnis refertur conceptis verbis, appoſita etiam nota Conſulum ab Socrate (1) & Sozomeno (2) in ann. CCCXLVII, hoc ratum habeas neceſse eſt, quod eſt de celebrato anno CCCXLVII Sardicenſi Concilio. Quodſi haec tibi ratio non probatur, afferto, ſi potis es, alius cujuſquam, qui pari auctoritate praeſtet, teſtimonia, quibus eam poſ-

(1) *Lib.* II. *cap.* XX. ὕπατοι δὲ ἦσαν ῥουφῖνος, καὶ Εὐσέβιος, ὅτε ἡ ἐν Σαρδικῇ συνεκροτήθη Σύνοδος. *Conſules autem erant Rufinus, & Euſebius, quo tempore Synodus Sardicae congregata eſt.* Et paulo ante: ἑνδέκατον ἔτος ἦν ἀπὸ τῆς τελευτῆς τοῦ πατρὸς τῶν δύο αὐγούστων. *Undecimus annus erat a morte patris duorum Auguſtorum.*

(2) *Lib.* III. *cap.* XIII Συνέστη δὲ αὕτη ἡ Σύνοδος ῥουφίνου, καὶ Εὐσεβίου ὑπατευόντων, ἑνδέκατον δὲ τοῦτο ἔτος ἦν ἀπὸ τῆς κωνσταντίνου τελευτῆς. „ Congregata autem haec Synodus „ eſt Rufino, & Euſebio Coſs, Erat autem is an„ nus undecimus a morte Conſtantini.

poſſis evertere. Sed nulla intelligo tibi eſse in promptu.

*Socratem ac Sozomenum obtinere in hoc genere auctoritatē, eſſeque veteres alios, qui eis aſſentiantur, ſtatuantque eamdem Epocham Synodi Sardi. cenſis.*

XXVI. Dixi, appoſita nota Conſulum. Nam ſi annum, numeris adhibitis, deſcripſiſsent, quoniam numeri librariorum imperitia, erroreque vitiari plerumque ſolent, ferrem profecto, ut nihil diceres effici eorum Scriptorum teſtimoniis poſſe: At ſi conſules indicant, qua in re neque pugnant cum Athanaſio, quicum tuus Anonymus pugnat, neque facile eſt ut errent librarii: quid eſt, quod illis cenſeas negandam eſſe aſſenſionem? At lapſi interdum in hoc genere ſunt, ut eſt a Pagio (1) animadverſum. Quid igitur? Negabis nunc, quae ſunt abs te ipſo, cum de Anonymo diſſereres, conſtituta (2)? Numquam equidem inducere in animum potero, ut ei qui interdum erravit, negem, quia lapſus quandoque eſt, fidem in ceteris adjungi oportere, niſi ſit veterum

(1) Vide Manſii Apologiam *in Append. n. 2.* §. XXV.

(2) Manſ. *Apolog.* §. XIX. „ Fateor, *inquit*, Anonymum habere impeditiſſimam „ interdum Chronologiam, & in pluribus „ eſſe corruptum; ſed numquid quod identidem vitium ſentit vetuſtatis, ideo ubique „ mendoſus judicandus eſt?

rum, qui contra ſentiant, auctoritas impedimento.

Nolo autem exiſtimes hos tantum duos habere hiſtoricos me, qui mihi ipſi ad hanc de Epocha Sardicenſis Concilii opinionem tuendam praemonſtrarint viã. Nam eſt illud ſtatutum, ut arbitror, recte, Athanaſium (1), Liberium (2), Julianum Parabaten Imperatorem (3), Socrati, atque Sozomeno, non tuo iſti Anonymo praeiviſſe. Praeterea veteres illi Scriptores, qui de vita Sancti Pauli (4) Epiſcopi Conſtantinopolitani, deque vita Sancti (5) Athanaſii commentarios edide-

(1) Vide ſupra *Epiſt.* I. *num.* IX. *pag.* 23. *ſeqq.* & hujuſce *Epiſt.* §. II. *ſeqq.* & §. VII. *pag.* 193. *ſeqq.*

(2) Vide ſupra hujus *Epiſt.* §. XVII.

(3) Conſule Juliani locum ſupra *pag.* 182. *ſeq*

(4) Apud Photium in Bibliotheca *pag.* 1423. *Edit. an.* 1612. κηρύσσεται Σύνοδος οἰκουμενικὴ, γνώμῃ τῶν δύο βασιλέων, μετὰ ἑνδέκατον ἔτος τῆς τοῦ Εὐσεβεστάτου Κωνσταντίνου τελευτῆς. *Convocatur Oecumenica Synodus ſententia duorum Imperatorum undecimo anno a morte piiſſimi Conſtantini.*

(5) Apud Photium *pag.* 1442. *ejuſdem Edit.* κηρύσσεται γνώμῃ τῶν δύο βασιλέων κατὰ Σαρδικὴν οἰκου-

derunt, & quorum eſt a Photio facta commemoratio in Bibliotheca, an. XI a Conſtantini morte celebratum fuiſſe ſcripſerunt Sardicenſe Concilium. Mitto Compilatorem Tripartitae Hiſtoriae (1), quod is Socratem, Sozomenumque exſcripſerit. Sed Sozomenus, inquis, ab Socrate eſt eam (2) rem mutuatus. Quis tibi fuit, ut hoc ſcriberes auctor, atque impulſor? Multa, dicis, Sozomenus ex Hiſtoria Socratis tranſtulit in ſuam. Non nego. Verum etſi imitatus Socratem ſaepe eſt non tamen, ut ſervum pecus: quare factum eſt, ut in plerisque rebus ab Socrate diſcreparet. Atque eo haec ſpectant, ut intelligas te, non pondere argumentorum modo, ſed numero etiam Scriptorum mihi eſſe inferiorem. Etenim Anonymus Maffejanus, Chronicon Hieronymianum, Iſidori Mercatoris Codex, & Agrippinenſe falſum ſpu-

οἰκουμενικὴ Σύνοδος, ἑνδέκατον δ' ἦν ἔτος ἀπὸ τῆς τελευτῆς Κωνσταντίνου. *Congregatur ſententia duorum Imperatorum Sardicae Oecumenica Synodus. Vndecimus autem erat annus a morte Conſtantini.*

(1) *Tom. I. Opp. Caſſiodori lib.* IV. *Hiſtor. Tripart. cap.* XXIII. *pag.* 249. *Edit. an.* 1679.

(2) *Apolog.* §. XXI.

ſpuriumque Concilium ( nam ademtus tibi Theodoritus eſt ) nec auctoritate, nec numero Athanaſio, Liberio, Juliano, Socrati, Sozomeno, duobuſque Anonymis pares eſſe ullo modo poſſunt. Quamobrem non eſt cur de numero gloriere(1); quamquam eſt numeri in hoc genere vis omnino nulla.

XXVII. Habes rationem de Sardicenſi Concilio anno CCCXLVII celebrato. Cognoſce cetera. Veriſimile eſt continuo atque habitum illud eſt, Sardica fuiſse ad Imperatorem miſſos Euphratem, atque

*Anno CCCXLVII circa Paſcha Legatos Synodi Sardicenſis veniſſe Antiochiam; Athanaſium vero rediſſe an. CCCXLIX in Patriam.*

(1) „ Vide, *inquit*, Manſius, uter noſtrum „ melius argumentetur. Ego ſic. Sardicenſe „ Concilium an. 344, vel 345. convenit, ut „ ex Anonymo Maffejano, veteri Concilii in„ ſcriptione (*nempe Iſidoriana, ſi tamen eſt ab* „ *Iſidoro ſcripta*) S. Hieronymo in Chronico, „ Theodoreto, & actis Concilii Agrippinen„ ſis demonſtratur; ergo corrigendi ſunt So„ crates, & Sozomenus, qui annum 347. ma„ lunt. Tu ſic: Sardicenſes Patres an. 347. „ coiverunt, teſte Socrate, & Sozomeno: „ Ergo vitiata eſt lectio Theodoreti, S. Hiero„ nymi, veteris Concilii inſcriptionis, Ano„ nymi Maffejani, & Actorum Concilii Agrip„ pinenſis „. Papae dialecticam ratiocinationem! *Apologiae* §. XXII. Conſule etiam, quae perſequitur §. XXI.

atque Vincentium (1). Jam vero coactum illud fuit ineunte eo, quem dixi anno CCCXLVII. Cum enim circa Paſcha Antiochiam Legati Synodi perveniſſent, fuerit illud Paſcha anni CCCXLVII neceſſe eſt; quare dandum eſt omnino, ineunte anno CCCXLVII celebrari caeptum fuiſſe Concilium Sardicenſe, ut Legati eſſe circa Paſcha poſſent Antiochiae. Differri enim illorum adventus nequit in ann. CCCXLVIII. Nam decimo menſe poſt, quam inſtructae paſchali tempore inſidiae Legatis ab Arianis fuerant, ſcriptae ab Imperatore ad Athanaſium ſunt litterae (2), quibus ei dabatur redeundi Alexandriam poteſtas. Igitur miſsae in Italiam eae litterae fuerunt ſub initium CCCXLVIII anni. Atque ab eo tempore quibus hae primae, ad illud, quo poſtremae litterae ſcriptae ad Athanaſium ſunt ab Imperatore, annum integrum excurriſſe ſatis eſt, ut in prima Epiſtola conſtitit (3), exploratum.

(1) Hoc non negabit Manſius, qui in *Diſſertat. pag.* 7. concedit Legatos eſſe potuiſſe Antiochiae Paſchali tempore an. 345., etiamſi initio anni ejuſdem celebratum fuiſſet Concilium.

(2) Conſule *Epiſt.* 1. §. IX.

(3) Vide eamdem *Epiſt. ibid.*

tum. Itaque initio anni CCCXLIX verſabatur in Italia Athanaſius, ubi ei ſunt redditae extremae litterae a Conſtantio. Ac redditae quidem non ſunt ante Martium menſem. Eſt enim difficile creditu citius perferri eas Aquilejam potuiſſe, cum ſcriptae fuiſſent in Syria (1). Age vero, ut inde migraret Athanaſius, & Romam veniret, & ibi aliquamdiu degeret, hincque jam in Galliam ſe ad Conſtantem conferret, poſtque Hadrianopolim peteret, rurſum Antiochiam ad Conſtantium, deinde Hieroſolyma, ac tandem Alexandriam pergeret (2), nonnequinque, aut ſex circiter menſium intervallum requirebatur? Cum igitur ita ſeſe res omnis habuerit, conſequens eſt, ut ille nequiverit pervenire ante Julium (3), vel Augu-

(1) Colligitur ex Epiſtola Conſtantii ad Athanaſium, quam etiam tranſtulit in ſuam Hiſtoriam *lib.* II. *cap.* XXIII. Socrates. Atque erat ineunte an. CCCXLIX Conſtantius in Syria, ut obſervat ex legibus eo anno latis Gothofredus in *Chronol. Legum Cod. Theod. pag.* XLVII. *ſeq. Tom. I. Edit. an.* 1665.

(2) Conſule *Epiſt.* I. §. IX. *ſeqq.* & Montfauconum in vita S. Athanaſ. Operum *Tomo I. praefixa, ad an.* 349. *n.* 3. *ſeqq.*

(3) Potuit etiam ſerius. Nam etſi Conſtantius

guſtum, vel fortaſſe etiam Septembrem menſem in Patriam. Quodſi Paſchali tempore anno cccxLVIII Legati Antiochiam veniſſent, ex his, quae ſunt hactenus diſputata, conficeretur Athanaſium introduci Alexandriam non potuiſſe ante exitum cccL anni. Quae res nequit ullo modo conſiſtere. Eo namque pervenit prius quam eſſet Conſtans a Magnentio interfectus (1). Occiſus autem Conſtans eſt initio cccL anni. (2) Quare extremo ſummum cccxLIX anno redierit in patriam Athanaſius; Legati vero Synodi Sardicenſis biennio ante, hoc eſt cccxLVII, circa Paſcha, acceſserint oportet Antiochiam. Nolo autem exiſtimes Socratis,

tius menſe Octobri Conſtantinopoli verſabatur, tamen nihil impedit, quin eum adire menſe aut Julio, aut Auguſto ineunte Antiochiae Athanaſius quiverit, indeque poſt Hieroſolyma petere, quo tempore Conſtantinopolim iter Conſtantius dirigere inſtituerat.

(1) Conſule Athanaſium *Hiſtor. Arianorum ad Monachos n.23.*, quo loco refert litteras ad ſe Alexandriae degentem ab Imperatore datas, de Conſtantis caede, & Theodoritum *lib.* II. *cap.*XII. *Hiſt. Eccl.*

(2) Vide quae diſputavimus *Epiſt.*1.*pag.*48. *not.* 2.

cratis, Sozomeni, & Scriptorum Anonymorum, quos laudavi, auctoritate, qui affirment Synodum fuiſſe habitam XI a morte Conſtantini anno, concludi oportere poſt Majum menſem an. CCCXLVII rejiciendam eſſe Epocham Synodi ejuſdem, propterea quod tunc initium an. XI a morte Conſtantini ſumeret. Nam illi ipſi Socrates, & Sozomenus anno 4. poſt Synodum Sardicenſem occiſum fuiſſe Conſtantem pugnant. Fuit autem Conſtans interemtus an. CCCL circa XV. Kal. Februarias. Si ergo poſt Majum an. CCCXLVII celebratum Concilium Sardicenſe fuiſſet, non 4. anno, ſed vix tertio ineunte a celebrato concilio occiſus fuiſſet a Magnentio Conſtans. Itaque dandum eſt ex his annis, quibus proleptice aliquando Socrates, atque Sozomenus uterentur, nihil poſſe confici contra ea, quae ſunt a me de Synodo Sardicenſi celebrari coepta initio anni CCCXLVII diſputata (1).

XXVIII. Venio ad Cappadocem Alexandrinae Sedis direptorem Gregorium. Dabis opinor non CCCXLVI ineunte hominem, ſed vel CCCXLVII, vel CCCXLVIII fuiſſe vita privatum ab Alexan- *Gregorium Cappadocem deceſſiſſe an. CCCXLVIII. ineunte.*

Q dri-

(1) Vide ſupra *pag.* 183. *num.* 2.

drinis. Eſt id namque paullo ante auctoritate veterum demonſtratum (1). Nunc autem ſic habeto, illum ne anno quidem CCCXLVII periiſſe. Eſt enim vita functus an. CCCXLVIII. Atque ſi hoc etiam effecero, erit cur me promiſſis meis ſatis feciſſe confiteare. Igitur animum adverte, atque audi. Anno CCCXLVII Paſchali tempore cum Legati Synodi Sardicenſis Antiochiae eſſent, detectae ſunt Arianorum inſidiae (2). Erat tum vivus Gregorius (3). Itaque Imperator Arianorum ſtudia averſatus clericis Athanaſii redeundi in patriam poteſtatem fecit, Athanaſio vero non fecit (4), non aliam quidem ob cauſſam, quam quod Gregorius viveret (5). Decimo menſe poſt, quam cognitae Arianorum, quas moliti in Legatos fuerant, artes Imperatori ſunt; mortuo Gregorio, accitus fuit Athanaſius Alexandriam (6). Deceſſerat ergo eo tem-

(1) Vide ſupra §. V. *hujus Epiſt. pag.* 190. *ſeq.*

(2) Vide ſupra Epiſt. I. §. IX. & Epiſt. III. §. XVIII. & XIX.

(3) Conſule Epiſt. I. §. IX.

(4) Conſule Epiſt. I. §. IX.

(5) Nam eo mortuo ſcripſit Conſtantius ad Athanaſium, ut veniret in patriam.

(6) Vide Epiſt. I. §. IX.

tempore Gregorius. Cur enim ſi ante deceſſiſſet, diu expectaſſet ad Athanaſium in Patriam revocandum Conſtantius, quem frater Conſtans litteris vehementer urgebat, ut ſanctiſſimo viro reſtitueret, quem ei ademiſſet injuria, Epiſcopatum? Decimo igitur menſe poſt, quam Ariani dolis aggreſſi Legatos Synodi Sardicenſis fuerunt, Gregorius periit. At ſi a 12. die Aprilis menſis, qua celebratum eſt Paſcha an. CCCXLVII, numeres menſes circiter X, incides in extremum Januarium, vel in ineuntem Februarium menſem anni CCCXLVIII. Ego vero patiar ut initio Januarii perierit. Parvi namque refert. Hoc tamen tibi eſt concedendum, biennio poſt, quam ipſe putaveris, Gregorium deceſſiſſe.

*Jure eſſe Manſium a Mamachio reprehenſũ, de Gregorii interitu diſſerentem.*

XXIX. At ſi eſt ita, ut dicis, inquies, ſum equidem abs te reprehenſus injuria, quod Gregorium decimo menſe poſt periiſſe defenderem (1), quam Legatis Ariani inſidias comparaſſent. Ego vero, Manſi optime, non eo te reprehendi, quo affirmaſſes mortuum tunc fuiſſe Gregorium; ſed quo Athanaſium de

Q 2

(1) Epiſt. 1. §.

de Gregorii morte (1), quaſi decimo menſe poſt illud tempus contigerit, loquutum fuiſſe exiſtimaſſes, cum ille non de Gregorio, ſed de litteris, defuncto Gregorio, decimo menſe poſt detectas artes & fraudes Arianorum, a Conſtantio miſſis loquutus ſit. Ex qua una re, nihil effici, quod ad Epocham mortis Gregorii conſtituendam pertineat, poſſe cenſeo. Neque enim ex eo quod Athanaſius dixerit *defuncto Gregorio* ſcriptas fuiſſe litteras ab Imperatore, conſequens continuo eſt, cum deceſſiſſet Gregorius, tunc ſtatim litteras fuiſſe Aquilejam miſſas: niſi & curae Conſtantis de reſtituendo Athanaſio, & voluntatis Conſtantii ſatisfaciendi fratri ratio habeatur.

*Legatos Synodi non perveniſſe citius Antiochiam, opinione Mamachii, quam ferre ratio videatur.*

XXX. Sumes fortaſſe, citius me legatos perduxiſſe Antiochiam, quae Sardica longe aberat, quam ferre meae animadverſiones poſſint. Ac ſi Februario E. G. menſe celebrari Concilium deſiit, in-

(1) Sic enim introducit Manſius S. Athanaſium differentem. *Decimo ab hinc menſe defunctus eſt Gregorius.* At non ſic Athanaſius habet. Nam ſcribit: εἶτα μετὰ μῆνάς που δέκα, τελευτήσαντος Γρηγορίου, μεταπέμπεται καὶ Ἀθανάσιον κ. τ. λ. *Deinde poſt menſes circiter decem, mortuo Gregorio, & Athanaſium accivit, &c.*

intelligi nequit, qui tandem Paſchali tempore verſarentur Legati Antiochiae. Verumtamen obſecro te majorem in modum, ut conſideres etiam atque etiam initio Januarii menſis potuiſse Patres, (nam erant ut arbitror omnia ad Synodum habendam parata (1)) Sardicam convenire, agereque de rebus diſciplinae, & religionis. Ita enim fiet, nulla ut difficultas ſuperſit, quae te deterreat ab ea opinione tuenda, quae referat finem Synodi in exitum Januarii. Sed aberat Sardica Conſtantinopoli Manſiones



(1) Nam ſi, ut paulo ante oſtendi, anno cccxlv, vel cccxlvi Athanaſius Mediolanum venit, ſcriptumque reperit fuiſſe ad Conſtantium ab Imperatore Conſtante de cogenda Sardicae Synodo (*Apol. ad Conſtant. num. 4. pagin. 298. Tom. 1. Opp.*) conſequens erit jam uſque ab an. cccxlvi parari coepta fuiſſe, quae ad celebrandam eam Synodum pertinerent. Quae res magis, magiſque confirmari inde poteſt, quod poſt non multum temporis intervallum Mediolano in Gallias contenderit Athanaſius, ut cum Hoſio Sardicam recederet ad Concilium. Nam indicio eſt conveniſſe inter utrumque Imperatorem de ea re, & Patres an. cccxliv Sardicam properare coepiſſe. Conſule *Athanaſ. l. c.*

xx. (1) Conſtantinopolis vero Antiochia Manſiones xl. (2) Commode igitur, ſi x etiam Februarii die Sardica abiiſsent, pervenire xii menſis Aprilis die Legati poterant Antiochiam. Nam ſexaginta Manſionum intervallum percurri conſuerat ſpatio totidem dierum.

*Diſputatione de Agrippinenſi, ceteriſque Conciliis, quorũ Chronologiã Manſius turbavit, differri in aliud tempus oportere.*

XXXI. Eſset hic quidem de Agrippinenſi, deque ceteris Conciliis, quorum tu perturbaſti Chronologiam, dicendi locus. Sed eget ea tempore diſputatio. Itaque differetur in proximum menſem Junium. Spero enim fore, ut ex meis litteris tunc cognoſcas, quam ſis etiam minus accurate verſatus in eo genere controverſiae. Tu interea fac conſiderate diligenterque legas, quae hac Epiſtola ſum complexus. Oro denique te, ut putes virium in me fortaſſe, quibus tibi ſatis faciam, minus, amoris autem, & voluntatis erga te meae, non minus, quam velis, eſſe. Vale.

*IV Kal. Junias.*

EPI-

(1) Itinerar. Hieroſolym. *pag.* 571. *Edit. an.* 1735.

(2) Vide, quae Epiſt. I. §. x. diſputata ſunt.

# EPISTOLA IV.

## ARGUMENTUM.

*AIT complecti ſe breviter velle, quae ſuperioribus litteris ſunt copioſe de Epocha Sardicenſis Concilii diſputata. Primam rationem, qua uſus eſt Manſius, ut in annum* CCCXLIV *Synodum Sardicenſem retraheret, falſam eſſe. Alteram cauſſam ut & tertiam, quae in ea Manſium confirmavit opinione, longe abeſſe a veritate. Agrippinenſis Synodi auctoritatem nullius ponderis eſſe, quod ea ſit in ſpuriis numeranda. Quare quartam rationem adverſarii, quae hinc eſſet petita, nihil habere virium. Ex adjunctis Chronologicis notis Chronico Hieronymiano rem nullam concludi poſſe, quae Manſio praeſidio eſſe queat. Inſcriptionem Synodi Sardicenſis, quae in quibuſdam Co-*

*dicibus Collectionis Iſidorianae legitur, neque veterem eſſe, neque dignam, quae a diligenti Chronologo laudetur. Breviter rurſum concludit Synodum Sardicenſem fuiſſe an.* CCCXLVII *celebratam. Narciſſum & Marin an.* CCCXLIII *ad Conſtantem Legatos veniſſe, habitamque fuiſſe Synodum Antiochenam Arianorum, quae formulam* Μακρόστιχον *edidit aut* CCCXLV *aut* CCCXLVI *anno; eſſe autem veriſimilius, quod eſt de anno* CCCXLVI. *De Synodo Philippopolitana. De Carthaginienſi ſub Grato. De duabus Mediolanenſibus. De Romana neſcio qua a nonnullis doctis viris excogitata. De Hieroſolymitana Catholicorum in cauſſa Athanaſii, deque altera item Hieroſolymitana Arianorum. De Epochis Sirmienſium Conciliorum. De Synodo incerti loci in Aegypto. De Arelatenſi. De alia Antiochena Arianorum. De Biterrenſi. De ea quae habita ad deponendum Cyrillum Hieroſolymitanum fuit. De Melitinenſi. De Neocaeſarienſi. De Ariminenſi, & Seleucienſi. De Antiochena in cauſſa Meletii. De Alexandrina Athanaſii. De altera item Alexandrina. De Pariſienſi. De Romana ſub Damaſo. De Antiochena*
*Me-*

*Meletii. De Conſtantinopolitana Arianorum. De Lampſacena. Manſium non, fuiſſe primum omnium Scriptorum hujus aetatis, qui cenſuerit rediiſſe Athanaſium an.* CCCXLVI *poſt Gregorii mortem Alexandriam.*

# FR. THOMAS MARIA
## MAMACHIUS
## JOHANNI DOMINICO
## MANSIO
### S. D.

*Complecti ſe breviter velle, dicit, quae ſuperioribus litteris copioſe ſunt diſputata.*

I. IDIBUS Juniis noſter Agathophilus ad me venit. Ex eo cum eſſem percuntatus ecquid Luca novi? intellexi abiiſſe te Taurinum ad Regem. Ego qui aliud quaeſiſſem, rogavi, ut miſſa haec faceret, diceretque potius, quid ſentires de litteris, quas ad te IV Kal. ſcripſiſſem. Negavit nunciatum quidquam ſibi eſſe, quod ad eam rem pertineret; ſed vereri ſe tamen dixit, ne tibi minus placerent, quam egomet mihi perſuaſiſſem. Eſſe te ſtudioſiſſimum brevitatis. Non probaturum te, quae & varietate tanta ſententiarum, & longa oratione explicata, atque concluſa eſſent. Id ſe conſilii dare: ſi com-

ſi complecti brevi, quae fuſe diſputaram, poſſem, hoc ne in aliud tempus differrem. Sperare ſe dicto ſuo ſi audiſſem, futurum, ut non ceteris modo, ſed tibi etiam ſatisfacerem. Quid verbis opus eſt? Induxit me homo, ut ſibi, quae poſcebat, promitterem. Agam igitur, ut tibi placeam, Stoicorum more, adſtringamque breviter ejus argumenti ſententiam. Nunc animum adverte.

*Falſam eſſe cauſſā; quae Manſium impulit, ut Epochā Synodi Sardicenſis in annum* CCCXLIV. *retraheres.*

II. Si falſae ſunt cauſſae illae omnes, quae te impulerunt, ut veram negares eſſe Socratis de celebrato an. CCCXLVII Sardicenſi Concilio opinionem; nullam tibi ſit oportet cauſſa reliqua, cur eam deinceps neges. Ac ſi nulla eſt cauſſa reliqua cur neges, maneat illud immotum, te etiam non repugnante, neceſſe eſt, quod eſt de re illa ſcriptum ab Socrate. Sunt vero eae cauſsae omnes falſae. Manet ergo immota Socratis de Epocha Synodi Sardicenſis ſententia.

Nam quae prima ratio te impulit, ut ab eo ſcriptore diſſentires, haec fuit omnino. Anonymo Maffejano & Hieronymo auctoribus anno CCCXLVI poſt Gregorii Cappadocis mortem reverſus eſt Athanaſius Alexandriam. Biennio autem ante

ante reditum illum celebrata Synodus Sardicenſis fuit. Celebrata eſt igitur anno CCCXLIV (1).

Sed eſt haec longe diſtans ratio a veritate. Fac enim, ut ipſe putas, ineunte anno CCCXLVI interierit Gregorius Cappadox, accituſque a Conſtantio fuerit in Patriam Athanaſius (2). Anno ſolido poſt erat adhuc Athanaſius in Occidente, cujus rei teſtis eſt ipſe, in iis quas dedit ad Monachos litteris (3). Erat igitur ineunte anno CCCXLVII in Occidente Athanaſius. Non ergo an. CCCXLVI rediit Alexandriam. De Chronico Hieronymiano, dicam ut ſum pollicitus, aliquanto poſt diligenter. Nam de Anonymo ſatis multa in prioribus litteris diſputata ſunt.

*Alterā cauſſam, quam Iſidorianae Collectionis recentiores quidam Codices Manſio ſuppeditarunt, falſam itē eſſe.*

III. Altera eſt ratio, quod ab Iſidoro Mercatore didiceris (4) Leontio, & Salluſtio Coſs., hoc eſt anno CCCXLIV, fuiſse Sardicae congregatos ad Concilium celebrandum Patres. Sed etſi haec tradita

(1) Manſ. Diſſert. *pag.* 5. *ſeq.*
(2) Manſ. Diſſert. *pag.* 7.
(3) Vide Epiſt. I. *pag.* 24. *ſeq. nota* 3. & Epiſt. III. *pag.* 190. *ſeqq.*
(4) Manſius Diſſert. *pag.* 7.

dita eſſent ab Iſidoro, numeranda tamen in falſis eſſent. Namque fervente aeſtate an. CCCXLV, Juliano Imperatore teſte (1), pugnatum ad Singaram cum Perſis fuit. Cum primum autem ſcriptae de ea pugna Sardicam fuerunt litterae, nondum erat celebratum Concilium, ſi credendum eſt Athanaſio (2). Ante exitum aeſtatis igitur, immo vero ante autumnum an. CCCXLV haberi Synodus Sardicenſis non potuit. Non eſt ergo habita an. CCCXLIV, ut Iſidoriana Inſcriptio poſtulat.

Rurſum anno CCCXLI poſt Maium menſem celebratum Concilium Dedicationis Antiochiae fuit, ordinatuſque poſt ſeceſſionem Orthodoxorum ab Arianis Gregorius circa Auguſtum, aut Septembrem, aut etiam fortaſſe Octobrem menſem (3). Venit autem Cappadox ille Alexandriam an. CCCXLII (4), quo quidem anno poſt Paſcha patria Athanaſius ceſſit

(1) Vide quae diſputavimus *Epiſt.* III. §. II. *pag.* 179. *ſeqq.*

(2) Conſule quae ibidem diſputata ſunt.

(3) Vide ſupra *Epiſt.* III. §. VIII. *pag.* 196. & §. XII. *pag.* 212. *ſeqq.* & §. XV. *pag.* 220. *ſeqq.*

(4) Vide ſupra *Epiſt.* III. §. XII. *pag.* 212. *ſeqq.* & §. XV. *pag.* 220. *ſeqq.*

ceſſit (1), atque navigavit Romam. Quarto vero poſt anno accitus Mediolanum ab Conſtante fuit (2). Pervenit ergo Mediolanum ſaltem poſt Paſcha an. cccxlv. Poſt ejus adventum habitum eſt Mediolanenſe Concilium (3). Igitur poſt Paſcha ann. cccxlv. Jam vero quo tempore Mediolanum venit, intellexit ſcriptum a Conſtante ad Conſtantium fuiſſe de cogenda Synodo Sardicae (5). Nondum autem Conſtanti Frater reſcripſerat (6). Igitur ab eo tempore, quo Mediolanum Athanaſius venit, ad illud, quo pervenire litterae Conſtantii, parareque ſe,

(1) Vide locum Athanaſii ſupra Epiſt. iii. §. vii. *pag.* 193. *ſeq.* & Epiſt. Encyclicam ad Epiſcopos *n.* 5. *pag.* 115. *T.* 1. *Opp.*

(2) Conſule Epiſt. iii. §. vii. *pag.* 193.

(3) Conſule eumdem locum Epiſt. iii.

(4) Non negat Manſius in *Diſſert. pag.* 12.

(5) Conſule Epiſt. iii. *pag.* 193. & 194. *ſeq.*

(6) Cum enim Mediolanum Athanaſius venit, comperit ſcriptum fuiſſe ab Conſtante de ea re, reſcriptum autem a Conſtantio fuiſſe non dicit. Quod quidem argumento eſt non fuiſſe ab eo reſcriptum, proindeque Athanaſium aliquamdiu Mediolani manſiſſe; poſt autem ubi litterae Conſtantii redditae Conſtanti fuerint, abiiſſe in Gallias ad Hoſium, ut unam Sardicam peterent.

ſe, ac venire Sardicam Epiſcopi tot regionum (1) poſſent, menſes ſaltem ſex interceſſerint neceſſe eſt. Nam brevius intervallum ne ſuſpicari quidem poſſumus. Itaque incidemus in autumnum an. CCCXLV. Quamobrem ante eum autumnum haberi Synodus Sardicenſis non potuit. Fit ergo, ut neque CCCXLIV, neque ineunte CCCXLV anno celebrata ſit.

Denique Liberio Pontifice Maximo auctore Synodus Mediolanenſis celebrata an. CCCXLVI eſt (2). Poſt hanc celebrata eſt Sardicenſis (3). Celebrata eſt igitur Sardicenſis, aut an. CCCXLVI, aut an. CCCXLVII. Quare non CCCXLIV neque ineunte CCCXLV anno. At Socrates, Sozomenus, Anonymique veteres ſcriptores

(1) Nam Epiſcopi Sardicam venerunt ex *Hiſpania*, *Galliis*, *Italia*, *Campania*, *Calabria*, *Apulia*, *Africa*, *Sardinia*, *Pannonia*, *Myſia*, *Dacia*, *Norico*, *Siſcia*, *Dardania*, *Macedonia*, *Theſſalia*, *Achaja*, *Epiro*, *Thracia*, *Rhodope*, *Palaeſtina*, *Arabia*, *Creta*, *Aegypto &c.* ut conſtat ex Epiſt. Synodicae inſcriptione apud Athanaſium Apolog. cont. *Arian. Tom.* 1. *Opp. Edit. Montfaucon. pag.* 155.

(2) Vide ſupra Epiſt. III. *pag.* 228. *ſeq.*

(3) Conſule eumdem Ep. III. *pag.* 229. *ſeqq.*

res duo habitam Sardicenſem fuiſſe ferunt an. cccxlvii. Cum ergo nihil obſtet, concedendum his eſt, quod ſcripſerunt. Jam vero cogi haec poſt Paſcha anno cccxlvii non potuit (1), nam differri adventus Legatorum Antiochiam in an. cccxlviii nequit. Congregata eſt igitur initio an. cccxlvii. Erant autem Euphrates, & Vincentius Legati Synodi Sardicenſis Antiochiae circa Paſcha (2). Non an. cccxlviii multoque minus anno cccxlix. Ergo an. cccxlvii. Decimo vero circiter menſe poſt Gregorius obiit (3). Initio igitur an. cccxlviii. At anno ſolido poſt Athanaſius in Occidente (4) agebat. Quare initio an. cccxlix erat Athanaſius in Occidente. Concludatur igitur an. cccxlvii ineunte coactam Synodum Sardicenſem fuiſſe. Anno eodem circa Paſcha egiſſe Antiochiae Legatos Synodi. Initio anni cccxlviii periiſſe Gregorium, falſamque proinde eſſe tertiam rationem tuam, qua Theodoriti teſtimonio efficere nitebaris deceſſiſſe, ite-

(1) Epiſt. iii. *pag.* 238. *ſeq.*
(2) Ibidem.
(3) Epiſt. iii. *pag.* 190. & Epiſt. i. *pag.* 24. *ſeqq.*
(4) Vide ſupra eamd. Epiſt. i. *pag.* 23. *ſeqq.*

illam initio anni CCCXLVI (1). Anno denique CCCXLIX Athanaſium ex Occidente in Patriam iter inſtituiſſe. Non enim differri poteſt ejus in an. CCCL diſceſſio (2).

Sed ſi vis ulla, dices, ineſt argumentationi tuae, ſequetur initio an. CCCXLVII cogi nequiviſſe Sardicenſe Concilium. Etenim ſi quo tempore Athanaſius Mediolanum venit, nondum reſcripſerat Conſtantius fratri, venit autem Athanaſius Mediolanum an. CCCXLVI, quo celebrata Synodus Mediolanenſis eſt, breve fuiſſet, quod erat reliquum, temporis intervallum, ut e tot regionibus accedere Sardicam Epiſcopi poſſent. Ego vero nihil dico mihi videri minus. Nam potuit an. CCCXLV Athanaſius Mediolanum ad Imperatorem Conſtantem ire. Potuerunt paullo poſt Conſtantii litterae Conſtanti reddi. Annus autem, menſeſque aliquot, qui inter autumnum E. G. anni CCCXLV. & initium an. CCCXLVII interceſſerant, ſatis erant, ut commode Sardicam Epiſcopi ſe conferrent.



(1) Epiſt. III. §. VII.
(2) Epiſt. III. *pag.* 240.

*Argumentũ, quod ex Agrippinenſi ſuppoſita Synodo deduxit Manſius vi omni, efficacitateque carere.*

IV. Verum Synodus Agrippinenſis celebrata anno CCCXLVI, haereſeos condemnavit Euphratem Colonienſem (1). At ſi condemnatus is fuit an. CCCXLVI, qui tandem an. CCCXLVII potuit Legatus ab Orthodoxa Synodo Sardicenſi ad Imperatorem mitti? Iſthuc veniebam. Nam eſt haec quarta, atque poſtrema cauſſa, quae te movit, ut Socratis Sozomenique reprobares ſententiam. Itaque ſic habeto: Si conſtant ſibi, quae ſunt paullo ante Epiſtolae Liberii auctoritate concluſa (2), omnibus partibus falſa eſſe, quae Pſeudo-Agrippinenſe Concilium continet de Euphrate anno CCCXLVI haereſeos condemnato. Namque ſi anno CCCXLVI habita Mediolanenſis Synodus, poſt vero celebratum Sardicenſe Concilium vel exeunte CCCXLVI vel ineunte CCCXLVII, miſſuſque hoc anno Athanaſio (3) teſte, Euphrates Legatus ab Synodo Antiochiam fuit, conſequens eſt, quae Agrippinenſium Actorum ſcriptor turbavit de da-

(1) Vide Acta Synodi apud Harduinum *Tom.* 1. *Concilior. pag.* 361.

(2) *Epiſt.* III. *pag.* 228. *ſeqq.*

(3) Hiſtor. Arianor. *ad Monachos num.* XXI. *T.* 1. *Opp. pag.* 356. *Edit. Montfauconianae*

damnato Euphrate an. CCCXLVI, eſſe omnia plena mendaciorum,

Sed quoniam de Synodo Agrippinenſi tempus admonuit; feres opinor, ut aliquanto diligentius demonſtremus eſſe illam rejiciendam in numerum ſpuriarum. Ita enim fiet, ut me injuria abs te, quaſi audacter ſcribam, reprehenſum eſſe confiteare (1). Principio neſcio an, te judice, digna haec ſit ſcriptore IV ſeculi tam barbara, tamque inepta dicendi ratio, quam acta uſurpatam fuiſſe ferunt a Valeriano: *Suffecerat a quinque Epiſcopis Euphratam blaſphemum pro meritis ſuis SENTENTIARI* (2). Atenim ferenda haec ſunt. Nam tibi quoque voces non abſimiles nonnumquam excidunt. Sunt enim hae tuae: *In utroque hoc hiſtoriae puncto. Extra ſuum locum narrari aliqua. Genuinus ſcriptor &c.*

R 2 Ita.

(1) Sic enim Manſius ſcribit Apolog. §. XXX. de Mamachio. „ Debebam, ſi tuis moribus „ agere voluiſſem ... aſſerto definire contro„ verſiam ambiguam. Ita enim tu ſoles. *Men„ doſus eſt Theodoriti textus*: *Mendoſa* Conci„ lii Sardicenſis vetus inſcriptio. Errat San„ ctus Hieronymus. Ita eſt. Ne dubita.

(2) Acta Synodi apud Harduinum *Tom. I. Concilior. pag. 633.*

Itaque praetereo quae ſunt de ſtilo. Nunc quid illud eſt, quod *Servatius Tongrenſis* narrat, *publice, & domeſtice obſtitiſſe ſaepe Euphrati* ſe, neganti Chriſtum eſſe Deum, *audiente Athanaſio Epiſcopo Alexandriae* (1)? Quo enim tempore audire Athanaſius potuit Euphratem? Anno ne cccxxxvi. & ſeqq. ad an. cccxxxviii, cum juſſu Conſtantini in Galliis exularet? An vero anno cccxliv cum in Gallias ſe contuliſſet, ut una cum Hoſio Sardicam ad Concilium (2) iret? Nam quo alio tempore quiverit, ne conjectura quidem aſſequi poſſum. Quemadmodum igitur paſſus ille fuiſſet, ut quem cccxxxvi, vel cccxliv anno, ante Sardicenſe Concilium, cognorat Arianis partibus ſtudere, hunc Patres Orthodoxi an. cccxlv Antiochiam Legatum mitterent? Deinde diſtuliſſent ne tamdiu Epiſcopi, qui jam uſque ab an. cccxxxvi vel

(1) Ibid. *pag.* 634. Vide Montfauconum in vita Athanaſ. ad an. cccxxxvi. *ſeqq. pag.* xxxviii *ſeqq.*

(2) Dicta haec ſunt ſententia Manſii, qui an. cccxliv veniſſe ante Sardicenſe Concilium in Gallias Athanaſium putat, ut una cum Hoſio Sardicam peteret. Nos illud iter conjicimus in extremum an. cccxlvi.

vel ſummum CCCXLIV certo ſciſſent Euphratem ante Sardicenſe Concilium in tanta ſententiarum perverſitate verſari, indignumque eſſe *laica communione* (1), diſtuliſſentne, inquam, ad an. CCCXLVI hominem deturbare de ſede Colonienſi? Quid? quod non ſit veriſimile, Gallos quibus perſpecta eſſet improbitas Euphratis, noluiſſe ejus rei certiores facere Sardicenſes Patres, ut ne illius opera uterentur? Sed potuit, inquies, Athanaſius audire Euphrata de Chriſto impie diſſerentem an. CCCXLVI, quo ille tempore in Gallias ad Conſtantem venit. Ego vero ante annum CCCXLVIIII Athanaſium ad Conſtantem in Gallias ire nequiviſſe oſtendi plane ad veritatem (2). Quapropter non eſt cur ad hoc tibi praeſidium putes confugere licere. Praeterea ſi damnatus anno CCCXLVI, hoc eſt poſt Conſulatum Amantii, & Albini, ut acta poſtulant (3), Euphrates fuiſſet, feciſſet ne ejus Athanaſius *in hiſtoria Arianorum ad Monachos*, quae ſcripta eſt cir-



(1) Acta Synodi *pag.632.*

(2) *Epiſt.*III. §.XXVII. *pag.* 237.*ſeqq.*

(3) Vide Synodi Inſcriptionem *apud Harduin. l.c. pag.*631.

ca annum CCCLVI (1) honorificam mentionem ? Age vero ſubſcriptiones Epiſcoporum Simplicii Auguſtodunenſis (2), & Deſiderii Lingonicae, qui ambo V ſeculo floruere (3), nonne ſatis indicant, eſſe acta Agrippinenſia rejicienda in numerum ſpuriorum ? Atque ſi ad haec advertiſſes animum, aſſenſus tu quidem fuiſſes Baronio (4), a quo acta ejuſmodi in Apocryphis numerantur. Quodſi aegre patere, ut ſpuria omnino ſint, fatearis ſaltem neceſſe eſt Euphratis Agrippinenſis Deſiderii, & Simplicii pro aliorum ſimilibus nominibus in ea, librariorum vitio, irrepſiſſe, ut viſum Papebrochio eſt (5), tumque jam aut nulla, aut non magna erit inter nos concertatio. Tenes de Synodo Agrippinenſi quid ſentiam.

At

(1) *N.* XXI. *T.* I. *Opp. pag.* 355. *ſeqq.*

(2) Vide Galliam Chriſtianam *poſtremae* *Editionis Tom.* IV *pag.* 330. & Bollandianos in *vita S. Amatoris ad diem* I. *Maji*, *& in vita S. Servatii ad d.* XIII *Maji pag.* 210.

(3) Conſule Tillemontium *Tom.* XI *Monum. Hiſtor. Eccleſ. pag.* 540. *Edit. Pariſ.* Et Galliam Chriſtianam poſtremae Editionis *T.* IV. *pag.* 512. *ſeqq.*

(4) *Ad an.* 346. *num.* VII.

(5) *Ad diem* XIII *Maji pag.* 210.

At noras fortaſſe haec. Quid? tua ne ego, omnia fere non noveram? Nihil autem impedit, quin novum de Epocha Synodi Sardicenſis commentum refelli vulgatis monumentis poſſit.

*Hieronymiano Chronico adjunctas recentiore manu eſſe notas annorũ cujuſque Imperatoris, ideoque ejus auctoritatem in re Chronologica nihil virium auctoritiſque habere.*

V. Cognoſce nunc quid ſit de Chronico Hieronymiano cenſendum. Ego, mi Manſi, cum pleroſque manuſcriptos Codices, vetereſque ejus Chronici editiones conſuluiſſem, in eam cogitationem veni, ut quoniam in notis annorum magnam eſſe varietatem perſpexeram, nihil inde colligi arbitrarer poſſe, quod ad illuſtrandam Chronologiam pertineret. Nam cur ei Chronico fiderem, in cujus variis exemplaribus res eadem in diverſos annos rejecta eſſe videretur? Atque ut de Imperatorum annis agam, quibus es mirifice delectatus, reditum ſecundum Athanaſii, quem in editione Pontaci referri cernimus in annum Conſtantii x, hoc eſt in an. Chriſti CCCXLVI (1); alia exemplaria contra, ut Ms. Vaticanum Palatinum n. 867. ſec. XIV alterum item Palatinum Ms. num. 818. ſec. ejuſdem, tertium perinde Palatinum Ms. n. 821. ſec. 15. quartum quoque Ms. Palatinum n. 818. ſec.



(1) Pag. 188.

ſec. 15. & Codex Ms. Reginae Svecorum Vatican. num. 553. ſec. 14. & editio Baſileenſis an. 1529. Antuerpienſis Miraei an. 1608. & Scaligeriana conjiciunt in an. VIII Conſtantii hoc eſt in CCCXLIV Chriſti (1). Chronicon Pontacianum anno 4. Conſtantii, contra vero Codices Palatini 868. 818.821. & editio Baſileenſis, anno 3, habent, *vario eventu adverſus Francos a Conſtante pugnatum* eſſe. Pontaci perinde editio an. 5. Codices vero iidem, & Baſileenſis atque Scaligeriana editiones referunt an. 4. *perdomitos fuiſſe a Conſtante Gallos*. Sed quid ego haec perſequor, cum nullus fere

(1) Hac nota temporis confirmat Manſ. ſuam de Epocha Synodi Sardicenſis opinionem. Vide num concludi quidquam inde poſſit, cum tanta de ea ipſa ſit in Codicibus Mſs. editiſq; varietas, & diſcrepantia. Vallarſius in Not. ad idem Chronicon *To.* VIII. *Opp. S. Hieron. pag.* 793. *nota f.* cum reditum S. Athanaſii rejiciat in annum Conſtantii X, quod ſequutus Pontacum ſit, tum *laborat*, inquit, *biennii Prochroniſmo Scaliger*. Quid Scaliger? An non Codices Mſs. quos numeravi, & Editiones an. 1529. & 1608. eadem exhibent. Cur ergo id Scaligero vitio datur, quod ceteris editoribus, qui ante floruerant, commune fuit? At Hiſtoria Acephala Anonymi Maffejani. Scilicet dignum patella operculum!

re annus notatus in Pontaciana editione ſit, qui cum tabulis Mſs. Codicum, aliarumque editionum, quas nominavi, conveniat? Quid? quod Pauli Conſtantinopolitani Epiſcopi interitus in Editione Pontaci (1), atque in Codicibus paullo ante nominatis referatur in annum v Conſtantii, hoc eſt in annum Chriſti CCCXLI, cum tamen ante ante CCCXLIX conſtet non fuiſſe Paulum privatum (2) vita? Quotus autem quiſque eſt, qui neſciat Liberium an. CCCLII fuiſſe creatum Pontificem? At ſi editionem Pontaci, & ſi Codices mox indicatos conſulas, comperies rejici eam rem in XII Conſtantii, hoc eſt in CCCXLVIII Chriſti annum (3). Quid dicam de pugna ad Singaram, quam refert in XI Pontacus, cum in IX Conſtantii annum demonſtrarim eſſe (4) rejiciendam? Nam anno XII Imperatoris, Chriſti vero CCCXLVIII Pontacus (5), Codices autem Mſs., quos laudavi an. XI Conſtantii, hoc eſt an. CCCXLVII Chriſti Maximum

(1) *Pag.* 188.
(2) Conſule *Epiſt.* I. *pag*.45. *ſeqq.*
(3) *Pag.*189.
(4) Vide *Epiſt.*III. §.11.
(5) *Pag.* 189.

mum Hieroſolymitanum vita functu m fuiſſe referunt, cum perſpicuum teſtatumque ſit in vivis egiſſe hominem, quo tempore Athanaſius, mortuo Gregorio, reverſus in Orientem eſt, quam rem anno cccxlix contigiſſe proximis litteris eſt demonſtratum (1). Mitto alia exempla, quae ſane non pauca ſunt, ne tibi creem moleſtiam. Namque haec ſatis eſſe arbitror, ut intelligas jure a me non fuiſſe Hieronymiani Chronici habitam rationem. Atque id equidem eo dico, non quo Hieronymi teſtimonium non faciam, ut debeo plurimi, ut ne poſthac me ſic inducas loquentem, *errat S. Hieronymus*, ſed quo annorum ſeries non a ſancto illo viro, ſed a neſcio quo longe recentiore fuiſſe deſcriptas putem. Ubi enim ille, quid praeſtiterit, narrat, tum quae ab anno xx Conſtantini, ad vi Valentis Conſulatum deſcripta ſunt, ea omnia ſua eſſe teſtatur (2). Jam vero de appoſitis ab ſe anno-

(1) *Epiſt.* 111. *pag.* 237.

(2) In *Epiſt. Chronico Euſebiano praefixa*: „ A Conſtantini ſupradicto anno xx uſque „ ad Conſulatum Auguſtorum Valentis vi. & „ Valentiniani iterum totum meum eſt. Quo „ fine contentus, reliquum tempus Juliani, & „ Theodoſii latioris Hiſtoriae ſtylo reſervavi.

norum aut Chriſti, aut Imperatorum, notis nullam facit Hieronymus mentionem. Ac in vetuſtiſſimo Codice Vaticano Reginae Svecorum 2077. quem fuiſſe, ſeculo VIII ſcriptum cenſeo, annorum ejuſmodi ne veſtigium quidem extat. Jam vero quae addita ab Hieronymo ſunt, initium ab anno XX (1) Conſtantini capiunt, deſinuntque in Conſulatum Valentis ſextum, & Valentiniani iterum (2), qui tamen Conſulatus in Mſs.Palatinis, in uno Reginae,ut etiam in editionibus,quas nominavi, eſt ( eorum, ut arbitror, qui annos Imperatorum olympiadaſque notarunt, incuria ) praetermiſſus. Quare ſic exiſtimo : Hieronymum regnorum initia accurate notaſſe, ut ex mox laudato Codice plane liquet, brevique complexum eſſe, quae eveniſſent tempore cujuſque Imperatoris, quin annos diſtinxerit,quibus ea omnia contigerunt.Quamobrem non fuiſſe ab eo datam operam, ut

(1) Dominicus Georgius in Apparatu in *Annal.Eccleſiaſt.Baronii p.*219.Codicem hunc *ſexto* vel *ſeptimo* ſeculo ſcriptum eſſe arbitratur.Lucas Holſtenius *admirandae vetuſtatis Codicem* vocat.

(2) Habetur enim hoc modo *in extremo Chronico*. „ Valente ſexies,& Valentiniano ite„ rum, ſuperatis Romanis Gallis funduntur &c.

ut quaeque res ordine ponerentur. Itaque Pauli Conſtantinopolitani E. G. interitum narravit antequam de reditu Athanaſii ſcriberet. Quodſi ita eſt, dandum eſt ſcilicet, quae argumenta ex appoſitis Hieronymiano Chronico annorum notis concludi ſolent, nullius momenti eſſe. Mitto Chronicon.

*Inſcriptionē Synodi Sardicenſis, quā aliqui Codices Iſidorianae Coll:ctionis exhibent, neque eſſe veterem, neque confirmare Manſii de Epocha Synodi Sardicenſis opinionem.*

VI. Venio ad *inſcriptionem Concilii Sardicenſis*, quam & *veterem* eſse dicis, & a me, qui confidenter detraham illuſtribus documentis fidem, neglectam. Hoc enim, qui ex te audit, continuo arbitrabitur inventum abs te aliquod monumentum eſſe quod cum eam inſcriptionem contineat, tum ita ſit antiquum, ut ſin minus Synodi, aequet ſaltem Socratis vetuſtatem. Namque ne in cogitationem quidem cadere cuiquam poteſt, fuiſse ita animatum te, ut quo me in invidiam raperes, & ponderis alicujus, & vetera (1) eſse jactares, ea quae eſsent ſeculo IX recentiora. Sed ſive conſulto, ſive errore quodam factum id abs te eſt, oportet tamen ſic tecum agam, ut omnes intelligant & recte, & merito a me ipſo, qui vi-

(1) Vide Manſii *Apologiam* §. XXX. & §. XXII.

virorum doctorum exemplum ſequutus eſsem (1), nullam fuiſse ejus monumenti habitam rationem. Quero igitur quaenam ſit ea vetus inſcriptio. *Vetus inſcriptio Concilii*, inquis, *in Codice Surii & Harduini*. Quid? Unone codice uſi illi ſunt? Nempe in Codicibus voluiſti dicecere. Verum hoc ad rem nihil attinet. At Surius veterem ne eſse uſquam ſcripſit eum (2), quem habuit Codicem? Minime vero, inquis. Quid? Harduinus (3)? Ne is quidem. Quemadmodum ergo tibi hinc exſiſtit *vetus* inſcriptio? Age vero expone, quam *Collectionem* Synodorum Codices illi contineant. Iſidorianam, dices, ſat ſcio. Et audebis, hoc praeſertim tempore, quo tanta in luce eruditorum verſamur (4), Iſidorianas merces, quae antiquiores ſeculo IX eſse non poſsunt, ſuntque plenae ſpuriorum documentorum

(1) Ita enim neque Labbaeus, neque Harduinus, neque alii, qui eam inſcriptionem viderant, in an. 344 Sardicenſem Synodum retulerunt.

(2) Vide Surianam Collectionem *Edit. Colon. an.* 1567. *Tomum* 1. *pag.* 412.

(3) *Pag.*635. *Collect. Concil. Hard. T.*1.

(4) Nota, ac pervulgata ſunt, quae viri docti de Iſidorianis mercibus diſputarunt, quare non eſt opus, ut ea referam.

rum, praeferre monumentis, quibus v ſeculo Socrates, atque Sozomenus uſi eſsent? Deinde cenſes ne ab Iſidoro inſcriptum ei Synodo fuiſse *Leontii*, & *Salluſtii Conſulatum*? Non arbitror. Neque enim te fugiunt, quae ſunt litteris tradita de Codice octingentorum annorum ab Harduino. Paulo enim ante, quam ejus Codicis, quem tibi praeſidio eſse putas, mentionem faceret (1), „ In
„ Collectione Iſidori Mercatoris, inquit,
„ ex Bibliotheca Collegii Pariſienſis So-
„ cietatis Jeſu, quae collectio eſt anno-
„ rum, ut cenſent periti, amplius 800.
„ inſcriptio eſt hujuſmodi: *Incipiunt Ti-*
„ *tuli Concilii Nicaeni, numero viginti*
„ *Epiſcoporum, qui in Graeco non ha-*
„ *bentur, ſed in Latino eſſe inveniuntur*
„ *tantummodo*. „ Illud quoque accedit commodum, quod in altero Codice ejuſdem aetatis, qui ibidem eſt, continetque Dionyſianam Collectionem, Titulus ſit Concilio Sardicenſi inſcriptus, qui habet hoc modo, ut auctor eſt idem ille Harduinus (2), quem tu antiquitatis Inſcriptionis tuae appellas teſtem. „ Canon
„ Ni-

(1) *Tom. 1. Concilior. pag. 635.*
(2) Ibidem.

„ Nicaenus,ſive Sardicenſis,qui in Grae-
„ co non habetur. Expoſitus eſt ab Epi-
„ ſcopis XXII. „ Si ergo Iſidori aetate, neque Dionyſiana, neque Iſidoriana Collectio, eam quam velles, praeferebat inſcriptionem, ut Codices hi vetuſtiſſimi duo Mſs. confirmant, quid erat, quod duobus codicibus, quorum tibi non eſt explorata vetuſtas, inſiſtendum eſſe defenderes? Extant praeterea Mſs. codices duo, quos vidi, alter in Vaticana, alter in Caſanatenſi Bibliothecha (1), uterque autem ſcriptus eſt quartodecimo ſeculo, qui eam inſcriptionem exhibeant, & Leontii ac Salluſti Conſulatum. Sed hos ego codices nihil moror. Probo enim antiquiſſimum, qui exhibeat Iſidorianam, ſi tamen ulla eſt Iſidori in hoc genere auctoritas.

Roges fortaſſe, quis in codicibus novis Synodo Sardicenſi inſcripſerit Conſulatus Leontii, & Salluſtii notam? A me id poſces, qui neſciam? Tibi hoc onus incumbit, ut liberes fidem tuam, ſcriptoremque qui eam addiderit, oſtendas eſſe aut aequalem, aut ſaltem ſupparem Iſidoro. Sed non potes. Nam ſi vis, ut ille ipſe qui addidit inſcriptionem, adjecerit etiam

(1) Codex A. 11. 14.

etiam ob ſtuporem, & imperitiam Conſulatum Leontii, & Salluſtii cadere in an. 343. Chriſti, cum revera ceciderit in ſequentem, id facile equidem patiar. Eſt enim veriſimile. Ut autem hoc genere documentorum delectere, per me licet; modo ne alios laceres, qui tibi minime aſſentiantur. Ac velim ita ſtatutum habeas, ἐπιγραφὴν, quae neque in Graecis exemplaribus, neque in Dionyſii Collectione, neque in antiquiſſimo codice, Iſidori compareat, quaeque pugnet, cum nota conſulatus, quam codices v ſeculi, quibus uſus eſt Socrates, exhibebant, poni in ſpuriis oportere. Vide nunc uter noſtrum rectius argumenti concludat ſententiam. Mea enim ſic eſt ratio; falſam eſſe illam de Epocha Synodi Sardicenſis ſententiam, quam duorum ſcriptorum veterum, quos Photius laudavit, quam Socratis, quam Sozomeni, quam Liberii Romani Pontificis, qui ea aetate florebat, quam denique Athanaſii, qui Synodo interfuit auctoritate oſtenſum ſit eſſe falſam. Oſtenſum autem horum omnium teſtimoniis eſt, tuam de Synodo Sardicenſi ſententiam eſſe falſam. Falſa eſt igitur. Quid tua? Eſt ea ſic inſtituta, ut perverterit

omnia

omnia praecepta non criticorum modo, ſed etiam dialecticorum. Huc autem recidit. Notae annorum, quas neſcio quis, addidit Chronico Hieronymiano; inſcriptio Synodi Sardicenſis, quae neſcio cui tribuenda ſcriptori eſt, qui fuerit Iſidoro Mercatore recentior; Acta ſpuriae Synodi Agrippinenſis; Anonymus Maffejanus, qui octo paginis ſexcenta peccavit, (nam de (1) Theodorito non eſt, cur admodum gloriere) repugnant Socrati, ac Sozomeno ſcriptoribus v ſeculi, quorum eſt auctoritas explorata. Rejicienda eſt igitur Socratis, atque Sozomeni de Epocha Synodi Sardicenſis opinio. Quis autem criticus, aut quis dialecticus ferat ſpuriis, vel corruptis ab ignotis hominibus monumentis, confici quod concluſiſti in Diſſertatione: *His omnibus FIRMUM, & INCONCUSSUM eſſe arbitror Sardicenſe Generale Concilium ex anno 347. Coſs. Euſebio, & Rufino, quem hucuſque tenuit, in annum* CCCXLIV *Coſs. Leontio, & Salluſtio transferendum eſſe*?

*Manſii obſervationes de Legatione Maris, atque Narciſſi, deque Sy-*

VII. Deſcendo ad Synodos ceteras, quarum tu perturbaſti Chronologiam. Statuis igitur an. CCCXLI Narciſſum & Ma-

S xin,

(1) Vide Epiſt. III. §. XVII.

*nodo Antiochena Arianorum rejici oportere.*

rin, eorumque ſocios Arianos novam quamdam Fidei Confeſſionem attuliſſe ad Conſtantem Imperatorem, quam dicerent fuiſſe probatam Antiocheno Concilio. Sumis autem, meminiſſe huius legationis te (1), ut *Epocham certam*

(1) Manſius *Differt. pag.* 11. „ Hanc legationem, *inquit*, ideo referendam cenſui, ut „ Epocham certam ſtatuerem Antiocheni ſecundi Concilii, quod poſt triennium ab ea „ legatione celebratum, ex Athanaſio in libro „ de Synodis diſcimus. Sunt tamen, qui cum „ Baronio cenſeant triennium hoc, Athanaſio „ notatum, ex Concilio Antiocheno Dedicationis deducendum eſſe. Quibus ego calculum meum adjicerem, niſi forte cum Pagio „ ſtatuerimus annos tres incompletos triennium hic, ut ſaepe alibi apud veteres appellari. Alioqui enim triennium ab ea legatione Narciſi, & Maris deſumtum ad exitum „ anni cccxliv. ad tempus ſcilicet Sardicenſis „ Concilii retraheretur Antiochenum II. & „ Mediolanenſe Concilium. Satis vero conſtare eruditis arbitror ambo haec poſtrema „ Concilia priora eſſe Sardicenſi tempore; auctoritate poſteriora. Utcumque ſe res habeat „ PLANE CONSTAT Antiochenum hoc Arianorum Concilium ultra annum cccxliv „ trahi nequaquam poſſe, adeoque emendandos eſſe Pagium, ceteroſque qui rati Sardicenſe Concilium nonniſi an. 347. conveniſ- „ ſe

*tam* Synodi *Antiochenae ſecundae* dares, quam Athanaſius ſcribit in *libro de Synodis* habitam eſſe triennio poſt, quam eſſet ea legatio a Mari ſuſcepta. Ego vero qui primum ſtudioſe conſideraſſem, quae de hac re diſputaras in Diſſertatione, tum nullam non ſolidam argumentationem ſolum, ſed ne probabilem quidem conjecturam abs te eſſe productam cognoſſem, negavi certam Epocham Antiochenae ſecundae Synodi inde te potuiſſe ullam conficere. Id tu aegre ferens, non certum aliquid te, ſed neſcio quid, probabilis ſtatuere voluiſſe reſpondiſti (1). Uſum namque fuiſſe te adverbio *forte*. At hujus adverbii, ubi de Synodi Epocha agitur, in Diſſertatione veſtigium nullum video (2). Quid? an ne illorum quidem, quae ſcripta abs te ſunt, meminiſti? Cur ergo non ante legiſti quae ſcripſeras, quam rurſum appelleres animum ad ſcribendum? Sed fac uſurparis τὸ *forte*. Doce nunc me quemadmodum probabilem Epocham Synodi ſecundae Antiochenae ex legatione Ma-

 ris

„ ſe Antiochenum hoc cum Mediolanenſi in „ an. 340. promoverunt.

(1) Vide *Append. Num.* 1. *Art.* 2.

(2) *Apolog.* §. XXX.

ris conjici poſſe arbitrere. *Antiochenum*, inquis, *ſecundum Concilium Sardicenſe praeceſſit*. Optime. Quid tum autem. Celebratum eſt, addis, Sardicenſe Concilium anno cccxliv. Permitto etiam hoc tibi. Nam expecto quorſum evadat. Anno igitur cccxliv paullo ante Sardicenſe celebratum Antiochenum eſt. Detur id quoque tuo arbitratu. At triennio ante legati Maris, & Narciſſus &c. ad Conſtantem venerunt poſteaquam abſoluta eſt Synodus Dedicationis Antiochena. Pulcre. Itaque conjicienda in annum cccxli ea legatio eſt. Non reſiſto. Sed nihil agis. Nam ex Synodo Antiochena ſecunda legationis, non ex legatione Synodi Antiochenae ſecundae Epocham concludi abs te, confirmarique perſpicio. Quamobrem hallucinatus fuiſti, cum ſcriberes: *Hanc legationem idcirco referendam cenſui ut Epocham certam ſtatuerem Antiocheni Concilii ſecundi*. Atque illud in memoriam revoces volo, quod admirans dixiſti, dum ageres de vitiato abs te argumento meo: *Papae Dialecticam ratiocinationem* (1)!

Verum utcumque, dices, ſeſe res ha-

(1) *Apolog.* §.xxi.

habeat, manebit hoc ſaltem, quod ſi anno CCCXLIV paullo ante Sardicenſe habitum fuit ſecundum Antiochenum Concilium, ſit in an. CCCXLI rejicienda Maris, & Narciſſi legatio. Non nego ſi vera tua eſſet de Epocha Synodi Sardicenſis opinio. Sed cum oſtenſum a me ſit Sardicenſe anno CCCXLVII, & Mediolanenſe an. CCCXLVI celebratum eſſe (1); manebit hoc item, haberi vel ann. CCCXLV, vel ann. CCCXLVI potuiſſe Antiochenum ſecundum Concilium, adeoque etiam ann. CCCXLII, vel CCCXLIII potuiſſe Marim Legatum ad Conſtantem venire. Quare non eſſe *emendandos Pagium, ceteroſque, qui Antiochenum hoc negarunt in annum* CCCXLIV *referri oportere*.

Et quoniam delatus in hunc locum ſum, vide num probare in me poſſis, quae a Pagio aliiſque dicta, fecerunt, ut illi effugere tuam reprehenſionem nequiverint,

Atque ita equidem agam, ut cognoſcas rejici eam rem in an. CCCXLI nullo modo poſſe. Fidei formulam, quam Maris, & Narciſſus Conſtanti obtulerunt, perſcriptam fuiſſe Athanaſius narrat poſt men-



(1) Epiſt. III. & Initio Epiſt. IV.

menſes aliquot, quam eſt habitum Encaeniorum Concilium (1). Fac id contigerit exeunte an. cccxli. Nam cum conceſſum ſit tibi an. cccxli circa Auguſtum menſem ad Dedicationis Synodum celebrandam Epiſcopos conveniſſe; ſi poſt menſes aliquot formula illa confeſſioque fidei ſcripta eſt; ſcripta eſt quidem certe non ante Decembrem, aut Novem-

(1) *Lib. de Synodis n. 25. pag. 737.* „ Haec „ cum Antiochiae Encaeniorum tempore fe- „ ciſſent, rati ſe nondum perfecte fidem ſuam „ ſcripſiſſe, utpote fluctuanti mente praediti, „ aliud denuo edunt de fide reſcriptum μετὰ „ μῆνας ὀλίγους poſt paucos menſes; atque mit- „ tunt in Gallias Narciſſum, Marin, Theodo- „ rum, & Marcum . . . . Sed quaſi ſe horum „ poeniteret, rurſum poſt tres annos conci- „ lium ſuum coegerunt, miſeruntque Eudo- „ xium, Martyrium, & Macedonium in Cili- „ cia Epiſcopum, cum iiſque alios quoſdam „ in Italiam, qui fidei formulam plurimis con- „ ſcriptam deferrent. „ Haec ille; ex quibus etiam ſequitur errare Manſium, qui dicat, ſe facile conſenſurum fuiſſe Baronio ajenti ab Synodo Encaeniorum trium illorum annorum initium ſumi oportere, niſi forte vera ſint, quae Pagius obſervavit, de initio a legatione Maris &c. ducendo. Nam quid eſt illud *niſi forte*? Nonne Athanaſius triennii initium ſumit ab legatione Maris &c.

vembrem menſem ejuſdem anni. Sed ut Legati, qui eam ad Conſtantem deferrent, in Gallias pervenirent, tempore ac ſpatio opus erat. Dabo menſes duos conſumtos ab illis fuiſſe in itinere. Fingere namque brevius intervallum, non licet. Igitur venire ante initium anni CCCXLII in Galliam nequiverunt. Quid? ſi Socratis auctoritate, iiſque etiam, quae proximis litteris obſervata ſunt, diu poſt Paſcha an. CCCXLII, oſtendi poſſit, Legatos illos in Gallias appuliſſe? Narrat enim Socrates Conſtantem certiorem factum de Athanaſii abdicatione, ſcripſiſſe ad Conſtantium fratrem, *ut tres Epiſcopi rationem de Paulo, & Athanaſio reddituri ad ſe mitterentur* (1). Ergo miſſos *Marin* & *Narciſſum Legatos fuiſſe*, qui ſecum eam formulam ferrent. Abiit autem Athanaſius e Patria an. CCCXLII paullo poſt Paſcha (2). Atque ut ea res cognoſceretur a Conſtante, ut hujus de mittendis proinde Legatis litterae ad Conſtantium deferrentur, utque Legati & pararent ſe, & in Galliam pervenirent, multis menſibus opus fuit. Praeterea, ut ce-



(1) *Lib.* II. *cap.* XVII. *Hiſtoriae Eccleſ.*
(2) *Epiſt. ſuperiore.* §. XII. *pag.* 213. *ſeq.*

cetera mittam, Julius ad Marin, Narciſſum, eorumque ſocios, quaſi Antiochiae eſſent, litteras dedit an. CCCXLIII ut eſt animadverſum Epiſtola ſuperiore (1). Quare cognitum illi non erat ſolviſſe illos ex Oriente, ut in Gallias ad Conſtantem venirent. Fit igitur, ut ann. CCCXLIII eam legationem perfecerint. Nam differri illa in annum ſequentem nequit, propterea quod poſt triennium habita fuerit Antiochena Arianorum (2) ſecunda, ſed ante Mediolanenſe Concilium tamen, quod celebratum fuiſſe, dixi an. CCCXLVI (3).

*Concilium Arianorum Philippopolitanum neque CCCXLIV neque CCCXLV anno fuiſſe habitum.*

VIII. Ergo Reſtituta Epocha Synodi Sardicenſis, corruant neceſſe eſt omnia, quae dixiſti (4) de celebrato an. CCCXLIV vel CCCXLV Concilio Philippopoli ab Arianis Epiſcopis, qui Sardica abſceſſiſſent. Cum enim initio anni CCCXLVII. habitum fuerit Sardicenſe, ſequitur ut ſi eodem tempore, vel paulo poſt, tamen eodem ipſo anno coactum fuerit Philippopolitianum Concilium.

IX. Quod

(1) §.XIII. *ſeq. pag.* 218. *ſeqq.*

(2) Vide locum mox laudatum Athanaſii *ex lib. de Synodis*.

(3) §.XXIII. *Epiſt.* III.

(4) *Manſ. Diſſert. pag.* 13.

IX. Quod ſcribis (1) de Synodo Carthaginienſi Grati ejus Eccleſiae Epiſcopi opera an. CCCXLVIII congregata, verum eſt. Sed non eſt tuum. Eſt namque novis etiam Hiſtoriae Eccleſiaſticae Scriptoribus obſervatum (2). Itaque non erat cur hiſce verbis, quaſi tuum illud eſſet inventum, uterere: *Si vera ſcriberent recentiores Eccleſiaſticae Hiſtoriae Scriptores*, retrahi illud in antecedentes annos debuiſse.

*Non eſſe primum a Manſio obſervatum, quod ſcribit de celebrato anno CCCXLVIII a Grato Epiſc. Carthaginien Concilio.*

X. Non nego alteram Synodum Mediolanenſem coactam fuiſſe poſt Sardicenſe Concilium (3). At ea non eſt, cujus meminit Liberius in his, quas ad Conſtantium dedit litteris an. CCCLIV. Neque eſt habita an. CCCXLVII ut viſum eſt tibi. Namque recepit Urſacium, & Valentem, qui reſipuerant, in communionem (4). Hi vero non ante reſipuerunt, quam Athanaſius

*Synodum Mediolanenſem, a qua Urſacius & Valens recepti ſunt in Communionem, non fuiſſe anno CCCXLVII. Sed an. CCCXLIX. celebratam, E...*

(1) Manſ. ibid. (2) A Samuele Baſnagio conjecta haec Synodus Carthaginienſis eſt in an. CCCXLVIII. ut etiam a Pagio.

(3) Vide Manſium *Diſſert. pag.* 15. *ſq.*

(4) Vide Hilarium *Fragm.* II. *pag.* 1196. *Edit. Pariſ. Monach. S. Mauri*. Epiſtolam Synodi Ariminenſis ab Epiſcopis Catholicis ſcriptam *apud Hilariam Frag.* VIII; *& Epiph. Scholaſt. Hiſtor. Tripart. lib.* V. *c.* XXI. *& notam 6. Frag.* II. *pag.* 1196. *a Conſtantio adjunctam*.

*quae an.* CCCXLVII *habita eſt, illos qui nondum reſipuerant, non recepiſſe.*

naſius abjiſſet in Patriam (1). Abjit autem an. CCCXLIX Athanaſius (2). Quare celebrari Synodus illa non potuit ante an. CCCXLIX. Nam quae biennio ante, hoc eſt an. CCCXLVII coacta fuit, ut (3) Photinum haereſeos condemnaret, ea quidem Valentem, & Urſacium non recepit, ut qui nondum reſipuiſſent.

*Non poſſe oſtendi Synodum aliquã Romanam fuiſſe* CCCXLVIII. *vel* CCCXLIX *anno celebratam.*

XI. Quod dicis an. CCCXLVIII, vel ut Pagius cenſet an. CCCXLIX habitam fuiſſe aliam, neſcio quam, Synodum Romae (4), numquam concedetur tibi, niſi ante ſolveris, quae ſunt contra a Coutantio (5) propoſita argumenta. Nam Antiochenum Concilium Arianorum, quod congregatum ad deponendum Stephanum ejus Urbis Antiſtitem fuit,

(1) Conſule Athanaſii *Hiſtoriam Arianor. ad Monachos n.* 26. *pag.* 359. *T.* 1. *Opp: Et Apologiam ejuſdem contra Arianos n.* 58. *pag.* 176. *T. eod.*

(2) Vide ſupra *Epiſt.* III. §. XXIV, *ſq.*

(3) S. Hilarius *Fragm.* II. *pag.* 1296. *Igitur ad tollendum ex Epiſcopatu Photinum, qu ante biennium jam in Mediolanenſi Synodo erat haereticus damnatus, ex plurimis provinciis congregantur Sacerdotes &c.* Vide quae continentur eodem *Frag. n.* 20. *pag.* 1297. *ſq.*

(4) *Diſſert. pag.* 16.

(5) Couſtantius ibid. *not.* c. *pag.* 1299.

fuit, cujus fraudes arteſque malae detectae fuerant, quo tempore Euphrates a Sardacinenſi Concilio Legatus ad Conſtantium miſſus degebat Antiochiae, ſine obſecro te, ut quem annum CCCXLVIII *hactenus tenuit*, eumdem deinceps obtineat, utque ne transferatur in an. CCCXLV. (1) Non enim an. CCCXLIV ut putaveras, Epiſcopi Sardicam convenerunt.

*Hieroſolymitanā Synodū in Cauſſa Athanaſii non an. CCCXLVI. ſed an. CCCXLIX convenisse: Alteram vero item Hieroſolymitanam contra Maximum eſſe conjiciendā in ſequentem annum.*

XI. Nihil de Hieroſolymitana Synodo dico, quam in an. CCCXLVI retrahendam eſſe exiſtimaſti (2), quod eo ipſo anno rediiſſe Athanaſium in Orientem arbitrarere. Feres enim opinor, ut quoniam anno CCCXLIX Athanaſius rediit (3), ea quoque Synodus eidem ipſi CCCXLIX anno reſtituatur. Atque eſt eadem de Arianorum Hieroſolymitano Concilio (4) ratio, in quo dejecto Maximo, creatus eſt Cyrillus Epiſcopus Heroſolymorum. Cum enim anno CCCXLIX reverſus in Patriam Athanaſius, poſtque coactum Concilium illud fuerit, quemadmodum ipſe quo-

(1) Nam illud retrahit Manſius in *an.* 345. *Diſſert.*

(2) Manſius ibid. *pag.* 17.

(3) Vide *Epiſt.* III. §.

(4) *Manſ. Diſſert. pag.* 17.

quoque fateris (1), ſit ita ut in annum CCCXLIX, vel potius CCCL. aut CCCLI ſit rejiciendum.

*Synodum Sirmienſem, in qua damnatus Photinus eſt ab Orientalibus non an. CCCLVIII, ſed anno CCCLI. alteram cui ſubſcripſit Hoſius an. CCCLVII. vel CCCLVIII. Tertiam an. CCCLIX. fuiſſe habitam.*

XIII. De Synodis Sirmienſibus longum eſt dicere. Magna enim qnaeſtio eſt, de qua ſumma eſt doctorum virorum diſſenſione certatum. Sed quoniam ſic hortata eſt ratio, eam ita exponam, nihil ut certo affirmem, negem autem omnia, quae cum diſputata abs te ſint, ut novi aliquid inveniſſe videre re, tum ſunt in iisdem erratis fere, in quibus ea, quae dixiſti de Sardicenſi. Atque haec quidem Manſi tua ſententia eſt. Synodum Sirmienſem (2), quae congregata ad damnandum Photinum eſt, negas rejici in annum CCCLI. poſse. Non enim moveris Socratis, ac Sozomeni auctoritate, quos aliis in locis oſtenderis minus diligenter fuiſſe verſatos in diſtinguendis temporibus. Addis eorum, quae ipſi de hoc genere argumenti ſcripſerunt, eſſe aliqua & falſa perſpicue, & inter ſe vehementer pugnantia. Narrari enim ab his, Georgium Epiſcopum Alexandrinum ei Synodo adfuiſſe. Hunc tamen ante an-

(1) *Ibid.*
(2) Manſ. *Diſſert. pag.* 19. *ſqq.*

annum CCCLVI non fuiſſe Epiſcopum. Corrigi eos oportere, qui Hoſium anno CCCLI interfuiſſe putarunt Sirmienſi Concilio. Hoſium poſt annum CCCLV abjiſſe Sirmium exſulatum. Uteris autem Athanaſio auctore. Accedere ad eam rem confirmandam putas Philoſtorgii teſtimonium, qui tradiderit Synodum, cui Hoſius ſubſcripſiſſet, celebratam fuiſſe quo tempore Sirmii Conſtantius verſabatur. Id vero ante an. CCCLVII nequiviſſe contingere. Ammianum Marcellinum, notaſque chronologicas legum, quae exſtant in Codice Theodoſiano, hoc poſcere, ut *ab exitu anni* CCCLVII. *ad Decembrem uſque an.* CCCLVIII Sirmii *plerumque ſubſtiterit* Imperator (1). Eſſe ergo primum Sirmienſe Concilium in annum CCCLVIII. referendum. In hoc fuiſſe Photinum Epiſcopum haereſeos condemnatum. Redis ad Socratem, & Sozomenum. Labi eos defendis quod Photinum cenſeant ſcelerum poenas dediſſe in Synodo habita poſt Sergii & Nigriniani Conſulatum. Confidis autem fore, ut aliquando conſtet *ſaepe ab illis adſcribi falſos*

(2) *Diſſert. pag.* 23. *ſeq.*

*ſos Conſules* (1). A Conſtantio, ſubdis, Concilium fuiſſe *edictum Sirmium*, ut Orientales quoque Epiſcopi de cauſſa Photini cognoſcerent. Igitur contuliſſe in eam Urbem an. CCCLVII. exeunte Imperatorem ſe, adfuiſſeque Synodo, Socrate, atque Sozomeno teſtibus. Photinum, qui a Patribus vehementer metueret, interpoſuiſſe ad Conſtantium appellationem. Datos fuiſſe judices ab Imperatore, ſuſceptaſque a Baſilio Ancyrano Concilii partes. Victum tandem Photinum, privatumque dignitate fuiſſe. Re ita perfecta conditam fuiſſe priorem Sirmienſem confeſſionem, quam Orthodoxam quidem, nihilque Catholicae Religioni contrarium continentem Patres, ipſeque etiam Liberius ſubſcripſerint. Conceſſum deinceps Epiſcopis eſſe, ut quique Sedes ſuas repeterent. Ergo abjiſſe multos. Manſiſſe interea Sirmii Hoſium, atque Potamium. Hos cum aliis quibuſdam Epiſcopis anno CCCLVIII conveniſſe in Synodum, edidiſſeque alteram fidei confeſſionem Arianae ſuperſtitionis plenam. Baſilium Ancyranum, cum haec accepiſſet, celebraſſe Ancyrae in

(1) *Ibid. pag.* 24.

in Galatia anno CCCLIX Concilium, damnaſſeque ea, quae ab Hoſio, Potamio, ſociiſque ſcelerum geſta fuerant. Ubi haec acta Ancyrae ſunt, rurſum Sirmii Synodum fuiſſe congregatam, quae tertiam fidei formulam ſcripſerit an. CCCLIX, quo Euſebius, & Hypatius Conſules erant. Poſteaquam haec dixiſti „ tum hac, „ inquis, fideli totius rei geſtae expo„ ſitione, facile intelligent eruditi viri, „ quam multa ſint, quae Pagius, Tille„ montius, Petavius, Baſnagius prae„ ter ſcopum ad evertendam noſtram „ chronologiam jactarunt (1).

Ego vero neſcio qui tandem tam multa turbare Pagius, Petaviuſque potuerint, ut Manſianam Chronologiam everterent, quae nemini umquam in mentem veniſſet, ut quae veteribus monumentis, quibus confirmaretur, careret. Ex qua re etiam fit, ut nullo modo intelligam cur *fidelis ea expoſitio* appelletur, cujus in veterum libris ne veſtigium quidem cernere liceat. Sed ad rem. Negas igitur veram eſſe de Synodo Sirmienſi celebrata an. CCCLI (2) opinionem

(1) Manſius Diſſert. *pag.* 26.
(2) Manſ. Diſſert. *pag.* 26.

nem Pagii, Petavii, Tillemontii, aliorumque principum hujus aetatis Chronologorum. Non enim te movet Socratis, ac Sozomeni auctoritas, qui coactam illam fuiſſe ferunt *poſt Conſulatum Sergii, & Nigriniani* (1), in qua Photinus eſt haereſeos condemnatus, privatuſque ea, quam obtinebat in Eccleſia, dignitate. Sed fuerunt, qui vehementer commoverentur, quod factum id abs te eſſe ſine ratione cognoſcerent. Atqui, inquis, lapſi (2) illi duo in hoc genere ſaepe fuerunt. Itane vero? Quibus id documentis oſtendes? Conſtabit (3) dices *infra ex Conſulatu, cui obitum S. Athanaſii aſſignant*. Quid eſt hoc *infra*? Ego enim *infra*, unde id mihi conſtet, nuſquam eſſe abs te quidquam ſimile dictum video. Eſt autem magna, ut noſti de anno, quo Athanaſius deceſſit inter doctos viros diſſenſio (4). Fuerunt

(1) Socr. Lib. II. c. XXIX. & Sozomenus *Lib.* IV. *H. E. c.* VI.

(2) Manſ. Differt. *pag.*24.

(3) Ibidem.

(4) Vide Epiſt. I. *pag.* 131. *nota* 2. Graves etiam de hac re fuerunt inter Philippum a Turre, & Juſtum Fontaninum eruditiſſimos viros

runt namque, qui etiam poſt Pagium, Socrati ac Sozomeno de ea re differentibus mallent, quam alii cuiquam accededere. At enim ſit ut vis. Erraverint. Non reſiſto. Sed exemplum unum ſatis eſſe non poteſt, ut eos inſectere, quaſi ſemper in Conſulibus indicandis peccaverint. Nam quod alio loco ſcribis (1), liquere id quoque ex iis, quae animadvertiſti cum ageres de Sardicenſi Concilio, cave ne joculare ſit. Ac ſunt qui jocari te ac ludere cenſeant, quod ita te ipſum verſes, ut *circulo*, quod ajunt, utare. Etenim dum loqueris de Sardicenſi, id te alio loco oſtenſurum promittis (2); contra ubi de Sirmienſi, ais eſſe idipſum abs te, cum de Sardicenſi differeres, demonſtratum (3). Quid

 eſt

ros contentiones, quorum lucubrationes Mſs. extant in celeberrima Bibliotheca Renati Cardinalis Imperialis: quam rem mihi ſumma, ut ſolet, humanitate communicavit Conſtantinus Ruggerius ei Bibliothecae Praefectus vir incredibili eruditione, & amicus meus.

(1) Manſ. *Diſſert. pag*. 24.

(2) Idem ibid. *pag*. 7. *Quin, & raro contingere*, inquit, *quin errent in Conſulatibus, ex his quae inferius diſſeremus facile reſultabit.*

(3) Manſ. ibid. *pag*. 24.

eſt autem, niſi haec perpetua converſio eſt? Habeo, inquis, patronos (1), qui me defendant (2), Baronium & Sirmondum (3). Mane quaeſo te. Baronius enim erraſſe Socratem, ac Sozomenum, cum de hoc anno poſt Conſulatum Sergii & Nigriniani ſcriberent, affirmat in eo quem indicas loco; erraſſe autem ſaepe, non affirmat. Quod ipſum eſt de Sirmondo dicendum. Quid? quod injuria Tillemontium, & Valeſium tibi in ſubſidium voces? Annon Tillemontius Petavium & conſectatur (4) loquens de Epocha Sirmienſi, & minime reprehendit (5) ajentem (6) numquam Socra-

(1) Ibid.

(2) Baronium citat, quaſi ad an. CCCLVII. ſic ſcripſerit.

(3) Laudat Sirmondi Diſſertat. duas de Synod. Sirmienſib.

(4) *Not.* XLI. *Sur les Ariens Tom.* IV. *Monum. Hiſt. Eccl.*

(5) *Tillemont.* ibid. *pag.* 766. *Edit. Pariſ. Les Conſuls de cette annèe marquez par Socrate, qui ne ſe trompe jamais en cela, dit le Pere Petau, ſont une preuve &c.*

(6) Petav. *Diſſert. de Photino haeretico &c. Cap.* II. *pag.* 550. *T.* IV. *Opp. Sirmondi Edition. Pariſ.* Socrates, inquit, *numquam temere, aut falſo notas illas Conſulatuum adhibet.*

Socratem ac Sozomenum in conſulibus indicandis lapſos fuiſſe? Valeſio (1) autem nonne vehementer probata eſt Petavii de Epocha eadem ſententia? Ego, inquies, haec & agnoſco, & fateor, ſed eſt a duobus illis criticis obſervatum, Socratem ac Sozomenum minus fuiſſe in diſtinguendis temporibus accuratos. Non equidem quaero, mi Manſi, de diſtinctione temporum. Nunc enim de *Conſulatuum* notis eſt inter nos ambos contentio.

Hinc ut expedias te, utque efficias anno CCCLI haberi Synodum Sirmienſem contra Photinum haereticum nequiviſſe, abuteris duorum illorum, quos *graeculos* appellaſti, hiſtoricorum auctoritate, miſceſque omnia quae acta in Synodo contra Photinum ſunt, cum iis quae geſta ab Hoſio Sirmii fuerunt, etſi ea temporibus diverſis contigerint. Ordire autem hoc modo. Concilium, inquis, cui Hoſius interfuit, anno CCCLI non potuit celebrari (2). Sapienter id quidem. Nemo enim hoc, ut opinor, negaverit.



(1) In Notis ad *Cap.* XXIX. *&* XXX. *Lib.* II. *H. E. Socratis*.

(2) Manſius *Differt. pag.* 20. *ſeqq.*

Conveniunt, ſumis Socrates ac Sozomenus, ut qui Georgium Alexandrinum Hoſiano illi adfuiſſe narrent (1), quem conſtat ante annum CCCLVI non fuiſſe Epiſcopum ordinatum. Quid ad rem? Atque etiam Athanaſius (2), inquis. Vis quidem haec eſt. Non enim hoc revocatur in controverſiam. Quid? ais, ſi Philoſtorgius (3) quoque aſſentiatur? Deſine, obſecro te, me de re quam non negem, obtundere. Ergo, concludis, an. CCCLVIII celebratum eſt Concilium Sirmienſe I, in quo eſt Photinus haereſeos condemnatus. Nam ei Concilio interfuerunt Hoſius, & Georgius Alexandrinus, ut Socrates ac Sozomemenus tradiderunt. Georgius autem Sirmium ante an. CCCLVIII non venit, ut colligi facile ex Anonymo Maffejano poteſt.

Antequam ad hoc refellendum me conferam quod concludis, patere, ut paucis explicem, quid Chronologi (4) qui-

(1) Socrates ac Sozomenus locis mox indicatis,

(2) In Hiſtor. *Arianor. ad Monachos n.* 42. *pag.* 364.

(3) Vide Manſ. *Diſſert. pag.* 22.

(4) Petavius l. c. Valeſius ibid. & alii quos paullo poſt numerabo.

quidam exiſtiment, quorum tu, ut novi neſcio quid tentares, aggreſſus es oppugnare ſententiam. Itaque tres (1) imprimis Sirmienſes Synodi numerandae ſunt. Prior Orientalium Epiſcoporum contra Photinum anno CCCLI. Altera an. CCCLVII, in qua fuit conſcripta Hoſii Potamiique blaſphemia. Tertia an. CCCLIX, in qua edita formula fidei eſt, quam dictavit Marcus Arethuſius, & quae praeferebat Euſebii, atque Hypatii Conſulatum (2). Hae Synodi omnes confuſae a Socrate, atque a Sozomeno ſunt. Cum enim inſcriptionem prioris Synodi, quae indicaret fuiſſe eam habitam poſt Sergii & Nigriniani conſulatum, legiſſent; putarunt eas etiam, quae poſt ſequerentur, Synodos eodem anno fuiſſe celebratas, quin animadverterint conſulatus notam, quae eſſet initio formulae a Marco Arethuſio dictatae, ſcripta. Cur enim eam conſulatus notam dediſſent, ſi in Codicibus, qui Synodorum hiſtoriam

 con-

(1) *Imprimis* dico, proptereaquod, ut paullo poſt conſtabit Petavius, & Couſtantius an. CCCXLIX. aliam Synodum Sirmii ab Occidentalibus aliquot celebratam fuiſſe defendant.

(2) Vide eam apud Socratem. *Lib.* II. *H.E. Cap.* XXXVII. *Edit. Valeſ.*

continerent, nequaquam legiſſent? Haec ego nunc Chronologorum oracula fundo; vera, an falſa neſcio, ſed veri tamen ſimiliora, quam tua. Iſta igitur de Hoſio, & Georgio, in Concilium anno CCCLVII, vel CCCLVIII habitum cadunt; in aliud quod an. CCCLI coactum eſt contra Photinum, non cadunt.

Quod ut oſtendam, praetermittam de Concilio Sirmienſi dicere, quod paullo poſt Sardicenſe, vivo Conſtante, celebratum eſſe (1) Petavius, & (2) Couſtantius arbitrantur; non enim pertinet ad inſtitutum; veniamque ad illud, quod actum fuiſſe dixi an. CCCLI poſt Sergii & Nigriniani conſulatum. Habitum autem hoc eſt, cum Sirmium in Conſtantii ditionem atque imperium cecidiſſet (3). Cumque Photinus

(1) Petavius *Diſſert.* I. *de Photino haeretico ejuſque damnatione Cap.* 1. *pag.* 545. *T.* IV. *Opp. Sirmondi Edit. Pariſ*

(2) Couſtantius *in Notis ad Fragmentum* II. *Hilarii nota b. & nota c. pag.* 1299. *ſeq. Operum S. Hilarii. Edit. Paris Monachor. Sancti Mauri.*

(3) Non enim coacta fuiſſet ea ſub Conſtantio,

tinus ad Imperatorem provocaſſet, obtinuit, ut ſibi cum Baſilio Ancyrano Epiſcopo de ſua fide diſceptare liceret (1). Itaque dati ab Conſtantio judices fuerunt, qui diſputationi intereſſent. Atqui Sirmium non venit ante VIII. Kal. Januarias, hoc eſt exitum an. CCCL in Conſtantii poteſtatem. Eo enim anno ac die in ordinem redegit Conſtantius (2) Vetranionem. Igitur Synodus haec Sirmienſis contra Photinum ea eſſe non poteſt, quam anno CCCXLIX celebratam fuiſſe, ferunt Petavius (3), & Couſtantius (4). Quid? Si ne ea quidem, cui Hoſius & Georgius Alexandrinus interfuerunt?



tio, niſi is Sirmio potitus fuiſſet, neque judices diſputationis inter Baſilium, & Photinum dediſſet; ut memoriae traditum eſt a Socrate *L.* II. *c.* XXX. & ab Epiphanio *Haereſi* LXXI. *quae eſt Photinianorum T.* I. *Opp. pag.* 829. *Edition. Pariſ. an.* 1622.

(1) Vide Epiphanium, & Socratem locis mox indicatis.

(2) Ut poſt Gothofredum in *Chronologia Legum Theodoſ. ad an.* 351. oſtendunt Pagius *ad an.* CCCLI. *n.* 2. Spanhemius &c.

(3) Diſſ. de *Photino, & Synodo Sirmienſ.*

(4) *Not.* b. *&* d. *in* II. *Hilar. Frag. pag.* 1299. *ſeq.* & Spanhemius *pag.* 216. *obſervation. in Juliani Orationem* I.

rium cecidiſſet. Anno vero cccliii Magnentius periit(1). Quamobrem Synodus contra Photinum ante annum cccliii coacta fuit, eademque eſse nequit atque illa, quam dicere poſſumus Hoſianam.

Age vero Germinius nonne ante ccclvi annum renunciatus Epiſcopus Sirmienſis fuit? Id enim ex Athanaſii teſtimonio colligi facile poſſe (2) videtur. Germinius

1174. *Edit. Pariſ. Monachor. S. Mauri* & Vigilium Tapſenſem *contra Eutichen l.* v. *n.* 3.

(1) Conſulantur Pagius *ad an.* cccliii. Spanhemius *ad Orat.* 1. *Juliani & alii Annalium, Hiſtoriaeque Eccleſiaſticae Scriptores.*

(2) S. Athanaſ. *Hiſt. Arianor. ad Monachos n.* 75. *pag.* 389. *T.* 1. *Opp.* de Conſtantio loquens Gregorium, inquit „ ex Cappadocia „ miſit Alexandriam: ita Germinium, Cyzico „ Sirmium tranſmiſit: ſic Cecropium Laodicea „ Nicomediam: Auxentium vero quemdam „ litigatorem magis, quam Chriſtianum ex „ Cappadocia Mediolanum tranſmiſit ... Nunc „ autem Georgium quemdam Cappadocem ... „ juſſit cum militari pompa ... Alexandriam „ ingredi. „ Nemo autem ignorat an. cccxli Gregorium renunciatum fuiſſe Alexandrinum. Cecropium vero translatum an. cccli in Sedem Nicomedienſem putant eruditi viri Valeſius in *Not. ad Socr. l.* ii. *cap.* xxx. Lequien *Chriſt. Orientis T.* 1. *pag.* 386. Pagius ad an. cccli. Auten-

nius autem non ante dictus Epiſcopus Sirmienſis eſt, quam eſſet Photinus de Sede ab Synodo deturbatus. Quamobrem Synodus contra Photinum ante annum CCCLVI coacta eſt, diſcrepatque ab Hoſiana.

Dices fortaſſe, non fuiſſe ab Athanaſio habitam, in referenda electione Germinii, temporum rationem. Sed ſi habuit rationem temporum cum de *electionibus Gregorii*, *Cecropii*, *Auxentii*, & *Georgii* ageret, cur non habuit eodem loco agens de Germinio dicto Epiſcopo Sirmienſi?

Praeterea Germinius numeratur inter Epiſcopos, qui anno CCCLV Mediolanenſem Synodum celebrarunt (1). Atque cum nulla ratio ſit, cur illi non fuerint

xentium autem Mediolanenſem dictum anno CCCLV. Quod ſi ordine proceſſit Athanaſius, intelligi facile poteſt, ante Cecropii translationem, fuiſſe Germinium Cyzico accitum Sirmium ab Imperatore. Neque nobis vitio dare Manſius poterit, quod ex ſerie rerum ſcriptarum ab Athanaſio conjiciamus Germinium factum Epiſcopum Sirmienſium ante Georgii, & Auxentii ordinationem fuiſſe; cum ipſe quoque ſimili argumento utatur *pag.* 20. *ſeq. Diſſert.* ubi de lapſu Liberii, & Hoſii exilio diſſerit.

(1) Conſule Epiſt. Synodi apud Baronium ad *an.* 355. *n.* VI.

rint fere omnes Occidentales, in eam inducor opinionem, ut eo tempore non Cyzicenum Germinium, ſed Sirmienſem Epiſcopum fuiſſe putem. Tu vero contra exiſtimas, propterequod aegre feras, ut quam animo concoepiſti, ea falſa eſſe videatur ſententia.

Quid? Si Theodorus Heracleenſis an. CCCLV in vivis non erat, cum accitus Liberius Mediolanum eſt (1) a Conſtantio? Atqui ille Sirmienſi Concilio, in quo damnatus Photinus eſt, non interfuit modo, ſed fere etiam praefuit (2). Negas tu quidem Theodorum, cujus fit ab Hilario mentio, eumdem atque Heracleenſem eſſe. Sed ſi hic non fuit, quem poſt Euſebios Arianae ſuperſtitionis ſigniferum fuiſſe conſtat, quis tandem alius Theodorus tanta auctoritate fuit, ut inter auctores prioris Sirmienſis formulae numeraretur (3)? Rur-

(1) Vide Theodoritum *L.* II. *cap.* XVI. Non negat id Manſius *Diſſert. pag.* 27.

(2) *Hilar. frag.* VI. *pag.* 1337. *Edit. Pariſ. Monach. S. Mauri*. Eo autem dixi praefuiſſe illum pene Concilio, quod ipſe ſecundo loco inter eos ab Hilario numeretur, qui fidei formulam contra Photinum conſcripſerunt.

(3) Atque Hilarius quidem *Frag.* 11; *n.* 7. inter

Rurſum Sulpicius Severus damnatum a Synodo Syrmienſi fuiſſe (1) ſcribit Phonum antequam Liberius, & Hilarius Pictavienſis in exilium abjiſſent. Abierunt autem illi in exilium ante an. CCCLVII (2). Igitur ante an. CCCLVII damnatus fuit Photinus a Sirmienſi Concilio. Non ergo idem hoc fuit atque illud, cui Hoſius interfuerat.

Poſtremo S. Epiphanius Acta diſputationis Baſilii & Photini relata in tabulas fuiſſe ſcribit a Callicrate *exceptore* Rufini Praefecti (3). Erat tum igitur Rufinus Prae-

inter Arianorum ſigniferos, poſt Euſebios Caeſarienſ. & Nicomedienſ. nominat Narciſsum, & Theodorum Heraclae. Et *Lib. I. ad Conſtantium Auguſtum pag.* 1220. *poſt Euſebios*, conjungit rurſum *Narciſſum* & *Theodorum*. Cum igitur *Frag.* VI *pag.* 1237. perinde Theodorum cum Narciſſo conjungat, ubi de primae Synodi Sirmienſis formula diſſerit, conſequens eſſe videtur, loqui Hilarium de eodem Theodoro Heracleenſi, non non vero de alio quopiam aut Theodoro aut Theodoſio, contra atque ſuſpicatus eſt Manſius.

(1) *Lib.* II. *Hiſt. pag.* 162. *T.* IV. *Opp. Sigonii Edit. Mediol.*

(2) *Sulp. Sever Lib.* II. *pag.* 166.: Arbitione, & Lolliano *Coſs.* pulſum in exilium fuiſſe ſcribit Liberium, hoc eſt an. CCCLV. Couſtantius in Vita Hilarii pulſum hunc item Hilarium in exilium fuiſſe oſtendit. Anno CCCLVI.

(6) Loco ſupra indicato.

Praefectus Illirico. Atqui an. cccliv deſiit eam gerere praefecturam (1). Acta igitur diſputatio, adeoque etiam Prior Synodus Sirmienſis ante an. ccclIII fuit.

At haec repellere, inquies, nihil negotii eſt. Nam primum, quod erat de Orientalibus, qui ſoli in Sirmienſem priorem Synodum concurrerunt, ſolvi perfacile poteſt. Non enim (2) erat neceſſe ut Occidentales Sirmium accederent, qui in duabus Synodis Photinum ante condemnaviſſent. Eſt alterum de Germinio generis ejuſdem. Adfuit enim an. ccclv Mediolanenſi Concilio, ut Cyzicenus, non ut Sirmienſis Epiſcopus. Neque tertio de Theodoro Heracleenſi ulla vis ineſt. Theodorum quippe Hilarius nominat, Heraclenſem non nominat. Quare ariolatur, qui Theodorum hunc putet ab Heracleenſi minime diſcrepare. Quid enim impedit, quin is Thraciae Antiſtes fuerit, cujus fit Lib. Quarto Hiſtoriae ab Sozomeno mentio? Immo vero pro *Theodoro* legendum fortaſſe

(1) Nam *an.* ccliv. erat *Praef. Gall.* ut conjicitur ex Ammian. *L.* xiv. *cap.* x. *pag.* 48.

(2) Manſ. Diſſert. *pag.* 26. *ſeq.*

taſſe in Codicibus Hilarii, *Theodoſio*, vel *Theodulo* eſt. Etenim ſolent hae nominum immutationes in Codices irrepere, vitio erroreque librariorum. Ad Rufinum quod attinet, negas principio non fuiſse illum an. CCCLVIII Perfectum Illico. Deinde quamquam id dares, tamen teſtimonium Epiphanii explicari poſſe de Rufino contendis, qui gereret non Illirici, ſed aliam quampiam praefecturam. Reliqua argumenta autem nihil morare.

Non placet, mi Manſi, quod abs te de Occidentalibus, qui Sirmium non venerint, dictum eſt. Nam etſi duo Concilia celebraverant contra Photinum, non video, cur non debuerint ad tertium (1), quod magnum, & in quo de

(1) Nam Manſius concedit duo Concilia fuiſſe ab Occidentalibus contra Photinum celebrata. Tertium addit Petavius in *Diſſert. de Photin.* quaſi fuerit a Catholicis celebratū. Non negat hoc tertium Couſtantius, ſed Catholicorum fuiſſe inficiatur. Vide *Adnot. Couſtantii in Frag.* II. *S. Hilar. pag.* 1299. *not. b. & c.* Quod ſi tertium convenerant Occidentales, quin potuerint de ſede deturbare Photinum, non video cur quartum convenire noluerint, ſi gratia poteſtateque Imperatoris ſperaſsent fore, ut pelleretur haereſiarcha ex Eccleſia Sirmienſi.

de (1) pellendo ex ſede haereſiarcha agendum erat, accedere. Deinde ridiculum eſt, bona venia me audies, eam unam ob cauſſam ab onere ter, quaterve veniendi in Synodum Occidentis Epiſcopos liberâre. Nam dum Conſtantius vixit, id erat conſuetum, ut ſaepe Concilia celebrarentur, quibus iidem Epiſcopi ut de re eadem cognoſcerent, intereſſent (2). Ac ſi Hoſius, & Potamius Occidentales Sirmium (quae tua eſt ſententia (3)) ad Concilium venire coacti ſunt, cur non item ceteri Occidentales? An hi venerunt, ut ſubſcribere Arianorum ſententiis cogerentur? Quare ergo reliqui Occidentales, qui ita ut Hoſius Arianis reſtiterant, accerſiti Sirmium a Conſtantio non fuerunt? De Germinio, quod ſcribis, adfuiſſe Synodo Mediolanenſi an. CCCLV ut Cyzicenum, non ut Sirmienſem Epiſcopum, commenticium eſt, velut

(2) Maximo numero Epiſcopos ad hanc Synodum concurriſſe concedit Manſius *Diſſert. pag.* 24.

(3) Nemo neſcit ſaepiſſime convocatos Patres fuiſſe, Conſtantio imperante, ut E. G. Arianam haereſim amplecterentur, & Athanaſium condemnarent.

(4) *Manſ. Diſſert. pag.* 25.

lut eſt a me paulo ante, cum de hac re agerem, obſervatum. Mitto quod eſt de Theodoro; nam & refutatum eſt ſupra, & ſi introducatur iſta tua de librariis ſentiendi ratio, nullum dubium eſt, quin res in hiſtoria nulla ſit, quae ſi nobis negotium exhibeat, aut declinari, aut ſuperari non poſſit. Dicemus enim vitio librarii pro *Theodoſio* ſcriptum *Theodoro* fuiſſe, itaque ſumma erit in Hiſtoria rerum omnium perturbatio. Ad Rufinum quod attinet, ſic habeto: fuiſſe eum Praefectum Illirico an. CCCXLIX, & CCCLII, ac proinde etiam CCCLI (1). Praefectum autem Illirico an. CCCLIV eſſe deſiiſſe (2). Nam erat eo anno in Galliis Praefectus Praetorio. Recte autem conjiciunt Pagius, & ante illum Valeſius, Anatolium (3), qui in Illirico an. CCCLIX Praefectus Prae-



(1) Non negat Manſius *pag.27.ſeq. Diſſert.* Conſule Gothofredum *Chronol. Leg. Cod.Theod. ad an.* CCCXLIX. & CCCLII.

(2) Vide ſupra *pag.301.*

(3) Praefectum Praetorio in Illirico an. CCCLIX fuiſſe Anatolium tradit Ammianus Marcellin. *l.*XIX.*c.*XI. Itaque ſentiunt Gothofredus in Proſopographia Codicis Theodoſiani *T. Extremo* ad *v. Anatolius*. Pagius ad *an.*CCCLI. *num.*X. & Valeſius *ad lib.* II. *Hiſt. Socr. cap.*XXX.

torio eſſet, geſſiſſe quoque eam anno ccc-lviii Praefecturam. Namque Marcellinus ad an. ccclix, quo loco diſſerit de rebus geſtis etiam anno ſuperiore, ait fuiſſe tunc Praefectum Praetorio Anatolium. At Praefecti, inquis, nomine Praefecti etiam Urbi appellabantur. Quid ad rem? Oſtendito *Rufinum* alium fuiſſe praeter eum, quem dixi, qui Praefectus Urbi eſſet, tumque a me extorquebis aſſenſionem. Sed etiam ſi abſens Rufinus eſſet, aliamque geſſiſſet Praefecturam, tamen Callicrates Exceptor Rufini Praefecti dici commode poterat? Ain' vero? *Rufini* ne Praefecti, ſine adjuncto aliquo, feciſſet Epiphanius de rebus in Illirico geſtis diſputans mentionem? Sane quidem cognoſcere debebat, Illirico Praefectum deſignari, ſi de rebus actis in Illirico quiſquam loquatur, & Praefectum nominet ſine adjuncto. Veruntamen haec omnia tibi erant voranda, ne ejurare, quam eras amplexus, ſententiam cogerere. Ego autem aemulabor ſtudia tua, concedamque de alio Theodoro Hilarium, de alio Rufino Epiphanium, de Germinio Cyzici tum Epiſcopo &c. Theodoritum loqui, modo momento aliquo gravi effeceris recedendum

dum eſſe a communi (1) opinione. Sed quam metuo ne ſit difficile! Nam quod dicis (2), tua *fideli totius rei geſtae expoſitione facile intellecturos eruditos, quam multa Pagius*, & alii *praeter ſcopum jactarint*, non probabitur, ut exiſtimo, his, qui & ſunt, & vocari merito eruditi ſolent. Eſt enim tota illa *expoſitio*, ſi ſermo ſit de Chronologia, conficta tuo arbitratu. Sed Socrates ac Sozomenus, inquies, Georgium ad eam Synodum veniſse



(1) Communem opinionem dico, quod eam poſt Petavium Diſſert. I. & II. *De Photino, & Synodis Sirmienſibus*, & in *Notis ad Epiphanium pag.*307. *ſeq.* ſumma conſenſione probarint Valeſius *loc.cit.* Pagius *loc. cit.* Couſtantius *loc. cit.* Natalis Alexander *Hiſtor. Eccleſiaſticae Seculi IV. Diſſertat.* XXXI. Tillemontius *loc. cit.* Hermantius *lib.*VI. *Vitae S. Athanaſii cap.*XXI. cum quibus componi facile poteſt Petrus de Marca *in Diſſert. de Temp. Synodi Sirm. Plenar.* & ex Haereticis Johannes Dorſcheus *ad Concilium Sirmienſe*. Thomas Ittigius *Diſſert.* VI. *Hiſt. Photini*, in *calce Operis de Haereſiarchis num.* 37. *pag.* 453. Conradus Samuel Schurtzfleiſchius *Diſſert.*XXXV. *Diſputationum Hiſtorico Civilium*, Johannes Albertus Fabricius *T.*VIII. *Biblioth. Graecae pag.* 315. & Johannes Franciſcus Buddaeus in *Appar. ad Theol. pag.* 456. *Edit. an.*1727.

(2) *Diſſert. pag.*26.

niſſe ſcribunt. Verum id quidem eſt. Atqui, ut ipſe quoque animadvertis, iidem illi poſt Conſulatum Sergii, & Nigriniani, hoc eſt anno cccli coactam eam contra Photinum fuiſſe narrant (1), cui profecto intereſſe Georgius Epiſcopus Alexandriae non poterat. Quamobrem cum Socratis, Sozomenique auctoritate nihil queas efficere, careaſque non monumentis modo, ſed etiam conjecturis, quibus probabilem reddas opinionem tuam de celebrato an. ccclviii contra Photinum concilio; agnoſcas neceſſe eſt eſſe abs te injuria reprobatam communem de ea re, ac pervulgatam opinionem (2).

Nunc ut omnes intelligant, quam accurate utaris ratione tua, proponam paucis argumentum, quo conatus es Sirmienſis contra Photinum actae ab *Orientalibus* Synodi Epocham ſuo loco movere, transferreque in annum cccliii. Huc vero illud recidit. Concilium cui interfuit Hoſius poſt ubi accitus (3) Sirmium a Conſtantio fuit, haberi non potuit anno cccli. In eo autem Concilio damnatus Photinus eſt.

(1) Manſ. *Diſſert. pag.* 25.
(2) Vide ſupra *Pag.*307. *Not.*1.
(3) Manſ. *Diſſert. pag.*24.*ſeqq.*

eſt. Concilium igitur, quod damnavit Photinum non eſt an. CCCLI celebratum. Efficis quod primo loco dixiſti, hoc modo: Concilium cui Hoſius interfuit &c. habitum poſt an. CCCLV eſt, quo tempore *longam moram* in Urbe Sirmio Conſtantius *traxit* (1). *Subſtitit* vero *plerumque* Conſtantius Sirmii ab exitu anni CCCLVII uſque ad Decembrem an. CCCLVIII. Ergo vel CCCLVII, vel CCCLVIII habitum illud concilium eſt. Atqui ei interfuit Georgius, quae res evenire ante *inclinantem annum* CCCLVIII non potuit, ut colligere ex Anonymo Maffejano licet. Quare an. CCCLVIII. *inclinante* coactum eſt celebratumque Concilium, cui interfuit Hoſius. Non igitur an. CCCLI. Atque hoc pacto probata *majore*, quam vocant, propoſiſitione, de qua nolo tecum contendere; quamquam eſt mihi Anonymi fides ſuſpecta; neque video, cur rejici Baronii ſententia debeat, quae fert eam Synodum fuiſſe an. CCCLVII celebratam: Hoc pacto, inquam, probata *majore propoſitione*, deſcendis ad illud quod aſſumſeras, nempe ad *minorem*: Nam licet quandoque Scholaſticorum voces, ne obſcuri videamur

 eſse,

(1) Manſ. *ibid.*

eſſe, uſu conterere. Sic autem agis. Socrates, ac Sozomenus tradunt eadem in Synodo & Hoſium praeſentem, & damnatum fuiſſe Photinum. Sed cum iidem narrent an. CCCLI id contigiſſe, alterutrum verum ſit neceſſe eſt, erraſſe illos vel in adnotando anno, vel in deſcribenda Hiſtoria Synodi, miſcendiſque rebus, quae diverſis temporibus eveniſſent. Utroque enim vitio illi ſaepe laborant, ut aut in annis, aut in confundendis rebus (1) peccent. Ergo verum eſt in Synodo cui Hoſius interfuit, fuiſſe etiam Photinum haereſeos condemnatum. Quid hoc eſt portenti? obſecro. An hoc tu eſſe argumentum putas, quod cum omnibus ratiocinandi regulis pugnet? Verum miſſa haec facio. Vereor enim, ne quid mihi gravius ex-

(1) Hoc non dicit diſertis verbis Manſius. Verũ non eſt cur revocetur in controverſiam. Nam eſt id omnibus exploratum, ut in miſcendis, & perturbandis rebus, ita etiam nonnumquam in perturbanda Chronologia peccare Socratem, atque Sozomenum. Atque hoc quidem evincunt teſtimonia Hermantii, & Tillemontii, quae Manſius laudat *Apolog.* §.XXIV. Quae cum ita ſint certum eſt tamen, non ſaepe, ſed aut numquam, aut perraro illos Hiſtoricos duos in Conſulatibus indicandis erraſſe.

excidat, quod tibi moleſtum ſit. Interea dabis hoc mihi, ut maneant immota (quoad contra gravius quidpiam productum fuerit) quae magnis viris probata ſunt de Synodis, prima quae celebrata ſit an. CCCLI adverſus Photinum; altera cui Hoſius adfuit an. CCCLVII, vel etiam ſi mavis an. CCCLVIII; tertia denique quae fuerit an. CCCLIX Sirmii congregrata. Nam de his poſtremis duabus, deque Ancyrana, quam anno CCCLIX ineunte contra ſecundam formulam Sirmienſem habitam fuiſſe ſcribis, nulla fere (1) eſt inter nos concertatio.

XIV. Non probo quod ſuſpicare (2), Synodum Hieroſolymitanam, quae de ſede Maximum deturbavit, ejuſque loco Cyrillum conſtituit ejus civitatis Epiſcopum,

*Synodũ Hieroſolymitanã contra Maximum non a. CCCXLVII. ſed poſt an. CCCXLIX fuiſſe celebra-*



(1) Nulla enim ratio eſt cur in an. CCCLVII potius, quam in an. CCCLVIII ſecunda Sirmienſis rejici debeat. Ancyrana autem quoniam habita aliquot menſibus poſt hanc Sirmienſem eſt, facile patiar, ut in an. CCCLVIII, vel ſi vis, in an. CCCLIX differatur. Nam tertia Sirmienſis, cujus eſt a Marco Arethuſio dictata profeſſio fidei nullum dubium eſt, quin anno CCCLIX celebrata ſit, cum Conſulatum Euſebii, & Hypatii praeferat, quos eo anno Coſs. fuiſſe conſtat. Vide Socratem *lib.* II. *cap.* XXXVII. H. E.

(2) Manſ. Diſſert. *pag.* 28. *ſeqq.*

*tam. Non tres Cyrillos, ſed unum ab Hieronymo eſſe nominatum.*

pum, revocari in annum cccxlvii poſse. Erat enim cadente an. cccxlix, ut paullo (1) ante oſtenſum eſt Maximus Epiſcopus Hieroſolymorum. Quare ſi qua Synodus ad eum dejiciendum celebrata Hieroſolymis eſt, ea vel an. cccxlix, vel an. cccl, vel cccli coacta eſt. Ac Cyrillum Epiſcopum anno cccli (2) fuiſſe, conſtat ex ejus Epiſtola ad Conſtantium. Eſt autem difficile creditu, eum qui Synodum coegiſſet, anno cccxlix cadente, pro Athanaſio, eodem anno ab altera Synodo, quae habita in ea Urbe fuerit, pulſum fuiſſe e ſua Eccleſia. Quamobrem aut an. cccl, aut cccli Hieroſolymitanum Concilium, ſi tamen fuit ullum (3), ſunt enim qui dubitent, celebratum eſt.

(1) §.v. *pag.*265. *ſeq.*

(2) Nam is eo anno menſe Majo cum Epiſcopus eſſet, litteras ad Conſtantium dedit, quae extant *pag.* 351. *Opp. Cyrilli novae Edit. Pariſ. Toutaei*. Vide ejuſdem Toutaei monitum ibid. *pag.*348. *ſeq. num.* xi.

(3) Nam etſi Socrates id tradat *lib.* ii. *cap.* xxxviii. cui Sozomenus *lib.* iv. *cap.* xx. aſſentitur, tamen revocatur in controverſiam. Conſule Touteum *Diſſert.* i. *De vita S. Cyrilli Praefixa ejuſdem Operibus pag.* xvii. *cap.* v. *num.* 23.

eſt. Erras etiam, quo loco ſcribis (1), annum XII Conſtantii, partim anno CCCXLIX, partim anno CCCL reſpondere. Nam reſpondet partim CCCXLVIII, partim CCCXLIX. Obiit namque Conſtantinus an. CCCXXXVII menſe Majo, adeoque tum eſt Conſtantius etiam potitus imperio. Quapropter XII Conſtantii annus deſinit in XI. Kal. Junias an. CCCXLIX. Neque eſt veriſimilius, quod adjungis, Hieronymi teſtimonio, ante Cyrillum celebrem imprimis & ſanctitate, & eruditione Epiſcopum, alios invaſiſſe in Eccleſiam Hieroſolymitanam Cyrillos (2) tres. Principio vereor, ne ea verba non ſint Hieronymi. Etenim, in Codice Reginae Vaticano, quem *admirandae vetuſtatis* Holſtenius appellat (3), Georgius autem VII ſeculo ſcriptum dicit fuiſse, nullum eorum extat veſtigium. Deinde non Cyrillos tres, ſed unum eumdemque Cyrillum quater Epiſcopatum Hieroſolymitanum (4) geſſiſse legimus in vul-

(1) Diſſert. *pag.29.*
(2) Manſ. *Diſſert. pag.29.*
(3) Vide ſupra *pag.267. num.1.*
(4) Sic enim habet. „ Maximus quadra„ geſimus poſt Macarium Epiſcopus moritur; „ poſt quem Eccleſiam Ariani invadunt. Pri„ mum

vulgato Hieronymi Chronico. Sed non eſt neceſse, ut copioſius de hoc argumento agam, quod eſt ſummorum virorum ſtudio diligentiſſime pertractatum (1).

*Dubium eſſe num ulla Synodus Epiſcoporum habi-*

XV. Concilium, quod Romae an. CCCLII coactum fuiſse cenſes (2), metuo ne nul-

„ mum Cyrillus; Eutichius: rurſum Cyrillus, „ Irenaeus: tertio Cyrillus, Hilarius: quarto „ Cyrillus: quorum Cyrillus cum a Maximo „ fuiſſet Presbyter ordinatus, & poſt mortem „ ei ab Acacio Caeſarienſi, & ceteris Arianis „ Epiſcopis Epiſcopatus promitteretur, ſi or- „ dinationem Maximi repudiaſſet, Diaconus in „ Eccleſia miniſtravit &c. Ergo primum Cyrillus Epiſcopatu potitus eſt, tum pulſus Arianorum artibus fuit, ejuſque loco creatus eſt Epiſcopus Eutichius: deinde reſtitutus Cyrillus, poſt ejectus iterum ab Irenaeo; rurſum reſtitutus; poſt quoque pulſus ab Hilario eſt, tandemque rediit in ſuam Eccleſiam.

(1) Conſule Toutaeum *loc. cit.* Michaelem Lequienium *T. III. Orientis Chriſtiani pag.* 157. *ſeqq.* Godefridum Henſchenium in *Actis Sanctorum T.* II. 18. *Martii pag.* 625. *ſeqq.* Tillemontium *Not.* 2. *in Cyrilli vitam pag.* 780. *To.* VIII. *Mon. H. E.* Papebrochium *To.* III. *menſis Maji in ſerie Chronologica Ep. Hieroſ.* Nam haereticos *Thomam Milles, Caveum*, & alios praetermitto.

(2) Vide Manſii *Diſſert. pag.* 20.

nullum fuerit. Namque illud in quo lectas ab ſe fuiſse Arianorum litteras Liberius (1) ſcribit, non conſtat Epiſcoporum ne fuerit, an Eccleſiae Romanae Presbyterorum. Sed concedam fuiſse Epiſcoporum; ut autem anno CCCLII fuerit habitum, quibus tu tandem efficis monumentis? Epiſtola namque ad Conſtantium ſcripta anno CCCLIV fuit, ut viri eruditi cenſent (2), nec ipſe negas (3). Liberius autem renunciatus eſt an. CCCLII menſe Majo (4), aut Junio (5) Pontifex. Quare tam potuit anno CCCLII cadente, quam an. CCCLIII. Synodus Romae a Liberio celebrari. Quae igitur ratio fuit cur ſcriberes. *Reipſa Concilium hoc Romanum ab exordio Pontificatus Liberii adeoque anno* CCCLII *removendum non eſt* (6)?

*ta Romae ſub Liberio fuerit, in qua lectae ſint Epiſtolae Orientalium contra Athanaſiũ. Quod ſi habita eſt, oſtendi non poſſe, fuiſſe eã anno* CCCLII *habitam.*

XVI.

(1) *Epiſt. ad Conſtantium num. 1. pag.* 424. *To. 1. Epiſt. Rom. Pont. Edit. Couſtantii.*

(2) Sirmond. Diatr. *Sirmit.* II. *pag.* 567. *Tom.* IV. *Opp. Edit. Pariſ.* Baronius ad *an.* 358. *Couſtantius Tom.* I. *Epiſt. Roman. Pontif. pagin.* 423.

(3) Diſſert. *pag.* 15.

(4) Ut ex Catalog. Liberiano conſtat.

(5) Ita cenſet Pagius *ad an.* CCCLII.

(6) Manſius *Diſſert. pag.* 30.

cienda in idem tempus (1). Tibi igitur hoc cenſeo: ſolvenda eorum argumenta eſſe, ante quam de differenda in an. CCCLVIII (2) eadem Synodo cogites, quae congregata ad privandum dignitate Cyrillum fuit. Ac Bollandiani in Hiſtoria Chronologica Patriarcharum Antiochenorum an. CCCLVII exeunte (3) periiſſe Leontium, initio autem CCCLVIII anni potitum Epiſcopatu Antiocheno fuiſſe Eudoxium Germaniciae pugnant. Jam vero Cyrillum, qui dejectus ab Synodo Acaciana fuerat, noluiſſe Antiochiae conſiſtere, propterea quod ea Paſtore careret, auctor eſt Theodoritus in II. Libro Hiſtoriae (4). Quamobrem ſi Cyrillus ante privatus eſt dignitate, poſtque Antiochiae nullum Epiſcopum invenit, quod exitu an. CCCLVII Leontius deceſſiſſet, invaſiſſetque initio an. CCCLVIII Eudoxius in eam ſedem; conſequens eſt, ut exitu an. CCCLVII ejectus ille Hieroſolymis fuerit, veneritque Antiochiam. Quodſi reſponderis, potuiſſe

(1) Toutaeus *ibid. num.39. pag.*XXIII.
(2) Vide Manſ. *Diſſert. pag.* 38.
(3) *Num.*212. *pag.*49. *Tom.*IV. *menſ. Julii.*
(4) Cap. XXVI. idque non negat Manſiu Diſſert. *pag.*39.

tuiſſe etiam Cyrillum initio an. CCCLVIII ex Epiſcopatu depelli, quod fortaſſe, non ſtatim atque incepit is annus, Eudoxius acceſſerit Antiochiam; hoc tamen reſponſi genere non conſequere, ut an. CCCLVIII potius, quam an. CCCLVII celebratum fuerit Concilium ab Acacio. Quare injuria, quin ullo aut documento, aut conjectura uſus ſis, ſtatuiſti, Cyrillum anno CCCLVIII Acacii artibus fuiſſe Hieroſolymis pulſum, quaſi *intervallum temporis... inter obitum Leontii, & Eudoxii ſubſtitutionem in annum* CCCLVIII *inciderit* (1). Mihi haec videntur. Tu quid poſſis Bollandianis opponere, & quid tibi placeat, pergratum erit, ſi ad me ſcripſeris.

XX. Satis ne rectum ſit, quod dicis anno CCCLVIII coactam fuiſſe Synodum Arianorum Melitinenſem, viderint Baſnagius (2), & Touteus (3). Eſt enim ea, ſi hos audias, rejicienda in CCCLVII annum. Nam etſi ante Ancyranam *De Synodo Melitinenſi contra Euſtathium Sebaſtenum retrahenda in an. CCCLVII.*

(1) *Diſert. pag. 39.*

(2) In Annalibus *Polit. Eccleſ. ad ann.* 357. *n.* 4.

(3) *Diſſert.* 1. *De Vita S. Cyrilli Cap.* VI. *n.* 39.

nam congregata fuerit, quam tu putas an. cccLIX celebratam fuiſſe; tamen id etiam illi eſſe veriſimilius arbitrantur, ut acta perinde ſit, antequam Cyrillus adactus fuiſſet Heroſolymitanos deſerere. Cyrillus autem exitu an. cccLVII, vel ſi mavis, initio an. cccLVIII Heroſolymis ceſſerat. Fit ergo ita, ut Melitinenſe Concilium removeri, eorum opinione, ab an. cccLVII non debeat, cui Cyrillus interfuit ut Epiſcopus Hieroſolymorum. Atque id inter te, & duos illos Scriptores intereſt, quod illi aliquo argumento utantur, quo ſtatuant, quam tuentur ſententiam; tu nullo. Nam quod ex Epiſtola LXXIV Baſilii profers (1), *Euſtathium, cum adeptus eſſet Epiſcopatum, ſtatim anathematiſmum conſubſtantialis ſcripſiſſe in Synodo Ancyrana*, leve eſt. Neminem enim eſſe arbitror qui τὸ εὐθὺς *illico* ſic intelligat, ut nullum tempus interceſſiſſe exiſtimet inter Euſtathii ad Epiſcopatum Sebaſtenum electionem, & Synodum Ancyranam. Quid enim? Nonne ipſe quoque anno cccLVIII Melitinenſem, anno vero cccLIX paullo ante Paſcha Ancyranam fuiſſe cele-

(1) Manſius Diſſert. 39.

celebratam (1) cenſes? Igitur menſes ſaltem quatuor a tempore quo prior, ad illud, quo haec poſtrema habita fuit, neceſſe eſt fluxerint. Age vero ſtatimne putas atque ordinatus Euſtathius Sebaſtenus Epiſcopus fuit, ejectum illum fuiſſe e ſua Eccleſia Synodi Melitinenſis decreto? Eſt vix illud profecto credibile, ut poſt menſem unum, quam creatus Epiſcopus eſt, amotus ab Synodo fuerit. Quocirca quinque ſaltem menſes ante Ancyranam, erat Epiſcopus Euſtathius, & tamen εὐθὺς in Ancyrana Synodo anathema *Conſubſtantiali* dixit. Itaque τὸ εὐθὺς non ita preſſe, anguſteque ſumendum hoc loco eſt, ut nulla interpoſita mora, ſtatimatque Euſtathius ordinatus Epiſcopus fuit, Anathema dixerit in Ancyrano Concilio *conſubſtantiali*. Quid? ſi ea vox in idem interdum recidat atque τὸ *inconſulte*? Hujus autem ſignificationis exemplum extat apud Thucydidem, ut vetus Scholaſtes animadvertit (2). Quare tolletur funditus conjectura tua,

X ſi ver-

(1) *Manſ.* ibid.

(2) Vide Thucyd. *Lib.* II. *Hiſt.* *pag.* 102. *Edit. an.* 1594. & ejus Scholiaſten ibid. *n.* 6. ubi:

τὸ

ſi verba Baſilii vertantur hoc modo (2) „ Epiſcopatum forte adeptus inconſulte „ Anathema ſcripſit conſubſtantialis in „ Ancyrana Synodo„ vel hoc alio „ Epi- „ ſcopatum forte adeptus, ſtatim (atque propoſita illi formula Ancyrana eſt) „ Anathema ſcripſit conſubſtantialis &c. Ita ſcilicet τὸ *ſtatim* non in tempus electionis, ſed in formulae exibitionem cadet, quam formulam ille ſtatim probarit, atque illi fuit exhibita. Nunc vide utra te ratio magis delectet, tuane, an ea, quam Lequienius (2) noſter probat. Cum enim tempore Eulalii Sacerdotem fuiſſe (3), deinde, Eulalio vita

τὸ εὐθὺς, inquit, οὐκ ἔστι παραχρῆμα, ἀλλ' ἐξ ἐυθείας, καὶ ἀσκόπως. *Vox* εὐθὺς *non ſignificat hic ſtatim, e veſtigio, ſed extra rectum, & inconſulte, ſeu inconſiderate*. Quae res obſervata etiam Conſtantino in Lexico ad vocem εὐθὺς fuit.

(1) Baſilius Epiſt. CCCLXIII al. LXXIV. pag. 406. Edit. *Pariſ. Mon. S. Mauri pag.* 406. καὶ τυχὼν τῆς ἐπισκοπῆς, ὡς ἔτυχεν, εὐθὺς φαίνεται γράψας ἀναθεματισμὸν τοῦ ὁμοουσίου.

(2) Lequien T. I. Orientis Chriſtiani *pagin.* 222. & 370. *ſeq.*

(3) Apud Socratem *Lib.* II. *Hiſt. cap.* XLIII. Ὑπὸ Εὐλαλίου ... καθῄρητο, ἐπειδὴ ἀνάρμοστον τῇ ἱερα

vita functo, ordinatum fuiſſe legiſſet Euſtathium ab Eulalii ſuceſſore Hermogene (1), conſequens eſſe exiſtimarit, alteram hanc ordinationem Epiſcopatus fuiſſe. Nam quae alia poſt Sacerdotium, niſi Epiſcopatus, fingi ordinatio poſſit, non video. At Hermogenes ante Euſebii Nicomedienſis mortem deceſſit (2). Erat ergo anno CCCXLII, quo Euſebius periit, Euſtathius Epiſcopus. Quamobrem anno CCCLV eum ad Synodum Mediolanenſem, ut Epiſcopum, acceſſiſſe, animadverſum eſt a Baronio (3). Quin etiam an. CCCLVI quo ſcripta Epiſtola Encyclica ab Atha-



ἱερωσύνῃ στολὴν ἠμφίεστο: ab Eulalio .. depoſitus „ fuit, quod veſtem Sacerdoti minime con„ venientem geſtaſſet.

(1) Apud S. Baſilium loco mox indicato.

(2) Ἐπισκόπῳ Ἑρμογένει τῷ Καισαρείας, ὁμολογίαν ἔδωκε πίστεως ὑγιοῦς· καὶ οὕτω τὴν Χειροτονίαν ὑπ' αὐτοῦ δεξάμενος, μετὰ τὴν ἐκείνου κοίμησιν, εὐθὺς πρὸς τὸν ἐπὶ τῆς Κωνσταντινουπόλεως Εὐσέβιον ἔδραμεν. „ Hermogeni Epiſcopo Cae„ ſareae . . . confeſſionem ſanae fidei obtulit; „ atque ita ab ipſo ordinatus, poſt illius dor„ mitionem, ſtatim ad Euſebium Conſtantino„ politanum accurrit. *S. Baſilius Epiſt.* CCCLXIII. *pag.* 406. *T.* III. *Opp. Edit. Novae*. Similia habet *Epiſt.* CCCLIV. *num.* 9. *pag.* 381.

(3) Ad an. CCCLV.

naſio ad Aegypti &c. Epiſcopos fuit, erat Euſtathius Epiſcopus Sebaſtenorum (1). Haec ego ſuſpicans ſcribo. Interea nobis ſtet illud, nihil te ex Baſilii loco poſſe colligere, quod evincat, Euſtathium paullo ante Ancyranam Synodum creatum fuiſſe Sebaſtenum Epiſcopum, ideoque paucis item ante Ancyranam menſibus fuiſſe celebratam Melitinenſem.

*De Synodis Neocaeſarienſi, Ariminenſi, Seleucienſi, & Antiochena.*

XXI. Laudo conſilium tuum, ut qui non neges, quod viſum pleriſque eſt, *fuiſſe* an. CCCLVIII actum Neocaeſarienſe Concilium (2). Facis tu quidem, mi Manſi, & prudenter, & recte. Nam eſt, mihi crede, plenum periculi, quae firmata conſenſu virorum doctorum ſint, ea non revo-

(1) Nondum enim miſſus Georgius fuerat Alexandriam, quo tempore ſcripta Epiſtola illa fuit, ut conſtat ex *num.* 7. Encyclicae ejuſdem *pag.* 277. *Tom.* 1. *Opp.* Electus autem Georgius fuit an. CCCLVI. ut Epiſt. 1. §. XX. oſtendimus. Habet autem in ea Epiſt. loc. cit. Athanaſius hoc modo. *Euſtathius, qui modo Sebaſtes eſt Epiſcopus*. Miſerum Montfauconum, qui Chronologiam Manſianam non noverat. Nam rejeciſſet eam Encyclicam in an. CCCLVIII, vel CCCLIX, non in an. CCCLVI.

(2) Manſ. *Differt. pag.* 20.

vocare in controverſiam modo, ſed etiam negare velle. De Ariminenſi, & Seleucienſi Conciliis nihil dico. Nam fatere, quod certum eſt (1), coactas an. CCCLIX fuiſſe. Ac dedi equidem Meletium initio an. CCCLXI dictum fuiſſe Epiſcopum Antiochenorum (2). Quare ſi qua tum (3) habita Synodus Antiochiae fuit, ea non eſt a mox indicato tempore removenda.

XXII. Probo quod narras de Synodo habita anno CCCLXII Alexandriae ab Athanaſio (4). Sed cura amabo, ut quae dicis, ea ſi obſervata ab aliis fuerint, ne eſſe abs te primum animadverſa videantur. Loquere enim ita ſaepe, ut qui rem neſciat; novi te aliquid attuliſſe arbitretur. *De Synodis Alexandrinis ſub Athanaſio.*

X 3 O fa-

(1) Manſ. ibid.

(2) Epiſt. I. §. XXVI. *pag.* 84. quo loco id clarum eſſe dixi, non quo nulli contra pugnent, ſed quo ita ratio poſtulet.

(3) Synodi meminit Theodoritus. Sunt qui dubitent vera ne ille praedicet. Quo circa dixi, *ſi qua tum &c.*

(4) Manſius *Diſſert. pag.* 44. ſic loquitur: *Quo temporis intervallo Concilium illud celebratum credo, cujus Epiſt. Synodica ex Operibus S. Athanaſii in Collectione Conciliorum tranſlata eſt.* At haec jam alii multo ante viderant.

O factum bene de auctore libelli Synodiei! Nunc, mi Manſi, tibi vehementiſſime gratulor, quod agnoris aut nullo hominem, aut parvo in pretio haberi oportere. Pernegas enim credendum illi eſſe (1), dum ſcribit, quo tempore Julianus in Perſide periit, fuiſſe, neſcio quam, Synodum ab Athanaſio celebratam Alexandriae. Reſtat, ut eum poſthac Ammiano Marcellino non eſſe praeferendum putes.

*De Concilio Pariſienſi an. vel* CCCLX, *vel* CCCLXI, *vel* CCCLXII, *non autem* CCCLXIV, *aut* CCCXLV, *aut* CCCLXVI *celebrato.*

XXIII. Venio ad Pariſienſe Concilium, de quo ſic ſtatuis: haberi ante annum CCCLXIV non potuiſſe (2). Non enim vis ut tibi cum Hiſtoricis novis conveniat, qui aut an. CCCLX (3), aut CCCLXI (4), aut CCCLXII (5) celebratum fuiſſe ferunt. Dicis hoc te Eruditis, quod expendant proponere, quaſi ante ne fando quidem fuerit auditum (6). Fuiſſe, in-

(1) Manſ. *ibid.*
(2) Manſ. *Diſſert. pag.*47.
(3) Pagius ad *an.* CCCLX. *num.*XVII.& Coutantius *in Vita S. Hilarii n.*38.
(4) Baſnagius *ad an.* CCCLXI.
(5) Baronius *ad an.*CCCLXII. *num.* CCXXIX.
(6) Id vero ſatis accurate explicatum a Coutantio eſt in Monito ad Epiſt.XIV. Liberii P. M. *pag.*451. *T.*1. *Epiſtolar. Romanor.Pontif.*

inquis (1), e Semiarianis aliquos, qui voce τοῦ ὁμουσίας abuterentur. Nam cum eam in pravum ſenſum detorquere ſolerent, inducere conſuerant incautos in errorem. Hanc fraudem nondum anno CCCLXV detectam ab Occidentis Epiſcopis in Synodo Romana fuiſſe, quo tempore ad Liberium miſſi a Lampſaceno Concilio Legati ſunt, qui cum dixiſſent non abhorrere ab ea voce ſe, tum recepti fuerunt in communionem. Hinc tandem concludis ante annum CCCLIV non fuiſſe Pariſienſe Concilium congregatum. Sed erat, mi Manſi, concludendum hoc modo: ante ann. CCCLXV non fuiſſe habitum, cum nondum an. CCCLXV doli, tua quidem ſententia, detecti eſſent.

Praeterea eſt hoc manifeſtum, cognitas eas Arianorum artes Orthodoxis fuiſſe ſaltem jam inde ab an. CCCLXII. Nam in Synodo Alexandrina actum de hac ipſa re illo anno fuit, ut conſtat ex Athanaſii Tomo ad Antiochenos (2). Neque haec

 an.

(1) Manſ. *Diſſert. pag.*47.

(2) Scripto anno CCCLXII, in quo ſic habetur *num.*3. *pag.* 772. *Tom.*1. *Opp.* „ Qui ſimulant quidem ſe Nicaenam fidem profiteri, „ atque interea contra Spiritum Sanctum blaſ- „ phe-

an. cccLXIII fugiebant Latinos. Quandoquidem Liberius Epiſtola XIII, quae ſcripta hoc, quem mox nominavi, anno eſt, meminit eorum, quae acta erant Alexandriae (1). Neque vero cre-

„ phemare non dubitant, nihil aliud praeſtant, „ quam quod Arianam haereſim verbis qui„ dem negant, animo autem, & ſententia re„ tinent. „ Quibus verbis indicat an.cccLXII homines malos fuiſſe, qui ſimularent ſe Nicaenae fidei eſſe addictos, cum revera non eſſent. Quemadmodum autem Nicaenam fidem probaſſent, non probata conſubſtantialis voce?

(1) *Pag. 448. ſeq. Tom. 1. Epiſt. Romanor. Pontif.* „ Sed mihi, cui convenit, omnia mo„ derate perpendere, maxime cum & Aegy„ ptii omnes, & Achivi accuſati ſententiam „ receperunt, multis parcendum quidem *his*, de „ quibus ſupra tractavimus; auctores vero eſſe „ damnandos, qui obliqua, & maligna ſubtili„ tate, & caligine offenderent innocentium „ ſenſus, per quae velamen obducerent veri„ tati. „ Norat ergo artes Semiarianorum Liberius. Quodſi recepit Legatos Synodi Lampſacenae, non idcirco recepit, quod dolos haereticorum ignoraret, ſed quod illi ſuſpecti non eſſent haereſeos, quos reſipuiſſe exiſtimaret. Nam Euſtathius, qui unus Legatorum erat, cum Nicaenam fidem obtuliſset ante an.cccXLII Hermogeni receptus ab eo fuit, quod cenſuiſſet hominem converſum ad veritatem eſſe. Vide Conſtantium *loc. cit.*

credibile eſt tum primum detectos Semiarianorum dolos fuiſſe. Namque ſi Alexandrina Synodus an. CCCLXII quid facto eſſet opus conſtituit, indicio eſt, fieri haec coepta ante ab haereticis eſſe, veniſſeque in Orthodoxorum cognitionem. Ecquid enim ſtatuiſſent Patres de rebus, quas ante celebratam Synodum tentari ab Arianis coepiſſe a nemine umquam intellexiſſent? Mirabile autem videri non debet, ſi nihil ante an. CCCLXII decretum de hoc genere fuit, cum Orthodoxi plerique, impri- miſque Athanaſius e ſuis Eccleſiis exſularent. Quod addis de Romana, & Lampſacena Synodis, expendetur paullo poſt diligenter. Eſt illud modo conſiderandum, utra ſit conjectura potior, tuane an Couſtantii? Nam de tua ſatis dictum eſto. Nunc de Couſtantiana (1). Sic autem ille agit a Pagio non diſſentiens. Quo tempore celebrata Synodus Pariſienſis eſt, nondum redierat Hilarius in Gallias, quod illius, ut praeſentis non faciat Synodus mentionem. Rediit autem Hilarius extremo CCCLX anno. Habita eſt igitur Synodus Pariſienſis ante an. CCCLXI. Rurſum idcirco Epiſcopi Pariſienſe Concilium

(1) *In Vita S. Hilarii num.68.*

lium celebrarunt, ut litteris Epiſcoporum Orientalium reſponderent, qui in Seleucienſem Synodum primum an. CCCLIX, tum in Conſtantinopolitanam an. CCCLX convenerant. Cũ autem ante an. CCCLX Pariſienſis haberi nequiverit, non enim coacta fuiſſet, ut Orientalium litteris reſponderet; nec potuerit poſt an. CCCLX, nam hoc anno Hilarius in Gallias venit, qui tamen tunc aberat; fit ita, ut habita ſit anno CCCLX. Contra Baſnagius anno CCCLXI cenſet congregatum fuiſſe Pariſienſe Concilium. Etenim plerique Epiſcopi nondum erant eo tempore ab exilio (1) revocati. Erat vero praeſens Hilarius, ut colligi poſſe ex Synodi verbis videtur (2). At anno CCCLXI exeunte, conceſſum ab Juliano Epiſcopis fuit, ut in patriam quiſque ſuam redirent. Itaque

(1) Nam habet hoc modo Synodi Epiſtola *Lab. Concilior. Tom. 1. col. 822. Edit. Pariſ.* „ Blaſphemias quoque omnes ... damnamus, „ maximeque eorum Sacerdotes Apoſtatas re„ ſpuentes, qui in loca fratrum indigniſſime „ exulantium ... ſunt ſubſtituti.

(2) Synod. Epiſt. ibid. *Ex litteris veſtris, quas Hilario ... direxiſtis.* Sed negat Couſtantius concludi hinc poſſe praeſentem fuiſſe Hilarium.

que celebrata Synodus Pariſienſis fuit ante exitum anni CCCLXI (1). Quod ſi non placet, differatur in an. CCCLXII. At in CCCLXV differri nullo modo poteſt (2). Neque me movet, quod addis anno CCCLXIV Valentem ſaeviiſſe in Orthodoxos. Hoc enim falſum eſſe primis litteris oſtenſum eſt. *Liberata* igitur non eſt tua opera, Synodus Pariſienſis *ab anno cui illigabatur*.

XXIV. De Concilio initio Pontificatus Damaſi habito, non laboro. Nihil enim habemus (3), quod ad eam ſpectet

*De Synodis Romana ſub Damaſo, & Antiochena Meletii, & Conſtantinopolitana, quā commentus eſt Manſius.*

(1) Eſtremo CCCLXI anno Julianus Epiſcopos hortatus ad colendam concordiam fuit, ut Marcellinus ſcribit *L.* XXII. *c.* V. Quare veriſimile eſt, tum etiam ſcriptum edictum fuiſſe, ut qui exulare juſsi fuerant a Conſtantio, hi redirent in patriam quiſque ſuam, quod edictum in quibuſdam Urbibus anno ſequente publicatum fuit, ut conſtitit ſupra *pag.* 85. cum de Athanaſio loqueremur. Utcumqne tamen ſeſe res habeat, ſi Hilarius non redierat, an. CCCLX: ſin autem redierat an. CCCLXI, vel CCCLXII ſummum, (nam hoc Epiſcopi ſine dubio deſierant exulare), celebrata Synodus Pariſienſis eſt: anno vero CCCLXIV, vel CCCLXV, vel CCCLXVI nullo modo.

(2) Vide notam ſuperiorem.

(3) *Manſ. pag.* 48.

ctet, praeter unius libelli Synodici auctoritatem. Ea vero, te non fugit, quo (1) eſſe apud nos debeat pondere. Accedit Synodus Antiochena (2) Meletii. Recte autem facis, dum, aſſentiens ceteris, fateris eam anno CCCLXIII conveniſſe. Habita eſt autem Joviano Imperatore. Non placet, quod adjungis de celebrato Conſtantinopoli anno CCCLXIV Concilio neſcio quo (3). Sed expedita haec fuit primis litteris (4) quaeſtio. Quamobrem praetermittenda mihi hoc loco eſt, ne actum agam.

*De Synodis Lampſacena & Tyanenſi.*

XXV. Lampſacenum Concilium ante Edictum Valentis in Orthodoxos fuiſſe celebratum ſcribis (5). Quod ego cur nolim nihil video. Sed Edictum an. CCCLXIV. fuiſſe publicatum, id vero eſt quod vehementer nego. Non enim vulgatum ante annum CCCLXVII fuit, ut arbitror me primis litteris (6) demonſtraſſe. Quapropter manebit firmum,

(1) Vide ſupra *pag.* 326.
(2) *Manſ. pag.* 49.
(3) *Manſ. p.* 50.
(4) *Pag.* 108. *ſeqq.*
(5) *Diſſert. p.* 53. *ſeqq.*
(6) *Pag.* 120. *ſeqq.*

mum, quoad meliore documento uſus non fueris, quod eſt a Socrate litterarum monumentis mandatum, Valentiniano, & Valente primum (1) Coſs. hoc eſt an. CCCLXV conveniſſe Lampſacum Macedonianos, celebraſſeque Concilium. Cumque peritiores critici cenſeant, id circa autumnum contigiſſe (2), erit ſcilicet veriſimile, anno CCCLXVI fuiſſe Romae congregatam a Liberio Synodum (3), quae recepit Legatos Lampſaceni conventus, ut qui ejuraſſe haereſim viderenren-

(1) *Lib.* IV. *cap.* IV. *H. E.*

(2) Vide Couſtantium in *Monito ad Epiſt.* XIV. Liberii *n.* V. *p.* 453. 454.

(3) Statueram equidem contra Manſium agere; qui Liberium formulam aliquam Sirmienſem admiſiſſe cenſet, *Diſsert. p.* 25. Sed cum ea opinio, quae communis eſt novorum Hiſtoricorum, impugnata, a Gorgnaeo Canonico Eccl. Sveſſionenſis ſingulari Diſſertatione fuerit, non eſt cur rurſum ſit oppugnanda. Hoc unum moneo: in vetuſtiſsimo Chronici Hieronymiani Codice, qui extat inter Cod. Reginae Vaticanos, & cujus ſupra facta mentio eſt, lapſus Liberii ne veſtigium quidem extare. Ex qua re conjicere licet adjunctum recentioribus exemplaribus eſſe, quod ſpectat ad lapſum hujuſmodi.

rentur, in communionem. Quoniam vero Synodus Tyanenſis congregata ante reditum Legatorum ex Italia (1) non fuit, nihil impediet, quin vera ſit Eruditorum Virorum Valeſii (2), Couſtantii (3), aliorumque ſententia, qui eam rejecerunt in CCCLXVII annum.

*Manſium non eſſe primum omniũ, qui cenſuerit an. CCCLXVI Athanaſium rediiſſe in Patriam, poſt necem Gregorii.*

XXVI. Haec ego de Epochis non Sardicenſis modo, ſed reliquarum etiam Synodorum, de quibus eſt abs te inſtitutus ſermo, dicenda eſſe putavi, ut intelligeres, vix ullam fuiſſe, *cujus* tu non perverteris Chronologiam. Atque hoc poſtremo loco habeto: non abs te, qui novi aliquid tentaſſe te ipſum dicis, quaſi quidquam ſit pretii in novitate; ſed a Vallarſio (4) jactum eſſe

(1) Sozom. *L.* VI. *cap.* XII.

(2) In *not. ad* Sozom. *L.* VI. *cap.* XII.

(3) In Monito ad *Epiſt.* XIV. *Liberii n.* V. *p.* 454.

(4) In notis ad Chron. *Hierom. T.* VIII. *Opp. S. Hieronymi Edit. Veron. p.*793. Ibi enim quin ullam habeat aliorum documentorum rationem, Anonymum, quem Manſius Maffejanum vocat, conſectatur. Et is tamen Auctor P. Cacciarium Carmelitam virum graviſſimum, & amicum noſtrum indignis modis exa-

eſſe fundamentum ſententiae tuae. Namque is primus omnium, quod ſciam, fuit, (non enim auſus eſt Maffejus id facere), qui aſſenſus Anonymo, ſcripſerit anno CCCXLVI rediiſſe, poſt Gregorii mortem, Athanaſium Alexandriam. Quo quidem jacto cetera conſequuntur, quae ſunt abs te de Sardicenſis, & aliarum quarumdam Synodorum annis conſtituta. Quae res eo conſilio animadverſa eſt a me, ut ne falſae quidem opinionis inventorem te eſſe gloriarere. Quod ſi erraſſe putas in re quapiam me, fac error meus ne me praetereat. Tibi enim ſic promitto, atque confirmo fore, ut meam ſententiam accommodem potiſſimum ad tuam. Sin autem vera me ſcripſiſſe cognoveris, quaeſo ne moleſtum ſit tibi, ut ſaepe alias conſueſti (1), errorem abjicere, & conſectari omnium rerum pulcherrimam veritatem. Eſſe id quidem grave hominibus, qui magiſtri ceterorum haberi velint,

exagitat, quaſi minus accurate fuerit in illuſtrando Rufino verſatus.

(1) In *Annal. Eccleſ. Baronii Edit. Lucenſis.*

velint, certo ſcio. Sed ferendum eſt tamen, quod perſaepe contingat, ut in re aliqua ſint.
πολλοὶ μαθηταὶ κρείττονες διδασκάλων. Vale?

*Romae* III. *Kal. Jaulias.*

APPEN-

# APPENDIX
## AD IV. EPISTOLAS
## *DE*
## Ratione Temporum Athanaſianorum &c.

### Num. I.

Referuntur Articuli quos ſcripſit, inſerique curavit Diario Paleariniano Mamachius.

### Art. I.

*De Epochis Conciliorum Sardicenſis, & Sirmienſium &c. Auctore Joh: Dominico Manſi e Congreg. Matris Dei Lucenſi. Lucae Typis Philippi Mariae Benedini an.* 1747. (1).

AVendo il P. Gian-Domenico Manſi celebre Religioſo per la nuova edizione degli Annali del gran Cardinal Baronio (1) determinato di pubblicare un ſupplemento alla raccolta de' Concilj da lui con fraſe aſſai pellegrina chiamata *Veneto Labbena*, ha da eſſo decantato ſupplemento *colta* (2) per ſaggio la Diſſertazione *de Epochis*, ch'è di 87. pagine (3).



(1) Omiſſa hic ſunt quaedam, quae non pertinent ad quaeſtionem de Epochis &c.

(2) *Decerptam*. (3) Praetermiſſa etjam hoc loco quaedam ſunt, quae non ſpectabant ad hoc diſputationis genus.

Dice egli nella ſua prefazione, che mentre ſtava penſando al ſuo gran ſupplemento, nacquegli un ſoſpetto nell'animo, che la difficultà provata da i Cronologi nel fiſſare gli anni, ne'quali, per occaſione della Ereſia Ariana, varj Concilj furono celebrati, non da altro naſceſſe, che dall'eſſere ſtata malamente fiſſata una qualche Epoca. Che gli tolſe ogni dubbio, e ogni ſoſpetto l'Autore Anonimo dell'Opuſcolo pubblicato dal Signor Marcheſe Maffei nel *Tomo* III delle ſue *Letterarie Oſſervazioni &c.* (1) Imperciocchè eſſendo queſto *Anonimo Maffejano*, così appellato dal P. Manſi, quaſi coetaneo di S. Atanaſio, e fiſſando nel ſuo opuſcolo all'anno 346 il ritorno di eſſo Santo al Veſcovato Aleſſandrino dopo la morte di Gregorio, era d'uopo, che il noſtro Autore daſſe un altra ſede al Concilio Sardicenſe, e agli altri Concilj ancora dipendenti, ſecondo la ſua fraſe, *ex utroque hoc hiſtoriae puncto &c.*

Niuno finora ſi è preſo l'ardimento di rigettare l'Epoca del Generale Concilio Sardicenſe ſtabilita da Socrate, e da Sozomeno. Imperciocchè avendo quei due celebratiſſimi, e antichi Iſtorici ſcritto, che l'anno 347, in cui furono Conſoli Rufino, ed Euſebio, fu lo ſteſſo Concilio adunato, era ben dovere, che foſſero ſeguitati dai Moderni nell' ordinare la Cro-

(1) Edidit poſt Maffejum Anonymi *Hiſtoriam Acephalam Manſius in Apparatu ad Annales Baronii pag.* 388. *ſeqq.*

Cronologia della vita, e maraviglioſe geſte del Grande Atanaſio. Avendo però il Padre Manſi letto con attenzione le *Oſſerv. Lett. del Sig. M. Maffei*, e conſiderato il documento, del quale abbiamo parlato di ſopra, è ſtato obbligato a poſporre a queſto l'autorità di quei due Iſtorici, e a formare della Vita, e dei Fatti di S. Atanaſio una nuova Cronologia. E le ragioni, che lo coſtrinſero a ciò fare, in poche parole, ſono queſte. L'Anonimo Maffejano viſſe circa l'anno 385. Queſti tratta delle coſe appartenenti a S. Atanaſio. L'Opuſcolo di lui è ſtato anticamente tradotto dal Greco in Latino, della quale Interpretazione latina una copia ſi trova in un Codice della Libreria del Capitolo di Verona, che per opera dell' Eruditiſſimo Signor Marcheſe Maffei è ſtata pubblicata. Or che l'Anonimo Maffejano ſia così antico, come il Padre Manſi pretende, ſi prova con due ragioni; primo perchè egli và in traccia di certe minuzie, le quali non ſarebbero ſtate ricercate da lui, ſe non era quaſi coetaneo del Santo Veſcovo di Aleſſandria. E non è credibile, che uno ſcrittóre più moderno poteſſe eſſere così ben informato de' meſi, de' giorni, e de' nomi delle perſone, ch' ebbero che fare con S. Atanaſio. Secondo perche l'autore Anonimo adopera i nomi de' meſi Aleſſandrini, onde ſi ricava, ch' egli ancora foſſe Aleſſandrino. Suppoſte queſte verità, conclude il noſtro P. Manſi, che convenendo l'Anonimo (1) in tutti i fatti con



(1) *Ibid. pag.3.*

S. Atanaſio, e quaſi in tutti con Socrate, e con Sozomeno, queſti ultimi, che di lui ſono più moderni, quando ſono a lui contrarj, da lui ſteſſo debbano eſſere emendati.

Vorremmo ben noi, che queſte ragioni foſſero concludenti, e a tutti gli eruditi piaceſſero. Ma quanto temiamo, che non debbano eſſere dalla maggior parte di eſſi riprovate! L'uſare i nomi Aleſsandrini de' meſi non è ſegno nè di grande antichità, nè che l'Anonimo foſse Aleſsandrino. Non vi ha dubbio, che alcuni ſcrittori non eſsendo Aleſsandrini, mentre delle coſe Aleſsandrine ſcrivevano, uſavano i meſi Aleſsandrini, come tra gli altri ne può ſervire d'eſempio l'Autore del Cronico Paſcale. Ma poſto ancora, che l' Anonimo foſse Aleſsandrino, non veggiamo, come indi poſsa dedurſi, ch' ei ſia ſtato quaſi coetaneo di Santo Atanaſio. L'Autore del Cronico Paſcale talmente parla del tumulto nato ſotto il Conſolato di Oreſte, e di Lampadio l'anno 532 in Coſtantinopoli, che moſtra di avere avuto piena contezza de' meſi, de' giorni, delle perſone, delle minuzie &c., e pure tutte queſte coſe non provano, ch' egli ſia ſtato quaſi contemporaneo di Giuſtiniano. E' anche notabile la diſinvoltura del noſtro Autore nello ſtabilire l'antichità dell' Anonimo, percioc-chè quando queſti ſi accorda con S. Atanaſio, e non con Socrate, e con Sozomeno, egli lo approva, e a due rinomati Iſtorici l'antepone; quando poi nè con Socrate, nè con S. Atanaſio conviene, allora egli rinfonde tutta la colpa ne' copiatori, e nella corruzione del Co-

Codice. *Reliqua Chronologi hujus Maffejani, cum foede depravata ſint, nec quicquam valeant ad Chronologiam conciliandam, omittenda hic cenſeo*. Belliſſimo ripiego da ſervirſene ogni qualvolta ci troviamo implicati! Baſterà paſsare ſotto ſilenzio ciò, che non fa per noi, e quando ci ſia oppoſto, riſpondere, che i teſti ſieno corrotti.

Dopo ſtabilita l'antichità dell' Anonimo Maffejano, paſsa il Padre Manſi a determinare l'anno, in cui fu celebrato il Concilio Sardicenſe. Oſserva pertanto, che un tal punto dipende dal ritorno di S. Atanaſio in Aleſsandria, come raccoglieſi dalla narrazione fatta dallo ſteſso Santo nella Epiſtola a' Solitarj, la qual coſa ſi può facilmente paſsare al P. Manſi. Ma il ritorno di S. Atanaſio in Aleſsandria è fiſsato dal Pagi, e dal Tillemont l'anno 349. Ed eccone la ragione. Il Concilio Sardicenſe fu celebrato, ſecondo Socrate, e ſecondo Sozomeno, l'anno 347. Ne' giorni paſquali dell' anno ſeguente Eufrate Veſcovo venne in Antiochia. Dieci meſi dopo, e perciò verſo il principio del 349 morì Gregorio falſo Veſcovo di Aleſsandria, e lo ſteſso anno tornò Atanaſio. Si oppone gagliardamente a queſta opinione il P. Manſi. Bene, dice egli, e rettamente, ſe gli antichi ſcrittori, de' quali è grande l'autorità, non ſono contrarj. Quali ſono queſti ſcrittori? L'Anonimo Maffejano, dice egli. Ma noi vorremmo ſapere perchè eſſendo in tanti luoghi corrotto il teſto dell'Anonimo, non ſia anche corrotto in queſto? Nò, dice il P. Manſi, perchè ſi conferma colle

coſe, che ſeguono. Ma per ciò dimoſtrare ricorre egli a' meſi Aleſsandrini, e fa tornare ogni coſa a maraviglia. Non vogliamo per altro noi entrare in ſomiglianti conteſe (1). Baſta, che non ſi poſsa provare l'antichità di quell' autore, e ch'ei non debba eſsere antepoſto a Socrate, nè a Sozomeno ſcrittori cogniti, e approvati, perchè nulla vaglia tutta la oppoſizione del P. Manſi. E chi è così franco nello ſtabilire nuove opinioni, il quale ſopra un corrottiſſimo frammento d'incerta età appoggiandoſi, diſprezzi i monumenti più accreditati, e al teſto corrottiſſimo li poſponga. So bene, che S. Girolamo nel Supplemento al Cronico di Euſebio riferiſce lo ſteſso ritorno all' anno *46* di Criſto, onde conclude, che avanti doveſſe

(1) Cum in haec verba Manſius incidiſset, putavit negari a me eſse menſes Alexandrinos dierum triginta. Itaque ut me erroris convinceret, omnes Chronologos ſic ſtatuere, ait, ut menſes illi τριακονθήμεροι fuerint. Omnium autem Chronologorum loco, citat ſolum Inſtitutiones Chronologicas Beveregii. Ego vero non negavi triginta dierum fuiſse Aegyptiorum menſes, quam rem notam clariſſimis Ptolemaei, aliorumque veterum teſtimoniis oſtendi poſse; ſed dixi nolle me hiſce controverſiis meipſum implicare; quaerereque recte ne ſe habeat ea ſumma annorum, ac menſium, quam Anonymus collegit, etiamſi ratio habeatur menſium Aegyptiorum.

veſse eſsere celebrato il Concilio Sardicenſe, e non l'anno 347. Ma per iſtabilire l'autorità di un monumento d'incerta età, e corrotto, non ci voleva altro, che uno non meno guaſto, e corrotto di quello. E non ignora il P. Manſi, che moltiſſime ſono le corruzioni intorno agli anni, che trovanſi nel Cronico di S. Girolamo, e che vicine ſono all'anno 346, come per eſempio il porre il principio del Pontificato di Liberio Papa l'anno 348, e molte altre, che ſe l'autore comanda, ſaranno da noi minutamente numerate (1). Or veda egli, ſe queſta ſorta di monumenti debba valere più dell'autorità di Socrate, e di Sozomeno, che nel fiſſare l'Epoca del Concilio Sardicenſe mentovano i Conſoli, ſotto i quali fu celebrato.

(2) Fiſsata a ſuo modo l'Epoca del ritorno di S. Atanaſio, ſcende il P. Manſi a determinare il ſuo [illegible]nto. In primo luogo oſserva, che non ſi debbano aſcoltare Socrate, e Sozomeno, ſebbene ſi ſervono de' Conſolati. Poichè queſti ancora talvolta prendono degli abbagli. Ma ſe la ſteſsa ragione vale per Theodoreto, per il Cronico di S. Girolamo, per il ſuo Monumento Maffejano &c, non ſappiamo a chi ſi debba ſtare in ſimile controverſie. Noi intanto ſtiamo ai due Iſtorici cogniti, e celebri, perciocchè ſi accordano fra loro, e ſervonſi de' Conſolati nel fiſsar l'anno del Concilio Sar-

 di-

(1) Vide *Epiſt.* IV. *pag.* 263. *ſeqq.*

(2) Hic nonnulla omiſimus, quae ad quaeſtionem non pertinent.

dicenſe. Teodoreto, e S. Girolamo non fanno menzione de' Conſoli. Il Monumento Maffejano è un corrottiſſimo frammento di non ſo qual pezzo di Storia; onde nè quello, nè queſto poſsono anteporſi a Socrate, e a Sozomeno.

In ſecondo luogo oſſerva, che poſto, che Gregorio falſo Veſcovo moriſſe l' anno 346., e il Concilio Sardicenſe foſſe celebrato avanti la morte di lui quaſi due anni, ſegue, che l' anno 344 foſſe il medeſimo Concilio celebrato. Anziche nella edizione Suriana de' Concilj nel Titolo del Sinodo Sarzicenſe ſono ſegnati i Conſoli dell' anno 344, come anche ſi vede in un Codice della Collezione d' Iſidoro Mercatore, che trovaſi nella Biblioteca del Noviziato de' PP. Geſuiti di Parigi, come riferiſce il P. Arduino. Queſti monumenti antepone alla Storia di Socrate il P. Manſi (1).

## ARTICOLO II.

Dalle coſe ſtabilite nell' Articolo antecedente, ſi può agevolmente coucludere, che non debba eſſere rimoſſa dall' anno 347 la Epoca del Concilio Sardicenſe, ſe non ſi adducono in contrario teſtimonj più autorevoli di quelli, che apporta il chiariſſimo P. Manſi (2).

Ve-

(1) Vide *Epiſt. 4. pag. 268. ſeqq.*

(2) Hic ſunt omiſſa nonnulla, quae in idem reci-

Veniamo alla Cronologia de' viaggi, e delle operazioni di S. Atanaſio. Non approva il P. Manſi la opinione del Tillemont, e del Pagi, i quali ſoſtengono, che avanti l'anno 341 non ſi poſſa in conto veruno fiſſare nè la venuta di S. Atanaſio a Roma, nè la partenza di lui dalla Città di Aleſſandria. Perciocchè non potendoſi ricavare altro dalla Epiſtola di quel Santo Veſcovo agli Ortodoſſi, ſennonchè egli era ne' giorni paſquali in Aleſſandria, e potendoſi ciò intendere de' giorni paſquali dell'anno 340, in queſto l'autore ſi ferma, coſtretto a così ſtabilire dall'autorità dell' Anonimo Maffejano, e di Teodoreto, una de' quali ſoſtiene eſſere ſtato S. Atanaſio eſule dalla ſua Chieſa ſei anni, e altrettanti meſi, e l' altro, che devaſtata foſſe per lo ſpazio di ſei anni da Gregorio la Chieſa medeſima; mentre ſe l' anno 341 partì il S. Veſcovo d' Aleſſandria, non ſei, ma cinque anni non terminati ſarebbe ſtato eſule dalla ſua Chieſa, la quale ſarebbe ſtata eziandio per cinque anni non compiti da Gregorio falſo Veſcovo devaſtata.

Noi però diciamo, che quantunque non coſti dalla Epiſtola citata di S. Atanaſio, ſe l' anno 341, ovvero ſe l' anno 340, egli partì d' Aleſſandria, coſta nondimeno da altri documenti, i quali ſenza dubbio (1) debbono eſſere

---

recidunt atque ea, quae dicta ſunt in extremo articulo ſuperiore.

(1) Vide *Epiſt.* 1. ubi de Anonymo multa differuntur.

eſſere antepoſti all' Anonimo Maffejano, che l'anno 341 seguì (1), e la venuta di Gregorio in Aleſſandria, e la partenza di S. Atanaſio da quella iſteſſa Città. In fatti S. Atanaſio nel libro *De Synodis* riferiſce, che il Concilio Antiocheno fu celebrato eſſendo Conſoli Marcellino, e Probino, cioè l'anno 341. Socrate, e Sozomeno diſtintamente raccontano, che da queſto Concilio fu Gregorio Cappadoce intruſo in quel Veſcovato. Egli è adunque manifeſto, ſeguendo l'autorità di sì illuſtri Scrittori, che l'anno 341 e occupò Gregorio la Sede Aleſſandrina, e fuggì da quella Chieſa S. Atanaſio.

Il noſtro Autore però non può acconſentire a Sozomeno, poichè gli pare, che queſto Iſtorico ſia contrario al Santo medeſimo. *Repugnare Sozomeno videtur &c.* (2) Non vogliamo per altro noi entrare a inveſtigare ſe il paſſo addotto dall' autore, come eſtratto dalla Epiſtola di S. Atanaſio agli *Ortodoſſi* ſia ſincero, o veramente no'l ſia. Certo è, che avendolo noi ricercato (3) nella Epiſtola medeſi-

---

(1) Nobis nonmagis placet Manſii opinio, quam ante. Nam cenſemus veriſimilius eſſe in an CCCXLII, quam in CCCXLI, multoque proinde minus in an. CCCXL adveniſſe Gregorium Alexandriam. Vide *Epiſt.* III. *pag.* 196. *ſeqq.* & *pag.* 220.

(2) Vide integrum Manſii locum ſupra *Epiſt.* III. *pag.* 199.

(3) Conſule *Epiſt.* III. *pag.* 197. *ſeqq.*

deſima della Edizione del Montfaucon; non l'abbiamo ritrovato. Ecco ciò; che ivi ſi legge (*Epiſt. Encycl. ad Epiſc. T.* 1. *Opp. pag.* 112.) *Praefectus Aegypti &c.* (1). Soggiunge poi il Santo, che Gregorio era ſtato mandato dagli Euſebiani: *Arianis ab Euſebio ſociiſque ejus miſſum*. Or Euſebio, e quegli Ariani ſuoi Compagni erano Veſcovi, quantunque ſeparati dalla Cattolica Chieſa. Egli è falſo pertanto, che S. Atanaſio neghi eſſere ſtato da' Sacerdoti eletto Gregorio, ed eſſendo ciò falſo, ſarà falſo ancora, che il Santo medeſimo ſia contrario a Sozomeno (2). Imperciocchè ſe fu da' Veſcovi mandato Gregorio, potè eſſere mandato da loro, quando erano nel Concilio adunati, come rapporta Sozomeno. E per verità dalla lettera di S. Atanaſio, che nella Edizione del Montfaucon porta il titolo d' *Hiſtoria Arianorum ad Monachos*; evidentemente raccoglieſi, che gli Euſebiani dopo di avere eletto Gregorio ſi ſi portarono dall' Imperatore, che come riferiſce Sozomeno, era allora in Antiochia, e ſupplicaronlo, che lo mandaſſe in Aleſſandria con Filagrio empio perſecutore del Cattoliciſmo. Ma oppone il P. Manſi, ch' eſſendo ſtato eletto Gregorio contra i Canoni ſecon-

---

(1) Vide locum integrum *Epiſt.* 111. *pag.* 200.

(2) Hoc argumentum non eſt ſolutum a Manſio. Vide ſupra *Epiſt.* 111. *pagin.* 197. *ſeqq.*

ſecondo la relazione di S. Atanaſio, forza è, ch' egli non ſu eletto in un Concilio.

E noi riſpondiamo, ch' egli è veriſſimo, che S. Atanaſio nella Enciclica a' Veſcovi atteſta, che Gregorio fu contra le regole Eccleſiaſtiche dichiarato Veſcovo di Aleſſandria: ma intanto ciò egli dice, poichè coſtava, che Gregorio era Ariano, che non era chieſto dal popolo, ch' era ſtato eletto in altro paeſe, ch' era ſtato a forza pel braccio Secolare intruſo in quella Chieſa, le quali coſe tutte erano contro i Canoni, ancorchè fatte foſſere da un Concilio. *Oportuit &c.*

Leggaſi ancora S. Giulio Papa, il quale nella ſua Epiſt. I. agli Euſebiani, riprende i medeſimi Veſcovi Euſebiani, ch' erano in Antiochia, i quali contra i Canoni eleſsero in quella Città, lontana 36 Manſioni d'Aleſſandria, un uomo eſtraneo, e co' ſoldati mandaronlo a devaſtar quella Chieſa &c. Non è dunque S. Atanaſio contrario a Sozomeno, anzi ſe con attenzione ſi conſiderino le parole dell' uno, e dell' altro, e confrontanſi colla Lettera di S. Giulio Papa, apparirà chiaramente, che conformi ſono ne' Sentimenti (1).

Vegga ora il P. Manſi ſe a ragione riprenda il Tillemont per aver queſti aſſerito, che ſul principio dell' anno 341 fu quel Sinodo incomminciato (2), perciocchè ne' giorni

(1) Vide *Epiſt.* 111. *pag.* 197. *ſeqq.*

(2) Non eo haec dixi, quo veram eſſe Til-

ni paſquali dello ſteſſo anno era Gregorio in Aleſsandria ſecondo ciò, che S. Atanaſio racconta nella Epiſtola una volta intitolata agli Ortodoſſi. Apporta un altra ragione il chiariſſimo Autore, per cui ſtudiaſi di convincere Sozomeno. In que' giorni paſquali, dice egli *pag.* 11; ne' quali Gregorio incrudeliva contro la Chieſa Aleſſandrina S. Atanaſio non era ancora partito d' Aleſſandria, dalla qual Città egli partì l' anno 340, come egli ſteſſo afferma nella ſua lettera agli *Ortodoſſi*. Chiunque conſidera le riferite parole del noſtro Autore, ſubito ſi da a credere, che S. Atanaſio mentovi l' anno, in cui egli partì d' Aleſſandria. E pure egli è certiſſimo, che di tal coſa (1) non fa mai il Santo menzione.

Ma l' Anonimo Maffejano, aggiugne il P. Manſi, ſoſtiene, che S. Atanaſio fu eſule (2) dalla ſua Chieſa 6 anni, e altrettanti meſi, e Theodoreto rapporta, che ſei anni Gregorio incrudelì contra la Chieſa medeſima. Noi però in primo luogo dimandiamo, perchè non ſia lecito credere, che queſto luogo dell' Anonimo ſia uno di quelli, de' quali

---

Tillemontii opinionem, ſed quo non eſſe recte a Manſio impugnatam putarem. Vide *Epiſtol.* III. *pag.* 207. *ſeqq.*

(1) Hanc obſervationem ſilentio Manſius praetermiſit: id vero an conſulto factum ab illo ſit, ipſe viderit.

(2) Hoc genus diſcriminis eſt etiam a Manſio ſilentio praetermiſſum, quaſi a me numquam obſervatum fuiſſet.

quali dice il chiariſſimo Autore : *Reliqua hujus Chronologi Maffejani cum foede depravata ſint &c?* E veramente egli è faciliſſimo, che ne' numeri prendano degli abbagli i copiatori, come da' Codici di Giuſeppe, e del Cronico di Euſebio, e di altre Opere degli Antichi ſi può evidentemente conoſcere, eſſendo eglino bene ſpeſſo ſcorretti particolarmente intorno a ciò, che i numeri degli anni, e de' meſi riguarda. La qual coſa potremmo ancora dire de' Codici di Theodoreto. Ma diamo, che l' Anonimo non ſia a noi favorevole, che può egli fare contra l' autorità di Socrate, e di Sozomeno, *i quali* non nelle note, e nei numeri, ma *nel filo* della Storia, e ne' racconti errerebbero (1), ſe sbagliaſsero intorno a ciò, che riferiſcono della elezione di Gregorio fatta nel Sinodo Antiocheno?

Inoltre Theodoreto nel luogo medeſimo prende un ſolenniſſimo abbaglio, mentre contra l' autorità di S. Atanaſio (2), pretende,

---

(1) Hoc non refellit Manſius.

(2) Non meminit hujus meae animadverſionis Manſius, quae tanti ponderis ſaltem erat, quanti eae ſunt, quibus ille eſt uſus, ut Socratis, atque Sozomeni rejiceret auctoritatem. Immo vero redarguit injuria me, quaſi Theodorito ſine ratione negarim fidem. Sed haec de Theodorito dicta fuerunt, ut ſi nobis adverſarius eſſet, quanti eſſet illius teſtimonium faciendum cognoſceretur. Ceterum ille nobis non modo

de, che il Santo era prima partito per Roma, che Gregorio foſse dagli Euſebiani mandato in Aleſsandria. Che ſe in una coſa di tanto peſo errò Theodoreto, moſtrò certamente di non eſserſi ſervito di buoni fonti, onde non è maraviglia, che abbia errato nel numerare gli anni della tirannide di Gregorio.

Segue dalle oſservazioni finora fatte, che ſe S. Atanaſio partì d' Aleſsandria dopo i giorni Paſquali dell' anno 341, come abbiamo provato, e nell' Ottobre dell' anno ſeguente fu per lui celebrato il Concilio Romano; l' Epoca di queſto Concilio debba eſser fiſsata l' anno 342, e perciò non ſia vera la opinione del P. Manſi, che dice, che *Romana Synodus in exitum anni 341 revocanda ſit* (3).

Paſsa il dottiſsimo Autore a parlare della profeſſione di fede, che falſamente, come approvata dal Concilio Antiocheno, fu da Narciſso, e da' Mari Ariani a Coſtante Imperatore preſentata. Soſtiene egli pertanto, che ciò ſia ſeguito prima, che terminaſse l' anno 341. Soggiugne poi, ch' egli ha voluto far menzione di queſto avvenimento per iſtabilire un Epoca certa del ſecondo Con-

do non adverſatur, ſed etiam favet. Vide *Epiſt.* III. *pag.* 221. *ſeq.*

(2) Juxta atque Tillemontii Syſtema poſtulat.

(3) Vide quae de hac Synodo diximus *Epiſt.* III. *pag.* 225.

Concilio Antiocheno. Ma per iſtabilire queſta Epoca certa, biſognava prima con efficaci ragioni provare, che non terminato l'anno 341 Mari, e Narciſso abbiano preſentato quel Simbolo a Coſtante. Egli per altro ſenza addurne niun documento, niuna ragione, anzi niuna congettura definiſce, che l'anno 344 prima del Concilio Sardicenſe, fu adunato il ſecondo Sinodo Antiocheno. Or vediamo ſe queſto ſuo fondamento ſuſſiſta. Diciamo noi pertanto, che non coſta ſe l'anno 341 avveniſse il fatto di Mari, e di Narciſso. Se pretende il P. Manſi, che coſti, e che perciò poſsa eſsere fondamento ſicuro per fiſsare un *Epoca certa*, è obbligato a provarlo. Egli però non lo prova, e non provandolo, fa d'uopo, che confeſſi, che non ſia certa ſecondo lui l'Epoca del ſecondo Concilio di Antiochia. Diamogli nulladimeno, che ſia vera la ſua Cronologia intorno alla legazione di Mari, e di Narciſso, come potrà indi conchiudere, che qualche tempo prima del Concilio Sardicenſe, ch' egli pretende celebrato l'anno 344, adunato ſi foſse il ſecondo Concilio Antiocheno? S. Atanaſio, dice egli, nel ſuo libro *de Synodis* narra, che tre anni dopo queſta tale legazione fu tenuto quell'Antiocheno Concilio. Se tre anni dopo, dunque ripigliamo noi, verſo la fine dell'anno 344; poichè la legazione non potè ſuccedere, che verſo la fine del 341, come concede il P. Manſi. Or ſe dalla fine dell'anno 341 ſi numerino anni 3, forza è che ſi venga alla fine dell'anno 344, che ſe ciò è vero ſarà eziandio neceſsario, che il noſtro autore ammetta, eſsere ſtato tenuto nello

nello ſteſso tempo, e non dopo l'Antiocheno il Sinodo Sardicenſe; mentre anche queſto, ſe ſi crede al P. Manſi, dovette eſsere al più verſo la fine dell' anno medeſimo celebrato.

Oppone, che forſe i tre anni mentovati da S. Atanaſio non erano compiti. Ma queſto *forſe* non baſta per fiſſare un Epoca *certa*. Inoltre come prova egli, che non erano terminati i tre ſopradetti anni? Non ha certamente verun motivo di ciò ſtabilire. E ſe non l'ha, in qual guiſa potrà mai quella legazione eſſere il fondamento, ſopra cui ſi poſſa ſtabilire con certezza una tal Epoca?

Sono alcuni, dice poco avanti, che non dalla legazione di Narciſſo, ma dal tempo del primo Concilio adunato per la Dedicazione in Antiochia, pretendano doverſi prendere il principio di quel triennio, a' quali confeſſa, ch'egli acconſentirebbe; ſe *forſe* non gli pareſſe più ragionevole l'appigliarſi al ſentimento del Pagi, che non foſſe compito il ſuddetto triennio.

E queſto è il modo di fiſſare l'Epoca *certa* del Concilio Antiocheno (1)? Nè deeſi tralaſciare da noi di oſſervare, che il P. Manſi è ſtato mal ſervito dallo Stampatore, mentre non avendo egli uſate, che due, o tre parole greche in tutta la Diſſertazione, coſtui gliene ha malmenata la prima (2), e in vece di ſtampare

Z

---

(1) Vide ſupra *Epiſt.* IV. *pag.* 273. *ſeqq.*
(2) Vide *Epiſt.* II. *pag.* 167. *ſeqq.*

re *formulam* μακρόστιχον in accuſativo, e colla lettera χ, gli ha fatto dire un Sollecismo, congiugnendo inſieme un Accuſativo con un Nominativo in queſta guiſa: *formulam* μακροστίκος, ponendovi inoltre invece del χ la lettera κ contra ogni regola di Ortografia. Ma paſſiamo avanti.

Gli Ariani, ſoggiugne il chiariſſimo Autore, compoſero una lunga formula, μακρόστιχον, e la mandarono in Occidente, affinchè ella foſſe approvata. Eſſendo giunti i loro Legati a Milano, ottennero che foſſe ivi adunato un Sinodo, a cui eſpoſero la cagione della loro venuta. I Padri, a quali premeva lo ſtabilimento, e la propagazione della Fede Nicena, riprovarono la nuova formula, onde gli Ariani dovettero ſenza avere nulla conchiuſo, partir dal Concilio. Fin quì va bene. Ma non vanno già così le coſe, che ſeguono. S. Atanaſio, ſoggiugne l'Autore, nella ſua Apologia ſcrivendo a Coſtanzo, conferma, che queſto Concilio di Milano, fu tenuto l'anno 344. Sentiamone la riprova. Scrive, dice egli, S. Atanaſio, che quattro anni dopo la ſua venuta in Roma, ſi portò a Milano, dove trovò certi Veſcovi. E bene? *Nempe, ut arbitror*, aggiugne il P. Manſi, *ad Concilium coeuntes*. Dunque perche trovò ivi alcuni Veſcovi, perciò ſi celebrava il Concilio? E con queſta autorità ſi conferma, che queſto era quel tal Concilio di Milano? Quando noi leſſimo le parole antecedenti: *Porro Concilium hoc Mediolanenſe anno 344 celebratum fuiſſe confirmat S. Athanaſius*, penſammo certamente,

me inermis (1) & innocens delectat. Ita ſoleo cum amicis agere, comiter ſcilicet & pacate. Cum amico igitur amice expoſtulo de accuſatione in me praepoſtere intentata, quaſi ſcilicet Theologiae morum ſtudium, grave inprimis & neceſsarium, traduxerim.

§.III. Ita verba quaedam mea in epiſtola diſſertationi praefixa, ſuboſcura (2) licet & ambigua, in partem deteriorem interpretaris. Ignoſce mihi, *Davum* (3) te credo, non *Oedipum*. Egone ſtudio illi detraxerim, cui jam inde a juvene me totum addixiſse ex te audio?

§.IV. *Permoleſtos* ego quidem & *vocales* appellavi homines, non eos profecto qui in ethica chriſtiana tradenda operam (4) ſuam mo-



---

(1) Hoc lector conſideret *inermis* ne ea dicendi ratio ſit, qua quis adverſarios ſuos *leves, vocales, publicaeque pacis perturbatores* appellat, ita ut Manſius facit in *Epiſt. Dedic. praefixa Diſſertationi de Epochis*.

(2) Ita ſe excuſat ſaepe Manſius, ut *ſubobſcure* ſe fuiſse loquutum dicat, quo effugere reprehenſionem poſſit.

(3) Eſt item haec, Manſio Judice, veritas *inermis*. Scilicet non eſt, haec eadem *veritas armata, illum qui* contra te ſcripſerit, appellare *Davum*.

(4) Eos profecto vocales &c. appellavit, velit, nolit; qui operam ſuam utilem in Ethicis collocant. Quae ego dixi de impugnatis a Manſio doctis viris, & contemta diſciplina morum, ea dicta ſunt & vere, & recte. Id ego oſtendam perſpicue, ſi perget laedere. Nunc omittatur.

modeſtam & utilem collocant; ſed eos tantummodo qui eo in ſtudio rixari potius vel tempus inaniter terere amant. Laudo illos ſi primo modeſte ſcripſerint; fero, ſi ex adverſo reſcripſerint moderate. Cum vero iterum iterumque clavum eundem jam fixum tundunt, aſpere praeſertim & dure, moleſtum id judico & inofficioſum.

§. V. Et vero tolerandum id utique mali fuerit minus inique, ſi in repetitis illis ſcriptionibus novi aliquid nec ante vulgatum (1) prompſerint; nunc vero eadem ſemper obſonia novis tantummodo iiſdemque ingratiſſimis injuriarum ſalſamentis (2) condita nauſeantibus offerunt. Hanc ne tu dixeris homine docto dignam occupationem?

§.VI. Joannes Clericus vir, cujus ſi theologica dempſeris, judicium eſt acre, & ſubactum, genus iſtud Theologorum exagitandum ſuſcipiens in diſsertatione ſua: *an ſemper reſpondendum ſit calumniis Theologorum*, adductis exemplis demonſtrat, eriſtica haec ſcripta *non prodeſſe authori; non aliis, ac praeſertim poſteris: Deo ſemper non eſſe grata, ut nec contentioſum animum*. Haec ille; id ego cum ipſo: *Cleric. art. critic. tom. 3. pagin.* 297. *Edit. Amſtelod.* 1730.

§.VII.

(1) Videant Docti viri num novi aliquid invehere quiſquam ſine erroris ſuſpicione in Theologiam poſſit.

(2) *Salſamenta* haec placent Manſio, ſi macerata ab ipſo ſint: ſin ab aliis, non placent.

§.VII. Neminem vero nomine compello, neminem deſigno. Vide, ſodes, ne ſi forte certum aliquem virum caecis ictibus me ferire judicaveris, teneant te amici eum infelicem (1) conjectorem, qui modo me reprehendendo ab illis argueris.

§.VIII. Atque ita demum in ipſo ſtatim ſcribendi exordio juſſionibus tuis obtemperandum mihi ſucceſſit; tuis, inquam, juſſionibus, quibus mentem meam, ſubobſcure (2) indicatam, in apertam lucem ut producerem, mandaſti. Utinam & in caeteris eadem obſervantia parere tibi daretur. Sed quae te veritas ad ſcribendum impulit, eadem me cogit, ut ex adverſo reſcribam. Videamus, quis nubem pro Junone.

§.IX. Antequam vero rem cominus tecum aggrediar, conveniat inter nos oportet de genere demonſtrationis, qua in rebus hiſce obſcuris, & intricatis uti neceſſe ſit. Facile mecum conſenſurum te credo, nullis aliis inſtrumentis, machiniſque (3) aliis ex alto puteo, in quo jacet demerſa, veritatem erui poſse, quam conjecturis; ut in ea parte, in qua conjecturae ſuppetunt validiores, ibi ſtare veritas credatur; inde vero abeſse, ubi conjecturae vel nullae ſunt, vel minores. Id mihi ſumo certum de-



(1) Scire aveo quinam hi ſint, qui me ut infelicem conjectorem redarguant.

(2) En tibi rurſum τὸ *ſubobſcure*.

(3) Mechanice!

monſtratumque. Nunc de reliqua ſcriptione tua, & mea amice tractemus (1).

§.X. De Epocha Concilii Sardicenſis potiſſimum, & praecipuum diſſidium eſt inter nos, unde reliqua proveniunt hiſtoriae, & chronologiae Eccleſiaſticae diſcrimina. Hanc tu cum reliquis hucuſque Chronologis, Socrate, & Sozomeno conciliantibus, cum anno 347 componis.

§.XI. Ego primus (2) inter Chronologos noſtrates in annum 344 retraho. Et vero, ſi Anonymi a Maffejo producti fides conſtiterit, (3) mihi lis adjudicanda eſset; cum enim Sanctus Athanaſius integro ut minus biennio poſt exactum Sardicenſe Concilium reditum ſuum Alexandriam diſtulerit, ut ego in Diſsertatione mea probavi, nec tu ipſe repugnas, eoque pervenerit an. 346 (4) ex fide ejuſdem Anonymi, conſequatur neceſse eſt, ut Sardicenſe Concilium ex anno 347 ad 344 retrahatur.

§.XII. Huic tu opponis, Maffejanum illum Anonymum (ita enim appello ſimili exemplo

---

(1) Ita ne vero? Amice ne mecum agat is, qui me Davum, & infelicem conjectorem vocat?

(2) Nunc primum audio eſſe Manſium inter noſtrates Chronologos numerandum. Nam a nemine ante audiveram.

(3) De Anonymi auctoritate, conſule Epiſtol. 1. per totum.

(4) Vide Epiſt. 1. *pag. 23. ſeqq.*

plo (1), ac olim annales a Lambecio vulgatos, Lambecianos inſcribere Chronologis placuit) tantae utiquae antiquitatis non eſse, quantam praefert.

§.XIII. Ac primo quidem me traducis, ejus vetuſtatem inde deducentem, quod Alexandrinis menſium nominibus utatur. At (2), rogo te vir doctiſſime, ſerio ne loqueris, vel ex joco? Ponderata ne prius ſcriptione mea, vel fugienti oculo & averſa mente decurſa? Haec ego ſcripſi: *Menſium anni nomina Alexandrina ſemper uſurpat, quod Alexandrino ſcriptori ita peculiare eſſe poteſt, ut alteri plane non congruat*. Ex Alexandrinis menſium nominibus non antiquitatem ego quidem, ſed patriam ſcriptoris deduxi.

§. VIV. Ais chronicon Paſchale Alexandrina menſium nomina adhibere, nec Alexandrinum authorem referre. Unde noſti vir (3) docte? Prome anecdotum hoc reconditum, & plane ignotum eruditis. Profecto quod Paſchale chronicon appellas, id aliis Alexandrinum dicitur, unde de Alexandrino ſcriptore conjectura. Antiquitatem ego vero aliis longe argumentis adductis probavi.

§. XV.

---

(1) Vide ſupra *pag*.8. *ſeqq*.

(2) Non ego ſic dixi, quo diſertis verbis id eſſe abs te conſtitutum putarem; ſed quo, niſi id voluiſſes, ex eo quod Anonymus menſium nomina Alexandrina uſurpaſſet, deducere, nihil te agere poſſe perſpicerem. At eras tu *ſubobſcure* loquutus.

(3) Vide *Epiſt*. 11. *pag*. 153.

§. XV. Quod ſcilicet cum ipſo S. Athanaſio (1), de ſe plura ſcribente, nunquam non cohaereat, & ne in minimo quidem diſcrepet. Quod Anonymi hujus Chronologia cum Chronotaxi ab ipſo Athanaſio digeſta vel ad dieculam conveniat. Conſenſionem hanc miram tu pariter appellas; & quamquam id ſit ironice a te dictum, mira tamen Chronologis doctiſſimis re ipſa videri debet, ac demonſtrandi vim habet quo ad ſcriptoris vetuſtatem ipſi plane S. Athanaſio ſupparem. Periculum rei volo facias in ſcriptoribus rerum Athanaſianarum (2), qui tamen aliquot poſt illum ſaeculis ſcripſerunt. Quot anachroniſmis, Deus bone, obvolvuntur!

§. XVI. Sozomenum, tuum illum ſcriptorem divinum, ita implicatum eſſe in (3) rebus Athanaſii, ut a diligenti rerum earum ſcriptore penitus deſerendus ſit, docuit Tillemontius, cujus verba inferius recitabo.

§. XVII. Cedrenus ſaeculi XI. (4) ſcriptor eſt Graecus; hunc ſi audias, anno IX. Conſtantii Gregorius Alexandrinus invaſor ab Arianis peremptus occubuit, cui Georgius ſubſtituitur Imperatoris juſſu. Anno Conſtantii XV. Athanaſius in Britanniam deportatur, ejuſque

---

(1) Conſule *Epiſt.* 1. *pag.* 22. *ſeqq.*

(2) Conſule *Epiſt.* 1. *pag.* 22. *ſeqq.*

(3) Non nego in nonnullis. Sed in conſulum notis indicandis erravit ne obſecro? Hoc erat a Manſio oſtendendum. Vide *Epiſt.* IV. *pag.* 288. *ſeqq.*

(4) Vide *Epiſt.* II. *pag.* 161. *ſeqq.*

que loco Felix Alexandriae ſufficitur. Quot verba, tot menda in hiſtoria, & chronologia. Gregorius naturali (1) morte, non violenta deceſſit. Anno Conſtantii XV. Chriſti 351. Athanaſius Alexandriae agebat quietus; nullus ad id uſque Georgius ab Arianis datus Alexandrinis praeerat; nullum denique Felicem cathedram ſuam occupantem Athanaſius tulit unquam. Uſque adeo lutulenta fluit hiſtoria Eccleſiaſtica, cum aliquanto remotius ab ipſo ſuo fonte hauritur. Si ergo purior ab Anonymo noſtro ſufficitur, quid inde conſequatur intelligis.

§. XVIII. Ais me, velut Deo e machina accerſito, conſenſum hunc chronologicum effingere, Alexandrinos menſes ad dies XXX. definiendo. Ego ne ſolus, an Chronologi (2) vul-

---

(1) Conſule, *Epiſt.* 111. *pag.* 191. *ſeqq.*

(2) Ubinam ego hoc dixi? An quod tritum omnium ſermone eſt, tricenarios fuiſſe Alexandrinorum menſes, id ego negare auderem? Hoc dixi nolle me eo genere controverſiae implicare, quaerereque, rectene collecta eſſet ab Anonymo ſumma menſium, & annorum, ſi habeatur ratio menſium Alexandrinorum? Nunc quia me laceſſit: ſic ajo, recte eam ſe habere, ſi menſium Romanorum habeatur ratio; ſi contra Alexandrinorum, non item. Nam ea ſumma ſic habet ab an. CCCXLVI menſis Octobris die 21. ad diem 9. Februarii anni CCCLVI fluxiſſe an. IX. m. III. d. XIX. Nam a 21. Oct. an. 346. ad 21. Oct. 355. anni ſunt noſtra com-

vulgo omnes? Cedo mihi verba Cl. Beveregii in Inſtitution Chron. lib. I. cap. x. *Omnes menſes* (Aegyptiaci) *ſunt* τριακονθημέροι *ſive tricentarii* (Graecam (1) vocem quam emendatiſſimam excudendnm curavi, ne operam tuam deinceps in typorum correctione Theologus locares). Illud inſuper animadverſione in rem noſtram dignum cenſeo, quod nonnulla occurrant ab antiquiſſimis ſcriptoribus vel perperam tradita, vel non ſatis diligenter definita, quae noſtra demum aetate Critici peritiores, qua valent arte abſtruſa penetrandi, in meliorem lucem traxerunt; haec Anonymus

---

computandi ratione novem. A 21. Oct. an. 355. ad 21. Januar. an. 356. menſes ſunt noſtro more, tres. Vigeſimae autem primae diei Januarii dies XIX ſi adiunxeris, incides in IX. Februarii. At ſi menſes Alexandrini, qui tricenarii erant, conſiderentur; a 21. Octob. an. 355. ad IX Februarii an. 356. menſes 3. dieſque XXII. fluxerint neceſſe eſt. De annis nihil dico, nam fixi Aegyptiorum tot dies, quot ſolares noſtri, continebant. Interea hoc es conſequutus, ut quod tunc ſilentio praetermiſi, ut tibi conſulerem, nunc in lucem protulerim. Neque vero quia ſumma annorum, & menſium, quam Anonymus collegit, nihil vitii continet, ſi habeatur ratio menſium Romanorum, idcirco vera Anonymus praedicat. Nam errat ille quidem, ſi pugnet cum Athanaſio; pugnat autem, ut *Epiſt.* I. *pag.* 23. *ſeqq.* & *Epiſt.* III. §. 2. oſtenſum eſt.

(1) Vide *Epiſt.* II. *pag.* 167. *ſeqq.*

mus noſter (1) quaſi comperta, & ſub oculis ſuis geſta egregie definivit, ac explicavit. Pagius (2) obitum S. Athanaſii in annum 373. referri oportere ex conjectura tantum, repugnantibus licet Socrate, & Sozomeno, aſſequutus eſt; eundem annum S. Praeſulis emortualem Anonymus noſter ſignat. Quis etiam niſi comperta ſcribens, nomen certum loci noſſet, quo S. Athanaſius Juliani edicto iterum e ſede ſua pulſus aufugit? Hunc vero *Thereu* (3) nullo veterum docente, Anonymus noſter appellat. S. Athanaſius anno 353. legationem pro ſe ad Conſtantium Imperatorem Mediolanum miſit: hanc geſſerunt Epiſcopi; unius tantum ex illis nomen exprimit Sozomenus lib. 4. c. 9. ſed Epiſcopos quinque tunc miſſos (4), quorum ſingulorum nomina diligenter exprimit, uno per incuriam omiſſo: Anonymus noſter affirmat, a nullo veterum, niſi ab explorata per ſe veritate edoctus. Contra tam multa ſinceritatis argumenta, fruſtra, & inaniter, vir doctiſſime, aetatis ambiguitatem Anonymo illi affingis (5).

§. XIX. Eſto vero, genuinus ille ſit, ais. Sed & in pluribus corruptus eſt, & interdum impeditiſſimam, ut ego pariter in diſſertatione

(1) Vide *Epiſt.* 1. *pag.* 23. *ſeqq.*

(2) Vide *Epiſt.* 1. *pag.* 231. *&* *Epiſt.* 4. *pag.* 288. *not.* 4.

(3) *Epiſt. pag.* 88.

(4) Vide *Epiſt.* 1. *pag.* 60. *ſeqq.*

(5) Concedam, niſi vera ſint, quae ſcripſi *Epiſt.* 1. *per tot.*

ne mea agnovi, habet chronologiam. Fateor ego quidem ingenue; ſed nunquid quod identidem (1) vitium ſentit vetuſtatis, ideo ubique mendoſus judicandus eſt? Pagius, vir inter chronologos aetatis noſtrae ſummus, Theophanis chronologiam interdum labaſcere agnoſcit; numquid propterea ea non utitur feliciter ad chronologiam eccleſiaſticam reſtituendam in iis ſaltem, in quibus errati ſuſpicio nulla ſuccurrit? In noſtro Chronologo, ubi forte mendum (2) cubat, errati hujus apertiſſima praebentur indicia, ut cum annorum ſummae variae inter ſe non conſtant; id plane argumentum eſt vitii in annorum numeris. Cum vero ſummae annorum inter ſe cohaerent, cur lectio ſollicitetur, nihil eſt. Sunt etiam nonnulla (3), quae cum hiſtoria a vetuſtiſsimis ſcriptoribus aeque omnibus tradita pugnant; in his rectiſsima eſt mendi ſuſpicio (4).

§. XX. Id ego adnotavi in conſulatu (5) Hypatii & Catullini, quod conſulum par toti antiquitati ignotiſsimum eſt. Quaenam fuerit errati hujus cauſa probabilis, in diſſertatione indicavi. Mendoſus eſt plane conſulatus ille, tota-

---

(1) Conſule *Epiſt.* 1. *pag.* 107. *ſeqq.*

(2) Conſule *Epiſt.* 1. *pag.* 108. *ſeqq.*

(3) Quid nonnulla? Fere omnia ſunt hujuſmodi, mihi crede. Lege *Epiſt.* 1. *pag.* 23. *ſeqq.*

(4) *Suſpicio*, iuquit. Scilicet ſcelus eſſet, ſi diceret Anonymum in manifeſto errore verſari.

(5) Quam recte notaverit, vide *Epiſt.* 1. *pag.* 41. *ſeqq.*

totaque dein conſequens hiſtoria confuſa eſt, & indigeſta. Quam confuſionem ipſi primigenio authori facile tribuerim; quotus enim quiſque eſt, qui, cum peregrina tradat, interdum non erret? Alexandrinus (1) ſcriptor, quae Alexandriae accidebant, habebat explorata; quae alibi, forte non ita. Labanti igitur ex aliorum ſcriptorum authoritate ſuccurrendum eſt.

§. XXI. Teneo te, inquis; ergo & in retrahenda Concilii Sardicenſis epocha in annum 344. deſerendus eſt Anonymi Maffejani ductus, quippe qui ab aliis hiſtoricis vetuſtiſsimis, Socrate nempe, & Sozomeno aberrat. Darem equidem argumentationi tuae manus victas, ſi non aeque alii aequalis aetatis ſcriptores ab utroque illo diſcederent, & Anonymo noſtro accederent. Concilium anno 347. congruere nequaquam poſſe demonſtrant, praeter Anonymum Maſſejanum, S. Hieronymus in chronico (2) vetus inſcripto Concilii in codice Surii (3), & Harduini (4), acta Concilii Colonienſis (5), & Theodoretus (6), quos in diſſertatione mea adduxi: reipſa vero cum anno illo componunt Socrates & Sozo-

(1) At in Alexandrinis rebus narrandis ſaepe, & turpiter labitur, ut etiam in aliis. Conſule *Epiſt.* 1.

(2) Vide *Epiſt.* III. *pag.* 263. *ſeqq.*

(3) Vide *Epiſt.* IV. *pag.* 286. *ſeqq.*

(4) Conſule *Epiſt. eamd. ibid.*

(5) Vide *eamd. Epiſt.* IV. *pag.* 288. *ſeqq.*

(6) Vide *Epiſt.* 3. *pag.* 221. *ſeqq.* §. XXII.

Sozomenus. Utri parti (1) fides addicenda eſt? numquid duo ſupra quinque praevaleant? quid ajo duo? unum dixerim, nam Sozomenum e Socrate, ſeu e converſo accepiſſe cum omnes afferunt, tum res ipſa loquitur, utrinque verbis ipſis recurrentibus. Quandoquidem ergo in eam neceſsitatem redigimur, ut mendum cubaſſe apud alterutram partem agnoſcamus; nonne pronius eſt, mendoſum unum judicare prae quinque?

§. XXII. Vide, Sodes, uter noſtrum (2) melius argumentetur. Ego ſic: Sardicenſe Concilium anno 344. vel 345. convenit, ut ex Anonymo Maffejano, veteri Concilii inſcriptione, S. Hieronymo in chronico, Theodoreto, & Actis Concilii Agrippinenſis demonſtratur; ergo corrigendi ſunt Socrates, & Sozomenus, qui annum 347. malunt. Tu ſic: Sardicenſes Patres anno 347. coiverunt, teſte Socrate, & Sozomeno; ergo vitiata eſt lectio Theodoreti, S. Hieronymi, veteris Concilii inſcriptionis, Anonymi Maffejani, & Actorum Concilii Agrippinenſis. Papae *Dialecticam* ratiocinationem (3)!

§. XXIII. Quid pro te reponas haud ignoro. Vetus Concilii inſcriptio, ais, aeram mendoſam ſignat, S. Hieronymus in Chronico & Theodoretus non ſemel labuntur in erro-

---

(1) Vide *Epiſt.* 1. *pag.* 23. *ſeqq.* & *Epiſt.* 3. *pag.* 179. *ſeqq.* & *pag.* 234. *ſeqq.*

(2) Vide *Epiſt.* IV. *pag.* 272. *ſeqq.*

(3) Conſule *Epiſt.* IV. *pag.* 276.

errorem; horum ergo authoritas tanti facienda non eſt, ut epochae plane novae, contra Socratis & Sozomeni authoritatem ſtabiliendae ſufficiat (1). Tecum facerem, vir doctiſsime, ſi de ſingulis hiſce ſeorſum, & ab aliis ſejunctis, res eſſet. Cum vero in re praeſenti non unus vel alter, ſed quinque conveniant (2), vix a me impetrare poſſum, ut credam tam multos labantes, alioqui interdum, nec ſemper emaculatos, in uno eodemque errore ſtabiliendo convenire potuiſſe. De tota Eccleſiaſtica Hiſtoria vel unicum promas exemplum, quo ex tam multis veterum authorum corruptis textibus punctum aliquod contra hiſtoriae veritatem ſtabiliatur, & eris mihi magnus Apollo.

§. XXIV. At, rogo te, quoſnam (3) contra ſinceritatem Chronici S. Hieronymi, Theodoreti, Actorum Concilii Agrippinenſis, Anonymi Maffejani in re praeſenti tantae authoritatis, hiſtoricos opponis? Socratem, ais, & Sozomenum hiſtoricos vetuſtiſſimos, ſinceriſſimos, & fidei non indubiae, nempe Graecae (4). At de vetuſtate quidem ego non diſputo, quamvis pari cum illis gradu conſiſtunt S. Hieronymus, Teodoretus, Acta Concilii Agrippinenſis.



(1) Non ſic ego ratione utor. Vide *Epiſt.* IV. *pag.* 258. *ſeqq.*

(2) Vide *Epiſt.* I. *pag.* 93. *ſeq.*

(3) Quos habeam cognoſcere poteris ex *Epiſt.* III. §. II. *ſeqq.*

(4) Vide *Epiſt.* 2. *pag.* 16. 163. *ſeqq.*

§. XXV. De ſinceritate vero habeo quid contra excipiam. Audi Cl. Tillemontium ita de Socrate pronunciantem. *Il eſtoit fort credule, & uſoit de peu de diſcernement dans le choix des pieces, & des perſones ſur l' autoritè des quelles il fait ſon hiſtoire; ce qui fait qu' elle eſt tres pleine de fautes, & que dans les choſes les plus veritables il y mele des circonſtances fabuleuſes &c. Il s' eſt ſouvent laiſſe tromper; mais ye ne croy pas qu'il ſe trompe volontairement. C' eſt, ce me ſemble l' idee la plus veritable, qu' on puiſſe avoir tant de Socrate que de Sozomene qui l' a copie en cet endroit, & en beaucoup d' autres.* Audi conſona ex Godfrido Hermantio in praefat. ad vitam S. Athanaſii. *Pluſieurs celebres auteurs de noſtre ſiecle, avojent deja remarquè un tres grand nombre de fautes dans l' hiſtoire de Socrate, dont Sozomene n' a preſque eſte que le copiſte &c.*

§. XXVI. Vide quodnam ſit eruditorum de tuis illis Graeculis (1) judicium, quorum fidem tanti facis, ut ſupra S. Hieronymum, Theodoretum, Acta Concili Agrippinenſis, Anonymum Maffejanum efferas. Quorum etiam ſepoſito judicio, vis ne per te noſſe, quantae ſcriptores illi fuerint in conciliari chronologia indaganda peritiae? Concilium Nicaenum I. ſub S. Silveſtro Papa I. conveniſſe, vetus eſt celebris, & nemini ſeu veterum, ſeu recentiorum explorata ſententia: id vero unum fere dixerim Socratem latuit, apud quem

(1) Vide *Epiſt.* 11. *pag.* 163. *ſeqq.*

quem ſub Julio collocatur (1). Nemo unus eſt eruditorum, qui utrumque Graeculum non accuſet de male collocata Concilii cujuſdam Sirmienſis epocha. Quis ſub Conſulibus non ſuis aſſignatum(2)ab utroque hiſtorico S. Athanaſii obitum non fateatur? Denique P. Antonius Pagi in Critica Baronii ad annum 365. num. 2. quid ſentit de conſulari (3) chronologia a Socrate conſtituta? *Socrates dum hujuſmodi notas temporarias uſurpat, non raro in errorem labitur.* Haec, vir clariſſime, tuis meditationibus in Epocham Sardicenſis Concilii a me conſtitutam reponenda mihi ſuc-



(1) Non nego aliquando lapſos fuiſſe Socratem, ac Sozomenum, ſed hoc tibi erat oſtendendum, in conſulatibus indicandis labi illos & ſaepe, & turpiter, ut tuus Anonymus ſolet. Vide Epiſt. IV. *pag.* 288. *ſeqq.*

(2) Quid tu? An Johannem B. Solerium, Hermantium, & Papebrochium ſpernis, qui Socratis de anno Athanaſii emortuali ſequuntur ſententiam? Vide *Hiſt. Chronol. Patriarch. Alex. pag.* 40. *To.* V. *Junii*.

(3) Video quidem de notis conſulatuum agi a Pagio. Sed is non probat, quod dicit. Affert exemplum de anno Athanaſii emortuali. At eſt id etiam in controverſia poſitum. Sumere autem, quaſi conceſſum ſit, quod eſt in controverſia, id vero critici accurati eſſe negamus. Atque in eo etiam peccat, quod uno exemplo concludat, non raro in his rebus peccare Socratem. Ac protuliſſet quidem, ſi exemplum clarius habuiſſet.

currebant; quae eadem mente a te accipi velim, qua a me ſcripta ſunt, ut ſcilicet intricatae hujus chronologiae explicandae ratio aliqua, ea facilior, quae hucuſque aſſignata eſt, ineatur.

§. XXVII. Supereſt modo ea diſquiramus, quae tu de fuga S. Athanaſii Romana contra me ſtatuiſti. Atque ego quidem in cauſa ſuperior abſcederem, ſi quidem Anonymi Maſfejani ſinceritas, quam ſuperius adſtruere conatus ſum, agnoſcatur. Cum vero adverſarium te ejus infenſiſſimum profitearis, eo in praeſens ſepoſito, quibus patronis cauſam meam perorem, accipe. Gregorius poſt occupatam Alexandrinam cathedram ſexennio occubuit, teſte (1) Theodoreto; hoc vero ejus obitu cum exordio anni 346. illigato, quae mea eſt ſententia, de qua ſuperius ſatis diſputaum eſt, ſupereſt annus 340. pro ſeceſsione Romana Athanaſii ab intruſo Gregorio pulſi fugatique. En igitur alterum ſententiae meae patronum Theodoretum. Recte tu quidem admones, repugnare ſententiae huic meae Socratem, affirmantem S. Athanaſii abdicationem inter primas Concilii Antiocheni curas fuiſſe; Antiochenum vero Concilium anno 341. celebratum affirmant omnes. Oppoſui Socrati S. Athanaſium (2), qui in epiſtola ad Orthodoxos (Ita enim inſcribebatur in vetuſta editione, quae tunc erat ad manus,

(1) Vide *Epiſt.* 111. *pag.* 221. *ſeqq.* & *Epiſt.* 1. *pag.* 23. *ſeqq.* & *Epiſt.* 111. 33. *ſeqq.*

(2) Vide *Epiſt.* 4. *pag.* 296. *ſeqq.*

nus,) ſeu in Encyclica ad Epiſcopos, ut in nova Montfauconii reformatur, aſſerit contra Eccleſiaſticam Regulam electum Gregorium in in Sede Alexandrina intruſum fuiſſe, quae ſane verba non ſatis cohaerere arbitrabar cum ejus aſſumptione in Antiocheno Concilio dedicationis, cujus tam celebris fuit per orbem fama, ut ejus ſanctiones perinde ac Orthodoxae ab Eccleſia interdum receptae fuerint. Suſpicioſa proinde mihi efficiebatur ea (1) Sozomeni authoritas de electione Gregorii in eo Concilio, qua admiſſa, Theodoreti, & Anonymi Maffejani chronologia impediebatur. Duobus uni oppoſitis fidem adſtruendam cenſui. Quid rogo monſtri hoc eſt; quid non conſonum optimae criticae legibus?

§. XXVIII. Addo nunc (2) & ipſis pariter Socrati, ac Sozomeno repugnarè eam, quam ſtatuunt, in Antiochena Synodo dedicationis Athanaſii abrogationem. Nam vir ſanctus Romam haud ante receſſit, quam poſt adventum Alexandriam Gregori intruſi, quo veniente Athanaſius ipſe paſchalibus diebus fugitabundus Alexandriae aliquando egit, ut ipſe de ſe S. Athanaſius, a me in diſſertatione productus, teſtatur. Haec ut inter ſe conſtent, vide, quo nos deducant. Antiochenum illud Concilirm convenit anno poſt obitum Conſtantini V. Marcellino, & Probino Coſſ. ex definitione Socratis, & Sozomeni, & S. Hieronymi, ergo poſt Majum anni 341, indi-



(1) Vide *Epiſt.* III. *pag.* 208.
(2) Conſule *Epiſt.* III. *pag.* 212. *ſeqq.*

indictione XIV. Primum poſt hoc tempus Paſcha eſt anni 342. Fieret ergo, ut non ante annum illum Athanaſius Romam aufugere potuerit. Id vero olim quidem Baronio ſuccurrit; nunc optimorum chonologorum calculis omnibus ex Socrate & Sozomeno reprobatur. Vide Tillemont. not. 42. in S. Athanaſium.

§. XXIX. Novit haec Tillemontius, nodumque hunc praeciſurus Concilii exordium cum ipſo anno 341. initio componit; atque ita demum contigiſſe cenſet, ut paſchalibus anni 341. diebus Gregorius Alexandriam inopinus ſupervenerit, Athanaſius fugitabundns latuerit. Opportune id quidem viro erudito ſuccurrit, ut Sozomenum cum Athanaſio conciliaret; at non ſatis accommode ad veritatem hiſtoriae; nam convocatos ad Concilium Epiſcopos occaſione novi Templi dedicandi tradunt hiſtorici, eamque dedicationem auguſto menſe peractam ex vetuſtis (1)documentis Pagius demonſtrat; non ergo in anni exordio, ſed circa menſem Auguſtum Patres Antiocheni coiverunt. Convenit in eam rem chronicon S.Hieronymi, aſſentientibus ei pariter Socrate, & Sozomeno, quod Concilium anno v. Conſtantii aſſignat: coepit vero annus ille poſt medium Majum anni 341. His igitur omnibus ſimul

(1) Id ego non inficior. Sed vellem vetera haec documenta Manſius indicaſſet, quae id omnino efficiant, quod optaret. At eſt id profecto difficile.

mul collatis, illud demum reſultat (1), nihil ſatis firmi in fide Socratis, & Sozomeni ſtatui poſſe; nec temeritatis notam me juſte incurſurum, ſi verbis Tillemontii pronuntiavero. *Ainſi il vaut mieux laiſser ce faut au nombre des fautes de ces auteurs, qui brouillent tellement toute cette hiſtoire, qu' il eſt difficile de s'y reconnoiſtre, & d' y rien fonder.* (Tillem. not. 44. in S. Athan.)

§.XXX. Negocii aliquid faceſſeret S. Julii Papae I. epiſtola ad Epiſcopos Antiochiae agentes ſcripta (2), quos arguit de injuſta S. Athanaſii exauthoratione aeque atque de non juſta Gregorii aſſumptione. In ea quidem, fateor, inauſpicatam hanc aſſumptionem illis exprobrat Pontifex; ſimul tamen admonet id praeſtitum non a ſaniori parte, non a pluribus, ſed a paucis: *Audio paucos eſſe iſtorum malorum authores*, non ergo hoc praeſtitum in Concilio, in quo id decernitur, quod pleriſque, non vero quod paucis libet. Tota conſtat epiſtolae hujus veritas, ſi id conſtituerimus, ex Epiſcopis, qui dein Concilio dedicationis adfuerunt, quoſdam nefariae molitionis authores ſe praebuiſſe; non vero in (3) Concilio; vel ſi in Concilio, in

 alio

(1) An quia hi novi ſcriptores inter ſe diſſentiunt, id tandem *reſultat*, ut nihil firmi fide Socratis, ac Sozomeni ſtatuatur? Ridiculum! Vide *pag.* 213. *ſeqq. Epiſt.* III.

(2) Vide *Epiſt.* III. §. XI. *pag.* 208. *ſeqq.*

(3) In Concilio ſcilicet, invito Manſio, qui neque Scheleſtratum, neque Pagium legit, qui

Pal-

alio ſaltem,quam in concilio dedicationis. Haec fuſius differenda fuerant, ut ſolutio aliqua inveniatur nexus implicatiſſimi; qua, ſi arridet, utaris; ſi diſplicet, Tillemontii conſilium amplectere. Abjice (1) Socratem, abjice Sozomenum, atque ita demum cum Anonymo Maffejano, & Theodoreto ſeceſſionem S. Athanaſii Romam cum anno 340, Concilium Antiochenum dedicationis cum anno 341 Auguſto menſe cum S. Hieronymo componas.

§.XXXI. Ita ſemel e vetere loco in aliam Sedem (2) translato Sardicenſi Concilio, id ſatis probationis arbitrabar fore, ut quae ex Epocha hac fixa pendebant, Antiochenum ſcilicet alterum Concilium, & Narciſſi Mariſque legatio e loco pariter ſuo dimoverentur, quorum illud anno 344 hanc vero anno 341 vindicavi. Ita enim rem conficiebam. Antiochenum ſecundum Concilium, Chronologis omnibus fatentibus, Sardicenſe praeceſſit (3), convenitque poſt legationem Narciſſi & Maris triennio, de quo triennio S. Athanaſius *in libro*

---

Palladii auctoritate illud Concilium coactum fuiſse oſtendunt. Vide ſupra *pag.*213.

(1) Immo ſpero fore, ut Manſius *abjiciat* Anonymum Maffejanum.

(2) Quibus documentis? Nempe Anonymo Maffejano, Iſidoriana Collectione, Spuriae Synodi Colonienſis auctoritate, & Annorum notis, quas, neſcioquis, addidit Chronico Hieronymiano. *Dignum* nimirum patella *operculum*!

(3) Vide Epiſt. IV. *pag.*273. §. VII.

bro *de Synodis*. Legationem vero illam poſt Concilium Antiochenum dedicationis miſſam ſatis conſtat. Non ergo citius; non ſerius abſolvi haec ipſa legatio potuit quam elabente anno 341. Ita enim locus ſupereſt triennio illi, quo abſoluto Antiocheni patres iterum coiverunt, itemque Concilo Sardicenſi anno 344 celebrando. Quoniam vero nonnullos eſſe comperi Chronologos triennium illud, in quo tota verſatur quaeſtio, incoeptum non abſolutum ſumentes; ſicut & alios novi, qui hoc ipſum triennium non a legatione, ſed a Concilio Antiocheno dedicationis exordiuntur; idque poſtremum ſi admittatur, annus habitae legationis vagatur incertus, prius vero ſi demus chronologis illis Antiochenum II. inter annum 344 & 343. fluctuat; ideo in Epocha utraque figenda ambigendi adverbium uſurpavi *forte*. Quid hic reprehenſione dignum commiſi? an forte, quod in re incertiſſima, unde triennium illud a S. Athanaſio deſignatum repetendum ſit, num a legatione Maris & Narciſſi, num potius a Concilio Antiocheno dedicationis, ambigendi adverbio utendum cenſuerim *forte*? Debebam, ſi tuis moribus agere voluiſſem, quin potius, ſi tanta, quanta tua eſt, authoritate praeſtaſſem, aſſerto definire controverſiam ambiguam; ita enim ut ſoles: *mendoſus eſt Theodoreti* (1) *textus*; *mendoſa Concilii Sardicen-ſis*

(1) Ego nihil dixi, quod non probaverim, ut ex duobus Articulis Diario Paleariniano inſertis, exque Epiſtolis meis plane conſtat. Quare injuria, ne gravius dicam, me Manſius inſectatur.

*ſis vetus inſcriptio ; errat S. Hieronymus . Ita eſt , ne ambigas .*

§.XXXII. Ad exitum propero , vir doctiſſime ; neque enim vacat operoſius diſcutere ea , de quibus in cauſa Mediolanenſis Concilii me accuſas . Arguis me , ex verbis S. Athanaſii affirmantis ſe , cum Mediolanum veniſſet ad Conſtantium , reperiſſe ibi Epiſcopos ; me , inquam , non niſi injuria Concilium ex verbis illis extorſiſſe . Me ne vero tu ? qui ex verbis S. Athanaſii in epiſt. encycl. ad Epiſcopos ferentibus , *Gregorium ab Euſebio , ſociiſque ejus miſſum* , argumentum traxiſti , unde probares invaſorem illum e Concilio mitti (1) potuiſſe ? Num verba illa *ab Euſebio , ſociiſque miſſum* , vim habent majorem ad Concilium exprimendum , quam haec , quibus S. Athanaſius ſe Mediolani nactum Epiſcopos teſtatur ? Reponis : cum Gregorium miſſum ab Euſebianis Antiochenis lego , id mihi ſatis eſt ad fidem adſtruendam Sozomeno , qui invaſorem illum ab Antiocheni Concilii Patribus miſsum affirmat . Id ego pariter pro me regero : cum habeo Athanaſium anno 344.Mediolani Epiſcopos reperiſſe ; haec mihi ſatis probabilis conjectura

(1) *Potuiſse* dixi . Cumque Socrates , ac Sozomenus miſsum a Concilio fuiſse dicant , hinc effeci non repugnare , ut Manſius exiſtimarat , Socrati Athanaſium . At miſsum fuiſse , Athanaſii auctoritate confici poſse , numquam dixi . Contra Manſius , eo uno Athanaſii teſtimonio , quin ullum aliud attulerit , Concilium confecit Mediolanenſe .

ra (1) offertur pro Concilio Mediolanenſi, quod non diu ante Concilium Sardicenſe, habitum exeunte anno 344 conveniſse Pagius animadvertit. In re obſcura, haec non affirmans (2) quidem, ſed opinans, *ut arbitror*, conjecturas aliorum nova hac conjectura fulciens, propoſui.

Hoc, vir clariſſime, volo ex me habeas argumentum obſervantiae erga te meae; quae, niſi ſumma fuiſſet pro merito ſcientiae, & eximiae virtutis tuae, numquam id commiſiſsem, ut aliquid temporis iis quae mihi opponis diſcutiendis eluendiſque impenderem. Certum, enim mihi erat, numquam ire in vadimonium cum iis, qui mihi litem aliquam literariam eſsent intentaturi. Quo ſemel munere obſequii mei perfunctus, numquam committam deinceps, ut ſi forte tu, vel alius quicunque, in ſcribendo perrexeris, novis ego ſcriptiunculis me, te, ac literatos omnes fatigem. Vale.

TABU-

---

(1) Ridiculum! Quid enim eſt, in hac re ſimile? Mamachius cenſet potuiſse a Synodo Epiſcopum Gregorium mitti, quia Socrates, & Sozomenus id diſerte affirmant, nec repugnat Athanaſius; ergo licet Manſio concludere Synodum Mediolanenſem indicari ab Athanaſio, ut qui dicat Mediolani ſe, neſcio quos, Epiſcopos reperiſse.

(2) Id ego nunc affirmans dico, fretus tamen non Athanaſii, ſed Liberii auctoritate. Epiſtol. 111. *pag.* 228. *ſeq.*

## TABULA CHRONOLOGICA.

| Chronologia Noſtra. Anno | | Chronologia Manſii. Anno |
|---|---|---|
| CCCXLI | Concilium Antiochiae ad dedicandum templum cogitur. *Epiſt.* 111. *pag.* 196. | |
| CCCXLI | Exeunte Euſebiani, qui Antiochiae, poſt diſceſſionem Orthodoxorum manſerunt, Conciliabulum habent, conſtituuntque Gregorium Cappadocem Epiſcopum Alexandrinorum. *Epiſt.* 111. *pag.* 196. *ſeqq.* | CCCXL |
| CCCXLII | Euſebius Nicomedienſis, qui pulſo Paulo in Epiſcopatum Eccleſiae Conſtantinopolitanae invaſerat, moritur. *Epiſt.* 1. *pag.* 45. *ſeqq.* | |
| CCCXLII | Paullo ante Paſcha Gregorius Cappadox Alexandriam venit, ſaevitque in Orthodoxos. *Epiſt.* 111. *pag.* 212. *ſeqq.* | CCCXL |
| CCCXLII | Athanaſius e patria fugit, & Romam petit non vero ut Manſius cenſet an. 340. *pag.* 113. *ſeqq.* | CCCXL |
| CCCXLIII | Narciſſus, & Maris &c. ad Conſtantem Imperatorem Legati mittuntur, eique formulam fidei exhibent, quam dicunt fuiſſe Synodo Antiochenae probatam *pag.* 225. | CCCXLI |
| CCCXLIII | Synodus Romana a Julio celebratur. | CCCXLI |
| CCCXLIII | Julius P. M. ad Euſebianos Antiochiae agentes ſcribit *pag.* 218. *ſeq.* | CCCXLI |
| CCCXLV | Labente, Antiochena Synodus Arianorum formulam fidei ſcribit, quam | CCCXLIII |

μα-

## TABULA CHRONOLOGICA.

| Chronologia Noſtra. Anno | | Chronologia Manſii. Anno |
|---|---|---|
| | μακρόστιχον vocant &c. *Epiſt.* III. *pag.*226. *ſeq.* & *Epiſt.*IV. *pag.* 280. | |
| CCCXLV | Athanaſius ad Conſtantem Mediolanum venit *pag.*154. *ſeqq.* | |
| CCCXLV | Fervente aeſtate Conſtantius ad Singaram cum Perſis pugnat *pag.*181. *ſeqq.* | |
| CCCXLVI | Synodus Mediolanenſis celebratur, reprobatque formulam μακρόστιχον &c. *pag.*228. *ſeqq.* | CCCXLV |
| CCCXLVI | LibaniusBaſilicon ſcribit *pag.*186.*ſeqq.* | |
| CCCXLVI | Nullum hoc anno contra Euphratem Coloniae Concilium congregatur *pag.*258. *ſeqq.* | |
| CCCXLVII | Synodus Sardicenſis initio anni cogitur, non vero an. 344. *pag.* 41. *ſeqq.* *pag.*179. *ſeqq.* | CCCXLIV |
| CCCXLVII | Philippopolitanum Arianorum Conciliabulum, quod etiam Sardicenſe vocant, cogitur *pag.*280. *ſeq.* | CCCXLV |
| CCCXLVII | Legati Synodi Sardicenſis paſchali tempore Antiochiae verſantur *pag.* 224. *ſeqq.* | CCCXLV |
| CCCXLVII | Synodus Mediolanenſis contra Photinum *pag.*281. *ſeqq.* | |
| CCCXLVIII | Gregorius Cappadox initio anni ab Alexandrinis interficitur *pag.* 241. *ſeq.* | CCCXLVI |
| CCCXLVIII | Stephanus Epiſcopus Antiochenus, qui Aria- | CCCXLVI |

## TABULA CHRONOLOGICA.

| Chronologia Noſtra. Anno | | Chronologia Manſii. Anno |
|---|---|---|
| | Arianam haereſim tuebatur, in Synodo Arianorum Antiochena deponitur *pag.* 282. *ſeq.* | |
| CCCXLVIII | Synodus Carthaginienſis a Grato celebratur *pag.* 281. | CCCXLVIII |
| CCCXLIX | Athanaſius Alexandriam, opera Conſtantis, revertitur *pag.*237. *ſeq.* | CCCXLVI |
| CCCXLIX | Mediolanenſe Concilium recipit Urſacium & Valentem, qui reſipuepuerant, in communionem *pag.* 281. *ſeq.* | CCCXLVI vel CCCXLVII |
| CCCXLIX | Synodus Sirmienſis Petavio, & Coutantio memorata *pag.*294.*ſeq.* | |
| CCCXLIX | Cadente Synodus Hieroſolymitana pro Athanaſio a Maximo Epiſcopo celebratur *pag.*283. *ſeq.* | CCCXLVI |
| CCCXLIX | Vel 350. vel 351. Synodus Hieroſolymitana Maximum deponit, ejuſque loco Cyrillum conſtituit Epiſcopum Hieroſolymorum *pag.*311. *ſeqq.* | CCCXLVII |
| CCCL | Paulus Conſtantinopolitanus Epiſcopus in exilium pellitur *pag.*55.*ſeqq.* | CCCL |
| CCCLI | Sirmienſe Orientalium Concilium contra Photinum *pag.*284.*ſeqq.* | CCCLVIII |
| CCCLII | Concilium Orientalium *pag.* 316. | CCCLII |
| CCCLII | Concilium Orthodoxorum Epiſcoporum in Aegypto *ibid.* | CCCLII |
| CCCLII | Vel 353 Synodus Romana ſub Liberio *pag.*316. | CCCLII |

Vel

## TABULA CHRONOLOGICA.

| Chronologia Noſtra. Anno | | Chronologia Manſii. Anno |
|---|---|---|
| CCCLIII | Vel 354 Synodus Arelatenſis, in qua Orthodoxi ab Arianis oppreſſi fuerunt *pag.* 317. | CCCLIV |
| CCCLVI | Synodus Biterrenſis habetur, in qua Hilarius fidem defendit *ibid.* | CCCLV |
| CCCLVI | Georgius creatur Epiſcopus Alexandrinorum *pag.* 65. | CCCLVI |
| CCCLVI | Athanaſius clam fugit. | CCCLVI |
| CCCLVI | Georgius quadrageſimae tempore Alexandriam venit. | CCCLVII |
| CCCLVII | Melitinenſe Concilium Euſtathium Sebaſtenum e Sede deturbat. | CCCLVIII |
| CCCLVII | Cyrillus Hieroſolymitanus in Synodo Acaciana deponitur. | CCCLVII (1) |
| CCCLVII | Vel 358. Synodus Sirmienſis altera, cujus formulae Hoſius, & Potamius ſubſcribunt. | CCCLVIII (2) |
| CCCLVIII | Vel 359 Synodus Ancyrana contra formulam Sirmienſem, cui ſubſcripſerat Hoſius. | CCCLIX |
| CCCLIX | Synodus Sirmienſis in qua formulam fidei Marcus Arethuſius dictat. | CCCLIX |
| CCCLIX | Ariminenſe Concilium. | CCCLIX |
| | Seleucienſe Concilium. | CCCLIX |

Con-

(1) Mirare conſtantiam Manſii in ſcribendo. Nam Diſſert. *pag.* 38. an. 558. in Chronol. an. 357. celebratam ait Synodum Ancyranam. (2) Hanc Synodum in Diſſert. celebratam fuiſſe an. 358. defendit Manſius.